

ФИЛИПА ГРЕГЪРИ ВЯРНАТА ПРИНЦЕСА

Част 4 от „Тюдорите“

Превод от английски: Деница Райкова, 2011

chitanka.info

На Антъни

ПРИНЦЕСА НА УЕЛС

ГРАНАДА, 1491 Г.

Отекна писък, а после се разнесе силният рев на огъня, който обгръщаше копринените завеси, после — усилващо се кресчендо на изпълнени с паника викове, които се мятаха безспирно от една палатка към друга, докато пламъците също се разрастваха, прескачаха от едно копринено знаме на друго, издигаха се бързо по обтягащите въжета и нахлуваха през обвитите с тънки платна входове. После конете зацвилиха ужасено, а мъжете започнаха да викат, за да ги успокоят, но ужасът в собствените им гласове влошаваше нещата, докато цялата равнина засия, осветена от хиляди бушуващи пламъци, а нощта се изпълни с виещи се спирали от дим и отекващи викове и писъци.

Стреснато, малкото момиче се измъкна уплашено от леглото и закрещя на испански, викайки майка си, после изпищя:

— Маврите? Маврите ли ни нападат?

— Мили Боже, спаси ни, подпалили са лагера! — промълви бавачката ѝ. — Майко Божия, те ще ме изнасят, а теб ще нанижат на ятаганите си.

— Майко! — изплака детето, като се мъчеше да се измъкне от леглото си. — Къде е майка ми?

То се втурна навън с развята около краката му нощница; сега платницата на палатката светеха и пламтяха зад нея в истински ад от паника. Хилядите палатки в лагера до една горяха, искрите се изсипваха в тъмното нощно небе като огнени фонтани, летящи като рояк светулки, за да разнесат опустошението нататък.

— Майко! — детето пищеше за помощ.

От пламъците се появиха два огромни, тъмни коня, подобни на големи, митични зверове, движещи се като един, смолисточерни на фона на яркия огън. Високо отгоре, по-високо, отколкото някой можеше да си представи, майката на детето се наведе да заговори на дъщеря си, която трепереше; главата ѝ стигаше само до рамото на коня:

— Остани с бавачката си и бъди добро момиче — нареди жената, без следа от страх в гласа. — Баща ти и аз трябва да излезем и да се

покажем пред хората.

— Нека дойда с вас! Майко! Ще изгоря. Нека да дойда! Маврите ще ме вземат! — Момиченцето протегна ръце нагоре към майка си.

Светлината на огъня хвърляше странни отблясъци отпред върху бронята на майката, върху гравираните ѝ наколенници, сякаш тя беше жена от метал, жена от сребро и позлата, когато отново се надвеси напред да даде нареждане.

— Ако войниците не ме видят, ще дезертират — каза тя строго. — Не искаш това.

— Не ме е грижа! — проплака детето, обзето от паника. — Не ме интересува нищо освен теб! Вдигни ме!

— Армията е на първо място — заяви жената, покачена високо на черния си кон. — Трябва да изляза напред.

Тя извърна коня си от обзетата си от паника дъщеря.

— Ще се върна за теб — каза през рамо. — Чакай там. Трябва да направя това сега.

Безпомощно, момиченцето гледаше как майка му и баща му се отдалечават.

— *Madre!*^[1] — изхленчи то. — *Madre!* Моля те! — но жената не се обърна.

— Ще изгорим живи! — изпищя прислужницата ѝ Мадила зад гърба ѝ. — Бягай! Бягай да се скриеш!

— Ти трябва да мълчиш. — Детето се нахвърли върху нея с внезапна гневна злост. — Щом аз, принцесата на Уелс, мога да бъда оставена в един горящ лагер, то тогава ти, която и без друго не си нищо повече от покръстена потомка на маврите, със сигурност можеш да го понесеш.

Тя загледа как двата коня обикаляха насам-натам сред горящите палатки. Навсякъде, където минеха, писъците утихваха и в обзетия от ужас лагер отново се възцари известна дисциплина. Мъжете се строиха в редици, като подаваха кофи чак до напоителния канал; отърсваха се от ужаса и отново се подреждаха. Техният военачалник отчаяно тичаше сред войниците, удряйки ги с тъпата страна на сабята си, за да събере някакво подобие на войска от онези, които бягаха само миг преди това, и да ги подреди в отбранителен строй в равнината, в случай, че маврите бяха видели огнения стълб от тъмните си бойници и се втурнеха в атака, заварвайки лагера в безпорядък. Но никакви

маври не нахълтаха тази нощ: те останаха зад високите стени на крепостта си и се питаха какъв ли нов безумен план кроят лудите християни в тъмнината, твърде изплашени, за да излязат навън в ада, който християните бяха създали, обзети от подозрения, че това може да е някакъв сътворен от неверниците капан.

Петгодишното дете гледаше как майчината му решителност покорява самия огън, как присъщата ѝ за една кралица увереност потушава паниката, как вярата ѝ в успеха превъзмогва реалността на катастрофата и поражението. Малкото момиче се покачи върху един от сандъците за скъпоценности, подпъхна нощницата около пръстите на босите си крака, и зачака лагерът да се успокои.

Когато майката се върна при дъщеря си, я намери съвсем овладяна и със сухи очи.

— Каталина, добре ли си? — Изабела Испанска слезе от коня и се обърна към най-малката си, най-скъпоценна дъщеря, като едва се сдържаше да не коленичи и да прегърне момиченцето. Нежността нямаше да възпита това дете като воин на Христа, слабостта не биваше да се насърчава у една принцеса.

Малката беше също толкова жилава и храбра като майка си.

— Вече съм добре — каза тя.

— Не се ли страхуваше?

— Ни най-малко.

Жената кимна одобрително.

— Това е хубаво — каза тя. — Именно това очаквам от една принцеса на Испания.

— И принцеса на Уелс — добави дъщеря ѝ.

* * *

Това съм аз, това петгодишно момиченце, кацнало на сандъка за скъпоценности, с бяло като мрамор лице и разширени от страх сини очи, отказващо да трепери, хапещо устни, за да не извика отново. Това съм аз, зачената във военен лагер от родители, които са както влюбени, така и съперници, родена в момент, откраднат между битките през една зима на предизвикани от поройните дъждове наводнения, отгледана от една силна жена в доспехи, прекарала

цялото си детство във военни кампании, обречена да се боря за мястото си в света, да се бия за своята вяра срещу друга, да се бия за своята дума срещу тази на друг; родена да се боря за името си, за вярата си и за трона си. Аз съм Каталина, принцеса на Испания, дъщеря на двамата най-велики монарси, които светът е познавал: Изабела Кастилска и Фердинанд Арагонски. Техните имена всяват страх у всички многобройни мавърски народи: у турци, индийци, китайци; от Кайро до Багдад, от Константинопол до Индия и отвъд; у нашите съперници, подражатели и врагове до смърт. Папата благослови имената на моите родители, обявявайки ги за владетелите, които могат най-добре да бранят вярата от могъществото на исляма, те са най-големите кръстоносци на християнския свят, както и първите владетели на обединена Испания, а аз съм тяхната най-млада дъщеря, Каталина, принцеса на Уелс, и ще бъда кралица на Англия.

От тригодишна съм сгодена за принц Артур, син на крал Хенри Английски, и когато стана на петнайсет години, ще отплавам към неговата страна с красив кораб, на чиято мачта ще се вее моето знаме, и ще стана негова съпруга, а след това — негова кралица. Неговата страна е богата и плодородна — пълна с извори и със звука на течаща вода, пълна с топли зрели плодове и ухаеща на цветя; и тя ще бъде моята страна, аз ще се грижа за нея. Всичко това е уговорено почти още от раждането ми, винаги съм знаела, че то ще стане, и макар че ще ми бъде мъчно да оставя майка си и дома си, в крайна сметка, аз съм родена принцеса, съдбата ми е предопределила да бъда кралица, и аз зная дълга си.

Аз съм дете, изпълнено с непоколебими убеждения. Зная, че ще бъда кралица на Англия, защото такава е Божията воля, и майчината ми заповед. И вярвам, както всички в моя свят, че обикновено Бог и майка ми са на едно и също мнение, и тяхната воля винаги се изпълнява.

* * *

На сутринта лагерът пред стените на Гранада представляваше влажна бъркотия от тлеещи драперии, унищожени палатки, купчини

фураж, от които се вдигаше дим, всичко това унищожено от една небрежно поставена свещ. Не можеше да се мисли за друго освен за отстъпление. Испанската армия се беше отправила гордо да обсади последното голямо владение на маврите в Испания, а бе опожарена и унищожена. Щяха да бъдат принудени да се върнат, да се прегрупират.

— Не, няма да отстъпваме — заяви Изабела Испанска.

Пълководците, свикани на импровизиран съвет под опърлен навес, махаха с ръце, за да гонят мухите, които летяха на рояци из лагера, угощавайки се с останките от опустошението.

— Ваше величество, изгубихме битката за този сезон — каза й внимателно един от военачалниците. — Не е въпрос на гордост или на желание. Нямаме палатки, нямаме подслон, лошият късмет ни унищожил. Ще трябва да се върнем и да се запасим отново с провизии, да подновим обсадата. Вашият съпруг — той кимна към смуглия, красив мъж, който стоеше леко встрани от групата, слушайки — знае това. Всички знаем това. Ще подновим обсадата, те няма да ни победят. Но един добър пълководец знае кога трябва да отстъпи.

Всички кимнаха. Здравият разум диктуваше, че не може да се направи нищо, освен да освободят маврите на Гранада от обсадата за този сезон. Битката можеше да почака. Войната продължаваше от няколко столетия. Всяка година поколения християнски крале бяха разширявали земите си за сметка на маврите. Всяка битка бе изтласквала границите на вековната власт на маврите над Ал Андалус малко по-на юг. Една година повече или по-малко нямаше да има значение. Малкото момиче, облегло гръб на влажния прът на една палатка, който миришеше на мокри въглени, наблюдаваше спокойното и ведро изражение на майка си. То никога не се променяше.

— Всъщност е въпрос на гордост — поправи го тя. — Бием се с враг, който разбира гордостта по-добре от всеки друг. Ако се измъкнем тайно в опърлените си дрехи, с обгорените си килими, навити на руло под мишница, те ще се смеят чак до Ал Яна, до техния рай. Не мога да го позволя. Но нещо повече от това: Божия воля е да се бием с маврите, Бог повелява да продължим напред. Бог повелява да не се връщаме назад. Затова трябва да вървим напред.

Бащата на детето извърна глава със скептична усмивка, но не възрази. Когато военачалниците погледнаха към него, той направи малък жест с ръка.

— Кралицата е права — каза той. — Кралицата винаги е права.

— Но ние нямаме палатки, нямаме лагер!

Той насочи въпроса към нея:

— Какво мислиш?

— Ще построим — реши тя.

— Ваше величество, опустошихме земите на цели мили околоръст. Предполагам, че няма от какво да ушием дори дрешка за принцесата на Уелс. Няма плат. Няма брезент. Няма реки или ручей, в нивите няма посеви. Разрушихме каналите и разоряхме посевите, така че да ги изтръгнем из корен. Опустошихме ги; но сега ние сме тези, които са унищожени.

— Тогава ще строим с камък. Предполагам, че имаме камъни?

Кралят прикри едно кратко изсмиване, като се престори, че прочиства гърлото си:

— Заобиколени сме от безплодна, камениста равнина, любов моя — каза той. — Онова, което със сигурност имаме, са камъни.

— Тогава ще строим — не лагер, а град от камък.

— Това е неизпълнимо!

Тя се обърна към съпруга си:

— Ще бъде изпълнено — каза тя. — Такава е Божията воля — и моята.

Той кимна.

— Ще бъде сторено. — Отправи ѝ бърза, тайна усмивка. — Мой дълг е да се погрижа Божията воля да бъде изпълнена, и удоволствие — да изпълня своята.

Армията, победена от пожара, се обърна за помощ към елементите на земята и водата. Бъхтеха се като роби под горещината на слънчевите лъчи и в мразовития хлад на вечерта. Обработваха нивите като селяни, там, където бяха мислили, че ще преминат в триумфално настъпление. От всички — кавалерийски офицери, пълководци, великите господари на страната, родственици на крале — се очакваше да се трудят усилено на горещото слънце, а нощем — да лежат на твърда, студена земя. Маврите, които наблюдаваха от високите, непристъпни бойници на червената крепост на хълма над Гранада, признаваха, че на християните не им липсва кураж. Никой не

би могъл да ги обвини в нерешителност. И също така всички знаеха, че те са обречени. Никоя войска не можеше да превземе червената крепост в Гранада, за две столетия тя не беше падала нито веднъж. Беше разположена високо на един скален зъбер, с изглед към равнина; самата равнина пък представляваше широка, избеляла от слънцето котловина. Нямаше как да ги изненадат с тайна атака. Червеният скален зъбер, който се извисяваше над равнината, правеше непристъпни изградените от червен камък стени на крепостта, издигайки се високо към небето; никакви обсадни стълби не можеха да стигнат до върха, никой отряд не можеше да се изкатери по отвесната стена.

Навярно крепостта можеше да бъде предадена от някой изменник; но къде можеше да се намери такъв глупак, който би изоставил уверената, спокойна сила на маврите, имащи зад гърба си силата на целия познат свят, подкрепяни от непоколебимата си вяра, за да се присъедини към бясната лудост на християнската армия, чиито крале владееха само няколко планински акра от Европа и сред които цареше безнадеждно разделение? Кой би поискал да изостави Ал Яна, градината, която бе олицетворението на самия рай, зад стените на най-красивия дворец в Испания, най-красивия дворец в Европа, заради недодялания хаос на замъците и крепостите на Кастилия и Арагон?

За маврите щяха да пристигнат подкрепления от Африка, те имаха родственици и съюзници от Мароко до Сенегал. За тях щеше да пристигне подкрепа от Багдад, от Константинопол. Гранада може и да изглеждаше малка в сравнение с териториите, които Фердинанд и Изабела бяха завоювали, но зад Гранада се намираше най-великата империя в света — империята на Пророка, да бъде славно името му.

Но колкото и да бе удивително, ден след ден, седмица след седмица, борейки се с горещината на пролетните дни и със студените нощи, християните правеха невъзможното. Първо се появи параклис, с кръгла форма като джамия, тъй като местните строители можеха да се справят най-бързо с това; после — малка къща с плосък покрив, разположена във вътрешен двор в арабски стил, за крал Фердинанд, кралица Изабела и кралското семейство: инфантът — техният скъпоценен син и наследник, трите по-големи момичета — Исабел, Мария, Хуана, и невръстната Каталина. Кралицата не искаше нищо повече от покрив и стени: тя воюваше от години, не очакваше лукс.

После около тях бяха построени дузина каменни хижи, където най-изтъкнатите благородници се подслониха неохотно. После, тъй като кралицата беше сурова и упорита жена, се появиха конюшни за конете и надеждни хранилища за барута и скъпоценните експлозиви, за чието купуване от Венеция тя беше заложила собствените си накити; едва тогава бяха построени казарми и готварници, складове и жилища. Тогава се появи малък град, построен от камък, там, където някога бе имало малък лагер. Никой не мислеше, че това може да се направи; но ето — то беше направено. Наречекоха града Санта Фе^[2] и Изабела отново възтържествува над сполетялото я нещастие и лошия късмет. Обречената обсада на Гранада от решителните, лекомислени християнски крале щеше да продължи.

Каталина, принцеса на Уелс, се натъкна на един от видните благородници от испанския лагер, който се съвещаваше шепнешком с приятелите си.

— Какво правите, дон Хернандо? — запита тя с цялата отрано придобита увереност на петгодишно момиченце, което никога не се беше отделяло от майка си, и чийто баща не можеше да ѝ откаже почти нищо.

— Нищо, инфанта — каза Хернандо Перес дел Пулгар с усмивка, която ѝ подсказа, че може да попита отново.

— Правите нещо.

— Тайна е.

— Няма да я издам.

— О! Принцесо! Ще я издадете. Това е такава голяма тайна! Твърде голяма тайна за едно малко момиче.

— Няма! Наистина няма! Кълна се, че няма! — Тя се замисли. — Кълна се в Уелс.

— В Уелс! В собствената си страна?

— В Англия?

— В Англия? Вашето наследство?

Тя кимна:

— В Уелс и в Англия, и в самата Испания.

— Е, добре тогава. Щом давате такова свято обещание, ще ви кажа. Заклевате ли се, че няма да кажете на майка си?

Тя кимна, отворила широко сините си очи.

— Ще влезем в Алхамбра. Знам една порта, една малка странична крепостна врата, която не се охранява добре, през която можем да влезем със сила. Ще влезем вътре, и знаете ли какво?

Тя енергично поклати глава, кестенявата ѝ плитка се разлюля под воала ѝ като пухкавата опашка на някое кученце.

— Ще кажем молитвите си в тяхната джамия. А аз ще оставя на пода възхвала към Дева Мария, забита с кинжала ми. Какво мислите за това?

Тя беше твърде малка да осъзнае, че те отиваха на сигурна смърт. Нямаше представа от стражите на всяка порта, от безмилостната ярост на маврите. Очите ѝ светнаха развълнувано:

— Наистина ли?

— Не е ли чудесен план?

— Кога отивате?

— Нощес! Още тази нощ!

— Няма да заспя, докато се върнете!

— Трябва да се помолите за мен, а после да заспите, а на сутринта аз лично ще дойда, принцесо, и ще разкажа на вас и майка ви всичко за това.

Тя се зарече, че изобщо няма да заспи, и лежа будна, напълно неподвижна в малкото си легло, докато нейната прислужница се мятеше и въртеше на рогозката до вратата. Бавно, клепачите ѝ се отпуснаха, докато миглите легнаха върху закръглените бузи, малките пълнички юмручета се разтвориха, и Каталина заспа.

Но на сутринта той не дойде, конят му липсваше от отделението си в конюшната, а приятелите му ги нямаше. За първи път в живота си момиченцето долови донякъде опасността, на която той се беше изложил — смъртна опасност, и то само за слава и за да се превърне в герой на някоя песен.

— Къде е той? — попита тя. — Къде е Хернандо?

Мълчанието на прислужницата ѝ, Мадила, я уплаши.

— Нали ще си дойде? — попита тя, внезапно обзета от съмнения. — Нали ще се върне?

* * *

Бавно проумявам, че той може би няма да се върне, че животът не прилича на балада, в която напразната надежда винаги тържествува и никой красив мъж не пада покосен в младостта си. Но ако той може да се провали и да умре, тогава може ли баща ми да умре? Може ли майка ми да умре? Мога ли да умра аз? Дори аз, малката Каталина, инфанта на Испания и принцеса на Уелс?

Коленича в священото кръгло пространство на новопостроения параклис на майка ми, но не се моля. Мъча се да проумея този странен свят, който се разкрива внезапно пред мен. Ако ние сме прави — а аз съм сигурна в това; ако тези красиви млади мъже са прави — а аз съм сигурна в това — ако ние и нашата кауза сме под специалната закрила на Божията десница, как тогава изобщо можем да се провалим?

Но ако съм разбрала нещо погрешно, тогава нещо никак не е наред, и всички ние в действителност сме смъртни, и навярно можем да се провалим. Дори красивият Хернандо Перес дел Пулгар и неговите смеещи се приятели, дори майка ми и баща ми могат да се провалят. Ако Хернандо може да умре, тогава значи майка ми и баща ми също могат да умрат. А ако това е така, тогава каква безопасност има на света? Ако **Madre** може да умре като обикновен войник, като муле, което тегли товарна кола, както съм виждала да умират мъже и мулета, тогава как може светът да продължи? Как може да има Бог?

* * *

После дойде време за аудиенцията, която майка й даваше на просителите и на приятелите си, и внезапно той се появи там, в най-хубавите си дрехи; брадата му беше сресана, очите му играеха, и той разказа на един дъх цялата история: как се бяха облекли в арабски дрехи, за да минат за жители на града в тъмнината, как се бяха промъкнали през страничната порта, как се бяха втурнали към джамията, как бяха коленичили и изrekli набързо възхвала към Богородица и бяха приковали с кама молитвата в пода на джамията, а после, изненадани от стражите, си бяха проправили път с битка, в близък бой, със замахване и отбиване на удари, с остриета,

проблясващи на лунната светлина; обратно надолу по тясната улица, излизайки през вратата, която бяха насилили само мигове по-рано, и се бяха отдалечили в нощта, преди да бъде вдигната всеобща тревога. Без нито драскотина по тях, без нито един загинал. Триумф за тях и плесница в лицето за Гранада.

Беше великолепно да изиграят такава шега на маврите, беше най-забавното нещо на света да оставят християнска молитва в самото сърце на тяхното светилище. Беше върховен жест на оскърбление към тях. Кралицата бе възхитена, кралят — също, принцесата и сестрите ѝ гледаха своя защитник, Хернандо Перес дел Пулгар, сякаш той беше герой от романсите, рицар от времето на Артур в Камелот. Каталина пляскаше възторжено с ръце, докато слушаше историята, и му нареждаше да я разказва и преразказва, отново и отново. Но в дъното на ума си, изтласкан далече от мислите ѝ, тя пазеше спомена за мразовитата тръпка, която беше почувствала, когато бе помислила, че той няма да се върне.

След това зачакаха отговора на маврите. Със сигурност нещо щеше да се случи. Знаеха, че техният враг ще види в тази дръзка постъпка предизвикателството, каквото тя беше в действителност и непременно щеше да има отговор. Той не се забави.

Кралицата и децата ѝ бяха отишли да посетят Зубия, едно село недалече от Гранада, за да може нейно величество лично да види непревземаемите стени на крепостта. Бяха потеглили с малка стража и командирът беше пребледнял от ужас, когато се втурна към тях на малкия селски площад и извика, че портите на червената крепост са се отворили и маврите се изсипват с грохот навън, цялата армия в плен състав, въоръжени за атака. Нямаше време да се връщат в лагера, кралицата и трите принцеси никога не биха могли да изпреварят мавърските конници, които яздеха арабски жребци, нямаше къде да се скрият, нямаше дори откъде да дадат отпор на нападателите.

С отчаяна бързина кралица Изабела се изкатери до плоския покрив на най-близката къща, като дърпаше малката принцеса за ръка нагоре по ронещите се стълби, а сестрите ѝ тичаха отзад.

— Трябва да видя! Трябва да видя! — възкликна тя.

— Майко! Причиняваш ми болка!

— Тихо, дете. Трябва да видим какво смятат да правят.

— За нас ли идват? — изхленчи малката; гласчето ѝ бе заглушено от собствената ѝ пълничка ръка.

— Възможно е. Трябва да видя.

Беше отряд грабители, не цялата войска. Водеше ги главатарят им, огромен мъж, тъмен като махагон, с проблясваща под шлема му усмивка, яхнал едър черен кон, сякаш самата Нощ се бе отправила да ги завладее. Конят му изръмжа на пазача като куче, с оголени зъби.

— *Madre*, кой е този човек? — прошепна принцесата на Уелс на майка си, взираща се от наблюдателницата върху плоския покрив на къщата.

— Това е мавърът на име Ярфе, и се боя, че е дошъл за твоя приятел, Хернандо.

— Конят му изглежда толкова страховит, сякаш иска да ни ухапе.

— Отрязал е бърните му, за да го кара да ни се зъби. Но такива неща не пораждат страх у нас. Ние не сме уплашени деца.

— Не трябва ли да избягаме? — попита изплашеното дете.

Майка ѝ, която наблюдаваше задаващите се маври, дори не чу шепота на дъщеря си.

— Няма да му позволите да стори зло на Хернандо, нали, *Madre*?

— Хернандо отпрати предизвикателството. Ярфе отговаря на него. Ще трябва да се бием — каза кралицата с равен тон. — Ярфе е рицар, мъж на честта. Не може да пренебрегне предизвикателството.

— Как може да бъде мъж на честта, щом е еретик? Мавър?

— Те са изключително доблестни мъже, Каталина, макар да са неверници. А този Ярфе е герой за тях.

— Какво ще правите? Как ще се спасим? Този човек е едър като великан.

— Ще се моля — каза Изабела. — А моят рицар-защитник Гаралоско де ла Вега ще отговори на Ярфе от името на Хернандо.

Толкова спокойно, сякаш се намираше в собствения си параклис в Кордова, Изабела коленичи на покрива на малката къща и направи знак на дъщерите си да сторят същото. Нацупена, по-голямата сестра на Каталина, Хуана, падна на колене; другите ѝ две по-големи сестри, принцесите Исабел и Мария, последваха примера ѝ. Надзъртайки през заключените си ръце, докато коленичеше за молитва, Каталина видя, че Мария се тресеше от страх и че Исабел, във вдовишката си дреха, бе побеляла от ужас.

— Небесни Отче, молим се за собствената си безопасност, за тази на нашата кауза, и на нашата армия. — Кралица Изабела вдигна очи към блестящо синьото небе. — Молим се за победата на Твоя защитник, Гаралоско де ла Вега, в този миг на неговото изпитание.

— Амин — изрекоха момичетата бързо, а после проследиха майчиния си поглед, насочен към мястото, където бяха строени редиците на испанската гвардия, бдителни и безмълвни.

— Ако Бог го закриля... — поде Каталина.

— Мълчи — каза майка ѝ тихо. — Остави го да извърши делото си, остави Бог да извърши Своето, и остави мен да извърша моето.

Тя затвори очи за молитва.

Каталина се обърна към най-голямата си сестра и я дръпна за ръкава.

— Исабел, ако Бог го закриля, тогава как може той да бъде в опасност?

Исабел сведе поглед към малката си сестра.

— Бог не прави пътя гладък и равен за онези, които обича — изрече тя с дрезгав шепот. — Изпраща им трудности, за да ги изпита. Онези, които Бог обича най-много, са онези, които страдат най-тежко. Зная това — аз, която загубих единствения мъж, когото някога ще обичам. Ти знаеш това. Помисли си за библейския пророк Йов, Каталина.

— Тогава как ще победим? — настоя малкото момиче. — След като Бог обича майка ни, няма ли Той да ѝ прати най-ужасните трудности? И в такъв случай как изобщо ще победим?

— Тихо — каза майка им. — Гледайте. Гледайте и се молете с вяра.

Малката им стража и грабителският отряд от маври бяха строени едни срещу други, готови за битка. После Ярфе се отправи напред, възседнал едрия си черен кон. Нещо бяло се полюшваше към земята, вързано за лъскавата черна опашка на коня. Разнесе се ахване, когато войниците в предната редица разпознаха предмета. Беше молитвата „Аве Мария“, която Хернандо беше оставил забодена на пода на джамията. Мавърът я беше завързал за опашката на коня си в добре пресметнат жест на оскърбление, сега яздеше едрото животно напред-назад пред редиците на християните и се усмихна, когато чу яростния им рев.

— Неверник — прошепна кралица Изабела. — Човек, прокълнат да отиде в ада. Дано Бог го поразии и накаже душата му.

Защитникът на кралицата, Де ла Вега, обърна коня си и се отпрати към малката къща, където кралските стражи бяха обградили в кръг вътрешния двор, малкото маслиново дръвче, входа. Той спря коня си до маслиновото дърво и докосна почтително шлема си, вдигайки поглед към своята кралица и принцесите на покрива. По тъмната му къдрава коса блещукаха капчици пот от горещината, тъмните му очи искряха от гняв.

— Ваша светлост, имам ли вашето позволение да отговоря на неговото предизвикателство?

— Да — каза кралицата, без да трепне дори за миг. — Върви с Бога, Гаралоско де ла Вега!

— Този едър мъж ще го убие — каза Каталина, като дърпаше дългия ръкав на майка си. — Кажи му, че не трябва да отива. Ярфе е толкова по-едър. Той ще убие Де ла Вега!

— Ще стане, каквото е рекъл Господ — заяви Изабела, затваряйки очи в молитва.

— Майко! Ваше величество! Той е великан. Ще убие нашия защитник.

Майка й отвори сините си очи, сведе поглед към дъщеря си и видя, че лицето й бе поруменяло от тревога, а очите й се пълнеха със сълзи.

— Ще стане, каквото е рекъл Господ — повтори тя твърдо. — Трябва да вярваш, че се подчиняваш на Божията воля. Понякога няма да разбираш, понякога ще се съмняваш, но ако изпълняваш Божията воля, не можеш да сгрешаш, ние не можем да сгрешим. Помни това, Каталина. Няма значение дали ще спечелим тази схватка, или ще изгубим. Ние сме воини на Христа. Ти си воин на Христа. Няма значение дали ще живеем, или ще умрем. Ще загинем, придържайки се към вярата си: това е всичко, което има значение. Тази битка е Божия битка. Той ще ни изпрати победа, ако не днес, то утре. И който и да спечели днес, не се съмняваме, че Божията воля ще победи, а накрая и ние ще победим.

— Но Де ла Вега... — възрази Каталина: пълничката й долна устна потрепери.

— Може би Бог ще го прибере при Себе Си този следобед — каза с овладян глас майка ѝ. — Трябва да се молим за него.

Хуана направи гримаса на малката си сестра, но когато майка им коленичи отново, двете момичета се хванаха за ръце, за да се утешават. Исабел коленичи до тях, Мария — до нея. Всички се взираха примижали към равнината, където дорестият кон на Де ла Вега излезе от строя на испанците, а черният кон на мавъра гордо се носеше в тръс пред сарацините.

Кралицата остана със затворени очи, докато завърши молитвата си; дори не чу надигналия се рев, когато двамата мъже заеха местата си, смъкнаха наличниците на шлемовете си и стиснаха пиките си.

Каталина скочи на крака, надвесвайки се над ниския парапет, така че да може да вижда испанския рицар-застъпник. Конят му препусна с тътен към другия; краката му се движеха толкова бързо, че се виждаха като размазано петно; черният кон се зададе също толкова бързо от противоположната посока. Трясъкът, когато двете копия се удариха в твърда броня, можеше да се чуе на покрива на малката къща, когато силата на сблъска отхвърли и двамата мъже от седлата, с разбити копия и огънати нагръдници. Това изобщо не приличаше на превърнатите в ритуал дворцови турнири. Беше жесток сблъсък, предназначен да счупи нечий врат или да спре биенето на нечие сърце.

— Той е повален! Мъртъв е! — изплака Каталина.

— Заше метен е — поправи я майка ѝ. — Виж, изправя се.

Испанският рицар се изправи на крака, залитайки, нестабилен като пияница от силния удар в гърдите. По-едрият мъж вече се беше изправил, захвърлил настрани шлема си, връхлитайки към него с вдигнат ятаган; светлината проблясваше, отразена от наточеното като бръснач острие. Де ла Вега извади собствения си голям меч. Разнесе се мощен трясък, когато двете оръжия се сблъскаха, а после двамата мъже преплетоха остриета и започнаха да се борят, като всеки се опитваше да повали със сила другия. Те обикаляха тромаво в кръг, залитайки под тежестта на доспехите си и замайването от сблъска; но не можеше да съществува съмнение, че мавърът беше по-силният. Наблюдаващите можеха да видят, че Де ла Вега отстъпваше под натиска. Опита се да отскочи назад и да се освободи, но тежестта на мавъра го притискаше надолу, и той се спъна и падна. В миг черният рицар се хвърли върху него, притискайки го със сила надолу. Ръката на

Де ла Вега се склочи безсмислено върху дългата му сабя — не можеше да я вдигне. Мавърът насочи ятагана си към гърлото на своята жертва, готов да нанесе смъртоносния удар, с лице, наподобяващо черна съсредоточена маска, и със стиснати зъби. Внезапно той нададе силен вик и падна назад. Де ла Вега се претърколи, и тромаво се изправи на крака, пълзейки на длани и колене като изправящо се куче.

Мавърът беше повален, ръката му подръпваше нагръдника, беше изтървал ятагана си отстрани. В лявата ръка на Де ла Вега имаше къса кама, изцапана с кръв, скрито оръжие, използвано за отчаян ответен удар. Със свръхчовешко усилие мавърът се изправи на крака, обърна гръб на християнина и със залитане се отправи към собствените си редици.

— Свършено е с мен — каза той на мъжете, които изтичаха напред, за да го подхванат. — Загубихме.

По таен сигнал големите порти на червената крепост се отвориха и войниците започнаха да се изсипват навън. Хуана скочи на крака.

— *Madre*, трябва да бягаме! — изпищя тя. — Те идват! Идват с хиляди!

Изабела остана на колене, не се надигна, дори когато дъщеря и прекоси тичешком покрива и затича надолу по стълбите.

— Хуана, върни се — нареди тя с глас, който отекна като плющене на камшик. — Момичета, вие ще се молите.

Тя се изправи и отиде до парапета. Първо се зае със строяването на армията си, погрижи се офицерите да подредят мъжете в позиция, готова за нападение, когато мавърската армия, ужасяваща в настъплението си, се зададеше като връхлитащ порой. После хвърли поглед надолу и видя Хуана, обезумяла от страх, да надзърта иззад градинската стена, без да е сигурна дали да затича към коня си или обратно към майка си.

Изабела, която обичаше дъщеря си, не каза нито дума повече. Върна се при другите момичета и коленичи с тях.

— Да се помолим — каза тя и затвори очи.

— Тя дори не гледаше! — повтаряше Хуана невярващо същата нощ, когато бяха в стаята си, миеха ръцете си и сменяха мръсните си

дрехи, а лицето на Хуана със следи от сълзи по него най-после бе чисто. — Бяхме се озовали наред битка, а тя затвори очи!

— Тя знаеше, че ще допринесе по-голяма полза, като призовава Божията намеса, отколкото ако тича наоколо разплакана — каза остро Исабел. — А и за армията беше по-окуражаващо от всичко да я види как се моли на колене.

— А ако я беше улучила стрела или копие?

— Не я улучи. Не улучиха и нас. И спечелихме битката. А ти, Хуана, се държа като полупобъркана селянка. Срамувах се от теб. Не знам какво те прихваща. Луда ли си, или просто проклета?

— О, кого ли пък го е грижа какво мислиш ти, глупава вдовица такава!

[1] Майко (исп.). — Б.пр. ↑

[2] Света Вяра (исп.) — име на християнска мъченица от Аквитания. — Б.р. ↑

6-ТИ ЯНУАРИ 1492 Г.

Ден след ден куражът напускаше маврите. „Схватката на кралицата“ се оказа последната им битка. Техният герой беше мъртъв, градът им — обкръжен, те гладуваха в земята, която техните бащи бяха направили плодородна. По-лошо — обещаната подкрепа от Африка не беше стигнала до тях, турците бяха обещали приятелството си, но еничарите не дойдоха: техният владетел се колебаеше, а пред тях бяха владетелите на Испания — Изабела и Фердинанд, с цялата мощ на християнския свят зад гърба си; обявена беше свещена война, а започваше и християнски кръстоносен поход, който, изглежда, щеше да бъде успешен. Само няколко дни след срещата на предводителите, Боабдил, кралят на Гранада, беше уговорил условията за сключване на мир, а няколко дни след това, на церемония, планирана с цялата натруфеност, присъща на испанските маври, той слезе пеш до железните порти на града с ключовете на двореца Алхамбра върху копринена възглавничка и ги връчи на краля и кралицата на Испания в знак на пълна капитулация.

Гранада, с червената крепост, която се издигаше над града, за да го защитава, и великолепият дворец, който бе скрит зад стените — Алхамбра — бяха предадени на Фердинанд и на Изабела.

Облечени във великолепните копринени одежди на победения си враг, с тюрбани и пантофи, бляскави като халифи, членовете на испанското кралско семейство, окичени с пляката на Испания, влязоха в Гранада. Този следобед Каталина, принцесата на Уелс, се изкачи с родителите си по лъкатушешката, стръмна пътека през сянката на високите дървета, до най-красивия дворец в Европа, преспа през нощта в настлания с блестящи плочки харем, събуди се от звука на плискаща се вода в мраморни водоскоци и си помисли, че освен принцеса на Англия е и мавърска принцеса, родена да живее сред разкош и красота.

* * *

И това е животът ми, от онзи победоносен ден нататък. Родена съм като дете на лагера, следвайки армията от обсада към битка, виждайки неща, които навярно никое дете не бива да вижда, изправяйки се всеки ден пред страхове, каквито имат възрастните. Бях преминавала покрай телата на мъртви войници, гниеци на пролетната горещина, защото нямаше време да ги погребем, бях яздила зад мулета, шибани с камшици, за да стъпват сред окървавени трупове, теглейки оръдията на баща ми през високите планински проходи. Виждах майка ми да зашлевява войник през лицето, защото е заплакал от изтощение. Чувала съм деца на моята възраст да плачат за родителите си, изгорени на кладата заради ерес; но в този момент, когато се облякохме в бродирана коприна, влязохме в червената крепост на Гранада и пристъпихме през портите към перлата, която тя крие — дворецът Алхамбра, в този миг аз станах принцеса за първи път.

Превърнах се в момиче, израсло в най-красивия дворец на християнския свят, защитено от непревземаема крепост, благословено от Бог сред всички останали. Превърнах се в момиче, изпълнено с огромна, непоклатима увереност в Бога, който ни беше довел до победа, и в съдбата си като Негово най-любимо дете и най-любима дъщеря на майка си.

Алхамбра ми доказва, веднъж завинаги, че се ползвам със специалното Божие благоволение, както майка ми бе имала благоволението Му. Аз бях неговото избрано чедо, израснала в най-красивия дворец в християнския свят, и предопределена за най-възвишени дела.

** * **

Испанското кралско семейство заедно със служителите си, вървящи отпред, и кралската стража — отзад, бляскави като източни владетели, влезе в крепостта през огромната квадратна кула, известна като Портата на Справедливостта. Когато сянката от първата арка на кулата падна върху извърнатото нагоре лице на Изабела, тръбачите изсвириха силен предизвикателен зов, като Иисус Навин пред стените на Йерихон, сякаш искаха да изплашат и прогонят спотайващите се

дяволи на неверниците. Веднага се разнесе ехо от мощния звук — треперлива въздишка от всички, събрани зад портите, притиснати към златните стени — жените, наполовина забулени във воалите си, мъжете, изправили се високи, горди и мълчаливи, очаквайки да видят какво ще бъде следващото действие на завоевателите. Каталина погледна над морето от глави и видя вълнистите изображения на арабски надписи, гравирани в блестящите стени.

— Какво пише тук? — настойчиво запитва тя Мадила, бавачката си.

Мадила присви очи нагоре.

— Не знам — каза тя сърдито. Тя винаги отричаше мавърския си произход. Винаги се опитваше да се престори, че не знае нищо за маврите или за живота им, макар самата тя да беше родена и възпитана като мавърка и да се беше покръстила само — според Хуана — за удобство.

— Кажни ни, или ще те ошипем — каза Хуана със сладко гласче.

Младата жена се намръщи на двете сестри.

— Пише: „Дано Бог позволи справедливостта на исляма да надделее отвътре.“

Каталина се поколеба за миг, долавяйки гордата нотка на увереност, решителността, която можеше да се мери с гласа на собствената ѝ майка.

— Е, Той не го е позволил — каза Хуана бързо. — Аллах изостави Алхамбра, и пристигна Изабела. А ако вие, маврите, познавахте Изабела, както я познаваме ние, щяхте да знаете, че най-голямата сила настъпва, а по-низшата сила си отива.

— Бог да пази кралицата — отвърна Мадила бързо. — Познавам кралица Изабела достатъчно добре.

Докато тя говореше, големите врати пред тях, от черно дърво, украсено с ковани черни гвоздеи, се люшнаха на черните си панци от ковано желязо и се отвориха, и след ново мощно изсвирване на тръби кралят и кралицата влязоха във вътрешния двор.

Подобно на танцьори, репетирали, докато усъвършенстват всяка стъпка, испанските гвардейци се отправиха надясно и наляво зад градските стени, за да се уверят, че мястото е безопасно и че няма отчаяни войници, подготвящи последна засада. Големата крепост Алкасаба, построена като кърма на кораб, издаваща се над равнината

на Гранада, беше от лявата им страна, и мъжете нахълтаха в нея; затичаха през парадния плац, обкръжиха стените, затичаха нагоре и надолу по кулите. Най-сетне кралица Изабела вдигна поглед към небето, заслони очи с ръка, по която прозвънваха мавърски златни гривни, и се разсмя високо, когато видя свещеното знаме на свети Сантяго и сребърният кръст на кръстоносния поход да се веят там, където някога бе полумесецът.

После се обърна и видя как домашните слуги от двореца се приближават бавно, със сведени глави. Водеше ги великият везир: високият му ръст бе подчертан от развяващите се одежди, пронизващите му черни очи срещнаха нейните, и огледаха застаналия до нея крал Фердинанд и кралското семейство зад тях: принца и четирите принцеси. Кралят и принцът бяха облечени богато като султани, със скъпи, бродирани туники над панталоните, кралицата и принцесите носеха традиционните дълги туники „камиз“, ушити от най-фини копринени платове, над бели ленени панталони, със спускащи се от главите им воали, придържани назад от златни мрежички.

— Ваше кралско височество, за мен е чест и дълг да ви приветствам с „добре дошли“ в двореца Алхамбра — каза великият везир, сякаш беше най-обикновеното нещо на света да предаде най-красивия дворец в християнския свят на въоръжени нашественици.

Кралицата и съпругът ѝ си размениха кратък поглед.

— Можете да ни въведете вътре — каза тя.

Великият везир се поклони и тръгна начело. Кралицата хвърли поглед назад към децата си.

— Елате, момичета — каза тя и тръгна пред тях, през градините, обкръжаващи двореца, слезе по няколко стъпала и се насочи към един дискретно разположен вход.

— Това главният вход ли е?

Тя се поколеба пред малката врата, поставена в стената без никакви знаци.

Мъжът се поклони:

— Да, ваше височество, това е.

Изабела не каза нищо, но Каталина я видя да повдига вежди, сякаш нямаше особено добро мнение за мястото, а после всички влязоха вътре.

Но малкият вход е като ключалка към сандък за скъпоценности, пълен с малки кутии, всяка се отваря и води към друга. Мъжът ни води през тях като роб, който отваря врати към съкровищница. Дори самите им имена са истинска поема: Златната стая, Дворът на миртите, Залата на посланиците, Дворът на лъвовете, или Залата на двете сестри. Ще ни трябват седмици, за да се научим да се ориентираме от една настлана с изящна мозайка стая до друга. Ще са ни нужни месеци, за да спрем да се дивим на удоволствието от звука на водата, която минава по мраморните канали в стаите, течаща към бял мраморен водоскок, винаги преливащ от най-чистата, най-прясна планинска вода. И никога няма да се уморя да гледам през бялата ажурна украса на прозорците към разкриващата се гледка на равнината отвъд, планините, синьото небе и златистите хълмове. Рамката на всеки прозорец е като бродерия с бяла нишка върху бял плат — гипсовите форми са толкова фини, толкова изящни, че приличат на глазура, направена от сладкар, а не на нещо солидно.

Преместваме се в харема като най-подходящото и удобно място за трите ми сестри и мен. Слугите в харема палят мангалите в хладните вечери и разпръскват благоуханни билки, сякаш ние сме жените от харема на султана, които са живели в уединение зад параваните толкова дълго. Винаги носим мавърски дрехи у дома, а понякога и на важни държавни церемонии, затова все още се чува тихото шумолене на копринени платове и шляпането на пантофи по мраморните подове, сякаш нищо не се е променило. Сега учим там, където младите робини са четели, разхождаме се в градините, посадени да радват фаворитките на султана. Ядем техните плодове, обожаваме вкуса на техните шербети, увиваме техните цветя във венци за собствените си глави, и тичаме по техните алеи, където тежкото ухание на рози и орлови нокти се стели сладко в прохладата на утринта.

Къпем се в хамама, застанали напълно неподвижни, докато слугите натриват целите ни тела със скъп сапун, който ухае на цветя. После изливат върху нас една след друга златни кани с гореща

вода, която ни оплисква от главата до пръстите на краката, за да ни изкъпят. Намазват ни с розово масло, за да успокоят кожата ни, увиват ни във фини платна, и ние лежим, полупияни от чувствена наслада, върху топлата мраморна маса, която изпълва с внушителното си присъствие цялата стая, под златния таван, където звездовидните отвори пропускат ослепителни лъчи слънчева светлина в сенчестия покой на това място. Една девойка оформя ноктите на краката ни, докато друга се е заела с ръцете ни, като оформя ноктите и рисува фини шарки от къна. Оставяме старата жена да оскубе веждите ни и да боядиса миглите ни. Грижат се за нас, сякаш сме жени от султански харем, с всички богатства на Испания и целия разкош и наслада на Изтока, и ние се отдаваме напълно на насладите в този дворец. Той ни пленява, унасяме се и се предаваме; ние, така наречените победители.

Дори Исабел, скърбяща за загубата на съпруга си, започва да се усмихва отново. Дори Хуана, която обикновено е толкова мрачна и навъсена, сега е спокойна. А аз се превръщам в галеницата на двора, любимката на градинарите, които ми позволяват да си бера сама праскови от дърветата, най-обичаното същество в харема, където ме учат да свиря, да танцувам и да пея, и любимка на слугите в кухнята, където ми позволяват да ги гледам как приготвят сладкишите и арабските лакомства с мед и бадеми.

Баща ми се среща с чуждестранни посланици в Залата на посланиците, води ги на разговори в банята, като някой ленив султан. Майка ми седи с кръстосани крака на трона на Насридите, които са владели тази страна в продължение на много поколения; с боси крака, напъхани в меки кожени пантофи, и падащи около тялото ѝ дипли на туниката-камиз. Изслушва пратениците на самия папа в зала, чиито стени са покрити с цветни плочки, а по тях танцува езическа светлина. Тук тя се чувства като у дома: отгледана е в Алкасар в Севиля — друг мавърски дворец. Разхождаме се в техните градини, къпем се в техния хамам, обуваме ухаещите им кожени пантофи и водим такъв изтънчен и разкошен живот, за какъвто в Париж, Лондон, или Рим не биха могли дори да мечтаят. Живеем елегантно. Живеем така, както сме искали да живеем винаги — като маври. Нашите събратя-християни пасат кози в планините, молят се на Мадоната в крайпътни каменни светилища, поддават се на ужаса,

който им вдъхват суеверията, нападани са от болести, живеят сред мръсотия и умират млади. Ние черпим познания от мюсюлманските учени, за нас се грижат техните лекари, изучаваме звездите в небето, на които те са дали имена, броим с техните числа, които започват с магическата нула, ядем от техните най-сладки плодове и се наслаждаваме на водите, които текат по техните акведукти. Тяхната архитектура ни доставя удоволствие, на всеки завой и при всеки ъгъл съзнаваме, че живеем сред красота. Сега тяхната мощ ни пази; Алкасар всъщност отново е неуязвим за атака. Ние учим тяхната поезия, забавляваме се с техните игри, наслаждаваме се на градините им, на плодовете им, къпем се във водите, които те са накарали да текат. Ние сме победителите, но те ни научиха как да управляваме. Понякога си мисля, че ние сме варварите, като онези, дошли след римляните или гърците, които могат да нахлуват в дворците и да завземат акведуктите, а после да седят като маймуни на трона, като си играят с красотата, но не я разбират.

Поне не променяме вярата си. Всеки слуга в двореца трябва да служи поне на думи на вярванията в Единствената Истинска Църква. Викалата на джамииите са принудени да замлъкнат, призивите за молитва не бива да се чуват в близост до майка ми. А всеки, който не е съгласен, може или да замине незабавно за Африка, или да се покръсти веднага, или да се изправи пред кладите на Инквизицията. Не се размекваме от насладата на военната плячка, никога не забравяме, че сме победители и че сме спечелили победата си със силата на оръжията и по Божия воля. Тържествено обещахме на клетия крал Боабдил, че неговите хора, мюсюлманите, ще бъдат в такава безопасност под нашето управление, в каквато бяха християните под неговото. Обещаваме **convivencia** — съвместно съжителство — и те вярват, че ще създадем една Испания, в която всеки, мавър, християнин или евреин, може да живее спокойно и със самоуважение, тъй като всички ние сме „Хора на Книгата“^[1]. Тяхната грешка е, че наистина искаха това примирие, и имаха доверие в него, а ние — както се оказва — не.

Ние изменяме на думата си след три месеца, като прогонваме евреите и заплашваме мюсюлманите. Всички трябва да се покръстят в Истинската Вярa, а после, ако се появи някаква сянка на съмнение, или някакво подозрение срещу тях, тяхната вяра ще бъде подложена

на проверка от Светата Инквизиция. Това е единственият начин да създадем една нация: чрез единна вяра. Това е единственият начин да създадем един народ от огромното пълно разнообразие от нации, което съществуваше в Ал Андалус. Майка ми построява параклис в Залата на съвета и там, където някога пишеше: „Влез и помоли. Не се страхувай да потърсиш справедливост, защото тук ще я намериш“, с красивите форми на арабската азбука, тя се моли на един Бог, по-суров, по-нетолерантен от Аллах; и никой вече не идва да търси справедливост.

Но нищо не може да промени природата на този дворец. Дори тропотът от краката на нашите войници по мраморните подове не може да отърси вековното усещане за покой. Карам Мадила да ме научи на значенията на изписаните с вълнисти йероглифи надписи във всички стаи, и любимите ми не са обещанията за справедливост, а надписът в Двора на двете сестри, който гласи: „Виждали ли сте някога такава прекрасна градина?“, а после и отговорът: „Никога не сме виждали градина, в която плодовете да са така изобилни или толкова сладки, или толкова ароматни“.

Това всъщност не е точно дворец, не прилича дори на онези, които сме виждали в Кордова или Толедо. Не е замък, не е крепост. Построен е първо и преди всичко като градина със стаи, изпълнени с изискан разкош, за да може човек да живее на открито. Той е поредица от вътрешни дворове, предназначени колкото за цветята, толкова и за хората. Това е красив блясък: стени, плочки, колони, разтапящи се в цветя, пълзящи растения, плодове и билки. Маврите вярват, че една градина е рай на земята, и през вековете са похарчили цели състояния, за да създадат тази „Ал Яна“: думата, която означава градина, тайно място и рай.

Зная, че го обичам. Дори като малко дете знам, че това е изключително място, че никога няма да намеря по-прекрасно място. И дори като дете съзнавам, че не мога да остана тук. По Божията и майчината си воля трябва да напусна Ал Яна, моето тайно кътче, моята градина, моя рай. Съдбата ми ще бъде да открия най-прекрасното място на света, когато съм едва на шест години, а после да го напусна, когато съм на петнайсет; толкова изпълнена с мъка по дома си, колкото Боабдил, сякаш ми е отредено щастieto и покоя, които срещам, винаги да бъдат краткотрайни.

[1] С това общо название се имат предвид всички народи, чиито религиозни вярвания са систематизирани в свещени книги — най-вече християните, евреите и мюсюлманите. — Б.пр. ↑

ДВОРЕЦЪТ ДОГМЪРСФИЙЛД, ХАМПСЪР ЕСЕНТА НА 1501 Г.

— Заявявам, че не можете да влезете! Дори да бяхте самият крал на Англия — не може да влезете.

— Аз съм кралят на Англия — каза Хенри Тюдор, без следа от веселие в гласа. — А тя може или да излезе веднага, или аз самият ще вляза, по дяволите, а синът ми ще ме последва.

— Инфанта вече съобщи на краля, че не може да го приеме — каза дуенята със смразяващ тон. — Благородниците от нейния двор потеглиха да му обяснят, че тя е в уединение, както е прието за една испанска дама. Смятате ли, че кралят на Англия ще пристигне тук, след като инфанта е отказала да го приеме? Що за човек смятате, че е той?

— Ето такъв — каза той и тикна юмрука си с големия златен пръстен в лицето ѝ. Граф де Кабра се втурна забързано в коридора и веднага позна слабия и строен четирийсетгодишен мъж, който заплашваше дуенята на инфанта със стиснат юмрук, съпроводен от неколцина ужасени служители, и ахна:

— Кралят!

В същия миг дуенята разпозна новия герб на Англия — съчетанието от розите на Йорк и Ланкастър — и се отдръпна стреснато. Графът се закова на място и забързано направи нисък поклон.

— Това е кралят — изсъска той; гласът му бе приглушен, защото говореше, отпуснал глава върху коленете си. Дуенята леко ахна от ужас и се отпусна в дълбок реверанс.

— Изправете се — нареди кратко кралят. — И я доведете.

— Но тя е принцеса на Испания, ваша светлост — каза жената, като се изправи, но остана с ниско сведена глава. — Тя трябва да остане в усамотение. Не може да я виждате преди сватбения ѝ ден. Такава е традицията. Благородниците от нейната свита заминаха да ви обяснят...

— Това е *вашата* традиция. Не *моята*. И тъй като тя е *моя* снаха в *моята* страна, под *моите* закони, ще се подчинява на *моята* традиция.

— Тя е възпитана изключително внимателно, изключително скромно, изключително благоприлично...

— Тогава ще е истински потресена да види разгневен мъж в спалнята си. Мадам, предлагам да я доведете веднага.

— Няма да го сторя, ваша светлост. Аз приемам заповеди лично от кралицата на Испания, а тя ме натовари със задачата да се погрижа към инфантата да се проявява цялото възможно уважение и поведението ѝ да бъде във всяко отношение...

— Мадам, можете да приемете от мен заповедите си за работа, или заповедите си за напускане. Не ме е грижа кое от двете. Сега кажете на момичето да излезе, или се кълна в короната си, че аз ще вляза, а ако я заваря гола в леглото, то тогава тя няма да е първата жена, която съм виждал в такова положение. Но по-добре да се моли да е най-хубавата.

При това оскърбление испанската дуеня напълно пребледня.

— Избирайте — изрече коравосърдечно кралят.

— Не мога да доведа инфантата — каза тя упорито.

— За Бога! Достатъчно! Кажете ѝ, че влизам веднага.

Тя се дръпна назад като наежена врана, с лице, побеляло от потрес. Хенри ѝ даде няколко мига да се подготви, а след това я предизвика да му се противопостави, като влезе зад нея.

Стаята се осветяваше само от свещи и от светлината на огъня. Завивките на леглото бяха отметнати назад, сякаш момичето бе скочило набързо. Хенри отбеляза колко интимно бе усещането да бъде в спалнята ѝ, докато завивките ѝ бяха още топли, с уханието ѝ, витаещо в затвореното пространство, преди да я погледне. Тя стоеше до леглото, положила едната си малка бяла ръка върху украсената с резба дървена колона. Раменете ѝ бяха загърнати с тъмносиня наметка, а бялата ѝ нощница, украсена със скъпа дантела, се подаваше през пролуката отпред. Пищната ѝ кестенява коса, сплетена за сън, се спускаше надолу по гърба ѝ, но лицето ѝ беше изцяло забулено с набързо метнат воал от тъмна дантела.

Доня Елвира се стрелна между момичето и краля.

— Това е инфантата — каза тя. — Забулена до сватбения си ден.

— Не и на цената, която платих — каза Хенри Тюдор остро. — Ще видя какво съм купил, благодаря ви.

Той пристъпи напред. Отчаяната дуеня едва не се хвърли на колене.

— Скъмността й...

— Да не би да има някакъв ужасен белег? — настоя той, принуден да изрече гласно най-големия си страх. — Някакъв недъг? Да не би да има белези от шарка и да не са ми казали?

— Не! Кълна се.

Безмълвно, момичето повдигна бялата си ръка и докосна изящия дантелен крайчец на воала си. Дуенята й ахна в знак на протест, но не можеше да направи нищо, за да спре принцесата, когато тя повдигна воала, а после го отметна назад. Ясните й сини очи се взираха в набразденото от бръчки, гневно лице на Хенри Тюдор, без да трепнат. Кралят се вгледа в нея, изпивайки я с поглед, а после изпусна лека въздишка на облекчение при вида й.

Тя беше съвършено красива: гладко, заоблено лице, прав, дълъг нос, съблазнителна уста с пълни, нацупени устни. Видя, че брадичката й бе вдигната, погледът — предизвикателен. Това не бе плаха девица, страхуваща се от похищение. Това беше борбена принцеса, която се държеше на положение дори в този изключително напрегнат миг на смущение.

Той се поклони.

— Аз съм Хенри Тюдор, крал на Англия — каза той.

Тя направи реверанс.

Той пристъпи напред и забеляза как тя обуздава инстинктивния си порив да се отдръпне. Хвана я здраво за раменете и целуна едната топла, гладка буза, а после другата. Ароматът на косата й и топлият, женствен мирис на тялото й достигнаха до него и той почувства как желанието пулсира в слабините и слепоочията му. Бързо отстъпи назад и я пусна.

— Вие сте добре дошла в Англия — каза. Прочисти гърлото си. — Ще ми простите, че бях толкова нетърпелив да ви видя. Синът ми също е на път да ви посети.

— Моля да ме извините — каза тя ледено. Говореше на безупречно правилен френски. — Допреди няколко мига не бях

уведомена, че ваша светлост настоява да ми окаже чест с това неочаквано посещение.

Хенри се дръпна леко назад от резкия като камшичен удар пристъп на гнева ѝ.

— Имам право...

Тя сви рамене: напълно испански жест.

— Разбира се. Вие имате всички права над мен.

При тези двусмислени, предизвикателни думи той отново осъзна колко близо беше до нея: забеляза интимността на малката стая, леглото с балдахин, обвито в скъпи драперии, подканващо отметнатите завивки, възглавницата, на която още личеше отпечатъкът от главата ѝ. Това бе сцена, излъчваща съблазън, съвсем неподходяща за среща на кралски особи. Той отново почувства потайното пулсиране на похотта.

— Ще се видим отвън — каза рязко, сякаш тя беше виновна, че той не можеше да се освободи от проблесналата в ума му мисъл какво ли би било да има тази сочна малка красавица, която бе купил. Какво ли би било, ако я беше купил за себе си, вместо за сина си?

— За мен ще бъде чест — каза тя студено.

Той побърза да излезе от стаята, и едва не се сблъска с принц Артур, който се въртеше нервно пред прага.

— Глупачка — отбеляза той.

Принц Артур, пребледнял от нервност, отметна русия си перчем от лицето, застана неподвижно и не каза нищо.

— Ще изпратя тази дуеня да си върви при първа възможност — каза кралят. — Както и останалите. Тя не бива да направи една малка Испания в Англия, синко. Страната няма да търпи това, а е дяволски сигурно, че и аз няма да го търпя.

— Хората не възразяват. Изглежда, че хората в провинцията са обикнали принцесата — меко предположи Артур. — Придружителите ѝ казват...

— Защото носи глупава шапка. Защото е странна: испанка, жена, каквато рядко може да се срещне тук. Защото е млада, и... — той млъкна рязко — хубава.

— Наистина ли? — ахна принцът. — Искам да кажа: хубава ли е?

— Нима не влязох току-що да се уверя? Но никой англичанин няма да се застъпи за някакви испански глупости, щом народът свикне с това, че тя е нова тук. Нито пък аз. Целта на този брак е да утвърди

един съюз, а не да поласкае суетата ѝ. Независимо дали им харесва или не, тя ще се омъжи за теб. Независимо дали на теб ти харесва или не, тя ще се омъжи за теб. Независимо дали ѝ харесва или не, тя ще се омъжи за теб. И по-добре да излезе тук сега, или аз няма да я харесам, а това ще е единственото нещо, което може да промени положението.

* * *

Трябва да изляза. Спечелих само съвсем кратка отсрочка и знам, че той ме чака отвън пред вратата на спалнята ми и даде да се разбере, достатъчно властно, че ако не отида при него, тогава планината ще дойде при Мохамед и отново ще бъде посрамена.

Избутвам настрани доня Елвира, дуенята, която не може да ме защити сега, и се приближавам до вратата на покоите си. Слугите ми са застинали, като роби във вълшебна приказка, омагьосани от това необичайно поведение от страна на един крал. Сърцето ми блъска в ушите като чук и изпитвам момичешко смущение от това, че трябва да изляза напред, пред хората, но освен това — и присъщо за войник желание битката да започне, нетърпеливото желание да узнае най-лошото, да се изправи лице в лице с опасността, вместо да я избягва.

Хенри Английски иска да се срещна със сина му пред него и спътниците му, без церемонии, без достойнство и блясък, сякаш сме просто сбирщина селяни. Така да бъде. Няма да намери испанска принцеса, която отстъпва изплашено назад. Стискам зъби и се усмихвам, както ми нареди майка ми.

Кимвам на своя херолд, който е толкова зашеметен, колкото и останалите ми спътници.

— Обявете влизането ми — нареждам му.

С безизразно от шока лице, той разтваря рязко вратата.

— Инфанта Каталина, принцеса на Испания и принцеса на Уелс — изревава той.

Това съм аз. Това е моят миг. Това е бойният ми вик.

Пристъпвам напред.

Испанската инфанта — с лице, открито за погледите на всички мъже — застана на затъмнения праг, а после влезе в стаята: само леко припламващата руменина по бузите ѝ издаваше какво изпитание беше това за нея.

Застанал до баща си, принц Артур преглътна. Тя беше далеч по-красива, отколкото си беше представял, и милион пъти по-надменна. Беше облечена в рокля от наситено черно кадифе, с прорези в плата, през които се показваше фуста от розова коприна, деколтето беше изрязано ниско и квадратно над налетите ѝ гърди, окичено с перлени нанизы. Червеникавокестенявата ѝ коса, освободена от плитката, падаше надолу по гърба ѝ в пищна вълна със златисти отблясъци. На главата ѝ имаше къс воал от черна дантела, решително отнет назад. Тя направи дълбок реверанс и се изправи с високо вдигната глава, грациозна като танцьорка.

— Моля да ме извините, че не бях готова да ви посрещна — каза тя на френски. — Ако знаех, че ще дойдете, щях да съм подготвена.

— Изненадан съм, че не сте чули врявата — каза кралят. — Спорих пред вратата ви поне десет минути.

— Помислих си, че се карат слугите — каза тя хладно.

Артур потисна едно ужасено ахване при тази нейна дързост; но баща му я гледаше с усмивка, сякаш някоя нова млада кобила проявяваше обещаващо дързък нрав.

— Не. Бях аз; заплашвах придворната ви дама. Съжалявам, че трябваше да нахълтам така при вас.

Тя наклони глава:

— Това беше моята дуеня, доня Елвира. Съжалявам, ако ви е разгневила. Английският ѝ не е добър. Може би не е разбрала какво сте искали.

— Искях да видя снаха си, а синът ми искаше да види годеницата си, и очаквам една английска принцеса да се държи именно като такава, а не като някакво проклето момиче, живеещо в усамотение в някой харем. Мислех, че родителите ви са победили маврите. Не очаквах да открия, че ги използвате като модел за поведението си.

Каталина пренебрегна оскърблението, като обърна леко глава.

— Сигурна съм, че вие ще ме научите на добри английски обноски — каза тя. — Кой може да ми бъде по-добър съветник? — Тя се обърна към принц Артур и му се поклони като на крал. — Милорд.

Той се поклони непохватно в отговор, удивен от спокойствието, което тя успяваше да запази в този изключително смуцаващ миг. Пъхна ръка в жакета си да извади приготвения за нея подарък, засуети се неумело с кесийката с накити, изпусна я, вдигна я отново и най-накрая я побутна към нея, чувствайки се като глупак.

Тя я взе и наклони глава в знак на благодарност, но не я отвори.

— Вечеряли ли сте, ваша светлост?

— Ще се храним тук — каза кралят безцеремонно. — Вече поръчах вечеря.

— Тогава мога ли да ви предложа питие? Или място, където да се измиете и преоблечете, преди да вечеряте? — Тя преценяващо огледа издълженото му, стройно тяло от горе до долу — от пръските кал по бледото му, набраздено от бръчки лице, до прашните ботуши. Англичаните бяха удивително мръсен народ, дори в голяма и великолепа къща като тази нямаше баня или дори вода, течаща по тръби. — Или може би вие не обичате да се миете?

Кралят се насили да се усмихне сурово.

— Можете да ми поръчате чаша ейл и да наредите да изпратят чисти дрехи и гореща вода в най-хубавата спалня, и ще се преоблека преди вечеря. — Той вдигна ръка. — Не е нужно да го приемате като комплимент към вас. Винаги се мия преди вечеря.

Артур я видя как прехапва долната си устна с малките си бели зъби, сякаш за да се въздържа от саркастичен отговор.

— Да, ваша светлост — каза тя любезно. — Както желаете. — Повика придворната дама при себе си и с нисък глас ѝ даде някакви заповеди на бърз испански. Жената направи реверанс и отведе краля от стаята.

Принцесата се обърна към принц Артур.

— *Et tu?* — запита тя на латински. — А вие?

— Аз? Какво? — заекна той.

Почувства, че тя се опита да сдържи нетърпеливата си въздишка.

— Бихте ли искали също да се измиете и да си смените жакета?

— Мил съм се — каза той. Още щом думите излязоха от устата му, му се прииска да си отхапе езика. Помисли си, че звучеше като

дете, сгълчано от бавачката си. „Мил съм се“, как не. Какво щеше да направи в следващия момент? Да подаде ръцете си с дланите нагоре, за да може тя да се убеди, че е добро момче?

— Тогава ще изпиете ли чаша вино? Или ейл?

Каталина се обърна към масата, където слугите припряно редяха чаши и гарафи.

— Вино.

Тя вдигна една чаша и една гарафа и двете звъннаха, когато се докоснаха, а после отново звъннаха трикратно. Той забеляза с учудване, че ръцете ѝ трепереха.

Тя бързо наля виното и му го подаде. Погледът му се отмести от ръката ѝ и леко развълнуваната повърхност на виното към бледото ѝ лице.

Видя, че тя не му се присмиваше. Изобщо не се чувстваше спокойна и непринудена с него. Грубостта на баща му бе предизвикала гордостта у нея, но насаме с него тя беше просто едно момиче, с няколко месеца по-голямо от него, но все пак само момиче. Дъщеря на двамата най-страховити монарси в Европа, но все пак просто едно момиче с треперещи ръце.

— Няма нужда да се страхувате — каза той много тихо. — Съжалявам за всичко това.

Искаше да каже — за неуспешния ви опит да избегнете тази среща, за грубата непринуденост на баща ми, за собствената ми неспособност да го спра или да смекча поведението му, и, повече от всичко друго, за страданието, което всичко това вероятно ви причинява: да дойдете далеч от дома си сред непознати и да се срещнете с жениха си, извлечена насила от леглото въпреки протестите си.

Тя сведе очи. Той се взря в безупречната ѝ бледа кожа, в русите мигли и бледите вежди.

После тя вдигна поглед към него.

— Всичко е наред — каза. — Виждала съм далеч по-лоши неща от това. Била съм на далеч по-лоши места от това, и съм познала по-лоши мъже от баща ви. Не е нужно да се боите за мен. Аз не се страхувам от нищо.

* * *

Никой никога не ще узнае какво ми струваше да се усмихвам, какво ми струваше да стоя пред баща ви и да не се разтрепера. Още нямам шестнайсет години, далече съм от майка си, намирам се в непозната страна. Не мога да говоря езика и не познавам никого тук. Нямам приятели, освен свитата от компаньонки и слуги, които доведох със себе си, а те разчитат на мен да ги закрилям. Не мислят как да ми помогнат.

Зная какво трябва да направя. Трябва да бъда испанска принцеса за англичаните, и английска принцеса — за испанците. Трябва да си давам вид, че се чувствам непринудено, когато не е така, и да си придавам увереност, когато се страхувам. Може и да сте мой съпруг, но почти не ви виждам, още не мога да ви почувствам. Нямам време да мисля за вас, погълната съм от задачата да бъда принцесата, която вашият баща купи, принцесата, която майка ми достави, принцесата, която ще изпълни условията на сделката и ще осигури договор между Англия и Испания.

Никой никога не ще узнае, че аз трябва да се преструвам на невъзмутима, да се преструвам на уверена, да се преструвам на грациозна. Разбира се, че се страхувам.

Но никога, никога няма да го покажа. И когато чуя името си, винаги ще излизам напред.

* * *

Кралят, след като се изми и изпи две чаши вино преди да дойде на вечеря, бе приветлив и вежлив с младата принцеса, твърдо решен да си затвори очите за злощастната им първа среща. Веднъж-дваж тя го хвана да ѝ хвърля коси, преценяващи погледи, и се обърна да го погледне право в лицето, леко повдигнала едната си пясъчноруса вежда, сякаш за да му зададе въпрос.

— Да? — запита той.

— Моля да ме извините — каза тя спокойно. — Помислих си, че ваша светлост има нужда от нещо. Гледахте ме.

— Мислех си, че не приличате много на портрета си — каза той.

Тя леко се изчерви. Целта на портретите беше да представят модела по-красив, отколкото беше в действителност, а когато моделът бе принцеса с кралска кръв, която си търси жених — още повече.

— Изглеждате по-добре — каза Хенри неохотно, за да ѝ вдъхне увереност. — По-млада, с по-меки черти, по-хубава.

Похвалата не смекчи студенината ѝ, както той очакваше. Тя просто кимна, сякаш това бе интересно наблюдение.

— Пътували сте зле — отбеляза Хенри.

— Много зле. — Тя се обърна към принц Артур. — Течението ни изтласка обратно, когато потеглихме от Коруня през август, и трябваше да изчакаме бурята да отмине. Когато най-сетне отплавахме, морето все още беше ужасно бурно, и после бяхме принудени да пуснем котва в Плимут. Изобщо не можахме да стигнем до Саутхамптън. Всички бяхме напълно сигурни, че ще се удавим.

— Е, нямаше как да дойдете по суша — каза с равен тон Хенри, мислейки си за лукавството на Франция и враждебността на френския крал. — Щяхте да бъдете безценна заложница за един крал, достатъчно безсърдечен да ви плени. Слава Богу, че не сте паднали във вражески ръце.

Тя го погледна замислено:

— Дай Боже никога да не попадна.

— Е, бедите ви вече свършиха — заключи Хенри. — Следващата лодка, на която ще се качите, ще бъде кралската баржа, когато потеглите надолу по Темза. Как ще ви хареса да станете принцеса на Уелс?

— Аз съм принцеса на Уелс още от тригодишна възраст — поправи го тя. — Винаги ме наричаха Каталина, инфанта, принцеса на Уелс. Знаех, че това е съдбата ми. — Тя погледна Артур, който все още седеше безмълвно, вперил поглед в масата. — Цял живот съм знаела, че ще се оженим. Беше мило от ваша страна да ми пишете толкова често. Това ме караше да чувствам, че не сме напълно непознати.

Той се изчерви:

— Нареждаха ми да ви пиша — каза неловко. — Като част от учението ми. Но обичах да получавам отговорите ви.

— За Бога, момче, не може да се каже, че имаш блестящ ум, нали? — запита критично баща му.

Лицето на Артур поаления чак до ушите.

— Нямаше нужда да ѝ казваш, че са ти нареждали да пишеш — заяви баща му. — По-добре да я оставиш да си мисли, че си пишел по свой избор.

— Нямам нищо против — каза Каталина тихо. — И на мен ми нареждаха да отговарям. Всъщност бих искала винаги да си говорим истината.

Кралят нададе смях, подобен на лай.

— Преди да мине и година, вече няма да искате — предрече той. — Тогава изцяло ще предпочитате вежливата лъжа. Великият спасител на брака е взаимното неведение.

Артур кимна покорно, но Каталина само се усмихна, сякаш наблюденията на краля бяха интересни, но не непременно верни. Хенри установи, че момичето го дразни, и все хубостта ѝ го вълнува.

— Смея да предположа, че вашият баща не споделя с майка ви всяка мисъл, която му минава през ума — каза той, като се опитваше да я накара да го погледне отново.

Успя. Тя му отправи продължителен, бавен, преценяващ поглед със сините си очи.

— Навярно не — призна тя. — Няма как да знам. Не е подобаващо да знам. Но независимо дали ѝ казва или не, майка ми и без друго знае всичко.

Той се засмя. Тя притежаваше наистина възхитително чувство за достойнство, при положение, че едва стигаше до гърдите му.

— Да не би майка ви да е ясновидка? Нима е надарена със Зрението?

Тя не се засмя в отговор.

— Тя е мъдра — каза простичко. — Тя е най-мъдрият монарх в Европа.

Кралят си помисли, че би било глупаво да се опитва да ограничи предаността на една девойка към майка ѝ, и би било грубо да изтъква, че майка ѝ може и да беше обединила кралствата Кастилия и Арагон, но че все още беше далеч от създаването на една мирна и обединена Испания. Тактическото умение на Изабела и Фердинанд бе превърнало мавърските кралства в една държава, но тепърва им предстоеше да накарат всички да приемат техния мир. Пътуването на самата Каталина до Лондон бе смущавано от бунтовете на маври и евреи, които не

можеха да понасят тиранията на испанските владетели. Той смени темата:

— Защо не ни покажете някой танц? — запита, като си мислеше, че би искал да я види как се движи. — Или и това не е позволено в Испания?

— След като съм английска принцеса, трябва да науча вашите обичаи — каза тя. — Една английска принцеса би ли станала посред нощ да танцува за краля, след като той е нахълтал в покоите ѝ?

Хенри се засмя на думите ѝ:

— Ако има разум, би го сторила.

Тя му отправи лека, сдържана усмивка.

— Тогава ще танцувам с дамите си — реши тя, надигна се от мястото си на високата маса и слезе до средата на стаята. Хенри забеляза, че тя повика една дама по име — Мария де Салинас, хубаво, тъмнокосо момиче, което бързо дойде да застане до Каталина. Още три млади жени, преструвайки се на свенливи, но изгарящи от нетърпение да покажат уменията си, излязоха напред.

Хенри ги огледа внимателно. Беше помолил техни испански величества всички компаньонки на дъщеря им да са красиви, и със задоволство видя, че независимо за колко груба и невъзпитана бяха сметнали молбата му, те се бяха съгласили с нея. Всички момичета бяха привлекателни, но никое от тях не засенчваше с хубостта си принцесата, която се изправи, овладяна и сдържана, а после вдигна ръце и плесна, за да нареди на музикантите да засвирят.

Веднага забеляза, че тя се движеше като чувствена жена. Танцът беше „павана“ — бавен церемониален танц — и тя се движеше с полюшващи се бедра и със спуснати тежки клепачи на очите, с лека усмивка на лицето. Беше добре обучена: учеха всички принцеси как да танцуват в дворцовия свят, където танците, пеенето, музиката и поезията бяха по-важни от всичко друго; но тя танцуваше като жена, която оставя музиката да я движи, и Хенри, който имаше известен опит, смяташе, че жените, които усещат ритъма на музиката, са жени, които откликват на ритмите на страстта.

Удоволствието, което му доставяше да я гледа, премина в чувство на нарастващо раздразнение, че това изящно същество ще бъде положено в студеното легло на Артур. Не можеше да си представи как това вгълбено, отдадено на науките момче предизвиква

и възбужда страст у това момиче с напъпила женственост. Представяше си, че Артур ще се суети непохватно и навярно ще ѝ причини болка, а тя ще стисне зъби, за да изпълни дълга си както подобава на една жена и кралица и после, най-вероятно, ще умре при раждане, и щеше да се наложи цялото представление за намиране на съпруга за Артур да се повтори, без никаква облага за него, а само тази дразнеща, вбесяваща възбуда, която това момиче изглежда предизвикваше у него. Хубаво беше, че е привлекателна, тъй като щеше да краси кралския му двор; но беше дразнещо, че той изпитваше толкова силно привличане към нея.

Хенри извърна поглед от танца ѝ и се утеши с мисълта за зестрата ѝ, която щеше да му донесе трайна облага и да дойде право при него, за разлика от тази годеница, която несъмнено пораждаше у него смущение и трябваше да отиде при сина му, колкото и неподходящ да бе той за нея. Щом се оженеха, нейният ковчезник щеше да предаде първия дял от зестрата ѝ в чисто злато. Година по-късно щеше да достави втората част под формата на злато, на нейните съдове за хранене и накитите ѝ. След като се беше преборил за трона си със съвсем малко парични средства и почти без никакво доверие, Хенри вярваше в силата на парите повече, отколкото на всичко друго в живота; повече дори, отколкото в трона си, защото знаеше, че може да откупи трона си с пари, и далеч повече, отколкото на жените, защото те можеха да бъдат купени евтино; и далеч, далеч повече, отколкото на радостта от усмивката на една девствена принцеса, която сега спря да танцува, направи му нисък реверанс, и се изправи усмихната.

— Доволен ли сте от мен? — запита настойчиво тя, поруменяла и леко задъхана.

— Достатъчно — каза той, твърдо решен тя никога да не узнае колко много го вълнува. — Но вече е късно и би трябвало да се върнете в леглото си. Ще яздим донякъде с вас сутринта, а после ще избързаеме към Лондон.

Тя се изненада от резкия му отговор. Отново хвърли поглед към Артур, сякаш той можеше да възрази на бащините си планове; може би да остане с нея за остатъка от пътуването, след като баща му така наперено беше изтъкнал неофициалността на английските порядки. Но момчето не каза нищо.

— Както желаете, ваша светлост — каза тя любезно. Кралят кимна и се изправи на крака. Придворните се снишиха в дълбоки реверанси и поклони, докато той минаваше бавно покрай тях и излизаше от стаята. „Далеч не са толкова непринудени“, помисли си Каталина, докато гледаше как кралят на Англия крачи сред придворните си с високо вдигната шава. „Може и да се перчи, че е войник, който се придържа към порядките на лагера, но настоява на подчинение и демонстриране на почит. Както и е редно, всъщност“, добави мислено дъщерята на Изабела.

Артур тръгна зад баща си, отправяйки едно бързо: „Лека нощ“ към принцесата, докато се оттегляше. След миг всички мъже от свитата им също изчезнаха, и принцесата остана сама, ако не се брояха дамите ѝ.

— Какъв необикновен човек — отбеляза тя пред любимката си, Мария де Салинас.

— Той ви хареса — каза младата жена. — Наблюдаваше ви много внимателно, хареса ви.

— И защо не? — попита тя с инстинктивната надменност на момиче, родено в най-великото кралство в Европа. — А дори и да не ме е харесал, всичко вече е уговорено и не може да има промяна. Било е уговорено почти от раждането ми.

* * *

Той не е такъв, какъвто очаквах — този крал, проправил си път до трона с борба и вдигнал короната си от калта на едно бойно поле. Очаквах да прилича повече на рицар-защитник, на велик воин, може би като баща ми. Вместо това той има вид на търговец, на човек, който се опитва да пресметне колко ще спечели зад вратите на дома си, не на човек, спечелил кралството и съпругата си с острието на меча.

Предполагам, че се надявах да видя човек като дон Хернандо, герой, на когото можех да гледам с уважение, мъж, когото бих се гордяла да нарека „татко“. Но този крал е слаб и блед като монах, изобищо не прилича на рицар от романсите.

Очаквах неговият двор да е по-величествен, очаквах голяма процесия и официална среща с дълги представяния и изискани речи, както щяхме да направим ние в Алхамбра. Но той е рязък; по моите разбирания е груб. Ще трябва да свикна с тези северняшки обноски, с тази припряност, когато нещо се върши, с резките заповеди. Не мога да очаквам нещата да се вършат добре или дори правилно. Ще трябва да си затварям очите за много неща, докато стана кралица, за да мога да променя положението.

Но във всеки случай, едва ли има значение дали харесвам краля, или пък дали той ме харесва. Той се е обвързал чрез този договор с баща ми и аз съм сгодена за сина му. Едва ли има значение какво мисля за него или какво мисли той за мен. Не може да се каже, че ни предстои да вършим много неща заедно. Аз ще живея и царувам в Уелс, а той ще живее и ще управлява в Англия, а когато умре, на трона му ще се възкачи моят съпруг и синът ми ще бъде следващият Уелски принц, а аз ще бъда кралица.

Колкото до бъдещия ми съпруг — о! — той ми направи съвсем различно първо впечатление. Толкова е красив! Не очаквах да е толкова красив! Той е толкова светлокос и строен, прилича на паж от някой стар романс. Мога да си го представя как будувa по цяла нощ или изнася серенада под прозореца на някой замък. Има бледа, почти сребриста кожа, има прекрасна златиста коса, и въпреки това е по-висок от мен, силен, но с фигурата на момче на прага на възмъжаването.

Има рядка и необикновена усмивка, която се появява неохотно, но после лицето му засиява. И е нежен и мил. Това е прекрасно качество за един съпруг. Беше мил с мен, когато пие чашата с вино от ръцете ми, видя, че треперя, и се опита да ме успокои.

Питам се какво ли си мисли за мен? Толкова ми се иска да узная какво си мисли за мен.

* * *

Точно както нареди кралят, той и Артур се върнаха бързо в Уиндзор на другата сутрин, а свитата на Каталина, с носилката ѝ, теглена от мулета, с чеиза ѝ в големи пътнически сандъци,

придворните ѝ дами, испанските ѝ слуги, и стражите, които щяха да пазят съкровищата от зестрата ѝ, се придвижваше с мъка и далеч по-бавно по калните пътища към Лондон.

До сватбения им ден тя не видя повече принца, но когато пристигна в селото Кингстън-он-дъ-Темс, кортежът спря, за да се срещнат с най-видния благородник в кралството — младият Едуард Стафорд, Бъкингамски херцог, — и с Хенри, херцог на Йорк, вторият син на краля, които бяха определени да я придружат до двореца Ламбет.

— Ще изляза — каза Каталина припряно, като се измъкна от носилката и тръгна бързо покрай чакащите коне, тъй като не желаше нова кавга със строгата си дуеня за срещите на младите дами с млади мъже преди сватбения им ден. — Доня Елвира, не казвайте нищо. Това момче е десетгодишно дете. Няма значение. Дори майка ми не би сметнала, че има значение.

— Поне си сложете воала! — изрече умолително жената. — Херцогът на Бък... Бук... каквото там му беше името, също е тук. Сложете си воала, когато се явявате пред него, заради собствената ви репутация, инфанта.

— Бъкингам — поправи я Каталина. — Бъкингамският херцог. И ме наричайте „принцеса на Уелс“. И знаете, че не мога да нося воала си, защото на него сигурно са му наредили да докладва на краля. Знаете какво каза майка ми: че той е повереник на майката на краля, който си е възвърнал семейните богатства, и че трябва да му се засвидетелства изключително уважение.

По-възрастната жена поклати глава, но Каталина излезе решително, с открито лице, чувствайки се едновременно изплашена и безразсъдна заради собствената си дързост, и видя хората на херцога, строени на пътя, а пред тях — малко момче; то беше свалило шлема си и светлата му коса блестеше на слънцето.

Първата ѝ мисъл беше, че той изобщо не приличаше на брат си. Докато Артур бе светлокос и със сериозно изражение, с бледа кожа и топли кафяви очи, това беше слънчево и лъчезарно момче, което изглеждаше така, сякаш никога не бе имало и една сериозна мисъл в главата си. Не приличаше на баща си с неговото слабо, изпито лице, имаше вид на момче, чийто живот тече безгрижно и леко. Косата му беше червено-златиста, лицето — кръгло и все още детински

закръглено, усмивката му, когато я видя, беше искрено дружелюбна и приветлива, а сините му очи блестяха, сякаш бе свикнал да вижда един много приятен и изпълнен с удоволствия свят.

— Сестро! — възкликна момчето топло, скочи от коня си сред дрънчене на доспехи, и ѝ се поклони ниско.

— Братко Хенри — каза тя, като в отговор му направи съвсем точно премерен реверанс, имайки предвид факта, че той бе само втори син на Англия, а тя беше инфанта на Испания.

— За мен е голямо удоволствие да ви видя — каза той бързо: латинският му бе жив и бърз, английският акцент се долавяше силно. — Толкова се надяхах, че негово величество ще ми позволи да дойда и да се срещна с вас, преди да се наложи да ви отведа в Лондон на сватбения ви ден. Мислех си, че би било много неловко да тръгна към олтара с вас и да ви предам на Артур, ако дори не сме разговаряли. И ме наричайте Хари. Всички ми казват Хари.

— За мен също е удоволствие да се срещна с вас, братко Хари — каза Каталина вежливо, доста смутена от въодушевлението му.

— Удоволствие! Би трябвало да танцувате от радост! — възкликна той весело. — Защото баща ми каза, че мога да ви доведа коня, който трябваше да бъде един от сватбените ви подаръци, и така ще можем да яздим заедно до Ламбет. Артур каза, че би трябвало да изчакате до сватбения си ден, но аз казах: защо трябва да чака? Тя няма да може да язди на сватбения си ден. Ще е твърде заета да се омъжва. Но ако ѝ го заведе сега, можем да яздим веднага.

— Това е било мило от ваша страна.

— О, аз изобщо не обръщам внимание на Артур — весело каза Хари.

Каталина трябваше да потисне кикота си:

— Така ли?

Той направи гримаса и поклати глава:

— Той е сериозен — каза. — Ще се удивите, когато разберете колко е сериозен. И начетен, разбира се, но не надарен. Всички казват, че аз съм много даровит, главно с езиците, но също и по отношение на музиката. Можем да разговаряме на френски, ако желаете, аз говоря изключително гладко и свободно за възрастта си. Смятат, че съм доста добър музикант. И, разбира се, спортувам. Ловувате ли?

— Не — каза Каталина, малко смутена. — По-скоро само следвам групата ловци, когато преследваме глигани или вълци.

— Вълци ли? Много бих искал да отида на лов за вълци. Наистина ли имате мечки?

— Да, в планините.

— Много бих искал да заловя мечка. Пеша ли ходите на лов за вълци, както за глигани?

— Не, на коне — каза тя. — Много са бързи, трябва да вземете много бързи кучета, за да ги повалите. Това е ужасен лов.

— Аз не бих имал нищо против това — каза той. — Изобщо не възразявам срещу подобни занимания. Всички казват, че съм ужасно смел по отношение на тези неща.

— Сигурна съм, че е така — каза тя с усмивка.

Красив мъж в средата на двайсетте пристъпи напред и се поклони.

— О, това е Едуард Стафорд, Бъкингамският херцог — каза Хари бързо. — Ще ми позволите ли да го представя?

Каталина подаде ръка и мъжът отново сведе глава над нея. Интелигентното му, красиво лице беше стоплено от усмивка.

— Добре дошли в собствената си страна — каза той на безукорен кастилски. — Надявам се, че по време на пътуването всичко е било по вкуса ви? Мога ли да ви осигуря нещо?

— За мен се грижат наистина добре — каза Каталина, изчервявайки се от удоволствие, че я поздравяват на родния ѝ език. — А по време на цялото пътуване хората ме посрещаха наистина много мило.

— Вижте, ето новия ви кон — прекъсна я Хари, когато конярят изведе напред една черна кобила. — Вие сте свикнали с хубавите коне, разбира се. Непрекъснато ли ви доставят коне от Северна Африка?

— Майка ми настоява да имаме такива за кавалерията — каза тя.

— О — продума той. — Защото са много бързи ли?

— Могат да бъдат обучавани като бойни коне — каза тя, като пристъпи напред и протегна ръка, с извърната нагоре длан, така че кобилата да я подуши и да гризне пръстите ѝ с меките си, нежни бърни.

— Бойни коне ли? — запита той.

— Сарацините имат коне, които могат да се бият също като господарите си, а конете от Северна Африка също могат да бъдат обучени на това — каза тя. — Изправят се на задни крака и удрят някой войник с предните си копита, а могат да ритат и назад. Турците имат коне, които могат да вдигнат сабя от земята и да я върнат на ездача. Майка ми казва, че в битка един добър кон струва колкото десет войници.

— Толкова бих искал да имам такъв кон — каза Хари с копнеж. — Чудя се как ли да се сдобия с такъв?

Той направи пауза, но тя не се поддаде.

— Само да мажеше някой да ми подари такъв кон, бих могъл да се науча да го яздя — каза той с очевидното намерение да предизвика реакция. — Може би за рождения ми ден, или може би другата седмица, тъй като не съм аз този, който ще се жени, и няма да получа никакви сватбени подаръци. Тъй като съм напълно пренебрегнат, и напълно оставен без внимание.

— Може би — каза Каталина, която някога беше виждала собствения си брат да постига своето точно със същото врънкане и ласкателства.

— Редно е да бъда обучен да яздя както трябва — каза той. — Баща ми обеща, че макар да съм определен да се посветя на църквата, ще ми позволят да яздя на манежа за упражнения. Но нейна светлост майката на краля казва, че не мога да участвам в турнири. А това наистина не е честно. Трябва да ми позволят да участвам в турнирите. Ако имах подходящ кон, бих могъл да участвам в турнирите. Сигурен съм, че щях да победея всички.

— Сигурна съм, че щяхте — каза тя.

— Е, ще вървим ли? — попита той, убеждавайки се, че тя няма да му подари кон така лесно, само защото го е поискал.

— Не мога да яздя. Дрехите ми за езда още не са разопаковани.

Той се поколеба:

— Не можете ли просто да излезете с тези дрехи?

Каталина се засмя:

— Тези дрехи са от кадифе и коприна. Не мога да яздя с тях. А освен това не мога да препускам из Англия като някой от онези странстващи актьори.

— О — каза той. — Е, ще се качите ли тогава в носилката си? Няма ли това да ни забави много?

— Съжалявам за това, но ми е наредено да пътувам в носилка — каза тя. — Със спуснати завеси. Не мога да си представя, че дори баща ви би искал да препускам из околността с прибрани и вдигнати поли.

— Разбира се, че принцесата не може да язди днес — заяви Бъкингхамският херцог. — Нали ви казах. Тя трябва да пътува в носилката си.

Хари сви рамене:

— Е, не знаех. Никой не ми каза как ще бъдете облечена. В такъв случай мога ли да избързам напред? Моите коне ще са много по-бързи от мулетата.

— Можете да яздите напред, но така, че да ви виждаме — реши Каталина. — След като се очаква да ме ескортирате, би трябвало да бъдете с мен.

— Нали казах — отбеляза тихо Бъкингхамският херцог и си размени лека усмивка с принцесата.

— Ще чакам на всеки кръстопът — обеща Хари. — Аз съм ваш ескорт, не забравяйте. А на сватбения ви ден отново ще ви придружавам. Приготвил съм си бял костюм със златни прорези на ръкавите.

— Колко прекрасно ще изглеждате — каза тя и го видя как се изчерви от удоволствие.

— О, не знам...

— Сигурна съм, че всички ще отбележат какво красиво момче сте — каза тя, тъй като той изглеждаше доволен.

— Всички винаги ме приветстват с много силни възгласи — довери й той. — И ми харесва да знам, че хората ме обичат. Баща ми казва, че единственият начин да запазиш трона си е да бъдеш обичан от народа. Баща ми казва, че в това била грешката на крал Ричард.

— Майка ми казва, че начинът да задържиш един трон е да служиш на Бог.

— О — каза той, явно не беше впечатлен. — Е, различни страни, предполагам.

— Значи ще пътуваме заедно — каза тя. — Ще съобща на хората си, че сме готови да продължим.

— Аз ще им кажа — настоя той. — Аз съм този, който ви ескортира. Аз ще давам заповедите, а вие ще си почивате в носилката. — Той ѝ хвърли бърз кос поглед. — Когато стигнем до двореца Ламбет, ще останете в носилката си, докато дойда да ви взема. Ще дръпна завесите и ще ви въведа вътре, а вие трябва да ме държите за ръка.

— Това много би ми харесало — увери го тя и видя как по лицето му отново бързо изби руменина.

Той се отдалечи припряно, а херцогът ѝ се поклони с усмивка.

— Той е много будно момче, много нетърпеливо и енергично — каза той. — Трябва да извините прекаленото му въодушевление. Твърде много го гледят.

— Любимец на майка си? — попита тя, мислейки си за обожанието на родната си майка към единствения ѝ син.

— Още по-лошо — каза херцогът с усмивка. — Майка му го обича, както е и редно, но баба му го пази като зеницата на окото си, а тя е тази, която управлява двора. За щастие той е добро момче и има добри обноски. Твърде добър е по природа, за да се поквари, а майката на краля уравновесява глезенето с поучения.

— Значи тя е отстъпчива и снизходителна жена? — попита Каталина.

Той нададе лек, сподавен смях.

— Само към сина си — каза. — Ние останалите я намираме за — хм — по-скоро величествена, отколкото майчински настроена.

— Може ли да поговорим отново в Ламбет? — попита Каталина, изкушена да узнае още за домакинството, към което щеше да се присъедини.

— В Ламбет и в Лондон, навсякъде ще ви служи с гордост — каза младият мъж, с горящи от възхищение очи. — Трябва само да ми нареждате какво желаете. Ще бъда ваш приятел в Англия, можете да разчитате на мен.

* * *

Трябва да имам смелост. Аз съм дъщеря на една храбра жена, и съм се готвила за това цял живот. Когато младият херцог ми говореше толкова мило, нямаше защо да ми се иска да заплача, беше

глупаво. Трябва да си държа главата високо изправена и да се усмихвам. Майка ми каза, че ако се усмихвам, никой няма да узнае, че тъгувам за вкъщи или се страхувам; ще се усмихвам непрестанно, колкото и странно да ми изглежда всичко.

И макар че тази Англия ми се струва толкова странна сега, ще свикна. Ще усвоя порядките им и ще се чувствам тук като у дома. Техните странни порядки ще станат мои порядки, а най-ужасните неща — нещата, които за мен са напълно непоносими — ще променя, когато стана кралица. А и във всеки случай положението ще е по-добро за мен, отколкото беше за сестра ми Исабел. Тя беше омъжена само няколко месеца, а после трябваше да се прибере у дома, овдовяла. Нещата ще са по-добри за мен, отколкото за Мария, която трябваше да последва стъпките на Исабел и да отиде в Португалия, за мен ще е по-добре, отколкото за Хуана, която се е поболяла от любов по съпруга си Филип. Трябва да бъде по-добре за мен, отколкото беше за Хуан, клетия ми брат, който умря толкова скоро след като намери щастието. И винаги ще бъде по-добре за мен, отколкото за майка ми, прекарала детството си в несигурност.

Моята история няма да бъде като нейната, разбира се. Аз не съм родена в толкова вълнуващи времена. Ще се надявам да се разбирам добре със съпруга си Артур и със странния му, буен и гръмогласен баща, както и с милия му малък, наперен брат. Ще се надявам, че майка му и баба му ще ме обикнат или, най-малкото, ще ме научат как да бъда принцеса на Уелс, кралица на Англия. Няма да бъда принудена да препускам отчаяно нощем от една обсадена крепост до друга, както майка ми. Няма да бъда принудена да залагам собствените си накити, за да плащам на наемни войници, както правеше тя. Няма да ми се налага да потеглям лично, облечена в доспехи, да събирам войските си за бой. Няма да бъда заплашвана от коварните французи от една страна и маврите-еретици — от друга, както бе застрашавана майка ми. Ще се омъжа за Артур, а когато баща му умре — което сигурно ще стане скоро, защото е толкова ужасно стар и злонравен — тогава ние ще бъдем крал и кралица на Англия и майка ми ще управлява в Испания, както аз управлявам в Англия, и ще ме види как опазвам съюза между Англия и Испания, както ѝ обещах, ще ме види как запазвам страната си,

*обвързана в нерушим договор с нейната, ще види, че ще съм в
безопасност завинаги.*

ЛОНДОН

14-ТИ НОЕМВРИ 1501 Г.

В утрото на сватбения ѝ ден повикаха Каталина рано, но тя беше будна от часове, размърдала се веднага щом студеното, вещаещо зима слънце бе започнало да осветява бледото небе. Бяха приготвили голяма вана — нейните дами ѝ казаха, че англичаните били удивени, задето тя ще се къпе преди сватбения си ден, и че повечето от тях смятали, че рискува живота си. Каталина, отгледана в Алхамбра, където баните бяха най-красивите помещения в двореца, в които бълбукаха клюки, смях и ароматизирана вода, бе също толкова удивена да чуе, че англичаните смятаха за напълно достатъчно да се къпят само от време на време, и че бедните хора се къпеха само веднъж годишно.

Вече бе осъзнала, че под мириса на мускус и амбра, чийто полъх бе усетила при краля и принц Артур, се носеше дъх на пот и коне, и че през остатъка от живота си щеше да живее сред хора, които сменяха бельото си веднъж годишно. Беше го приела като поредното нещо, което трябваше да се научи да понася, както ангел, слязъл от небесата, понася земните лишения. Беше дошла от Ал Яна — градината, раят — в обикновения свят. Беше дошла от двореца Алхамбра в Англия; беше очаквала някои неприятни промени.

— Сигурно тук винаги е толкова студено, че това няма значение — каза тя неуверено на доня Елвира.

— Има значение за нас — каза дуенята. — И вие ще се изкъпете, както подобава на една инфанта на Испания, макар че всички готвачи в кухнята бяха принудени да спрат работата си, за да затоплят вода.

Доня Елвира бе поръчала да донесат от готварницата, в която се приготвяха месните ястия, голям казан, който обикновено се използваше за попарване на животински трупове, бе наредила на трима кухненски слуги да го изтъркат, застла го с ленени завивки и го напълни до ръба с гореща вода, поръсена с листенца от рози и ароматизирана с розово масло, донесено от Испания. Тя с обич надзираваше миенето на нежното бяло тяло на Каталина, оформянето на ноктите на краката ѝ, изпиляването на ноктите на ръцете ѝ, миенето

на зъбите ѝ и накрая трикратното измиване на косата ѝ. Отново и отново невярващите прислужници-англичанки отиваха уморено до вратата, за да поемат нова кана с гореща вода от изтощените пажове, и я изсипваха във ваната, за да поддържат водата топла.

— Само да имахме истинска баня — редеше печално доня Елвира. — С пара и тепидариум^[1] и хубав, чист мраморен под! С течаща топла вода и място, където да седнете и да ви изтъркат хубаво!

— Не се ядосвайте — каза Каталина сънливо, докато ѝ помагаша да излезе от ваната и попиваха цялото ѝ тяло с ароматизирани кърпи. Една прислужница хвана косата ѝ, изстиска водата и я натри внимателно с червена коприна, нарисната в помада, за да ѝ придаде блясък и цвят.

— Майка ви толкова щеше да се гордее с вас — каза доня Елвира, когато поведоха инфантата към гардеробната ѝ и започнаха да я обличат в пластове долни дрехи и фусти. — Пристегни тези връзки по-здраво, момиче, та полата да легне равно. Този ден е както твой, така и неин, Каталина. Тя се зарече, че ще се омъжиш за него, каквото и да ѝ струва.

* * *

Да, но тя не плати най-голямата цена. Знам, че те ми купиха тази сватба с огромна зестра, и знам, че изтърпяха дълги и тежки преговори, а аз оцелях след най-ужасното пътуване по море, което някой някога е предприемал, но беше платена и друга цена, за която никога не говорим — нали? И мисълта за тази цена е в ума ми днес, както бе и по време на пътуването, както бе и по време на плаването, както е още от първия миг, когато научих за нея.

Имаше един мъж, едва двацет и четири годишен, Едуард Плантагенет, херцог на Уорик и потомък на английски крале, който — честно казано — имаше по-голямо право над трона на Англия от това на моя свекър. Той беше принц, племенник на краля, и от кралско потекло. Не беше извършил никакво престъпление, не бе сторил зло, но беше арестуван заради мен, отведен в Тауър заради мен, и накрая убит, обезглавен на дръвника, за моя облага, за да могат моите

родители да бъдат спокойни, че няма претенденти за трона, който ми бяха откупили.

Лично баща ми каза на самия крал Хенри, че няма да ме изпрати в Англия, докато херцог Уорик е жив, и следователно аз съм като олицетворение на самата Смърт, понесла коса в ръка. Когато наредиха да подготвят кораба за идването ми в Англия, с Уорик беше свършено.

Казват, че не бил съвсем с ума си. Не можел да разбере, че е арестуван, мислел си, че е настанен в Тауър, за да му засвидетелстват почит. Знаел, че е последният принц от рода на Плантагенетите, и знаел, че Тауър винаги е бил както затвор, така и кралско жилище. Когато настанили един претендент, хитър и лукав човек, който се опитал да се представи като принц с кралска кръв, в стаята в съседство с тази на бедния Уорик, той си помислил, че е изпратен там да му прави компания. Когато другият му предложил да избягат, той си помислил, че това е хитра постъпка, и като невинен глупак, какъвто наистина бил, говорел шепнешком за плановете им на места, където стражите можели да го чуят. Това им дало нужното основание за обвинение в държавна измяна. Лесно му устроили клопка; обезглавили го без особени възражения от нечия страна.

Страната иска мир и сигурно управление от крал, който не е принуден да се страхува от претенденти. Страната е готова да си затвори очите за един-двама мъртви претенденти. От мен също се очаква да си затворя очите за това. Особено когато се прави за мое добро. Извършено е по искане на баща ми, заради мен. За да отстрани препятствията по пътя ми.

Когато ми съобщиха, че е мъртъв, не казах нищо, защото съм инфанта на Испания. Преди всичко останало, аз съм дъщеря на майка си. Не плача като момиче и не оповестявам на всеослушание всяка своя мисъл. Но когато останах сама в градините на Алхамбра вечерта, докато слънцето залязваше и оставяше света прохладен и сладък, отидох до един дълъг канал с неподвижна вода, скрит от дърветата, и си помислих, че никога вече няма да се разхождам в сянката на дърветата и да се наслаждавам на потрепването на горещата слънчева светлина през прохладните зелени листа, без да си помисля, че Едуард, херцог Уорик, вече няма да види слънцето, за да

мога аз да живея в богатство и разкош. Молах се да ми бъде простено, че съм причина за смъртта на един невинен човек.

Майка ми и баща ми водиха битки надлъж из Кастилия и Арагон, обиколиха нашир цяла Испания, за да направят така, че справедливостта да достигне до най-малката паланка — така че никой испанец да не може да изгуби живота си по прищявка на друг. Дори най-изтъкнатите благородници не могат да убият селянин; трябва да се подчиняват на закона. Но когато ставаше дума за мен и за Англия, те забравиха това. Забравиха, че живеем в дворец, върху чиито стени е гравирано обещанието: „Влез и помоли. Не се страхувай да потърсиш справедливост, защото тук ще я намериш.“ Просто писаха на крал Хенри и заявиха, че няма да ме изпратят, докато Уорик е жив, и скоро, по тяхна воля, Уорик беше убит.

А понякога, когато си спомням за себе си не като за испанската инфанта или принцесата на Уелс, а просто като за онази Каталина, която влезе след майка си през голямата порта в двореца Алхамбра, и разбра, че майка ѝ е най-могъщата жена, която светът е познавал, понякога се питам детински дали майка ми не допусна огромна грешка? Дали не злоупотреби твърде много с Божията воля? Дали не стигна по-далеч, отколкото Бог би допуснал? Защото този брак е като кораб, пуснат не във вода, а в кръв, и плава в море от невинна кръв. Как изобщо е възможно една подобна сватба да бъде начало на добър брак? Не трябва ли той — както нощта следва залеза — също да бъде трагичен и кървав? Как изобщо може принц Артур и аз да бъдем споходени от щастие, когато то е откупено на такава ужасна цена? И ако бихме могли да бъдем щастливи, няма ли тази радост да бъде изцяло греховна и егоистична?

* * *

Принц Хари, десетгодишният Йоркски херцог, беше толкова горд с одеждите си от бяла тафта, че почти не погледна Каталина, докато не стигнаха до западните двери на катедралата „Сейнт Пол“, а после се обърна и се взря в нея, опитвайки се да види лицето ѝ през изящната дантела на късия бял воал. Пред тях се простираше издигната пътека, обточена с червено сукно, обковано със златни гвоздеи, водеща на

височината на главите им от големия вход на църквата, където гражданите на Лондон се тълпяха, за да виждат по-добре, нагоре по дългата пътека между скамейките, до олтара, където стоеше принц Артур, пребледнял от нерви, на шестстотин бавни церемониални крачки разстояние.

Каталина се усмихна на малкото момче до себе си, и той засия от удоволствие. Дланта ѝ легна спокойно и уверено върху протегнатата му ръка. Той се поколеба още миг, докато всички в огромната църква осъзнаха, че невестата и принцът са на прага, чакащи да влязат, възцари се тишина, всички проточиха шии да видят булката, и тогава, в точния, най-драматичен момент, той я поведе напред.

Каталина долови шума на насъбралото се множество, докато минаваше край хората, високо на сцената, която крал Хенри бе наредил да издигнат, за да могат всички да видят как цветето на Испания среща розовия храст на Англия. Принцът се обърна, когато тя се отправи към него, но за миг беше заслепен от раздразнение при вида на брат си, който водеше принцесата така, сякаш сам той беше женихът, хвърляйки погледи наоколо, докато вървеше, приемайки със самодоволната си усмивчица почтителното докосване на шапките и шумоленето на полите в реверанс, сякаш той беше този, когото всички бяха дошли да видят.

После и двамата застанаха до Артур и Хари трябваше да отстъпи назад, макар и неохотно, когато принцът и принцесата застанаха пред архиепископа заедно и коленичиха заедно върху специално избродираните бели копринени възглавнички.

„Никоя двойка не е била по-здравно обвързвана“, помисли си кисело крал Хенри, който седеше на скамейката на кралското семейство със съпругата си и с майка си. „Родителите ѝ бяха склонни да ми се доверят толкова, колкото и на някоя змия, а аз винаги съм гледал на баща ѝ като на сметкаджия и търгаш с наполовина мавърски произход. Девет пъти е потвърждаван годежът им. Това ще бъде брак, който нищо не може да разтрогне. Баща ѝ не може да се измъкне от него, независимо какви мисли ще му дойдат впоследствие. Сега той ще ме защитава срещу Франция; това е наследството на дъщеря му. Дори самата мисъл за нашия съюз ще сплаши французите и ще ги държи в мир с нас, а ние трябва да имаме мир.“

Той хвърли поглед към съпругата си, която стоеше до него. Тя наблюдаваше с пълни със сълзи очи сина си и неговата невеста, докато архиепископът повдигна склучените им ръце и ги обви в свещения си епитрахил. Лицето ѝ, прекрасно от вълнението, не го трогна. Кой знаеше какво си мисли тя зад тази прекрасна маска? Може би за собствената си женитба — съюзът на Йорк и Ланкастър, който я постави като съпруга на трона, полагащ ѝ се по силата на нейното собствено право? Или си мислеше за мъжа, когото би предпочела като съпруг? Кралят се намръщи. Никога не беше сигурен в съпругата си, Елизабет. Общо взето, предпочиташе да не я взема под внимание.

Зад нея майка му, Маргарет Боуфорт, със сурово и твърдо като кремък изражение, наблюдаваше младата двойка с едва доловима усмивка. Това беше триумфът на Англия, това беше триумфът на сина ѝ, и нещо много повече, това бе *нейният* триумф — да измъкне това неблагородно семейство на копелета от провала, да отправи предизвикателство срещу властта на Йорк, да победи един властващ крал, да завладее самия престол на Англия противно на всички шансове. Това бе нейно дело. Това се дължеше на нейния план да върне сина си от Франция в подходящия момент, за да предяви претенции за трона си. Именно склучените от нея съюзи му осигуриха войници за битката. Именно нейният боен план остави узурпатора Ричард отчаян на бойното поле при Босуърт, и именно нейна бе тази победа, която тя празнуваше през всеки ден от живота си. А този брак бе върхната точка на нейната дълга борба. Тази невеста щеше да я дари с внук, крал за Англия, в чиито жили щеше да тече както испанска кръв, така и кръвта на Тюдорите, и още един син след него, и след него друг: и така щеше да създаде династия от Тюдори, която нямаше да има край.

Каталина повтори думите на брачната клетва, почувства тежестта на студен пръстен върху пръста си, обърна лице към новия си съпруг и почувства замаяна студената му целувка. Когато тръгна отново по нелепата пътека и видя усмихнатите лица, които се простираха от краката ѝ до стените на катедралата, започна да осъзнава, че беше свършено. А когато излязоха от хладната тъмнина на катедралата на ярката светлина на зимното слънце отвън и чуха приветствения рев на тълпата за Артур и неговата невеста, за принца и принцесата на Уелс, тя осъзна, че беше изпълнила дълга си

окончателно и изцяло. Беше обещана на Артур от детинство, а сега, най-после, бяха женени. Бе назовавана „принцеса на Уелс“ още от тригодишна, а сега, най-после, беше приела името си, и беше заела мястото си в света. Тя вдигна поглед и се усмихна, а тълпата, възхитена от безплатното вино, от хубостта на младото момиче, от обещанието, че не я заплашва гражданска война, което можеше да дойде само когато бе осигурен наследник на кралската династия, ревна одобрително.

Те бяха съпруг и съпруга, но не си казаха повече от няколко думи през остатъка от дългия ден. Имаше официално угощение, и макар да бяха настанени един до друг, имаше наздравници, които трябваше да се вдигнат, речи, които трябваше да се изслушат, и свирещи музиканти. След продължителната вечеря с много блюда имаше забавление с поезия, певци и жива картина. Никой никога не беше виждал да се хвърлят толкова много пари по един-единствен повод. Празненството беше по-пищно от сватбата на самия крал, по-пищно дори от собствената му коронация. Това беше нов поглед към положението на английската корона, който показваше на света, че този брак на наследника на Тюдорите с испанската принцеса е едно от най-големите събития на новата епоха. Две нови династии заявяваха съществуването и мощта си чрез този съюз: Фердинанд и Изабела с новата държава, която създаваха от Ал Андалус, и Тюдорите, които заявяваха владетелските си права над Англия.

Музикантите засвириха испански танц и след едно кимване на свежърва си, кралица Елизабет се наведе през масата и каза тихо на Каталина:

— За всички ни ще бъде голямо удоволствие, ако потанцувате.

Владеейки се напълно, Каталина се надигна от стола си и отиде в центъра на голямата зала, докато дамите ѝ се събраха около нея, подредиха се в кръг и се хванаха за ръце. Танцуваха павана, същия танц, който Хенри беше видял в Догмърсфийлд, и той наблюдаваше снаха си с присвити очи. Несъмнено, тя беше най-съблазнителната млада жена в стаята, жена, с която всеки веднага би пожелал да сподели легло. Жалко, че едно студено и безчувствено същество като Артур със сигурност нямаше да съумее да я научи на насладите, които

можеха да се изпитат между завивките. Ако допуснеше двамата да отидат в замъка Лъдлоу, тя щеше или да умре от отегчение, или да потъне в пълно безразличие. От друга страна, ако я задържеше до себе си, тя щеше да бъде наслада за очите му, можеше да я гледа как танцува, можеше да я гледа как разведрява двора. Въздъхна. Помисли си, че не би се осмелил.

— Възхитителна е — отбеляза кралицата.

— Да се надяваме — каза той кисело.

— Милорд?

Той се усмихна на изражението ѝ — изненадано и въпросително.

— Не, нищо. Права сте, възхитителна е наистина. И изглежда здрава, нали? Доколкото можете да предположите?

— Сигурна съм, че е, а майка ѝ ме увери, че е много порядъчно момиче.

Той кимна.

— Онази жена би казала какво ли не.

— Но със сигурност не и нещо, което би ни подвело? Не и по такъв важен въпрос? — предположи тя.

Той кимна и изостави темата. Благият характер на съпругата му и вярата ѝ в другите не беше нещо, което би могъл да промени. Тъй като нямаше влияние върху политиката, нейните мнения нямаха значение.

— А Артур? — каза той. — Изглежда, че расте и укрепва? Моля се Богу да има силния дух на брат си.

И двамата погледнаха младия Хари, който стоеше, наблюдавайки танцуващите, с лице, поруменяло от вълнение, със светнали очи.

— О, Хари — каза с умиление майка му. — Никога не е имало по-красив и по-весел принц от Хари.

Испанският танц свърши и кралят плесна с ръце.

— Сега Хари и сестра му — нареди той. Не искаше да насилва Артур да танцува пред невестата си. Момчето танцуваше непохватно и сковано, с неумело размахване на крайници, отчаяно съсредоточено. Но Хари изгаряше от желание да танцува и в миг се озова при сестра си, принцеса Маргарет. Музикантите познаваха музикалния вкус на младите кралски особи, и засвириха бърз весел танц. Хари захвърли жакета си настрани и се впусна в танца, разсъблечен по риза като някой селянин.

Испанските грандове ахнаха, шокирани от поведението на младия принц, но английските придворни се усмихваха заедно с родителите му на неговата енергия и на въодушевлението му. След като двамата бързо изпълниха финалните завъртания и оживени движения, всички заръкопляскаха, смеейки се. Всички освен принц Артур, който се взираше някъде към средата на стаята, твърдо решен да не гледа как брат му танцува. Опомни се стреснато едва когато майка му положи длан върху ръката му.

— Дай Боже да се е размечтал за първата си брачна нощ — отбеляза баща му пред майка си, лейди Маргарет. — Макар да се съмнявам.

Тя се изсмя остро.

— Не мога да кажа, че имам особено добро мнение за невестата му — каза тя критично.

— Нима? — попита той. — Но вие сама видяхте договора.

— Харесвам цената, но стоката не е по моя вкус — каза тя с обичайното си язвително остроумие. — Тя е крехко, хубавичко създание, нали?

— Би ли предпочела някоя снажна и яка доячка?

— Бих предпочела момиче с широки бедра, което да ни роди синове — каза тя безцеремонно. — Пълна детска стая със синове.

— На мен ми изглежда достатъчно добре — заяви той. Знаеше, че никога няма да може да каже колко добре му изглеждаше тя. Не биваше никога да си го помисля, дори тайно.

Дамите на Каталина я положиха в брачното ложе, Мария де Салинас я целуна за лека нощ, а доня Елвира ѝ даде майчинска благословия, но Артур трябваше да понесе още една поредица от непочтителни подмятания, придружени с тупане по гърба, преди приятелите и компаньоните му да го придружат до вратата ѝ. Настаниха го в леглото до принцесата, която лежеше неподвижна и безмълвна, докато непознатите мъже се смееха и им пожелаваха лека нощ, а после влезе архиепископът да напръска завивките със светена вода и да се помоли над младата двойка. Отвеждането им в спалнята не би могло да бъде по-публично, освен ако не бяха разтворили вратите, та всички граждани на Лондон да видят двамата млади един

до друг, сковани и смутени, в брачното им легло. На двамата им се стори, че минаха часове, докато вратите най-сетне се затвориха пред усмихнатите, любопитни лица, и двамата останаха съвсем сами, облежнати на възглавниците, застинали като двойка свенливи кукли.

Цареше тишина.

— Би ли искала чаша ейл? — предложи Артур с глас, изтънял от нервност.

— Не обичам особено много ейл — каза Каталина.

— Този е различен. Наричат го „сватбен ейл“, подсладен е с медовина и подправки. Пие се за кураж.

— Имаме ли нужда от кураж?

Усмивката ѝ го насърчи и той се измъкна от леглото да ѝ донесе една чаша.

— Струва ми се, че да — каза той. — Ти си чужденка в нова страна, а аз не познавам отблизо други момичета освен сестрите си. И двамата имаме много да учим.

Тя пое чашата горещ ейл от него и отпи от замайващото питие.

— О, приятно е.

Артур пресуши наведнъж една чаша и си наля нова. После се върна в леглото. Струваше му се като натрапничество да повдигне завивката и да се настани до нея; представата да издърпа нагоре нощната ѝ риза и да я възседне му беше изцяло чужда.

— Ще духна свещта — обяви той.

Внезапната тъмнина ги погълна, само жаравата от огъня проблясваше в червено.

— Много ли си уморена? — попита той, като копнееше тя да каже, че е твърде уморена, за да изпълни дълга си.

— Ни най-малко — каза тя любезно; безтелесният ѝ глас се разнесе от тъмнината. — А ти?

— Не.

— Искаш ли да спиш сега? — попита той.

— Зная какво трябва да направим — каза тя рязко. — Всичките ми сестри са били омъжени. Знам всичко за това.

— Аз също знам — каза той, засегнат.

— Не исках да кажа, че не знаеш. Исках да кажа, че не е нужно да се боиш да започнеш. Знам какво трябва да правим.

— Не се страхувам, въпросът просто е, че аз...

За свой истински ужас, той почувства как ръката ѝ издърпва нощницата му нагоре и докосва голата кожа на корема му.

— Не исках да те изплаша — каза той: гласът му бе несигурен, желанието се надигаше, макар да му прилягаше от страх, че няма да се справи.

— Не се страхувам — каза дъщерята на Изабела. — Никога не съм се страхувала от нищо.

В тишината и тъмнината той почувства как тя го улови и го стисна здраво. При докосването ѝ усети как желанието му се надигна така рязко, че той се изплаши, че ще свърши в ръката ѝ. С приглушен стон се претърколи върху нея и откри, че тя се бе разсъблякла до кръста, с издърпана нагоре нощница. Той се засуети тромаво и почувства как тя трепна, докато се мъчеше да проникне в нея. Целият процес му се струваше напълно невъзможен, нямаше как да знае какво се очаква от един мъж, нямаше нищо, което да му помогне или да го насочи, не можеше да опознае мистериозните кътчета на тялото ѝ — а после тя нададе лек вик от болка, който заглуши с ръка, и той разбра, че е успял. Облекчението бе толкова силно, че той свърши веднага — наполовина болезнен, наполовина изпълнен с наслада изблик, който му подсказа, че каквото и да мислеше за него баща му, каквото и да мислеше за него брат му Хари, работата беше свършена и той беше мъж и съпруг; а принцесата бе негова съпруга и вече не беше недокосната девица.

Каталина го изчака да заспи, а после стана и се изми в личните си покои. Кървеше, но тя знаеше, че кървенето скоро ще спре; болката не беше по-силна, отколкото беше очаквала, сестра ѝ Исабел беше казала, че не е по-лошо, отколкото да паднеш от кон, и се беше оказала права. Снаха ѝ Марго беше казала, че било същински рай, но Каталина не можеше да си представи как такова дълбоко смущение и неудобство можеха да доведат до блаженство — и заключи, че Марго преувеличава, както често ѝ се случваше.

Каталина се върна в спалнята. Но не се върна в леглото. Вместо това седна на пода до огъня, обгърнала коленете си с ръце и се загледа в жаравата.

* * *

„Не беше лош ден“, казвам си и се усмихвам; този израз е на майка ми. Толкова искам да чуя гласа ѝ, че си повтарям нейните думи. Често, когато бях още съвсем невръстна, а тя бе прекарала един дълъг ден на седлото, след като бе инспектирала изпратените напред отряди от съгледвачи, връщайки се да пришпори по-бавните хора от свитата да побързат, тя влизаше в палатката си, изритваше ботушите си за езда, отпускате се върху пищните мавърски килими и възглавнички до огъня в месинговия мангал и казваше: „Не беше лош ден.“

— Има ли някога лош ден? — попитах я веднъж.

— Не и когато вършиш богоугодни дела — отвърна тя сериозно. — Има дни, когато е лесно, и дни, когато е трудно. Но ако вършиш богоугодни дела, никога няма лоши дни.

Не се съмнявам дори за миг, че да споделя легло с Артур, дори дръзкият начин, по който го докосвам и го притеглям в обятията си, е богоугодно дело. Богоугодно дело е между Испания и Англия да има нерушим съюз. Единствено с Англия като надежден съюзник Испания може да възпре разрастването на Франция. Само с английското богатство, и особено с английските кораби, ние, испанците, можем да разпрострем войната срещу злото чак до самото сърце на мавърските империи в Африка и Турция. Италианските владетели са вплетени в хаос от съперничещи си амбиции, французите представляват опасност за всички свои съседи: Англия трябва да бъде страната, която ще потегли заедно с Испания на кръстоносен поход, за да подсили отбраната на християнския свят срещу ужасяващата мощ на маврите; без значение дали са черни маври от Африка, страшилищата от моето детство, или светлокожите маври от ужасната Отоманска империя. А щом те бъдат победени, кръстоносците трябва да продължат, към Индия, към Изтока, толкова далеч, колкото е нужно да стигнат, за да отправят предизвикателство и да нанесат поражение на злото, олицетворявано от религията на маврите. Големият ми страх е, че сарацинските кралства се простират безкрайно надалеч, до края на света, а дори Кристобал Колон^[2] не знае къде е това.

— Ами ако с тях никога не бъде свършено? — попитах веднъж майка си, когато се бяхме надвесили през затоплените от слънцето стени на крепостта и наблюдавахме изпращането на нова група

маври, които напускаха Гранада: товареха вещите им на мулета, жените плачеха, мъжете бяха свели глави; знамето на свети Сантяго сега се вееше над червената крепост, където в продължение на седем столетия се бе развявал полумесецът, камбаните звъняха за католическа литургия там, където някога рогове бяха тръбили призови за молитвите на неверниците. — Ами ако сега, след като ги победихме, те просто си отидат в Африка и след още година се върнат отново?

— Именно затова трябва да бъдеш смела, моя принцесо на Уелс — беше отговорила майка ми. — Именно затова трябва да бъдеш готова да се изправиш срещу тях, когато и да дойдат, където и да дойдат. Това е война, която ще продължи до края на света, до края на времето, когато Бог най-сетне я прекрати. Ще приема много форми. Никога няма да спре. Те ще се връщат отново и отново, и ти ще трябва да бъдеш готова в Уелс, както ние ще бъдем готови в Испания. Родила съм те да бъдеш войнствена принцеса, както аз съм войнствена кралица. Баща ти и аз ти отредихме място в Англия, както на Мария е отредено място в Португалия, както на Хуана е отредено място при Хабсбургите в Нидерландия. Вие заемате своите места, за да отбранявате земите на съпрузите си, и да се погрижите те да бъдат в съюз с нас. Твоята задача е да подготвиш Англия и да я опазиш. Внимавай никога да не измениш на страната си, както сестрите ти не бива никога да изменят на своите, както аз никога не съм изменяла на моята.

* * *

Каталина бе събудена в ранните часове на сутринта от Артур, който внимателно се движеше между краката ѝ. Изпълнена с негодувание, тя го остави да прави каквото иска, защото знаеше, че това бе начинът да зачене син и да подsigури съюза. Някои принцеси, като майка ѝ, трябваше да си проправят с битка път в открита война, за да подsigурят кралството си. Повечето принцеси, подобно нея, трябваше да понасят болезнени изпитания насаме. Не му отне много време, а след това той заспа. Каталина лежеше неподвижна като застинал камък, за да не го събуди отново.

Той се размърда едва на зазоряване, когато камериерите от спалнята му почукаха бодро на вратата. Надигна се с едно леко смутено „Добро утро“, което отправи към нея, и излезе. Те го посрещнаха с ликуващи възгласи и го отведоха тържествено до собствените му покои. Каталина го чу да казва вулгарно, наперено: „Господа, тази нощ бях в Испания“, чу и гръмкия смях, който приветства шегата му. Дамите ѝ влязоха с роклята ѝ и чуха смеха на мъжете. Доня Елвира повдигна тънките си вежди към небето, възмутена от обноските на тези англичани.

— Не зная какво би казала майка ви — отбеляза доня Елвира.

— Би казала, че думите са по-маловажни от Божията воля, а Божията воля беше изпълнена — каза решително Каталина.

* * *

Не е било така за майка ми. Тя се влюбила в баща ми от пръв поглед и се омъжила за него с огромна радост. Когато поотраснах, започнах да разбирам, че те изпитваха истинска страст един към друг — това не беше просто едно могъщо партньорство на велик крал и велика кралица. Баща ми може и да си вземаше други жени за любовници; но се нуждаеше от съпругата си, не можеше да бъде щастлив без нея. А майка ми дори не можеше да погледне друг мъж. Беше сляпа за всички, освен за баща ми. Единствен сред всички кралски дворове на Европа испанският кралски двор нямаше традиция на любовни закачки, на флиртове, на обожаване на кралицата под формата на изтънчена дворцова любов. Това би било загуба на време. Майка ми просто не забелязваше другите мъже и когато те въздишаха по нея и казваха, че очите ѝ са сини като небесата, тя просто се засмиваше и казваше: „Какви глупости“, с което слагаше край на нещата.

Когато на родителите ми им се налагаше да се разделят, те си пишеха всеки ден; той не правеше и крачка, без да я уведоми за нея и да ѝ поиска съвет. Когато той беше в опасност, тя почти не спеше.

Той нямаше да може да прекоси Сиера Невада, ако тя не му изпращаше войници и копачи, които да изравняват пътя пред него. Никой друг не би могъл да прокара път оттам. Той не би се доверил

на никой друг за подкрепа, не би имал доверие на никой друг да удържи кралството, докато той настъпваше напред. Тя не би могла да превземе планините заради никой друг, той беше единственият, който успя да спечели подкрепата ѝ. Онова, което изглеждаше като забележително единство на двама пресметливи играчи, беше измамно — тяхната взаимна страст беше залогът, който разиграваха на политическата сцена. Тя беше велика кралица, защото това бе начинът, по който можеше да възбуди желанието му. Той беше велик военачалник, за да бъде достоен за нея. Това, което ги движеше, беше тяхната любов, тяхната страст; движеше ги почти толкова силно, колкото и Бог.

Ние сме пламенно и страстно семейство. Когато сестра ми, Исабел, която Бог прибра при себе си, се върна овдовяла от Португалия, тя заяви, че е обичала съпруга си толкова много, че никога няма да се омъжи за друг. Беше живяла с него само шест месеца, но казваше, че без него животът няма смисъл. Хуана, втората ми сестра, е толкова влюбена в съпруга си Филип, че ѝ е непоносимо да го изпусне от поглед; ако научи, че той се интересува от друга жена, тя се кълне, че ще отрови съперницата си: напълно е луда от любов по него. А брат ми... скъпият ми брат Хуан... просто умря от любов. Той и красивата му съпруга Марго бяха толкова страстни, толкова погълнати от любов един към друг, че здравето му се влоши, и той издъхна, преди да бяха изтекли и шест месеца от сватбата им. Има ли нещо по-трагично от това, един млад мъж да умре само шест месеца след сватбата си? Произхождам от пламенен и страстен род — но какво ще стане със самата мен? Ще се влюбя ли някога?

Със сигурност не и в това непохватно момче. Първоначалното ми увлечение по него почти се стопи. Той е твърде свенлив, за да говори с мен, мънка и се преструва, че не може да се сети за думите. Принуди ме да поема в свои ръце нещата в брачното ложе, и се срамувам, че аз бях тази, която трябваше да направи първия ход. Той ме превръща в жена без срам, жена от пазарния площад, а аз искам да бъда ухажвана като дама в романс. Но ако не го бях подканила — какво ли щеше да направи? Сега се чувствам като глупачка, и обвинявам него за неудобството, което изпитвам. „В Испания“, как

не! Щеше да стигне до Испания толкова, колкото и до Индиите, ако не му бях показала как да го направи. Глупаво пале.

Когато го видях за първи път, си помислих, че е прекрасен като рицар от романсите, като трубадур, като поет. Помислих си, че ще мога да бъда като дама в някоя кула, а той може да пее под прозореца ми и да ме убеди да го обичам. Но макар да има външността на поет, не притежава нужното остроумие. Никога не мога да измъкна от него повече от две думи, и започвам да чувствам, че се унижавам в опитите си да му угодя.

Разбира се, никога няма да забравя, че е мой дълг да търпя този младеж, този Артур. Постоянно се надявам на дете, а съдбата ми е да опазя Англия срещу набезите на маврите. Ще направя това; каквото и друго да се случи, ще бъда кралица на Англия и ще защитавам своите две страни: родната си Испания и Англия, в която съм омъжена.

[1] Тепидариум — топло помещение, в баня, първоначално част от римските бани, но по-късно възприето и в други части на света. Подгръва се през пода и стените, облицовани с керамика. — Б.пр. ↑

[2] Испанската версия на името на Христофор Колумб. — Б.р. ↑

ЛОНДОН ЗИМАТА НА 1501 Г.

Артур и Каталина, застанали сковано един до друг на кралската баржа, без да си разменят дори дума, плаваха начело на голяма флотилия от яркоцветни баржи надолу по реката към замъка Бейнардс, който щеше да бъде техен лондонски дом през следващите седмици. Той беше огромна, правоъгълна сграда с вид на палат и изглед към реката, с градини, които се спускаха надолу досами водата. Кметът на Лондон, съветниците и целият двор следваха кралската баржа, а музикантите свиреха, докато наследниците на престола се настаняваха в сърцето на града.

Каталина забеляза, че шотландските дипломатически пратеници присъстваха и бяха доста оживени, водейки преговори за женитбата на новата ѝ снаха, принцеса Маргарет. Крал Хенри използваше децата си като пионки в своята игра за власт, както трябва да прави всеки крал. Артур беше осъществил жизненоважната връзка с Испания, Маргарет, макар и само дванайсетгодишна, щеше да превърне Шотландия в приятел, вместо във врага, какъвто бе представлявала в продължение на цели поколения. Принцеса Мери също щеше да бъде омъжена, когато ѝ дойдеше времето, или за най-големия враг, пред когото бе изправена страната, или за най-големия приятел, когото се надяваха да задържат. Каталина се радваше, задето от детинство е била наясно, че ще бъде следващата кралица на Англия. Не беше имало промени в политиката, нито непостоянни съюзи. Тя беше бъдеща кралица на Англия почти от рождение. Това беше направило отделянето ѝ от дома и семейството ѝ безкрайно по-лесно.

Забеляза, че Артур поздрави много сдържано, когато се срещна с шотландските лордове на вечеря в двореца Уестминстър.

— Шотландците са най-опасните ни врагове — прошепна на кастилски Едуард Стафорд, Бъкингамският херцог, на Каталина, докато стояха в дъното на залата, в очакване групата да заеме местата си. — Кралят и принцът се надяват, че този брак ще направи шотландците наши приятели завинаги, ще ги обвърже с нас. Но е

трудно някой от нас да забрави как постоянно ни тормозеха. Всички сме възпитавани да знаем, че имаме изключително упорит и зъл враг на север.

— Но нали те са само едно бедно малко кралство? — запита тя. — Какво зло могат да ни сторят?

— Те винаги се съюзяват с Франция — каза ѝ той. — Всеки път, когато воюваме с Франция, те сключват съюз с нашия враг и се изсипват през северните ни граници. Може и да са малка и бедна страна, но са входът, откъдето ужасната опасност, каквато представлява Франция, може да нахлуе при нас от север. Мисля, че ваша светлост е наясно от собственото си детство как дори една малка страна на границата може да бъде опасна.

— Страната на маврите беше наистина съвсем малка страна накрая — отбеляза тя. — Баща ми винаги казваше, че маврите са като болест. Може и да не създаваха големи проблеми, но винаги присъстваха.

— Шотландците са нашата чума — съгласи се той. — Веднъж на всеки три години приблизително, те нахлуват и повеждат малка война, а ние изгубваме някой акър земя или го отвоюваме отново. А всяко лято те опустошават граничните области и отмъкват онова, което не могат сами да отглеждат или изработват. Никой земевладелец от севера не е в безопасност от тях. Кралят е твърдо решен да въдвори мир.

— Ще се отнасят ли добре с принцеса Маргарет?

— По своя собствен недодялан начин. — Той се усмихна. — Не както бяхте посрещната вие, инфанта.

Каталина се усмихна лъчезарно в отговор. Знаеше, че бе топло посрещната в Англия. Лондончани бяха приели испанската принцеса в сърцата си, харесваха натруфения блясък на нейната свита, чудатото ѝ облекло, харесваха и как принцесата винаги намираше усмивка за чакащата тълпа. Каталина бе научила от майка си, че народът е по-голяма сила от една армия от наемници, и никога не извърщаше глава, когато я приветстваха. Винаги махаше, винаги се усмихваше, а ако нададяха силен одобрителен рев, тя дори им правеше изящен малък реверанс.

Хвърли поглед към принцеса Маргарет — суетно, преждевременно съзряло момиче — която пригладдаше роклята си и побутваше диадемата си назад, преди да влезе в залата.

— Скоро ще се омъжите и ще заминете, както стана с мен — отбеляза Каталина любезно на френски. — Наистина се надявам това да ви донесе щастие.

По-младото момиче я погледна дръзко:

— Не както стана с вас, защото вие дойдохте в най-прекрасното кралство в Европа, докато аз трябва да замина надалече в изгнание — каза тя.

— За вас Англия може и да е прекрасна; но за мен тя все още е странна и непозната — каза Каталина, като се опитваше да не избухне гневно поради грубостта на момичето. — А ако бяхте видели дома ми в Испания, щяхте да се изненадате колко прекрасен е дворецът ни там.

— Няма по-хубаво място от Англия — каза Маргарет със спокойната увереност на разглезено дете на Тюдорите. — Но ще бъде хубаво да бъда кралица. Докато вие сте все още само принцеса, аз ще бъда кралица. Ще бъда равна на майка си. — Тя се замисли за миг. — Всъщност, ще бъда равна на вашата майка.

В лицето на Каталина нахлу руменина.

— Никога няма да бъдете равна на майка ми — процеди тя. — Глупачка сте, щом дори можете да изречете такова нещо.

Маргарет ахна.

— Хайде, хайде, ваши кралски височества — намеси се бързо херцогът. — Баща ви е готов да заеме мястото си. Ще бъдете ли така любезни да го последвате в залата?

Маргарет се обърна и разгневено се отдалечи от Каталина.

— Тя е много млада — каза херцогът успокоително. — И макар че никога не би го признала, се страхува да напусне майка си и баща си и да замине толкова надалече.

— Тя има много да учи — каза Каталина през стиснати зъби. — Би трябвало да усвои обноски на кралица, ако ще бъде такава.

Тя се обърна и откри до себе си Артур, готов да я въведе в залата след родителите си.

Кралското семейство зае местата си. Кралят и двамата му сина седнаха на високата маса под брокатения балдахин, откъдето виждаха цялата зала, от дясната им страна седнаха кралицата и принцесите. Нейна светлост, майката на краля, Маргарет Боуфорт, беше настанена до краля, между него и съпругата му.

— Маргарет и Каталина си размениха доста остри думи, преди да влязат — отбеляза тя пред него с мрачно задоволство. — Помислих си, че инфантата ще разгневи нашата принцеса Маргарет. Тя не може да търпи към някой друг да се проявява твърде много внимание, а всички вдигат такъв шум около Каталина.

— Маргарет скоро ще замине — каза кратко Хенри. — Тогава тя ще може да има свой собствен двор, и собствен меден месец.

— Каталина се е превърнала в истински център на двора — оплака се майка му. — Дворецът е претъпкан с хора, дошли да я гледат как се храни. Всички искат да я видят.

— Тя е още съвсем нова тук, всяко чудо е за три дни. А освен това аз искам хората да я виждат.

— Тя притежава някакво обаяние — отбеляза по-възрастната жена. Слугата, който имаше задължението да им полива, поднесе златна купа с благоуханна вода, в която лейди Маргарет потопи връхчетата на пръстите си, а после ги избърса в кърпата.

— Смятам я за много привлекателна — каза Хенри, докато подсушаваше ръцете си. — Тя премина през сватбената церемония без нито една погрешна стъпка, а хората я харесват.

Майка му направи лек пренебрежителен жест.

— Тя се е поболяла от собствената си суета, не е възпитана така, както аз бих възпитала едно свое дете. Волята ѝ не е пречупена, не е научена на покорство. Смята се за нещо по-особено.

Хенри хвърли поглед към принцесата в отсрещния край на залата. Тя беше свела глава да чуе нещо, което ѝ казваше по-младата принцеса Тюдор, принцеса Мери, и той я видя как се усмихва и отвръща.

— Знаете ли какво? И аз мисля, че тя е нещо по-особено — каза той.

Празненствата продължиха много дни, а после дворът се премести в новопостроения, бляскав дворец Ричмънд, разположен в голям и красив парк. На Каталина, сред вихър от непознати лица и срещи с нови хора, ѝ се струваше, че един великолепен турнир и празник се сливаха със следващия, а в самия център на всичко това беше тя — кралица, обсипвана с почести като съпругата на някой

султан, чиято страна се е посветила на нейното забавление. Но след седмица празненството приключи с посещението на краля при принцесата, при което той ѝ каза, че е време испанските ѝ придружители да си отидат у дома.

Каталина винаги беше знаела, че свитата, която я бе придружила през бури и на косъм от корабокрушение, за да я представи на нейния жених, ще я остави, след като сватбата се състоеше и първата половина от зестрата бъдеше изплатена; но двата дни, в които те опаковаха багажа си и се сбогуваха с принцесата, бяха мрачни. Щеше да ѝ остане малка свита от домашни слуги, дамите ѝ, нейният шамбелан, ковчежникът ѝ, и онези, които служеха пряко на нея, но останалите от антуража ѝ трябваше да си тръгнат. Макар да знаеше, че така върви светът, че сватбената свита винаги си отиваше след венчавката, това не я караше да се чувства по-малко опечалена. Изпрати ги със съобщения до всички в Испания и с писмо за майка си.

* * *

От дъщеря ѝ Каталина, Принцеса на Уелс, до Нейно Величество Кралицата на Кастилия и Арагон, и най-скъпата майка.

О, Madre!

Както тези дами и господа ще ви кажат, принцът и аз имаме хубава къща близо до реката. Нарича се „замъкът Бейнардс“, макар да не е замък, а дворец, и то новопостроен. Няма бани, нито за дамите, нито за мъжете. Зная какво си мислиш. Не можеш да си го представиш.

Доня Елвира заръча на ковача да изработи голям котел, който затоплят на огъня в кухнята и шестима слуги го домъкват до стаята ми, за да се изкъпя. Освен това няма градини с цветя за приятни разходки, няма ручей, няма водоскоци, много е странно. Всичко изглежда така, сякаш още не е построено докрай. В най-добрия случай имат миниатюрен двор, който наричат „фигурална градина“, където можеш да обикаляш безспир, докато ти се завие

свят. Храната не е хубава, а виното е много кисело. Ядат само консервирани плодове и мисля, че никога не са чували за зеленчуци.

Не трябва да мислиш, че се оплаквам. Искях да знаеш, че въпреки тези дребни трудности съм доволна от положението си на принцеса. Принц Артур е мил и внимателен към мен, когато се срещаме, което обикновено става по време на хранене. Той ми подари много красива кобила, смесица от северноафриканска и английска порода, и аз я яздя всеки ден. Господата от двора (но не и принцете) участват в турнири; мой рицар-защитник често е Бъкингамският херцог, който е много мил към мен, дава ми съвети, свързани с порядките в двора, и ми казва как да се държа. Всички често се храним по английски маниер, мъже и жени заедно. Жените си имат собствени покои, но мъжете и слугите влизат и излизат от тях така, сякаш те са отворени за всички, изобщо не съществува право на усамотение и уединение за жените. Единственото място, където със сигурност мога да остана насаме със себе си, е нужникът, ако се заключа вътре — иначе навсякъде има хора.

Кралица Елизабет, макар и доста мълчалива и тиха, е много мила към мен, когато се срещаме, и ми харесва да бъда в нейната компания. Нейна светлост майката на краля е много студена, но мисля, че тя е такава с всички, освен с краля и принцете. Душа дава за сина и внуците си. Управлява двора, сякаш самата тя е кралица. Много е набожна и сериозна. Сигурна съм, че е истински достойна за възхищение във всяко отношение.

Сигурно искаш да узнаеш дали чакам дете. Все още няма признаци. Сигурно ще искаш да знаеш, че чета Библията си или свещените книги по два часа всеки ден, както ми заръча, и че ходя на служба по три пъти на ден и освен това вземам причастие всяка неделя. Отец Алесандро Джералдини е добре и е също такъв прекрасен духовен наставник и съветник в Англия, какъвто беше и в Испания, и аз се уповавам на него и на Бог да поддържат

силната ми вяра, за да върша богоугодни дела в Англия, както ги вършиш ти в Испания. Доня Елвира поддържа добър ред сред дамите ми, а аз ѝ се подчинявам, както бих се подчинявала на теб. Мария де Салинас е моя най-добра приятелка тук, както беше и у дома, макар че нищо тук не е като в Испания, и изобщо не мога да понеса тя да говори за вкъщи.

Ще бъда принцесата, която ти искаш да бъда. Няма да изменя на теб или на Бог. Ще бъда кралица и ще защитавам Англия от маврите.

Моля те, пиши ми скоро и ми кажи как си. Изглеждаше толкова тъжна и потисната, когато заминах. Надявам се, че сега си по-добре. Сигурна съм, че мрачността, която си виждала у майка си, ще те подмине, и няма да се настани в живота ти като в нейния. Нима Бог би причинил тъга на теб, която винаги си била Негова любимка? Моля се за теб и за баща ми всеки ден. Чувам мислено гласа ти, който ме съветва през цялото време. Моля те, пиши скоро на дъщеря си, която те обича толкова много.

Каталина

Р. S. Макар да се радвам, че съм омъжена и че бях призвана да изпълня дълга си към Испания и Бог, много ми липсваш. Зная, че си преди всичко кралица, а след това — майка, но толкова ще се радвам да получа писмо от теб. К.

* * *

Дворът се сбогува бодро и приповдигнато с испанците, но на Каталина ѝ беше трудно да се усмихва и да маха. След като те заминаха, тя слезе до реката, за да види как и последните баржи се смаляват, а после изчезват в далечината, и крал Хенри я откри там — самотна фигура на кея, загледана надолу по течението, сякаш ѝ се искаше да замине и тя.

Той бе твърде умел и опитен с жените, за да я попита какво има. Знаеше много добре какво има: самота и тъга по родината, съвсем естествени у една млада жена на почти шестнайсет години. Самият той бе прекарал почти целия си живот като изгнаник извън Англия; познаваше много добре приливите и отливите на копнежа, който идва с някой неочакван аромат, със смяната на сезоните, с едно сбогуване. Подканеше ли я да обясни, това щеше само да предизвика порой от сълзи и нямаше да доведе до нищо. Вместо това пъхна студената ѝ малка длан под ръката си и каза, че тя трябва да види библиотеката му, която току-що беше събрал в двореца, и че може да си заема книги за четене по всяко време. Подхвърли през рамо някаква заповед на един от пажовете си, докато водеше принцесата към библиотеката и я развеждаше пред красивите лавици, показвайки ѝ не само класическите автори и историческите летописи, от които се интересуваеше самият той, но също и историите за романтика и героични дела, за които смяташе, че е по-вероятно да ѝ доставят удоволствие.

С удоволствие забеляза, че тя не се оплакваше и усърдно бе избърсала очите си веднага щом го беше видяла да идва към нея. Беше възпитана сурово. Изабела Испанска беше съпруга на воин и самата тя воин; не беше учила никоя от дъщерите си да дава воля на собствените си желания. Той си помисли, че в Англия нямаше млада жена, която можеше да се мери с това момиче по кураж и твърдост. Но под сините очи на принцесата имаше сенки и макар да прие предложените томове с благодарствена дума, тя все така не се усмихваше.

— А обичате ли географски карти? — попита я той.

Тя кимна и каза:

— Разбира се. В библиотеката на баща ми имаме карти на целия свят, а Кристобал Колон му направи карта, за да му покаже Америките.

— Баща ви голяма библиотека ли има? — попита той с ревнив копнеж да запази репутацията си на учен.

Вежливото ѝ колебание, преди да отговори, му каза всичко, каза му, че неговата библиотека тук, с която толкова се гордееше, не беше нищо в сравнение с познанията на испанските маври.

— Разбира се, баща ми е наследил много книги, не всички са събрани лично от него — каза Каталина тактично. — Много от тях са написани от маври, от мавърски учени. Знаете, че арабите са превели

гръцките автори, още преди те да бъдат преведени на френски, италиански или английски. Арабите са владеели всички науки и всички клонове на математиката, когато те са били забравени в християнския свят. Той има всички направени от маврите преводи на Аристотел, Софокъл и на всички останали.

Хенри почувства копнежа си за това ново познание като глад.

— Той много книги ли има?

— Хиляди томове — каза тя. — На староеврейски и арабски, на латински, а също и на всички християнски езици. Но не ги чете всичките, има арабски учени, които да ги изучават.

— А картите? — попита той.

— Съветват го главно арабски мореплаватели и картографи — каза тя. — Те пътуват много надалече по суша, умеят да чертаят пътя си по звездите. За тях плаванията по море са съвсем същите като едно пътуване през пустинята. Те казват, че водната шир е също като пясъчната равнина; използват звездите и луната, за да измерват пътя си и по море, и по суша.

— А баща ви смята ли, че от неговите открития ще произлязат големи печалби? — попита любопитно кралят. — Всички сме чували за великите пътешествия на Кристобал Колон и съкровищата, които е донесъл при завръщането си.

Възхити се на начина, по който миглите ѝ бързо се спуснаха, за да скрият искрата, проблеснала в очите ѝ.

— О, не бих могла да кажа. — Тя умело избегна въпроса. — Майка ми със сигурност смята, че там има много души, които да бъдат спасени за Исус.

Хенри отвори голямата папка с подредената в нея сбирка от карти и ги разгърна пред нея. Красиви миниатюри с изображения на морски чудовища светлееха весело в ъглите. Той проследи заради нея по картата бреговата линия на Англия, границите на Свещената Римска Империя, шепата френски области, новите, разширяващи се граници на родната ѝ Испания, и папските земи в Италия.

— Виждате защо баща ви и аз трябва да бъдем приятели — каза ѝ той. — И двамата се сблъскваме с мощта на Франция на прага си. Не можем дори да търгуваме помежду си, освен ако не успеем да попречим на Франция да навлезе в Ламанша и Ирландско море.

— Ако синът на Хуана наследи земите на Хабсбургите, ще имаме две кралства — посочи тя. — Испания, а също и Нидерландия.

— А вашият син ще има цяла Англия, съюз с Шотландия, и всичките ни владения във Франция — каза той, като направи широк жест с разперената си длан. — Те ще бъдат двама силни братовчеди.

Тя се усмихна при мисълта за това, и Хенри видя амбицията в нея.

— Бихте искали да имате син, който ще владее половината християнски свят?

— Коя жена не би искала? — каза тя. — А нали моят син и синът на Хуана със сигурност могат да победят маврите, могат да ги изтласкат далеч назад, отвъд Средиземно море?

— А навярно бихте могли да намерите и начин да живеете в мир — предположи той. — Нима само защото едни Го наричат Аллах, а други Го наричат Бог, това може да бъде причина вярващите да бъдат врагове?

Каталина веднага поклати глава:

— Мисля, че това ще трябва да бъде вечна битка. Майка ми казва, че това е великата битка между Доброто и Злото, която ще продължи до края на времето.

— Тогава ще бъдете вечно в опасност — подхвана той, когато на голямата врата на библиотеката се потропа. Беше пажът, когото Хенри бе изпратил с поръчка, повел един смутен златар, който чакаше от дни да покаже работата си на краля, и бе доста изненадан, че го викат така припряно.

— Сега — каза Хенри на снаха си — имам един подарък за вас.

Тя вдигна поглед към него. „Мили Боже“, помисли си той, „един мъж би трябвало да е от камък, за да не пожелае това малко цвете в леглото си. Кълна се, че мога да я накарам да се усмихне, а във всеки случай ще ми достави наслада да се опитам.“

— Така ли?

Хенри направи знак на човека, който измъкна парче алено кадифе от джоба си, а после изтърси съдържанието на торбата си на аления фон. Куп накити, диаманти, смарагди, рубини, перли, верижки, медальони, обици и брошки се разстлаха бързо пред разширяващите се очи на Каталина.

— Можете да избирате — каза Хенри, с топъл и интимен тон. — Това е моят личен подарък за вас, за да върна усмивката на хубавото ви лице.

Тя едва го чу: озова се до масата в миг, докато златарят вдигаше скъпите вещи една след друга. Хенри я наблюдаваше благосклонно. Е, тя може и да беше чистокръвна принцеса, произхождаща от кастилски аристократи, докато той беше внук на работещ човек; но и тя беше момиче, което можеше да бъде купено също толкова лесно, колкото и всяко друго. А той разполагаше с нужните средства да я зарадва.

— Сребро? — попита той.

Тя обърна светнало лице към него и каза решително:

— Не сребро.

Хенри си спомни, че това момиче беше виждало съкровищата на инките, поставени в краката му.

— Тогава злато?

— Наистина предпочитам злато.

— Перли?

Тя присви уста в лека нацупена гримаса.

„Бога ми, тя има уста, създадена за целувки“, помисли си той.

— Не перли? — попита на глас.

— Не ги обичам много — призна тя. Вдигна към него усмихнатото си лице. — Кой е вашият любим камък?

„Та тя флиртува с мен“, каза си той, зашеметен от тази мисъл. „Играе си с мен, както би разигравала някой свой благосклонен чичо. Размотава ме като риба на кукичка.“

— Смарагди?

Тя се усмихна отново и каза простичко:

— Не. Това.

Беше избрала, в миг, най-скъпото нещо от кесията на бижутера — огърлица от изключително наситено сини сапфири и чифт обици в тон с тях. С очарователно движение тя притисна колието към гладките си бузи, така че той да може да погледне от скъпоценните камъни към очите ѝ. Приблужи се с една стъпка до него, така че той да долови уханието на косата ѝ — вода с аромат на портокалови цветчета от градините на Алхамбра. Тя ухаеше, сякаш сама бе екзотично цвете.

— Отиват ли на очите ми? — попита го тя. — Очите ми сини като сапфири ли са?

Той леко си пое дъх, изненадан от силата на реакцията си.

— Да. Ще ги получите — каза той, почти задавен от желанието, което изпитваше към нея. — Ще получите това и всичко друго, което искате. Ще назовете своето... своето... желанието си.

Погледът, който тя хвърли нагоре към него, бе изпълнен с неподправена наслада:

— И моите дами също?

— Повикайте дамите си, ще могат да си изберат.

Тя се засмя от удоволствие и затича към вратата. Той я остави да си отиде. Не се осмеляваше да остане насаме с нея в стаята, без някой, който да следи за благоприличието. Припряно излезе в коридора и срещна майка си, която се връщаше, след като беше изслушала литургията.

Той коленичи и тя постави пръсти върху главата му в жест на благословия.

— Синко.

— Почитаема майко.

Той се изправи на крака. Тя бързо улови с поглед поруменялото му лице и почувства потиснатия прилив на енергия у него.

— Безпокои ли ви нещо?

— Не!

Тя въздъхна.

— Кралицата ли? Елизабет? — попита тя уморено. — Пак ли се оплаква заради условията на шотландците за женитбата на Маргарет?

— Не — каза той. — Не съм я виждал днес.

— Тя ще трябва да свикне — каза Маргарет. — Една принцеса не може да избира за кого да се омъжи и кога да напусне дома си. Елизабет щеше да знае това, ако беше подobaващо възпитана. Но тя не е.

Той се усмихна с кривата си усмивка:

— Вината за това едва ли е нейна.

Презрението на майка му беше очевидно:

— Нищо добро не би могло да произлезе от майка ѝ — каза тя кратко. — Семейство Удвил са от лошо потекло.

Хенри сви рамене и не каза нищо. Никога не защитаваше съпругата си пред майка си — нейната злоба бе толкова упорита и непробиваема, че беше загуба на време да се опитва да промени

мнението ѝ. Никога не защитаваше майка си пред съпругата си; никога не му се налагаше. Кралица Елизабет никога не обсъждаше трудния характер на свекърва си или взискателния си съпруг. Приемаше него, майка му, деспотичното му управление, сякаш те бяха естествени природни рискове, неприятни и неизбежни като лошото време.

— Не бива да я оставяш да те разстройва — каза майка му.

— Никога не ме е разстройвала — каза той, мислейки си за принцесата, която успяваше да го смути.

* * *

Сега съм сигурна, че кралят ме харесва, повече от всичките си дъщери, и толкова се радвам за това. Свикнала съм да бъда любимата дъщеря, най-малкото и галено дете на семейството. Харесва ми да съм любимката на краля, харесва ми да се чувствам специална.

Когато видя, че съм тъжна, задето моята свита се върна в Испания и ме остави в Англия, той прекара следобеда с мен, като ми показваше библиотеката си, говореше за картите си, и накрая ми подари изящна сапфирена огърлица. Остави ме да си избира точно каквото искам от кесията на златаря, и каза, че сапфирите са с цвета на очите ми.

Отначало не го харесвах много, но започвам да свиквам с резкия му говор и бързите му движения. Той е човек, чиято дума е закон в този двор и в тази страна, и не дължи благодарност за нищо никому, освен може би на почитаемата си майка. Той няма близки приятели, нито други довереници освен нея и войниците, сражавали се с него, които сега са най-изтъкнатите мъже в неговия двор. Не е нежен към съпругата си, не се държи топло с дъщерите си, но ми харесва, че ми обръща внимание. Може би ще го обикна като дъщеря. Вече се радвам, когато проявява предпочитание към мен. В двор като този, който се върти около неговото одобрение, аз се чувствам наистина като принцеса, когато той ме хвали или отделя време за мен.

Мисля, че ако не беше той, щях да бъда още по-самотна, отколкото съм сега. Съпругът ми, принцът, се отнася с мен така, като че ли съм маса или стол. Никога не ми говори, никога не ми се

усмихва, никога не започва разговор, иска само кратки отговори. Мисля си, че бях глупачка, когато ми се струваше, че прилича на трубадур. Прилича на мекушав и нерешителен младеж, и това е истината. Никога не говори с глас, по-висок от шепот, никога не казва нищо интересно. Може и да умее да говори френски и латински, и половин дузина други езици, но след като няма какво да каже, каква полза има от тях? Живеем като непознати и ако той не идваше в спалнята ми нощем, веднъж седмично, сякаш по задължение, изобщо нямаше да разбере, че съм омъжена.

Показвам сапфирите на сестра му, принцеса Маргарет, и тя се разяжда от завист. Ще трябва да изповядам греха на суетата и гордостта. Не е правилно да се перча с тях пред нея; но ако някога бе проявила добрина към мен чрез дума или дело, нямаше да ѝ ги покажа. Искам тя да знае, че баща ѝ ме цени, дори ако тя, баба ѝ и брат ѝ не ме ценят. Но сега единственото, което постигнах, е да я разстроя, извършвайки прегрешение, и ще трябва да се изповядам и да изпълня наложеното покаяние.

Най-лошото от всичко — не се държах с достойнството, което една испанска принцеса трябва винаги да демонстрира. Ако тя не беше толкова груба и заядлива, може би щях да бъда по-добра. Всички в двора се въртят угоднически около краля, сякаш нищо не е по-важно на този свят от неговото благоволение, а аз би трябвало да съм достатъчно благоразумна, за да не се присъединявам към останалите. Най-малкото, не би трябвало да се състезавам с едно момиче, по-младо от мен с четири години и само принцеса на Англия, макар да нарича себе си при всяка възможност кралица на Шотландия.

* * *

Младите принц и принцеса на Уелс приключиха гостуването си в Ричмънд и се заеха да устройват свое собствено домакинство в замъка Бейнардс. Каталина имаше собствени покои в задната част на къщата, с изглед към градините и реката, заедно със слугите си, испанските си дами, личния си испански свещеник и дуенята си, а покоите на Артур гледаха към Сити — той ги обитаваше заедно със своите слуги,

свещеника си и домашния си учител. Срещаха се формално само веднъж на ден за вечеря, когато двете свити сядаха от двете срещуположни страни на залата и се взираха едни в други с взаимна подозрителност, повече като врагове по време на принудително примирие, отколкото като членове на сплотен дом.

Замъкът се управляваше в съответствие със заповедите на лейди Маргарет, майката на краля. Всичко — празничните и постните дни, забавленията и всекидневните задължения — се ръководеше от нея. Дори нощите, в които Артур трябваше да посещава съпругата си в спалнята ѝ, бяха определени от нея. Тя не искаше младите хора да се изтощават, нито пък желаше те да пренебрегват задълженията си. Затова веднъж седмично свитата и приятелите на принца го съпровождаха тържествено до покоите на принцесата и го оставяха там за през нощта. И за двамата млади изживяването беше смущаващо изпитание. Артур не ставаше по-опитен, Каталина понасяше безмълвната му решителност възможно най-любезно. Но после, един ден в началото на декември, месечното неразположение на Каталина започна и тя съобщи на доня Елвира. Дуенята веднага съобщи на служителя, отговарящ за спалнята на принца, че принцът не може да идва в леглото на инфантата в продължение на седмица; инфантата беше неразположена. След по-малко от половин час всички — от краля в Уайтхол до момчето, което въртеше шишове в замъка Бейнардс — знаеха, че месечният цикъл на принцесата на Уелс е започнал и следователно още не бе заченато дете; и тъй като момичето беше страстно и силно, а тъй като кървеше — очевидно и способно да ражда — всички, от краля до момчето, което въртеше шишове в кухнята, се запитаха дали Артур беше в състояние да изпълни своята част от семейните задължения.

В средата на декември, когато дворът се готвеше за големите дванайсетдневни коледни тържества, Артур беше повикан от баща си и му беше наредено да тръгне към замъка си в Лъдлоу.

— Предполагам, че искаш да вземеш съпругата си със себе си — каза кралят, като се усмихна на сина си, полагайки усилие да изглежда безразличен.

— Както желаете, сър — отвърна предпазливо Артур.

— Ти какво би желал?

След като бе изтърпял едноседмична забрана да дели легло с Каталина, докато всички споделяха тайно помежду си, че не е заченато дете — но разбира се, било още рано, и може би никой нямал вина — Артур се чувстваше смутен и обезсърчен. Не се беше върнал в спалнята ѝ, а тя не беше изпратила съобщение, за да го покани. Той не можеше да очаква покана — знаеше, че това е нелепо — една принцеса на Испания едва ли можеше да повика принца на Англия; но тя не му се беше усмихвала, нито го бе насърчила по какъвто и да било начин. Не беше получил съобщение, с което тя да му каже да поднови посещенията си, а нямаше представа колко време отнемаха обикновено тези тайнства. Нямаше кого да попита и не знаеше как е редно да постъпи.

— Тя не изглежда много весела — отбеляза Артур.

— Мъчно ѝ е за вкъщи — каза баща му отривисто. — Твоя задача е да я разведриш. Вземи я в Лъдлоу със себе си. Купувай ѝ разни неща. Тя е момиче като всяко друго. Възхищавай се на красотата ѝ. Разказвай ѝ шеги. Флиртувай с нея.

Изражението на Артур беше напълно неразбиращо:

— На латински?

Баща му нададе резкия си, подобен на лай смях:

— Момче! Може да го правиш и на уелски, ако очите ти се смеят, а членът ти е твърд. Тя ще разбере какво имаш предвид. Кълна ти се. Тя е момиче, което знае много добре какво има предвид един мъж.

Синът му не реагира на шеговития му тон.

— Да, сър.

— Ако не я искаш със себе си, не си длъжен да я вземаш тази година, знаеш. Замисълът беше да се ожените, а после да прекарате първата година разделени.

— Това беше, когато бях на четиринайсет.

— Само преди година.

— Да, но...

— Е, искаш ли я със себе си?

Синът му се изчерви. Бащата гледаше момчето със съчувствие.

— Искаш я, но се страхуваш, че тя ще те направи на глупак? — предположи той.

Русата глава се сведе унило; момчето кимна.

— И мислиш, че ако двамата сте далече от двора и от мен, тя ще може да те тормози.

Ново леко кимване:

— Както и всичките й дами. И нейната дуеня.

— И ще си толкова отегчен, че времето едва-едва ще се влачи.

Момчето вдигна поглед: лицето му беше олицетворение на страданието.

— А тя ще е отегчена и нацупена и ще превърне малкия ви двор в Лъдлоу в ужасен затвор и за двама ви.

— Ако тя не ме харесва... — поде Артур с много нисък глас.

Хенри отпусна тежка ръка върху рамото на сина си:

— О, синко. Няма значение какво мисли тя за теб — каза той. — Може би майка ти не е била моят избор, може би аз не бях нейният. Когато става въпрос за трон, сърцето е на второ място — ако изобщо има място за него. Тя знае какво трябва да прави; и това е всичко, което има значение.

— О, тя знае всичко за това! — избухна момчето с негодувание. — Няма...

Баща му чакаше.

— Няма... какво?

— Абсолютно никакъв срам.

Хенри затаи дъх.

— Тя е безсрамна? Страстна?

Опита се да сдържи желанието в гласа си: в ума му внезапно изникна похотлива представа за снаха му, гола и безсрамна.

— Не! Заема се с това енергично, като мъж, който обуздава кон — каза нещастно Артур. — Като със задача, която трябва да бъде извършена.

Хенри сподави пристъп на смях.

— Но поне го прави — каза той. — Не ти се налага да я умоляваш или убеждаваш. Значи знае какво трябва да прави?

Артур се извърна от него към прозореца и се загледа навън през тесния стреловиден процепа към студената Темза отдолу.

— Струва ми се, че тя не ме харесва. Тя харесва само испанските си приятелки, и Мери, и може би Хари. Виждам я как се смее с тях и танцува с тях, сякаш тяхната компания я развеселява. Бъбри безспир

със собствените си хора, любезна е към всички, покрай които минава. Усмива се на всички. Почти не я виждам, а и не искам да я виждам.

Хенри отпусна ръка на рамото на сина си.

— Момчето ми, тя не знае какво да мисли за теб — увери го той.
— Тя е твърде заета в собствения си малък свят на рокли и накити, и с тези проклети испанки, които обожават бърбането и клюките. Колкото по-скоро двамата с нея останете насаме заедно, толкова по-скоро ще постигнете разбирателство. Можеш да я вземеш със себе си в Лъдлоу и можете да се опознаете.

Артур кимна, но не изглеждаше убеден.

— Ако такова е желанието ви, сир — каза той с официален тон.

— Да я попитам ли дали иска да замине?

Руменината нахлу в бузите на младия човек.

— Ами ако откаже? — попита той тревожно.

Баща му се засмя:

— Няма — обеща той. — Ще видиш.

Хенри беше прав. Каталина бе твърде много принцеса, за да каже „да“ или „не“ на един крал. Когато я попита дали би искала да отиде в Лъдлоу с принца, тя каза, че ще направи това, което желае кралят.

— Лейди Маргарет Поул все още ли е в замъка? — попита тя с малко напрегнат тон.

Той я погледна намръщено. Сега лейди Маргарет беше благополучно омъжена за сър Ричард Поул, един от надеждните ветерани, сражавали се за Тюдорите, и комендант на замъка Лъдлоу. Но лейди Маргарет бе родена Плантагенет, обична дъщеря на херцог Кларънс, братовчедка на крал Едуард и сестра на Едуард Уорик, чието основание да претендира за трона беше много по-голямо от това на самия Хенри.

— И какво от това?

— Нищо — каза тя припряно.

— Нямайте повод да я избягвате — каза той рязко. — Каквото е сторено, то е сторено в моето име, по моя заповед. Вие не носите никаква вина за това.

Тя се изчерви, сякаш говореха за нещо срамно.

— Знам.

— Не мога да допусна никой да оспорва правото ми над трона — каза той рязко. — Те са твърде много — хората от фамилиите Йорк и Боуфорт, а също и Ланкастър, и безброй други, които си въобразяват, че имат шанс като претенденти. Вие не познавате тази страна. Ние се женим и омъжваме за роднини, смесили сме кръвта си като зайци в зайчарник. — Той направи пауза да види дали тя ще се засмее, но тя се мръщеше, опитвайки се да следи бързия му френски. — Не мога да допусна някой да претендира по силата на измисленото си право за онова, което аз спечелих с битка — каза той. — А няма да допусна някой друг да предяви претенции и чрез битка.

— Мислех, че вие сте истинският крал — каза Каталина колебливо.

— Вече съм — каза Хенри Тюдор безцеремонно. — И това е всичко, което има значение.

— Че сте бил миропомазан.

— Вече съм — повтори той с мрачна усмивка.

— Но сте от кралския род?

— Имам кралска кръв във вените си — каза той със суров глас. — Не е нужно да се мери колко много или колко малко е тя. Аз вдигнах короната си от бойното поле — буквално, тя беше в краката ми, в калта. Затова знаех, всички знаеха — всички видяха как Бог ми дарява победата, защото бях избраният от него крал. Архиепископът ме миропомаза, защото също знаеше това. Аз съм толкова крал, колкото и всеки друг в християнския свят, и с по-голямо право от повечето, защото не просто наследих трона още като бебе, в резултат от борбата на друг човек — Бог ми дари кралството, когато бях мъж. Заслужих го и то е мое по право.

— Но е трябвало да предявите правата си над него...

— Предявих правата си над онова, което беше мое — каза той накрая. — Спечелих своето. Бог ми даде онова, което ми принадлежеше. Това приключва въпроса.

Тя сведе глава, победена от енергичността на тона му.

— Зная, сир.

Смирението ѝ и гордостта, която бе скрита зад него, го омаяха. Помисли си, че надали някога е имало млада жена, чието гладко лице да крие така мислите ѝ.

— Искате ли да останете тук с мен? — попита Хенри меко, знаейки, че не бива да ѝ задава подобен въпрос, молейки се, още щом думите излязоха от устата му, тя да каже „не“ и да усмири тайния му копнеж по нея.

— Разбира се, аз желая това, което желае ваше величество — каза тя хладно.

— Предполагам, че искате да бъдете с Артур? — попита той, предизвиквайки я да отрече.

— Както желаете, сир — каза тя овладяно.

— Кажете ми! Бихте ли искали да отидете в Лъдлоу с Артур, или предпочитате да останете тук с мен?

Тя се усмихна слабо и не се остави да я подведе.

— Вие сте кралят — каза тихо. — Аз трябва да правя онова, което наредите.

Хенри знаеше, че не бива да я задържа в двора до себе си, но не можеше да устои да се позабавлява с тази идея. Допита се до испанските ѝ съветници и откри, че сред тях царяха безнадеждно разделение и търкания. Испанският посланик, който бе положил толкова усилия да осъществи неподатливия на промени брачен договор, настояваше, че е редно принцесата да замине с младия си съпруг, и че трябва да бъде приемана във всяко отношение като омъжена жена. Изповедникът на Каталина, който, изглежда, единствен от всички тях хранеше нежност към малката принцеса, настояваше на младата двойка да бъде позволено да остане заедно. Дуенята ѝ, страховитата и заядлива доня Елвира, предпочиташе да не напуска Лондон. Беше чувала, че Уелс се намира на сто мили оттам — планинска и камениста земя. Ако Каталина останеше в замъка Бейнардс и домакинството се отървеше от Артур, щяха да създадат малък испански анклав в сърцето на Сити, и властта на дуенята щеше да бъде неоспорвана, тя щеше да управлява принцесата и малкия испански двор.

Кралицата си позволи да изкаже мнението, че Каталина ще намери Лъдлоу за твърде студен и самотен в средата на декември, и предположи, че може би младата двойка би могла да остане заедно в Лондон до пролетта.

— Вие просто се надявате да задържите Артур при себе си, но той трябва да замине — каза й рязко Хенри. — Той трябва да усвои кралските дела, и няма по-добър начин да се научи да управлява Англия от това да управлява Уелс.

— Той е още млад и е стеснителен с нея.

— Той трябва да се научи също и да бъде съпруг.

— Те ще трябва да се научат да се погаждат.

— Тогава по-добре да се учат насаме.

В крайна сметка майката на краля даде съвета, който реши нещата.

— Изпратете я — каза тя на сина си. — Нужно ни е дете от нея. Няма да го направи сама в Лондон. Изпратете я с Артур в Лъдлоу. — Тя се изсмя кратко. — Бог знае, че няма да имат какво друго да правят там.

— Елизабет се страхува, че тя ще бъде тъжна и самотна — отбеляза кралят. — А Артур се страхува, че няма да се погаждат добре заедно.

— Кого го е грижа? — попита майка му. — Какво значение има това? Те са женени, трябва да живеят заедно и да създадат наследник.

Той я стрелна с бърза усмивка.

— Тя е едва на шестнайсет — каза, — и най-малкото и галено дете на семейството си, все още тъгува за майка си. Изобщо не вземате предвид младостта ѝ, нали?

— Аз бях омъжена на дванайсет години, и те родих същата година — отвърна тя рязко. — Никой не е правил компромиси заради мен. И въпреки това оцелях.

— Съмнявам се, че сте била щастлива.

— Не бях. Съмнявам се, че и тя е. Но нима това не е последното нещо, което има значение?

* * *

Доня Елвира ми каза, не трябва да откажа да замина за Лъдлоу. Отец Джералдини каза, че е мой дълг да отида със съпруга си. Доктор Де Пуебла каза, че безспорно майка ми би искала да живея със съпруга си, да правя всичко, за да покажа, че бракът е завършен на

думи и на дело. Артур, този безнадежден, кльощав и върлинест хлапак, не каза нищо, а баща му, изглежда, иска аз да реша; но той е крал и аз му нямам доверие.

Единственото, което всъщност искам да направя, е да си отида у дома в Испания. Независимо дали сме в Лондон или живеем в Лъдлоу, ще бъде студено и ще вали непрекъснато: самият въздух ми се струва влажен, не мога да намеря нищо свястно за ядене и не разбирам нито дума от това, което хората казват.

Знам, че съм принцеса на Уелс и ще бъда кралица на Англия. Това е вярно, и ще бъде вярно. Но точно днес то не буди у мен голяма радост.

* * *

— Трябва да отидем в моя замък в Лъдлоу — неловко отбеляза Артур пред Каталина. Седяха един до друг на вечеря, залата беше под тях, галерията — надвиснала отгоре, а при широките врати се бяха стълпили хора, дошли от Сити за безплатното забавление да гледат как дворът вечеря. Повечето хора наблюдаваха Уелския принц и младата му невеста.

Тя сведе глава, но не го погледна и попита:

— Това заповед на баща ви ли е?

— Да.

— Тогава с радост ще се подчиня — каза тя.

— Ще бъдем сами, ако не се броят управителят на замъка и съпругата му — продължи Артур. Искаше му се да каже, че се надява тя да няма нищо против, че се надява тя да не скучае, или да е тъжна, или — най-лошото от всичко — да му е сърдита.

Тя го погледна, без да се усмихне.

— И така?

— Надявам се, че ще бъдете доволна — заекна той.

— Както желае баща ви — каза тя спокойно, сякаш за да му напомни, че бяха просто принц и принцеса, и не разполагаха с никакви права и никаква власт.

Той се покашля и заяви:

— Ще дойда в стаята ви тази вечер.

Тя го изглежда с очи, сини и твърди като сапфирите около шията ѝ.
— Както желаете — каза със същия неутрален тон.

Той дойде, когато тя беше вече в леглото, и доня Елвира го пусна в стаята, с лице, твърдо и сурово като камък; във всеки неин жест прозираше неодобрение. Каталина седна в леглото и загледа как камериерът, отговарящ за спалнята на Артур, смъкна нощницата от раменете му и излезе тихо, затваряйки вратата след себе си.

— Вино? — попита Артур. Боеше се, че гласът му трепери леко.

— Не, благодаря — каза тя.

Младият мъж неловко се приближи до леглото, отметна завивките назад и се вмъкна до нея. Тя се обърна да го погледне, и той разбра, че се беше изчервил под въпросителния ѝ поглед. Духна свещта, за да не може тя да види смущението му. Малка светлинка от фенера на някой страж отвън потрепна през пролуките в капациите на прозорците, а после изчезна, когато стражът продължи нататък. Артур почувства как леглото се раздвижва, когато Каталина се облегна назад и изхлузи нощницата си. Той имаше чувството, че е за нея просто вещ, предмет без значение, нещо, което беше длъжна да понася, за да стане кралица на Англия.

Той отметна завивките назад и скочи от леглото.

— Няма да остана тук. Отивам в стаята си — каза троснато.

— Какво?

— Няма да остана тук. Не съм желан...

— Не сте желан? Никога не съм казвала, че не сте...

— Очевидно е. Изражението ви...

— Непрогледно тъмно е! Откъде може да знаете как гледам? А и във всеки случай, вие имате вид, сякаш някой ви е вкарал насила тук!

— Аз? Не аз изпратих съобщение, което половината двор чу — че не бива да идвам в леглото ви.

Чу я как ахна.

— Не съм казала, че не трябва да идвате. Трябваше да заръчам да ви съобщят... — тя млъкна рязко, смутена. — Беше ми времето... трябваше да знаете...

— Вашата дуеня каза на моя управител, че не трябва да идвам в леглото ви. Как мислите, че се почувствах от това? Как според вас са го приели всички?

— Как иначе трябваше да ви кажа? — запита тя.

— Да ми съобщите лично! — възкликна той гневно. — Не да съобщавате на целия останал свят.

— Как можех? Как бих могла да изрека подобно нещо? Щях да бъда толкова смутена!

— Вместо това накарахте мен да изглеждам като глупак!

Каталина се измъкна от леглото и се хвана за високата колона на балдахина, за да се закрепим.

— Милорд, моля за извинение, ако съм ви оскърбила, не знаех как се правят тук подобни неща... В бъдеще ще постъпвам, както желаете...

Той не каза нищо.

Тя чакаше.

— Отивам си — каза той и отиде да почука на вратата, за да повика камериера си.

— Недейте! — Викът се изтръгна от нея с усилие.

— Какво?

Той се обърна.

— Всички ще разберат — каза отчаяно тя. — Ще узнаят, че между нас нещо не е наред. Сигурно всички знаят, че току-що сте дошъл при мен. Ако си тръгнете веднага, всички ще си помислят...

— Няма да остана тук! — изкрещя той.

Гордостта ѝ се надигна в гневен изблик.

— Ще посрамите и двама ни! — възкликна тя. — Какво искате да си помислят хората? Че ви отвращавам, или че сте импотентен?

— Защо не? Ако и двете са верни?

Той заблъска още по-силно по вратата.

Тя ахна ужасено и се отпусна назад върху колоната на балдахина.

— Ваша светлост? — разнесе се вик от външната стая, и когато вратата се отвори, се появи камериерът, който отговаряше за спалнята на Артур, и двама пажове, а зад тях — доня Елвира и една придворна дама.

Каталина отиде бавно до прозореца и се обърна с гръб към стаята. Неуверен, Артур се поколеба, хвърляйки поглед назад към нея за помощ, за някакъв знак, че все пак може да остане.

— Срамота! — възкликна доня Елвира, като се провря грубо покрай Артур и изтича да наметне една роба около раменете на Каталина. Щом жената застана с ръка около раменете на Каталина,

гледайки го гневно, Артур вече не можеше да се върне при съпругата си: прекрачи прага и отиде в собствените си покои.

* * *

Не мога да го понасям. Не мога да понасям тази страна. Не мога да живея тук до края на живота си. Да заяви, че го отвращавам! Да дръзне да ми говори по този начин! Да не би да е полудял като някое от техните мръсни кучета, които точат лиги навсякъде? Нима е забравил коя съм? Нима се е самозабравил?

Толкова съм му разгневена, че ми се иска да грабна някой ятаган и да му отрежа глупавата глава. Ако се беше замислил за миг, щеше да знае, че всички в двореца, всички в Лондон, вероятно всички в тази отвратителна страна ще ни се смеят. Ще кажат, че съм грозна и че не мога да го удовлетворя.

Плача от гняв, не от скръб. Заравям глава във възглавницата на леглото си, та никой да не може да ме чуе и да разкаже на всички останали, че принцесата е плакала, докато заспи, защото съпругът ѝ не иска да си ляга с нея. Толкова съм ядосана, че се давя от сълзи и гняв.

След малко спирам, избърсвам лицето си, сядам в леглото. Аз съм принцеса по рождение и по брак, не бива да рухвам. Ще запазя достойнство, макар той да няма никакво. Той е млад мъж, млад англичанин при това — откъде да знае как да се държи? Представям си своя дом в лунната светлина, как стените и ажурната украса на прозорците блестят в бяло, а жълтият камък е избелял до кремаво. Това е дворец, в който хората умеят да се държат елегантно и достойно. С цялото си сърце желая да бях още там.

Спомням си, че имах навика да наблюдавам голямата жълта луна, отразена във водата в градината на съпругата на владетеля. Като някаква глупачка, едно време си мечтаех да съм омъжена.

ОКСФОРД КОЛЕДА 1501 Г.

Потеглиха няколко дни преди Коледа. Пред хората разговаряха помежду си с безупречна вежливост, и напълно се пренебрегваха взаимно, когато никой не гледаше — спазваха твърдо този принцип. Кралицата беше помолила да им се разреши да останат поне за дванайсетдневното празненство, но нейна светлост, майката на краля бе постановила те да прекарат своята Коледа в Оксфорд: това щеше да даде на народа възможност да види принца и новата принцеса на Уелс, а думата на майката на краля беше закон.

Каталина пътуваше с носилка, тръскана безмилостно по замръзналите пътища, с мулета, които газеха с усилие през бродовете, премръзнала до кости, независимо от многото завивки и кожи, с които я загръщаха. Майката на краля бе заявила, че тя не бива да язди, поради опасността от падане. Неизречената надежда беше, че Каталина носи дете. Самата Каталина не каза нищо, за да потвърди или отхвърли тази надежда. Артур беше олицетворение на безмълвието.

Те имаха отделни стаи по време на пътуването до Оксфорд, и отделни стаи в колежа „Модлин“, когато пристигнаха. Хористите бяха готови, кухните бяха готови, Оксфорд беше готов да им предложи изключително пищното си гостоприемство; но принцът и принцесата на Уелс бяха хладни и мрачни като времето.

Вечеряха заедно, настанени на голямата маса, от която можеха да виждат залата долу, и всички граждани на Оксфорд, които можаха да се поберат в галерията, заеха местата си и гледаха как принцесата слага малки хапки храна в устата си и обръща рамо към съпруга си, докато той се оглеждаше из залата в търсене на събеседници, сякаш вечеряше сам.

Въведоха танцьори и акробати, коледари и актьори. Принцесата се усмихваше много любезно и мило, но така и не се засмя; раздаде малки кесии с испански монети на всички, които ги забавляваха, и им благодари, че са дошли; но нито веднъж не се обърна към съпруга си да го попита дали вечерта му доставя удоволствие. Принцът се

разхождаше из стаята, приветлив и любезен към големците на града. Говореше на английски през цялото време, а съпругата му, която говореше испански, трябваше да чака някой да благоволи да я заговори на френски или латински. Вместо това хората се скупчваха около принца и бъбреха, шегуваха се и се смееха, почти сякаш се присмиваха на нея и не искаха тя да разбере шегата. Принцесата седеше сама, във вдървена поза върху твърдия стол, с високо вдигната глава и лека, предизвикателна усмивка на устните.

Най-сетне стана полунощ и дългата вечер можеше да свърши. Каталина се надигна от мястото си и загледа как придворните се снишават в поклони и реверанси. Тя направи нисък испански реверанс на съпруга си: дуенята ѝ стоеше зад нея с твърдо като кремък лице.

— Желая ви лека нощ, ваша светлост — каза принцесата на латински, с ясен глас и съвършен акцент.

— Ще дойда в стаята ви — каза той. Разнесе се приглушено одобрително мърморене: дворът искаше похотлив принц.

Бузите ѝ поруменияха при това толкова открито изявление. Не можеше да каже нищо. Не можеше да му откаже; но начинът, по който се надигна и излезе от стаята, не му обещаваеше топло посрещане, когато останеха насаме. Дамите ѝ направиха реверансите си и я последваха в малък оскърбен рояк, излизайки с шумолене като многоцветен воал, влачещ се след нея. Придворните се усмихнаха тайно, прикривайки уста с ръце, на високия дух на невестата.

Артур дойде при нея половин час по-късно, разгорещен от пиене и негодувание. Намери я все още облечена да го чака до огъня; дуенята ѝ беше до нея, стаята бе ярко осветена от свещи, дамите ѝ още си говореха и играеха карти, сякаш бе средата на следобеда. Тя по нищо не приличаше на млада жена, която се кани да си легне.

— Добър вечер, милорд — каза тя, надигна се и му направи реверанс, когато той влезе.

Артур бе принуден да спре, преминавайки в отстъпление още при първия сблъсък. Беше готов за лягане, по нощница, само с една роба, наметната на раменете. Остро си даде сметка за босите си крака и уязвимите, изложени на показ пръсти. Каталина бе ослепителна в изисканото си вечерно облекло. Всички дами се обърнаха и го погледнаха, с недружелюбни изражения. Артур остро осъзнаваше, че

беше по нощница, бос, и че един от хората му зад него едва потискаше смеха си.

— Очаквах да сте в леглото — каза той.

— Разбира се, мога да отида в леглото — отвърна тя с ледена любезност. — Точно се готвех да си легна. Много е късно. Но когато обявихте така открито, че желаете да ме посетите в покоите ми, си помислих, че сигурно възнамерявате да доведете със себе си целия двор. Помислих си, че ще кажете на всички да дойдат в покоите ми. Защо иначе ще го обявявате гръмогласно, та всички да могат да чуят?

— Не съм го обявил гръмогласно!

Тя повдигна вежда в безмълвно противоречие.

— Ще остана за нощта — каза той упорито. Отиде с резки крачки до вратата на спалнята ѝ. — Дамите могат да се разотиват по леглата си, късно е. — Той кимна на придружителите си. — Оставете ни. — Влезе в стаята ѝ и затвори вратата след себе си.

Тя го последва и затвори зад гърба си вратата, оставяйки зад нея своите смутени и скандализирани дами. С гръб към вратата го загледа как смъква рязко халата и нощницата си, така че остава гол, и се покатерва в леглото ѝ. Той оправи възглавниците и се облегна назад, с ръце, скръстени върху тесните голи гърди, като човек, който очаква забавление.

Беше неин ред да се почувства неудобно.

— Ваша светлост...

— По-добре се съблечете — подметна заядливо той. — Както казвате, много е късно.

Тя се обърна на една страна, после на друга.

— Ще повикам доня Елвира.

— Направете го. Повикайте и другите, които ви събличат. Не се смущавайте от мен, моля ви.

Каталина прехапа устна. Той виждаше неувереността ѝ. Беше ѝ непоносимо да я разсъбличат пред него. Тя се обърна и излезе от спалнята.

От съседната стая се разнесе гневен испански говор. Артур се ухили: предположи, че тя бе изгонила дамите си от стаята и се съблича там. Когато се върна, той видя, че е бил прав. Тя носеше бяла нощница, украсена с изящна дантела, а косата ѝ беше прибрана в дълга плитка, която се спускаше надолу по гърба ѝ. Приличаше повече на малко

момиче, отколкото на надменната принцеса, каквато беше само преди броени мигове, и той почувства как желанието му се надига заедно с друго чувство: нежност.

Тя хвърли поглед към него с неприветливо изражение и каза:

— Ще трябва да си прочета молитвите.

Отиде до молитвения стол и коленичи пред него. Той я загледа как сведе глава над сключените си ръце и зашепна. За първи път раздразнението го напусна, и той си помисли колко ли трябва да ѝ е трудно. Със сигурност неговото смущение и страх бяха нищо в сравнение с нейните: сама в чужда страна, изцяло на разположение на едно момче, с няколко месеца по-малко от нея, без истински приятели и без семейство, далече от всичко и всички, които познаваше.

Леглото беше топло. Виното, което беше изпил за кураж, сега го караше да се чувства сънлив. Облегна се назад на възглавницата. Молитвите ѝ отнемаха дълго време, но за един мъж беше добре да има набожна съпруга. Затвори очи при тази мисъл. Помисли си, че когато тя дойдеше в леглото, той щеше да я вземе уверено, но внимателно. Беше Коледа, трябваше да бъде мил с нея. Тя вероятно беше самотна и се страхуваше. Трябваше да бъде великодушен. С топлота си помисли колко любящ щеше да бъде към нея, и колко признателна щеше да бъде тя. Може би щяха да се научат да си доставят взаимно удоволствие, може би той щеше да я направи щастлива. Той задиша по-дълбоко, издаде лекичко сърдито хъркане. Заспа.

Каталина вдигна глава от молитвите си, огледа се и се усмихна с чувство на неподправен триумф. После, съвсем безмълвно, се промъкна в леглото до него и като се намести внимателно, така че дори крайчецът на нощницата ѝ да не може да го докосне, се приготви за сън.

* * *

Смяташе да ме поставиш в неловко положение пред дамите ми, пред целия двор. Мислеше си, че можеш да ме посрамиш и да възтържествуваш над мен. Но аз съм принцеса на Испания и съм познала и видяла неща, които ти, в тази безопасна малка страна, в това самодоволна малко убежище, никога не би и сънувал. Аз съм

инфанта, аз съм дъщеря на двамата най-могъщи монарси в целия християнски свят, които единствени победиха най-голямата заплаха, изправяла се срещу него. В продължение на седемстотин години маврите — империя, по-могъща от тази на римляните — владееха Испания, и кой ги прогони? Майка ми! Баща ми! Затова не трябва да си мислиш, че се страхувам от теб — от теб, принцът като розово цветче, или както там те наричат. Никога няма да се принизя да сторя нещо, което една испанска принцеса не бива да прави. Никога няма да бъда дребнава или злобна. Но ако ме предизвикаш, ще те победа.

* * *

На сутринта Артур не ѝ говореше: буйната му момчешка гордост беше напълно потъпкана. Тя го беше посрамила в бащиния му двор, като отказа да го допусне в покоите си, а сега го беше посрамила и насаме. Той имаше чувството, че тя му бе заложила капан, беше го направила на глупак, и че дори сега му се присмива. Надигна се и излезе, нацупен и мълчалив. Отиде на литургия и не погледна Каталина в очите, отиде на лов и отсъства цял ден. Вечерта не ѝ говореше. Гледаха пиеса, седнали един до друг, и цяла вечер не си размениха нито дума. Останаха в Оксфорд цяла седмица, а не разменяха повече от дузина думи всеки ден. Той тайно даде горчива клетва пред себе си, че няма да ѝ проговори никога, никога повече. Щеше да ѝ направи дете, ако можеше, щеше да я унижава по всеки възможен начин, но никога, никога, никога повече нямаше да спи в леглото ѝ.

Когато настъпи сутринта, в която трябваше да продължат към Лъдлоу, небето бе посивяло от облаци, подобни на тлъсти издути кореми, пълни със сняг. Каталина излезе от входната врата на колежа и се присви, когато леденият, влажен въздух я удари в лицето. Артур не ѝ обърна внимание.

Тя излезе в двора, където свитата ѝ беше готова и я чакаше. Поколеба се пред носилката. Осени го мисълта, че тя приличаше на затворник, който се колебае, преди да се качи в каруцата. Нямаше право на избор.

— Няма ли да е много студено? — попита тя.

Той се обърна към нея със сурово изражение.

— Ще трябва да свикнете със студа, вече не сте в Испания.

— И сама виждам.

Тя отметна завесите на носилката. Вътре имаше завивки, с които да се загърне, и възглавници, на които да се облегне, но не изглеждаше много уютно.

— Става още по-лошо — каза той жизнерадостно. — Далеч по-студено, вали дъжд, суграшица или сняг, и става по-тъмно. През февруари имаме само два часа дневна светлина в най-добрия случай, а после има мразовити мъгли, които превръщат деня в нощ, така че е вечно сиво.

Тя се обърна и вдигна поглед към него:

— Не можем ли да тръгнем в друг ден?

— Вие се съгласихте да дойдете — отвърна той заядливо. — Щях с радост да ви оставя в Гринич.

— Направих, каквото ми казаха.

— Така че ето ни тук. Пътуваме, както ни е заповядано.

— Вие поне можете да се движите и да се топлите — каза тя жално. — Не може ли да яздя?

— Нейна светлост майката на краля каза, че не можете.

Тя направи лека гримаса, но не възрази.

— Изборът е ваш. Да ви оставя ли тук? — попита той рязко, сякаш нямаше много време за тези колебания.

— Не — каза тя. — Разбира се, че не.

Качи се в носилката и придърпа завивките върху краката и около раменете си.

Артур яздеше начело на излизане от Оксфорд, като кимаше и се усмихваше на хората, излезли да го приветстват. Каталина затвори завесите на носилката си, за да се предпази от студения вятър и любопитните погледи, отказвайки да покаже лицето си.

Спряха за вечеря в голяма къща по пътя, и Артур влезе да се храни, без дори да изчака, за да помогне на Каталина да слезе от носилката. Стопанката на къщата, разтревожена, излезе навън при носилката и намери Каталина да излиза, препъвайки се, с побеляло лице и зачервени очи.

— Принцесо, добре ли сте? — попита я жената.

— Студено ми е — каза Каталина измъчено. — Замръзвам от студ. Мисля, че никога не ми е било толкова студено.

Тя не вечеря почти нищо, не можаха да я накарат изобщо да пийне вино. Изглеждаше готова да падне от изтощение; но щом се нахраниха, Артур настоя да продължат: имаха да пропътуват още двайсет мили преди падането на ранния зимен здрач.

— Не може ли да откажете? — попита я Мария де Салинас с бърз шепот.

— Не — каза принцесата. Надигна се от мястото си, без да каже и дума повече. Но когато отвориха голямата дървена врата, за да излязат във вътрешния двор, около тях кръжаха малки снежинки.

— Не можем да пътуваме в това време, скоро ще се стъмни и ще изгубим пътя! — възкликна Каталина.

— Няма да изгубя пътя — каза Артур и отиде с решителни крачки при коня си. — Вие ще ме следвате.

Стопанката на къщата прати един слуга да изтича за затоплен камък, който да сложат в носилката в краката на Каталина. Принцесата се качи вътре, уви завивките около раменете си, и мушна ръцете си дълбоко под тях.

— Сигурна съм, че той няма търпение да ви отведе в Лъдлоу, за да ви покаже замъка си — каза жената, като се опитваше да погледне от най-добрата страна на едно окаяно положение.

Напуснаха топлината и светлините на голямата къща и чуха как вратите се захлопнаха зад тях, когато обърнаха конете на запад, към бялото слънце, което се спускаше ниско на хоризонта. Беше само два часа след пладне, но небето бе така изпълнено със снежни облаци, че над хълмистия пейзаж бе легнало зловещо сиво сияние. Пътят се виеше като змия пред тях, кафяви коловози на фона на кафяви ниви, и двете — избледнели до бяло под мъглата на снежната вихрушка. Артур яздеше напред, пеейки весело. Носилката на Каталина се тътреше с усилие отзад. При всяка стъпка мулетата подхвърляха носилката на една страна, а после — на друга: тя трябваше да се подпира с ръка на ръба, за да се задържи на мястото си и пръстите ѝ премръзнаха, а след това изтръпнаха, посинели от студ. Завесите отблъскваха най-едриите снежинки, но не и упоритите, пронизващи течения. Ако отметнеше някое ъгълче, за да погледне навън към околността, виждаше бяла

вихрушка; снежинките танцуваха и кръжаха над пътя, а небето сякаш ставаше все по-сиво с всеки изминал миг.

Слънцето залезе, бяло в бялото небе, и светът стана по-сенчест. Сняг и облаци обгърнаха малката кавалкада, която си проправяше с криволичене път през бяла земя под сиво небе.

Конят на Артур препускаше в лек галоп напред, принцът седеше с лекота на седлото, едната му облечена в ръкавица ръка беше върху поводата на коня, другата — върху камшика. Носеше дебело вълнено бельо под дебелото си кожено палто, и меки, топли кожени ботуши. Каталина го гледаше как язди напред. Беше ѝ твърде студено и бе твърде нещастна, за да може дори да го ненавижда. Повече от всичко друго ѝ се искаше той да се върне назад, за да ѝ каже, че пътуването е почти свършило, че са пристигнали.

Мина един час: мулетата вървяха надолу по пътя, с глави, сведени ниско, за да се предпазят от вятъра, който въртеше и запращаше снежинки около ушите им и в носилката. Сега снегът ставаше по-гъст, изпълваше въздуха и се стелеше, навяван от вятъра, в коловозите на пътя. Каталина се беше прегърбила под завивките, лежейки като дете, с бързо изстиващия камък върху корема, с вдигнати нагоре прибрани колене, с подпъхнати под тялото студени ръце, свела лице, заравяйки го в кожата. Краката ѝ замръзваха от студ, в завивките на гърба ѝ имаше пролука и от време на време тя потреперваше, щом оттам нахлуеше нова струя леден въздух.

Навсякъде наоколо, пред носилката, се чуваше как мъжете бърбрят за студа и се смеят, заричайки се, че ще си хапнат добре, когато керванът стигнеше в Бърфорд. После гласовете сякаш вече идваха от много далече; от студ и изтощение Каталина се унесе в сън.

Замаяна, тя се събуди, когато носилката се тръсна и спря, а завесите бяха отметнати назад. Заля я вълна от леденостуден въздух, тя сведе глава и изхлипа от неприятното усещане.

— Инфанта? — попита доня Елвира. Дуенята беше яздила мулето си и движението я беше сгрявало. — Инфанта? Слава на Бога, най-после пристигнахме.

Каталина не вдигаше глава.

— Инфанта, чакат ви, за да ви поздравят.

Каталина все така не вдигаше поглед.

— Какво е това?

Беше гласът на Артур: той беше видял как оставят носилката на земята и дуенята се навежда над нея. Видя, че купчината завивки не се раздвижи. За миг, прободен от остра тръпка на удивление, си помисли, че принцесата може да се е разболяла. Мария де Салинас го изгледа укорително.

— Какво има?

— Нищо. — Доня Елвира изправи гръб и застана между принца и младата му съпруга, закривайки Каталина с тялото си като щит, когато той скочи от коня си и се отправи към нея. — Принцесата беше заспала, сега се съвзема.

— Ще я видя — каза той. Отмести жената настрани с уверена ръка и коленичи до носилката.

— Каталина? — попита тихо.

— Премръзнала съм от студ — изрече тих, едва доловим глас. Тя повдигна глава и той видя, че беше бяла като самия сняг, а устните ѝ бяха сини. — Т-толкова ми е студено, че ще умра и тогава ти ще бъдеш щастлив. Можеш да ме п-погребеш в тази ужасна страна и да се ож-ожениш за някоя дебела, глупава англичанка. А аз никога няма да видя... — тя млъкна рязко и се задави от ридания.

— Каталина?

Той беше напълно изумен.

— Никога повече няма да видя м-майка си. Но тя ще узнае, че си ме убил с твоята ужасна страна и жестокостта си.

— Не съм бил жесток! — рязко отвърна той веднага, напълно сляп за събиращата се около тях тълпа от придворни. — За Бога, Каталина, не бях виновен аз!

— Ти си жесток — тя повдигна лице от завивките. — Жесток си, защото...

Именно тъжното ѝ, бяло, покрито със следи от сълзи лице му каза далеч повече, отколкото думите ѝ някога биха могли да сторят. Изглеждаше като някоя от сестрите му, когато баба им ги гълчеше. Не приличаше на всяваща страх, сипеца оскърбления испанска принцеса: приличаше на момиче, което са тормозили, докато са го докарали до сълзи — и той осъзна, че именно той я беше измъчил, той я беше разплакал, и я беше оставил в студената носилка през целия следобед, докато самият той бе яздил напред и се беше наслаждавал на мисълта за неудобството ѝ.

Артур посегна към завивките и измъкна леденостудената ѝ ръка. Пръстите ѝ бяха вкочанени от студ. Разбра, че беше сгрешил. Поднесе посинелите връхчета на пръстите ѝ към устата си и ги целуна, после ги притисна към устните си и духна върху тях с топлия си дъх.

— Да ми прости Господ — каза той. — Забравих, че съм съпруг. Не знаех как да бъда съпруг. Не си давах сметка, че мога да те разплача. Няма да го сторя никога повече.

Тя примигна: сините ѝ очи плуваха в неизплакани сълзи.

— Какво?

— Сгреших. Бях разгневен, но постъпих съвсем неправилно. Нека те заведе вътре, там ще се стоплим и ще ти кажа колко съжалявам, и никога повече няма да бъда невнимателен към теб.

Тя веднага започна да се бори да се измъкне от завивките, и Артур ги дръпна от краката ѝ. Тя беше толкова схваната и премръзнала, че се препъна, когато се опита да се изправи. Без да обръща внимание на приглушените протести на дуенята ѝ, той отривисто я вдигна на ръце и я пренесе като невеста през прага на залата.

Внимателно я остави пред буйния огън, нежно отметна назад качулката ѝ, развърза наметката ѝ, разтри ръцете ѝ. Отпрати с махване на ръка слугите, които искаха да дойдат, за да ѝ свалят наметката, и ѝ предложи вино. Създаде около тях малък кръг на покой и тишина, и загледа как руменината се връща в бледите ѝ бузи.

— Съжалявам — каза искрено. — Бях ти много, много сърдит, но не биваше да те водя толкова надалече в такова лошо време и никога не биваше да допускам да ти е студено. Беше несправедливо от моя страна.

— Прощавам ти — прошепна тя: лека усмивка озари лицето ѝ.

— Не знаех, че трябва да се грижа за теб. Не помислих. Държах се като дете, като грубо дете. Но сега знам, Каталина. Никога повече няма да бъда груб с теб.

Тя кимна.

— О, моля те. И ти също трябва да ми простиш. Бях груба с теб.

— Така ли?

— В Оксфорд — прошепна тя, с много нисък глас.

Той кимна.

— И какво ще ми кажеш?

Тя хвърли крадешком бърз поглед нагоре към него. Не се преструваше на обиден. Той си беше още момче, с присъщото за едно момче изострено чувство за справедливост. Нуждаеше се от истинско извинение.

— Много, много съжалявам — каза тя, говорейки единствено истината. — Това не беше добра постъпка, и на сутринта съжалявах, но не можех да ти кажа.

— Ще си легнем ли сега? — прошепна ѝ той, приближил уста плътно до ухото ѝ.

— Можем ли?

— Ако кажа, че си болна?

Тя кимна и не каза нищо повече.

— Принцесата е неразположена заради студа — съобщи Артур, без да се обръща конкретно към някого. — Доня Елвира ще я отведе в стаята ѝ, а аз ще вечерям там, насаме с нея, по-късно.

— Но хората са дошли да видят ваша светлост... — изрече умолително домакинът му. — Подготвили са ви развлечения, и биха искали да изслушат някои спорове...

— Ще се срещна с всички тях в залата сега, и ще останем и утре. Но принцесата трябва да отиде в покоите си веднага.

— Разбира се.

Около принцесата настъпи суматоха, докато дамите ѝ, начело с доня Елвира, я поведоха към стаята ѝ. Каталина хвърли поглед назад към Артур.

— Моля, елате в стаята ми за вечеря — каза тя достатъчно ясно, за да я чуят всички. — Желая да ви видя, ваша светлост.

За него това означаваше невероятно много: да я чуе как показва пред всички, че го желае. Той прие комплимента с поклон, а после поръча да му донесат чаша ейл, разреши много великодушно споровете на половин дузината мъже, дошли да се срещнат с него, а после се извини и отиде в стаята ѝ.

Каталина го чакаше сама до огнището. Беше отпратила дамите си, слугите си, нямаше никой, който да им сервира, бяха съвсем сами. Той едва не се отдръпна назад при вида на празната стая: принцовете и принцесите от династията на Тюдорите никога не биваха оставяни

насаме. Но тя беше пропъдила слугите, които трябваше да прислужват на масата, беше отпратила дамите, които трябваше да вечерят заедно с тях. Беше отпратила дори дуенята си. Нямаше никой, който да види в какво беше превърнала покоите си, нито как беше подредила масата за вечеря.

Беше обвила простите дървени мебели в шалове от лек плат в ярки цветове, беше окачила шалове дори над гоблените, за да скрие студените стени, така че стаята приличаше на прекрасна шатра.

Беше наредила да изрежат с трион краката на масата, превръщайки ги в ниски пънчета, така че масата беше поставена ниско, като столче за крака — изключително нелепа и смешна мебел. Беше поставила големи възглавници в двата края, сякаш трябваше да се хранят полуизлегнати като диваци. Вечерята беше подредена на масата, на нивото на коленете им, придърпана до топлината на горящите пънове като на някакво варварско пиршество, навсякъде имаше свещи и наситен аромат като от тамян, тежък и опияняващ като в църква по време на празник.

Артур понечи да възроптае срещу безумното разточителство — отрязаните крака на масата — но после се поколеба. Това навярно не беше просто някакво момичешко лекомислие; тя се опитваше да му покаже нещо.

Беше облечена в изключително необичайни одежди. На главата ѝ имаше тюрбан от най-фина коприна, увит и завързан на възел като коронка, с шлейф, висящ като опашка отзад, който бе затъкнала небрежно от едната страна на украшението за глава, сякаш готова да го спусне над лицето си като воал. Вместо прилична рокля носеше проста долна риза от най-фината, най-леката коприна, опушено синя на цвят, толкова фина, че той почти можеше да вижда през нея, да зърне бледата ѝ кожа отдолу. Почувства как сърцето му заблъска глухо в гърдите, когато осъзна, че тя бе гола под ефирната коприна. Под долната дреха тя носеше панталони до глезена — подобни на мъжки панталони — но въпреки това съвсем различни от тях, защото бяха бухнали, падащи от стройните ѝ бедра, където бяха пристегнати със златиста връв, до стъпалата ѝ, където бяха завързани отново над стъпалата ѝ, наполовина боси, пъхнати в изящни алени пантофи, извезани със златна нишка. Той я огледа от горе до долу, от варварския тюрбан до турските пантофи, и откри, че е изгубил дар-слово.

— Не харесваш дрехите ми — каза с равен тон Каталина, а той беше твърде неопитен да осъзнае колко дълбоко смущение беше на път да изпита тя.

— Никога преди не съм виждал подобни — заекна той. — Това арабски дрехи ли са? Покажи ми!

Тя се завъртя на място, като го погледна през рамо, а после се върна отново да застане с лице към него.

— В Испания всички ги носим — каза тя. — Майка ми също. Те са по-удобни от роклите, и по-чисти. Всичко може да се пере, не като кадифените платове и броката.

Той кимна; сега долови леко ухание на розова вода, което лъхаше от коприната.

— И държат хладно в горещите дни — добави тя.

— Те са... красиви.

Едва не каза „варварски“ и беше много щастлив, че не го направи, защото очите ѝ светнаха.

— Така ли смяташ?

— Да.

Изведнъж тя вдигна ръце и се завъртя отново, за да му покаже пърхащото движение на панталоните и лекотата на късата дреха.

— За спане ли ги обличате?

Тя се засмя.

— Носим ги почти през цялото време. Майка ми винаги ги носи под доспехите си, далеч по-удобни са от всичко друго, а тя не може да носи рокля под ризницата от метални брънки.

— Не...

— Когато приемаме посланици от християнски страни, или за важни държавни случаи, или когато дворът пирува, носим рокли и мантии, особено на Коледа, когато е студено. Но в покоите си, и винаги през лятото, и винаги по време на поход, носим мавърски дрехи. Лесно се шият, и лесно се перат, лесно се пренасят, и са най-доброто облекло.

— Не можеш да го носиш тук — каза Артур. — Много съжалявам. Но нейна светлост, майката на краля щеше да възрази, ако знаеше, че изобщо си взела тези дрехи със себе си.

Тя кимна:

— Зная това. Майка ми беше против дори да ги вземам със себе си. Но исках нещо да ми напомня за вкъщи, и си помислих, че може да

ги държа в раклите си и да не казвам на никого. После, тази вечер, си помислих, че мога да ти покажа. Да ти покажа себе си, и каква бях някога.

Каталина пристъпи встрани и му направи знак да се приближи до масата. Той се чувстваше твърде едър, твърде тромав и инстинктивно се приведе, изхлузи ботушите си за езда и стъпи върху пищните килими бос. Тя кимна леко в знак на одобрение и го подкани да седне. Той се отпусна върху една от възглавниците със златна бродерия.

Тя спокойно седна срещу него и му подаде купа благоуханна вода, заедно с бяла кърпа. Той потопи пръсти и ги избърса. Тя се усмихна и му поднесе златно блюдо, отрупано с храна. Беше ястие, което той помнеше от детството си — печени пилешки бутчета, бъбреци с много подправки, с бели пшеничени хлебчета: истинска английска вечеря. Но тя беше накарала да сервират само малки порции върху всяка отделна чиния, изкусно подредени вкусни хапки. Беше поръчала да сервират ябълкови резени редом с месото и беше добавила няколко редки видове месо с подправки до резенчета захаросани сливи. Беше направила всичко по силите си, за да му поднесе испанска вечеря, с цялата изтънченост и разкош на мавърския вкус.

Артур се отърси от предубеждението си.

— Това е... прекрасно — каза той, търсейки дума, с която да го опише. — Това е... като картина. Ти приличаш на... — не можеше да се сети за нищо, виждано някога, което да прилича на нея. После го споходи един образ. — Приличаш на картината, която веднъж видях изрисувана върху едно блюдо — каза той. — Съкровище на майка ми, от Персия. Приличаш на онази рисунка. Непозната, и прекрасна.

Похвалата му я накара да засияе.

— Искам да разбереш — каза тя, като говореше внимателно на латински. — Искам да разбереш каква съм. *Cuiusmodi sum*.

— Каква си?

— Аз съм твоя съпруга — увери го тя. — Аз съм принцесата на Уелс, ще бъда кралица на Англия. Ще бъда англичанка. Това е съдбата ми. Но освен това, аз съм и инфантата на Испания, на Ал Андалус.

— Знам.

— Знаеш; но не го осъзнаваш истински. Ти не познаваш Испания, не познаваш мен. Искам да ти обясня себе си. Искам да

опознаеш Испания. Аз съм принцеса на Испания. Аз съм любимка на баща си. Когато вечеряме сами, се храним по този начин. Когато сме на военен поход, живеем в палатки и седим пред мангалите по този начин, а ние бяхме в поход през всяка година от живота ми, докато станах на седем.

— Но вие сте християнски двор — възрази той. — Вие сте сила в християнския свят. Имате столове, истински столове, трябва да се храните на истинска маса.

— Само на официални държавни приеми — каза тя. — Когато сме в покоите си, живеем така, като маври. О, молим се преди и след хранене, благодарим на Единия Бог, когато разчупваме хляба. Но не живеем така, както живеете вие тук, в Англия. Имаме красиви градини, пълни с водоскоци, и течаща вода. В дворците си имаме стаи, инкрустирани със скъпоценни камъни и надписи със златни букви, които казват красиви истини в поетична форма. Имаме бани с топла вода, в които да се къпем, и гъста пара, която да изпълва благоуханната стая, имаме хранилища за лед, които през зимата пълним със сняг от планините, та плодовете и напитките ни да се изстудяват през лятото.

Думите бяха така прелъстителни, както и образите.

— Представяш себе си толкова странно — каза той неохотно. — Като излязла от вълшебна приказка.

— Сега тепърва осъзнавам колко странни и непознати сме един за друг — каза Каталина. — Мислех си, че твоята страна ще бъде като моята, но тя е твърде различна. Започвам да си мисля, че ние приличаме повече на персите, отколкото на германските племена. Ние сме по-скоро като арабите, отколкото като вестготите. Навярно ти си мислел, че ще бъда принцеса като сестрите ти, но аз съм съвсем, съвсем различна.

Той кимна и каза предпазливо:

— Ще трябва да опозная твоите обичаи. Както и ти ще трябва да усвоиш моите.

— Аз ще бъда кралица на Англия. Ще трябва да стана англичанка. Но искам да знаеш каква бях като момиче.

Артур кимна и попита:

— Беше ли ти много студено днес?

Усещаше странно ново чувство, като тежест в корема. Разпозна в това усещане тревога, породена от мисълта, че тя е нещастна.

Каталина срещна открито погледа му.

— Да — каза. — Беше ми много, много студено. А после си помислих, че съм била груба към теб и бях много нещастна. След това си помислих, че съм далече от дома си и от топлината, и от слънцето, и от майка си, и много ми домъчня за вкъщи. Днес беше ужасен ден. Днешният ден беше ужасен за мен.

Той ѝ протегна ръка:

— Мога ли да те утеша?

Връхчетата на пръстите ѝ срещнаха неговите:

— Ти го направи — каза тя. — Когато ме отведе до огъня и ми каза, че съжаляваш. Ти наистина ме утешаваш. Ще се науча да вярвам, че винаги ще го правиш.

Той я притегли към себе си; възглавничките бяха меки и податливи: положи я до себе си и леко дръпна коприната, увита около главата ѝ. Тя веднага се смъкна и по гърба ѝ се спуснаха като водопад пищни червеникавокестеняви кичури. Той докосна с устни тях, после сладката ѝ, леко потръпваща уста, очите ѝ с пясъчнорусите мигли, светлите ѝ вежди, сините вени на слепоочията ѝ, меките части на ушите ѝ. Почувства как желанието му се надига, и целуна вдлъбнатината в основата на шията ѝ, после — ключицата, топлата, съблазнителна плът, от шията до рамото, вдлъбнатината на лакътя ѝ, топлата ѝ длан, подмишницата ѝ с еротично дълбок аромат, а после изхлузи долната ѝ риза през главата и тя се озова гола в обятията му, и беше негова съпруга, и то любяща съпруга, най-сетне, наистина.

* * *

Обичам го. Не смятах това за възможно, но го обичам. Влюбих се в него. Гледам се в огледалото, удивена, сякаш съм се променила, както се промени и всичко друго. Аз съм млада жена, влюбена в своя съпруг. Влюбена съм в Уелския принц. Аз, Каталина Испанска, съм влюбена. Исках тази любов, смятах я за невъзможна, а я имам. Влюбена съм в своя съпруг и ние ще бъдем крал и кралица на Англия. Кой може да се съмнява сега, че аз съм избрана от Бог да бъда дарена със специалното Му благоволение? Той ме отведе от опасностите на

войната до безопасност и мир в двореца Алхамбра, а сега ми даде Англия и любовта на този млад мъж, който ще бъде неин крал.

Във внезапен пристъп на вълнение събирам длани и отправям молитва: „О, Господи, позволи ми да го обичам вечно, не ни лишавай един от друг, както Хуан бе отнет от Марго, още в първите им месеци на радост. Позволи ни да остареем заедно, позволи ни да се обичаме вечно.“

ЗАМЪКЪТ ЛЪДЛОУ

ЯНУАРИ 1502 Г.

Зимното слънце се беше спуснало, ниско и червено, над заоблените хълмове, когато влязоха с тропот през голямата порта, врязана в каменната стена, опасала Лъдлоу. Артур, който беше яздил до носилката, извика на Каталина над шума на копитата по калдъръма.

— Това е Лъдлоу, най-сетне!

Пред тях стражите изкрещяха: „Направете път за Артур! Уелският принц!“, вратите се отвориха с трясък и хората се изсипаха от къщите си, за да видят преминаването на шествието.

Каталина видя град, красив като гоблен. Подсилените с греди втори етажи на построените нагъсто сгради се издаваха над калдъръмени улици с видимо процъфтяващи дюкянчета и работилници, сгъшени уютно под тях на приземния етаж. Съпругите на собствениците скачаха от столчетата си пред магазините, за да й помашат, а Каталина се усмихваше и махаше в отговор. От горните етажи помощничките на ръкавичарите, чираците на обуварите, калфите на златарите и старите моми се надвесваха навън и я викаха по име. Каталина се засмя, после затаи дъх, когато един младеж сякаш беше на косъм да изгуби равновесие и да се прекатури през прозореца, но бе издърпан обратно вътре от другарите си, които крещяха приветствия.

Подминаха голяма арена за борба на мечки и бикове с кучета до хан с тъмни греди по фасадата, и тогава църковните камбани на половин дузината молитвени домове, колежа, параклисите и болницата на Лъдлоу забиха, за да приветстват принца и неговата невеста с „добре дошли“ у дома.

Каталина се надвеси напред, за да види своя замък, и забележа непристъпната стена на външния крепостен двор. Портата беше отворена със замах, те влязоха и видяха най-изтъкнатите мъже на града, кмета, висшите духовници и водачите на заможните занаятчийски гилдии, събрани да ги посрещнат.

Артур спря коня си и любезно изслуша дълга реч на уелски, а след това — на английски.

— Кога ще ядем? — прошепна му Каталина на латински и видя как устата му потрепна, когато той потисна една усмивка.

— Кога ще си лягаме? — прошепна едва чуто тя, и изпита задоволството да види как ръката му върху поводата потръпна от желание. Тя се изкикоти тихо и се отпусна отново в носилката, докато най-сетне безкрайните приветствени речи приключиха и кралската свита можеше да продължи през голямата порта на замъка към вътрешния двор.

Замъкът бе спретнат и изящен, здрав и солиден като някоя погранична крепост в Испания. Свързващата стена между укрепленията заобикаляше вътрешния двор, висока и яка, изградена от чудат розов камък, който придаваше на мощните стени по-топъл и домашен вид.

Опитният поглед на Каталина се плъзна от дебелите стени към кладенеца във външния двор, кладенеца във вътрешния двор, забеляза как един подлежащ на отбрана участък водеше към друг, помисли си, че една обсада може да бъде удържана тук с години. Но замъкът беше малък, приличаше на кукленски — нещо, което баща ѝ би построил, за да защити някой речен брод или уязвим път. Сграда, която някой много дребен испански благородник би нарекъл с гордост свой дом.

— Това ли е? — попита тя объркано, мислейки си за града, който бе приютен зад стените на нейния дом, за градините и терасите, за хълма и гледките, за кипящия живот в центъра на градчето — всичко това зад защитени стени. За дългата обиколка на стражите: ако обикаляха всички бойници, това им отнемаше повече от час. В Лъдлоу един страж можеше да завърши кръга за минути. — Това ли е?

Изведнъж той се стресна:

— Повече ли очакваше? Какво очакваше?

Щеше да погали смутеното му лице, ако не ги гледаха стотици хора. Застави се да не помръдва ръцете си.

— О, допуснах глупава грешка. Мислех си за Ричмънд.

Нищо на света не би я накарало да каже, че си е мислила за Алхамбра.

Той се усмихна, успокоен:

— О, любов моя. Ричмънд е новопостроен, огромната гордост и радост на баща ми. Лондон е един от най-великите градове в християнския свят, и дворецът отговаря на големината му. Но Лъдлоу е само градче — доста голямо градче в Уелс, спор няма — но градче. Но е заможно, ще видиш, ловът е добър, а хората са сърдечни. Ще бъдеш щастлива тук.

— Сигурна съм в това — каза Каталина, като му се усмихна, оставяйки настрана мисълта за дворец, построен за красота, само за красота, където строителите бяха помислили първо къде ще пада светлината и какви отражения ще хвърля в неподвижните мраморни езерца.

Огледа се наоколо и видя в ъгъла на вътрешния двор причудлива кръгла постройка, подобна на тумбеста кула.

— Какво е това? — попита тя, като се мъчеше да излезе от носилката, докато Артур държеше ръката ѝ.

Той хвърли поглед през рамо и каза небрежно:

— Това е нашият кръгъл параклис.

— Кръгъл параклис ли?

— Да, като в Йерусалим.

Изведнъж тя разпозна с възторг традиционната форма на джамия — проектирана и построена в кръг, така че никой богомолец да не заема по-добро място от другите, защото както бедният, тъй и богатият възхвалява Аллах.

— Прекрасен е.

Артур изненадано хвърли поглед към нея. За него това беше само кръгла кула, построена с красивия червеникав местен камък, но и той видя, че кулата сияеше на следобедната светлина и излъчваше усещане за покой.

— Да — каза той, почти без да забелязва постройката. — А това — посочи голямата сграда, чиято фасада гледаше към тях, с красиво стълбище, което водеше нагоре към отворената врата, — в тази сграда се намира голямата зала. Отляво са залите на съвета на Уелс, а над тях — моите покои. Отдясно са спалните за гости и стаите за коменданта на замъка и съпругата му: сър Ричард и лейди Маргарет Поул. Твоите покои са над тях, на най-горния етаж.

Той забеляза незабавната ѝ реакция:

— Тя тук ли е сега?

— В момента отсъства от замъка.

Тя кимна:

— Има ли постройки зад тази?

— Не. Разположена е до външната стена. Това е всичко.

Каталина се застави да запази усмихнато и любезно изражение.

— Имаме още стаи за гости във външния двор — каза той отбранително. — Имаме и мебелирана къща за гости. Това място е оживено и весело. Ще ти хареса.

— Сигурна съм, че ще ми хареса — усмихна се тя. — А кои са моите покои?

Той посочи най-високите прозорци.

— Виждаш ли там горе? От дясната страна, същите като моите, но в отсрещния край на къщата.

Каталина изглеждаше малко обезсърчена.

— Но как ще стигаш до моите покои? — попита тя тихо.

Той я хвана за ръка и я поведе, раздавайки усмивки надясно и наляво, към внушителните каменни стълби, водещи към двойните врати на голямата зала. Разнесоха се леки ръкопляскания и спътниците им се подредиха зад тях.

— Както ми нареди нейна светлост, майката на краля, четири пъти месечно ще идвам в стаята ти с официално шествие през голямата зала — каза той. Поведе я нагоре по стълбите.

— О.

Тя бе съкрушена.

Той сведе глава към нея и ѝ се усмихна.

— А във всички други нощи ще идвам при теб, като се промъквам по бойниците — прошепна той. — Има една тайна врата, през която се стига от твоите покои до бойниците, които се простират около целия замък. Моите покои също имат изход към тях. Можеш да минаваш от твоите покои до моите, когато пожелаеш, и никой няма да знае дали сме заедно или не. Няма дори да знаят в чия стая сме.

Той беше във възторг от начина, по който светна лицето ѝ:

— Можем да бъдем заедно, винаги, когато поискаме?

— Ще бъдем щастливи тук.

* * *

Да, ще бъда, ще бъда щастлива тук. Няма да скърбя като персиец за красивите дворци в родната му земя и да заявявам, че никъде не съществува друго място, годно за живот. Няма да казвам, че тези планини са пустиня без оазиси, като бербер, който копнее за земите, в които е роден. Ще се приспособя към Лъдлоу, и ще се науча да живея тук, на границата, а по-късно — в Англия. Майка ми не е просто кралица, тя е войник, и тя ме възпита да зная дълга си и да го изпълнявам. Мой дълг е да се науча да бъда щастлива тук и да живея тук, без да се оплаквам.

Може никога да не нося доспехи като нея, може никога да не се сражавам за страната си като нея; но има много начини да служиш на едно кралство, и да бъдеш весела, честна, вярна кралица, е един от тях. Ако Бог не ме призове на оръжие, Той може да ме призове да служа като законодател, като приносителка на справедливост. Независимо дали ще защитавам своите поданици, като се сражавам за тях срещу неприятел, или като защитавам свободата им по силата на закона, аз ще бъда тяхна кралица, от сърце и душа, кралица на Англия.

* * *

Беше нощ: полунощ беше минала. Каталина сияеше на светлината на огъня. Бяха в леглото, сънливи, но твърде изпълнени със страст и желание един към друг, за да спят.

— Разкажи ми някоя история.

— Разказвала съм ти десетки истории.

— Разкажи ми друга. Разкажи ми как Боабдил предал двореца Алхамбра със златните ключове върху копринена възглавничка и си тръгнал, плачейки.

— Тази я знаеш. Снощи ти я разказах.

— Тогава ми разкажи историята за Ярфа и коня му, който се зъбел на християните.

— Истинско дете си. И името му беше Ярфе.

— Но ти го видя как загива?

— Бях там; но всъщност не го видях да умира.

— Как си могла да не гледаш?

— Ами, отчасти защото се молах, както ми нареди майка ми, и защото бях момиче, а не кръвожадно, обичащо жестокостите момче.

Артур я замери с една бродирана възглавничка. Тя я хвана и я хвърли обратно към него.

— Добре, разкажи ми как майка ти заложила накитите си, за да плати за кръстоносния поход.

Тя се засмя отново и поклати глава, при което кестенявата ѝ коса се люшна на една страна, после — на друга.

— Ще ти разкажа за дома си — предложи.

— Добре.

Той загърна и двамата с пурпурната завивка и зачака.

— Когато влезеш през първата врата на Алхамбра, тя прилича на малка стая. Баща ти не би се принизил да влезе така в един дворец.

— Не е ли величествена зала?

— Голяма е колкото някоя от малките зали на търговците в този град. Подходяща е за някоя малка къща в Лъдлоу, нищо повече.

— А после?

— А после влизаш във вътрешния двор, и оттам — в златната стая.

— И там е малко по-добре?

— Тя е много пъстра, но въпреки това не е много по-голяма. Стените са ярки, покрити с цветни плочки и златни листа, и има висок балкон, но и тук пространството е съвсем малко.

— И къде ще отидем днес тогава?

— Днес ще свърнем надясно и ще влезем в Двора на миртите.

Той затвори очи, опитвайки се да си припомни описанията ѝ.

— Вътрешен двор във формата на правоъгълник, заобиколен от високи златни постройки.

— С огромен вход от тъмно дърво в далечния край, обрамчен с красиви плочки.

— И езеро, езеро с проста правоъгълна форма, а от двете страни на водата — жив плет от благоуханни миртови дървета.

— Не жив плет, каквито имате вие — възрази тя, мислейки си за раздърпаните гранични плетове на уелските ниви, в постоянна борба с тръните и плевелите.

— А какъв тогава? — попита той, отваряйки очи.

— Жив плет като стена — каза тя. — Подрязан равномерно в правоъгълна форма, като блок от зелен мрамор, като жива, зелена и благоуханна скулптура. А портата в края се отразява във водата, също и арката над нея, и постройката, в която тя е вместена. Така че всичко заедно се отразява сред леки вълнички в краката ти. А стените са обточени със светли паравани с гипсова украса, въздушни и леки като хартия, като бродерия с бяла нишка върху бял плат. А птиците...

— Птиците ли? — попита той, изненадан, защото не му беше разказвала за тях преди.

Тя се поколеба, докато се сети за думата.

— *Apodes*? — каза на латински.

— *Apodes*? Черни бързолети?

Тя кимна:

— Носят се като бърза буйна река точно над главата ти, обикалят безспир над тесния вътрешен двор, надавайки крясъци, бързи като кавалерийска атака, кръжат като вятъра, докато слънцето огрява водата, не спират по цял ден. А нощем...

— Нощем?

Тя направи малък жест с ръце, като чародейка.

— Нощем изчезват, изобщо не ги виждаш да кацат или да се настаняват в гнездата си. Просто изчезват — залязват заедно със слънцето, но на разсъмване отново са там, като река, като потоп. — Тя направи пауза. — Трудно е да се опише — каза тихо. — Но го виждам през цялото време.

— Липсва ти — каза той с равен тон. — Независимо колко щастлива мога да те направя, това винаги ще ти липсва.

Тя направи малък жест:

— Разбира се. Това трябва да се очаква. Но никога не забравям коя съм. Коя съм родена да бъда.

Артур чакаше.

Тя му се усмихна, лицето ѝ се стопли от усмивката, очите ѝ блестяха.

— Принцеса на Уелс — каза тя. — Още от детството си го знаех. Винаги ме наричаха „принцесата на Уелс“. А следователно някой ден и кралица на Англия, както Бог е отредил. Каталина, инфанта на Испания, принцеса на Уелс.

Той се усмихна в отговор и я притегли по-плътно към себе си: отпуснаха се заедно назад, главата ѝ — положена на рамото му, тъмночервената ѝ коса падаше като воал върху гърдите му.

— Почти още от мига на раждането си знаех, че ще се ожения за теб — каза той замислено. — Не мога да си спомня време, когато не съм бил сгоден за теб. Не мога да си спомня време, когато не съм ти пишел писма и не съм ги носил на възпитателя си да ги поправи.

— Какво щастие, че ти се нравя, сега, когато съм тук.

Артур постави пръст под брадичката ѝ и повдигна лицето ѝ към себе си за целувка.

— А аз съм още по-щастлив, че ти се нравя — каза той.

— Във всеки случай щях да ти бъда добра съпруга — подчерта тя. — Дори без това...

Той дръпна ръката ѝ отдолу под копринените завивки, за да докосне отново нарастващата му мъжественост.

— Без това ли, имаш предвид? — подметна закачливо.

— Без тази... радост — каза тя, затвори очи и се отпусна назад, в очакване на докосването му.

Слугите ги събудиха на разсъмване и Артур беше церемониално изведен от леглото ѝ. Видяха се отново на литургията, но седяха в противоположните страни на кръглия параклис, всеки със собствената си свита, и не можаха да разговарят.

* * *

Литургията би трябвало да е най-важният момент от деня ми, и би трябвало да ми носи утеха — зная това. Но винаги се чувствам самотна по време на литургията. Наистина се моля на Бог и Му благодаря за особената Му грижа към мен, но дори само когато се озова в този параклис с форма на мъничка джамия, той ми напомня толкова много за майка ми! Уханието на тамян буди така силни спомени за нея, сякаш това е парфюмът ѝ. Не мога да повярвам, че не коленича до нея, както правех по четири пъти дневно през почти всеки ден от живота си. Когато изричам: „Аве Мария“, виждам

кръглото, усмихнато, решително лице на майка си. А когато се моля за кураж да изпълня дълга си в тази непозната и чужда земя, сред тези мрачни, сдържани хора, силата на майка ми е това, от което имам нужда.

Би трябвало да отправя благодарност за Артур, но не се осмелявам дори да мисля за него, когато съм на колене пред Бог. Не мога да мисля за него без греха на плътското желание. Дори самият му образ в ума ми е дълбока тайна, езическа наслада. Сигурна съм, че това не е святата радост от брака. Такава силна наслада трябва да е грях. Подобно тъмно, дълбоко плътско желание и удовлетворение не могат да се равняват с чистото, невинно зачатие на един малък принц, какъвто е целият смисъл и целта на този брак. Бяхме положени в леглото от архиепископ, но страстното ни съвкупяване е толкова животинско, колкото и това на две препичащи се на слънце змии, увили се една около друга в насладата си. Пазя насладата, която получавам от Артур, в тайна от всички, дори от Бог.

Не бих могла да се доверя на никого, дори и да исках. Изрично ни е забранено да бъдем заедно, когато пожелаем. Баба му, Нейна светлост майката на краля, е разпоредила така, както се разпорежда за всичко, дори за всичко тук, в пограничните земи на Уелс. Заявила е, че той трябва да ме посещава в стаята ми по веднъж всяка седмица, с изключение на времето на месечните ми неразположения; трябва да пристига преди десет часа и да си тръгва преди шест. Подчиняваме ѝ се, разбира се, всички ѝ се подчиняват. Веднъж седмично, както е наредила, той влиза през голямата зала, с вид на млад мъж, подчиняващ се неохотно, а на сутринта ме напуска мълчаливо и си отива тихо и сдържано като млад мъж, който е изпълнил дълга си, а не като човек, будувал цяла нощ, изпълнена със спираща дъха наслада. Никога не се хвали какво удоволствие е изпитал; когато идват да го отведат от покоите ми, не казва нищо, никой не знае каква радост изпитваме от взаимната си страст. Никой никога не ще узнае, че ние сме заедно всяка нощ. Срещаме се на бойниците, които се простират от неговите покои до моите на самия връх на замъка, сиво-синьото небе се извива като арка над нас и се съвкупяваме тайно като любовници, скрити от нощта; отиваме в моята стая, или в неговата, и си създаваме заедно таен, съкровен свят, изпълнен със скрита радост.

Дори в този претъпкан малък замък, пълен с любопитни досадници и с шпионите на майката на краля, никой не знае, че сме заедно, и никой не знае колко сме влюбени.

* * *

След литургията кралската двойка отиваше да закуси в отделните си покои, макар че предпочитаха да бъдат заедно. Замъкът Лъдлоу копираше официалността на кралския двор. Майката на краля бе постановила, че след закуска Артур трябва да учи с възпитателя си или да спортува, ако времето позволява, а Каталина трябваше да работи с възпитателя си, да шие, да чете или да се разхожда в градината.

— Градина! — прошепна полугласно Каталина в разположеното в ъгъла на крепостните стени малко късче зелена морава с пейка от подгизнал торф в единия край на тясна леха. — Питам се дали някога е виждала истинска градина?

Следобед можеха да излизат да яздят заедно, за да ловуват в гората около замъка. Околностите бяха богати, реката течеше бързо през широка долина със стари, гъсти гори по склоновете на хълмовете. Каталина си мислеше, че може би ще обикне пасищата около река Тийм и начина, по който на хоризонта тъмният цвят на хълмовете отстъпваше място на небето. Но в това време, посред зима, пейзажът бе сиво-бял, само скрежът или снегът нарушаваха черния цвят на студените гори. Времето често беше твърде лошо и принцесата изобщо не можеше да излезе. Тя мразеше влажната мъгла или валежите от ситна ледена суграшица. Артур често яздеше сам.

— Дори да остана, не биха ми позволили да бъда с теб — казваше той печално. — Баба ми ще ми постави някаква друга задача.

— Тогава върви! — казваше тя с усмивка, макар че времето до вечеря й се струваше ужасно дълго, а тя нямаше нищо за вършене, освен да чака ловците да се приберат у дома.

Излизаха в града веднъж седмично, за да отидат в църквата „Сейнт Лорънс“ за литургия, или да посетят малкия параклис край стената на замъка, да присъстват на вечеря, организирана от някоя от изтъкнатите гилдии, или за да гледат бой с петли, или борба на бикове

с кучета, или представления на актьори. Каталина бе впечатлена от спретнатата красота на градчето; мястото беше избегнало жестокостта на войните между Йорк и Ланкастър, на които Хенри Тюдор най-сетне бе сложил край.

— Мирът е всичко за едно кралство — отбеляза тя пред Артур.

— Сега заплахата за нас могат да бъдат единствено шотландците — каза той. — Родът Йорк са мои предци, както и родът Ланкастър, така че съперничеството им приключва с мен. Единственото, което трябва да направим, е да опазим сигурността на севера.

— А баща ти смята, че е постигнал това чрез брака на принцеса Маргарет?

— Дай Боже да е прав, но те са вероломна и безчестна пасмина. Когато стана крал, ще поддържам охраната на границата силна. Ти ще ме съветваш, ще пътуваме заедно и ще се погрижим пограничните замъци да бъдат укрепени.

— Това ще ми хареса — каза тя.

— Разбира се, ти си прекарала детството си сред армия, която се е сражавала за пограничните земи, ще знаеш по-добре от мен какво да изискваш.

Тя се усмихна:

— Радвам се, че това мое умение може да ти е от полза. Баща ми вечно се оплакваше, че майка ми създава амазонки, а не принцеси.

Вечеряха заедно по здрач, а за щастие, здрачът настъпваше много рано през тези студени зимни нощи. Най-сетне можеха да бъдат близо, седнали един до друг на високата маса с изглед надолу към голямата зала на замъка, а в голямото огнище в страничната стена бяха натрупани пънове. Артур винаги слагаше Каталина от лявата си страна, най-близо до огъня, тя носеше наметка, подплатена с кожа, а под богато украсената си рокля имаше безброй пластове от ленени фусти. Дори при това положение ѝ беше студено, когато слизаше по ледените стълби от топлите си покои до задименото преддверие. Испанските ѝ дами, Мария де Салинас, дуенята ѝ доня Елвира и още няколко, бяха настанени на една маса, английските дами, които трябваше да бъдат нейни компаньонки — на друга, а свитата ѝ от испански слуги беше настанена на трета. Видните благородници от съвета на Артур, шамбеланът му сър Ричард Поул, управител на замъка, епископът на Линкълн — Уилям Смит, лекарят му, доктор

Биъруърт, ковчезникът му сър Хенри Върнън, управителят на домакинството му, сър Ричард Крофт, управителят на личните му покои, сър Уилям Томас от Кармартън, и всички мъже, които заемаха някаква водеща роля в Уелс, бяха настанени на почетни места в залата. В дъното и в галерията можеха да се трупат всички любопитни клюкари, всички сплетници в Уелс, за да видят как испанската принцеса вечеря, и да гадаят дали тя се нрави на младия принц, или не.

Нямаше как да разберат. Повечето от тях смятаха, че той не е успял да сподели легло с нея. Защото, вижте! Инфантата седеше като малка вдървена кукла и рядко се навеждаше към младия си съпруг. Уелският принц разговаряше с нея сякаш заучено, като част от някакъв ритуал, на всеки десет минути. Те бяха същински образци на благоприличието, и дори рядко поглеждаха един към друг. Ключките мълвяха, че той ходел в покоите ѝ, както му било наредено, но само веднъж седмично, и никога — по собствен избор. Навярно двамата млади не се нравеха един на друг. Бяха млади, може би твърде млади за брак.

Никой не можеше да се досети, че Каталина стискаше здраво ръце в скута си, за да се възпре да докосва съпруга си, нито че кажи-речи на всеки половин час той хвърляше поглед към нея с привидно безразличие, и прошепваше толкова ниско, че само тя можеше да чуе: „Желая те точно сега.“

След вечеря гледаха танци, понякога слушаха някой разказвач на истории, някой уелски бард или гледаха изпълненията на странстващи актьори. Понякога поетите пристигаха от високите хълмове и разказваха стари, странни приказки на родния си език, които Артур трудно успяваше да следи, но които се опитваше да превежда на Каталина.

*Когато дългото жълто лято настъпи
и наближи победата,
и когато британските кораби опънат платна,
и когато дойде горещината и треската се разпали,
идват поличбите, че ще извоюваме победа.*

— За какво се разказва тук? — попита го тя.

— Дългото жълто лято е времето, когато баща ми решил да нахлуе от Бретан. Пътят му го отвел до Босуърт и победата.

Тя кимна.

— През онази година било горещо, а когато пристигнали, войските донесли със себе си „потната болест“ — нова болест, която сега сее мор в Англия, както и в Европа, с настъпването на горещините всяко лято.

Тя кимна отново. Нов поет излезе напред, изсвири един акорд на арфата си и запя.

— А това?

— Разказва за червен дракон, който лети над Уелс — каза той. — Този дракон убива глигана.

— Какво означава? — попита Каталина.

— Драконът олицетворява Тюдорите: нас — каза той. — Сигурно си видяла червения дракон върху нашето знаме. Глиганът е узурпаторът, Ричард. Това е възхвала към баща ми, на основата на стара история. Всички техни песни са древни. Вероятно са ги пели в Ноевия ковчег. — Той се ухили. — Песни за Ной.

— Да не би да вярват, че вие, Тюдорите, сте оцелели от времето на Потопа? Ной Тюдор ли е бил?

— Вероятно. Баба ми е готова да твърди, че произхожда дори от самата Градина на Едем — отвърна той. — Това са граничните уелски земи, ние произхождаме от Оуен ап Тюдор от Глендауър, и с радост си приписваме заслугите за всичко.

Както предрече Артур, щом огънят догореше, запяваха старите уелски песни за магии и вълшебства в тъмни гори, които никой човек не можеше да познава. И разказваха за битки и славни победи, спечелени с умение и храброст. На странния си език те разказваха легенди за Артур и Камелот, за принц Мерлин, за Гуинивийър: кралицата, предала съпруга си заради греховна любов.

— Ще умра, ако ти си вземеш любовник — прошепна ѝ той, докато един паж им наливаше вино, заставайки пред тях, така че от залата не можеха да ги видят.

— Аз дори не виждам никой друг, когато си край мен — увери го тя. — Виждам единствено теб.

Всяка вечер имаше музика или някакво забавление за двора в Лъдлоу. Майката на краля бе постановила, че в домакинството на

принца трябва да цари веселие — това беше отплата за лоялността на уелсците, поставили сина й Хенри Тюдор на един несигурен престол. Нейният внук трябваше да се отплаща на мъжете, слезли от хълмовете, за да се бият за Тюдорите, и да им напомни, че е принц на Уелс, и че ще продължи да разчита на подкрепата им, за да управлява англичаните, на които изобщо никой не може да разчита. Уелсците трябваше да обединят сили с Англия и двете страни заедно можеха да попречат на шотландците да преминат границата, и да се справят с ирландците.

Когато музикантите засвиреха бавните, тържествени испански танци, Каталина танцуваше с някоя от дамите си, чувствайки прикования върху нея поглед на Артур, запазвайки строго и сдържано изражение, като маска на актьор, представляващ достопочтеността; макар да копнееше да се завърти и да люшне бедра като жена в харем, като мавърска робиня, която танцува за някой султан. Но шпионите на майката на краля следяха за всичко, дори в Лъдлоу, и щяха да побързат да съобщят за всяка проява на невъздържаност от страна на младата принцеса. Понякога Каталина хвърляше крадешком поглед към съпруга си и виждаше прикованите му върху нея очи, погледа му на млад влюбен мъж. Тя щракваше с пръсти, уж като част от танца, но всъщност за да го предупреди, че се взира в нея по начин, който нямаше да се хареса на баба му; и той се обръщаше настрани и заговаряше някого, откъсвайки с усилие поглед от нея.

Дори след като музиката спре и музикантите и актьорите си отидеха, двамата млади не можеха да бъдат сами. Край тях вечно се тълпяха мъже, които търсеха съвет от Артур, искаха услуги, земя или влияние, те се приближаваха до него и говореха тихо, на английски, който Каталина още не разбираше напълно, или на уелски, който според нея никой никога не би могъл да разбере. Господството на закона почти не важеше в пограничните земи, всеки земевладелец беше като военен главатар в собственото си владение. По-навътре в планините все още имаше хора, които мислеха, че на престола е Ричард; които не знаеха нищо за променения свят; които не говореха английски; които не се подчиняваха на абсолютно никакви закони.

Артур възразяваше, възхваляваше, предлагаше враждите да бъдат изгладени, похищенията на собственост да бъдат уредени с обезщетения, гордите уелски главатари да работят заедно, за да стане

земята им така процъфтяваща, както съседна Англия, вместо да прахосват времето си в завист. Долините и крайбрежните земи бяха във владение на дузина дребни благородници, а по високите хълмове мъжете живееха в кланове като диви племена. Артур беше твърдо решен постепенно да направи необходимото законът да се простира из цялата страна.

— Всеки човек трябва да знае, че законът е по-могъщ от неговия господар — каза Каталина. — Това направиха маврите в Испания, а майка ми и баща ми последваха примера им. Маврите не си даваха труд да променят религиите на хората, нито езика им, просто осигуряваха мир и благоденствие и поставяха закона над всичко.

— Половината от моите лордове биха сметнали думите ти за ерес — подразни я той. — А сега майка ти и баща ти налагат своята религия, вече прогониха евреите; маврите ще са следващите.

Тя се намръщи:

— Знам — каза. — И има много страдания. Но тяхното намерение беше да позволят на хората да изповядват собствената си религия. Това беше тяхното обещание, когато завоюваха Гранада.

— Не мислиш ли, че за да създадеш една държава, хората в нея трябва винаги да бъдат от една вяра? — попита той.

— Неверниците могат да живеят така — каза тя решително. — В Ал Андалус маври, християни и евреи живееха в мир и приятелство редом едни до други. Но ако си християнски крал, твой дълг е да отведеш поданиците си в лоното Божие.

Каталина наблюдаваше Артур, докато той говореше с един човек, после с втори, а после, по знак от доня Елвира, правеше реверанс на съпруга си и се оттегляше от залата. Прочиташе вечерните си молитви, преобличаше се в нощницата си, седеше с дамите си, отиваше в спалнята си и чакаше, чакаше, чакаше.

— Можете да си вървите, тази нощ ще спя сама — казваше тя на доня Елвира.

— Отново? — Дуенята се намръщваше. — Не сте имали другарка в леглото, откакто дойдохме в замък. Ами ако се събудите през нощта и имате нужда от нещо?

— Спя по-добре, когато в стаята няма никой друг — казваше Каталина — Сега можете да ме оставите.

Дуенята и дамите ѝ пожелаваха „лека нощ“ и си тръгнаха, камериерките идваха и развързваха връзките на корсажа ѝ, изваждаха иглите, с които беше прикрепена диадемата ѝ, развързваха обувките ѝ и събуваха дългите ѝ чорапи. Подаваха ѝ затоплената ленена нощница, а тя молеше за пелерината си, казвайки, че ще поседи още малко до огъня, а след това ги отправяше.

В тишината, докато замъкът притихваше за нощта, тя го чакаше. После, най-сетне, чуваше тихия звук от стъпките му пред външната врата на стаята ѝ, на входа към бойниците, простиращи се между неговата и нейната кула. Тя се спускаше към вратата и махаше резето; бузите му бяха порозовели от студа, пелерината му — наметната върху нощната риза, когато влизаше припряно и студеният вятър нахлуваше заедно с него, когато тя се хвърляше в обятията му.

— Разкажи ми приказка.

— Коя да бъде тази вечер?

— Разкажи ми за семейството си.

— Да ти разкажа ли за майка ми като момиче?

— О, да. И тя ли е била принцеса на Кастилия като теб?

Каталина поклати глава:

— Не, съвсем не. Тя не живяла защитено, не е била в безопасност. Живеела в двора на брат си, баща ѝ бил мъртъв, а брат ѝ не я обичал както подобава. Знаел, че тя е единствената му законна наследница. Дъщеря му била негова любимка; но всички знаели, че тя не е негова, че му е натрапена от неговата съпруга. Дори ѝ дали прозвище по името на любовника на кралицата. Наричали я „Белтранеха“ по името на баща ѝ. Можеш ли да се сетиш за нещо по-позорно?

Артур покорно поклати глава:

— Не.

— Майка ми била почти затворничка в братовия си двор; кралицата я мразела, разбира се, придворните били недружелюбни, а брат ѝ кроял заговор да я обезнаследи. Дори родната им майка не можела да го накара да се вразуми.

— Защо не? — попита той, а после улови ръката ѝ, когато видя сянка да прекосява лицето ѝ. — Ах, любима, съжалявам. Какво има?

— Майка ѝ се поболяла — каза тя. — Поболяла се от тъга. Не разбирам напълно каква е била тази болест, но тя почти не можела да говори или да се движи. Можела само да плаче.

— Значи майка ти нямала кой да я закриля?

— Не, а после брат ѝ, кралят, наредил да я сгодят за дон Педро Хирон — тя леко се надигна, седна в леглото и обви коленете си с ръце. — Говорело се, че той е продал душата си на дявола; бил ужасно лош човек. Майка ми се заклела, че ще отдаде душата си на Бог и Бог ще спаси нея, девицата, от подобна съдба. Казала, че със сигурност един милостив Бог няма да допусне момиче като нея, принцеса, да оцелее дълги години в един от най-ужасните кралски дворове на Европа, за да я хвърли накрая в ръцете на мъж, който би я съсипал, който я желае само защото е млада и недокосната, и който иска да я отвлече.

Забелязал романтичния ритъм на разказа, Артур прикри една усмивка.

— Разказваш много добре — каза той. — Надявам се, че историята завършва щастливо.

Каталина вдигна ръка като трубадур, призоваващ за тишина.

— Най-близката ѝ приятелка и придворна дама Беатрис взела нож и се заклела, че ще убие дон Педро, преди той да докосне Изабела; но майка ми стояла на колене пред молитвения си стол три дни и три нощи и се молила безспирно това похищение да ѝ бъде спестено.

— Той бил на път към нея, щял да пристигне още на следващия ден. Вечерта хапнал и пийнал добре, докато разказвал на другарите си, че утре щял да бъде в леглото на най-знатната девица в Кастилия. Но същата нощ умрял — гласът на Каталина се сниши до благоговееен шепот. — Умрял, преди да допие виното от вечерята си. Паднал мъртъв така безвъзвратно, сякаш Бог бил протегнал ръка от небесата и го откъснал от живота така, както добър градинар откъсва от листото листна въшка.

— Отрова? — попита Артур, който знаеше едно-друго за порядките на предприемчивите монарси, и смяташе Изабела Кастилска за напълно способна на убийство.

— Божия воля — отговори Каталина сериозно. — Дон Педро е трябвало да разбере, както разбрали и всички останали, че Божията воля и желанията на майка ми винаги вървят заедно. А ако ти

познаваше Бог и майка ми, както ги познавам аз, щеше да знаеш, че тяхната воля винаги се изпълнява.

Артур вдигна чашата си и пи на здравица за нея.

— Ето това е хубава история — каза той. — Искан ми се да можеше да я разкажеш в залата.

— И е съвсем вярна — напомни му тя. — Знам, че е така. Майка ми сама ми я разказа.

— Значи тя също се е борила за трона си — каза той замислено.

— Първо за трона си, а после — за да създаде кралство Испания.

Той се усмихна:

— Макар да ни казват, че сме с кралска кръв, и двамата произхождаме от родове на воители. Завоювали сме трона си.

Тя повдигна вежди и каза:

— Аз имам кралско потекло. Майка ми владее трона си по право.

— О, да. Но ако майка ти не се беше борила за мястото си в света, щеше да бъде доня как й беше името...

— Хирон.

— Хирон. А ти щеше да се родиш като някакво незначително момиче.

Каталина поклати глава. Беше й напълно невъзможно да възприеме подобна представа.

— Щях да бъда дъщеря на сестрата на краля, каквото и да се бе случило. Във всички случаи щях да имам кралска кръв във вените си.

— Щеше да бъдеш никоя — каза той безцеремонно. — Незначителна фигура с кралска кръв. А такъв щях да бъда и аз, ако баща ми не беше спечелил трона си с борба. И двамата произхождаме от семейства, които отстояват своето.

— Да — призна неохотно тя.

— И двамата сме деца на родители, които предявяват претенции към онова, което по право принадлежи на други.

Беше стигнал доста далеч. Тя незабавно вдигна глава:

— Не са постъпили така! Поне майка ми не го е направила. Тя беше законната наследница.

Артур възрази:

— Преди да обяви нея за наследница, брат й е направил същото и за дъщеря си, признал я е. Майка ти е завоювала трона си. Точно както баща ми е спечелил своя.

Тя поруменя.

— Не е така — настоя. — Тя е била законната наследница на престола. Единственото, което е направила, е било да защити правото си от един претендент.

— Нима не виждаш? — каза той. — Всички ние сме претенденти, докато победим. Когато победим, можем да пренапишем историята, и да преправим родословните дървета, и да екзекутираме съперниците си или да ги хвърлим в тъмница, докато най-сетне можем да твърдим, че винаги е имало само един истински наследник: самите ние. Но преди това сме само едни от многобройни претенденти. И много често дори не сме най-достойният претендент с най-силното основание да претендира за престола.

Тя се намръщи:

— Какво искаш да кажеш? — запита. — Да не би да твърдиш, че аз не съм истинска принцеса? Че ти не си истинският наследник на Англия?

Той взе ръката ѝ:

— Не, не. Не ми се сърди — успокой я той. — Искам да кажа, че ние имаме и владеем онова, за което претендираме. Искам да кажа, че създаваме собственото си наследство. Ние заявяваме какво искаме, казваме, че сме принцове на Уелс и крале на Англия. Че ние избираме титлата и името, с които ще се представяме. Точно като всички останали.

— Грещиш — каза тя. — Аз съм родена инфанта на Испания, и ще умра като кралица на Англия. Това не е въпрос на избор. Това е съдбата ми.

Той взе ръката ѝ и я целуна. Разбираше, че бе безсмислено да настоява на онова, в което вярваше — че един мъж или една жена могат сами да създават съдбата си със собствените си убеждения. Той може и да имаше своите съмнения; но при нея задачата беше вече изпълнена. Тя беше напълно убедена, нейната съдба беше решена. За него бе ясно, че тя наистина ще отстоява тази съдба до смърт. Титлата ѝ, гордостта ѝ, чувството ѝ за идентичност — всичко това за нея беше едно.

— Катерина, кралица на Англия — каза той, като целуна пръстите ѝ, и видя как усмивката ѝ се връща.

* * *

Обичам го толкова дълбоко: не съм знаела, че мога да обичам някого по този начин. Чувствам как ставам по-търпелива и мъдра само чрез любовта си към него. Отдръпвам се от гнева и нетърпението, мога да понеса безропотно дори мъката си по дома. Чувствам как се превръщам в по-добра жена, в по-добра съпруга, докато се стремя да го радвам и да го накарам да се гордее с мен. Искam винаги да бъде щастлив, че се е оженил за мен. Искam винаги да бъдем така щастливи, както сме днес. Не съществуват думи, които да го опишат... не съществуват думи.

* * *

Пристигна пратеник от кралския двор с подаръци за новобрачните: двойка елени от Уиндзорската гора, пакет с книги за Каталина, писма от кралица Елизабет и заповеди от нейна светлост майката на краля, която беше научила — макар никой да не можеше да разбере как — че по време на лова на принца са съборени няколко живи плета, и нареждаше на Артур да се погрижи те да бъдат възстановени, а собственикът на земята — обезщетен.

Артур донесе писмото в стаята на Каталина, когато я посети вечерта.

— Как може тя да знае всичко? — запита той настойчиво.

— Човекът сигурно ѝ е писал — каза тя унило.

— Защо не е дошъл направо при мен?

— Може би защото я познава? Неин васал ли е?

— Възможно е — каза той. — Тя има мрежа от съюзници, която обхваща като паяжина страната.

— Добре е да отидеш да се срещнеш с него — реши Каталина. — Можем да отидем двамата. Можем да му занесем подарък — малко месо или нещо друго, и да платим дължимото.

Артур поклати глава, все така удивен от властта на баба си.

— О, да, можем да го направим. Но как може тя да знае всичко?

— Така се управлява — каза тя. — Нали? Стремиш се да знаеш всичко, и всеки, който има тревоги, да се обръща към теб. После поданиците ти привикват да се подчиняват, а ти привикваш да заповядваш.

Той се засмя и каза:

— Виждам, че съм се оженил за втора Маргарет Боуфорт. Бог да ми е на помощ с още една такава жена в семейството.

Каталина се усмихна.

— Добре е да внимаваш — призна тя. — Аз съм дъщеря на силна жена. Дори баща ми прави, каквото му нареди тя.

Той остави писмото и я взе в прегръдките си.

— Цял ден копнея за теб — прошепна в топлата извивка на врата ѝ.

Тя разтвори предницата на нощната му риза, за да може да притисне буза към сладко ухаещата му кожа.

— О, любов моя.

С едно движение, слети в едно, те се отправиха към леглото.

— О, любов моя.

— Разкажи ми приказка.

— Какво да ти разкажа тази вечер?

— Разкажи ми как са се оженили баща ти и майка ти. И техният брак ли е бил уговорен като нашият?

— О, не — възкликна тя. — Ни най-малко. Тя била съвсем сама на света, и макар че Бог я спасил от дон Педро, още не била в безопасност. Знаела, че брат ѝ е готов да я омъжи за всеки, който би му гарантирал, че ще ѝ попречи да наследи трона му.

— Това били мрачни години за нея; казваше, че когато се обръщала към майка си, било все едно да говори на мъртвите. Баба ми била потънала в света на собствената си тъга, не можела да направи нищо, за да помогне на собствената си дъщеря.

— Братовчедът на майка ми, единствената ѝ надежда, бил наследникът на съседното кралство: Фердинанд Арагонски. Той дошъл при нея предрешен. Без никакви войници, без никакви слуги, препуснал през нощта и стигнал до замъка, в който тя се борела да

оцелее. Накарал да го въведат вътре, и когато смъкнал шапката и пелерината си, тя го видяла и го познала начаса.

Артур беше възхитен.

— Наистина ли?

Каталина се усмихна:

— Не е ли като романс? Тя ми разказа, че го обикнала веднага, влюбила се още щом го видяла, като принцеса от някоя поема. Той ѝ предложил брак начаса, и тя приела мигновено. Той се влюбил в нея през онази нощ, от пръв поглед, а това е нещо, което никоя принцеса не може да очаква. Майка ми и баща ми били благословени от Бог. Той ги тласнал към любовта, а стремежът на сърцата им съвпаднал с интересите им.

— Бог се грижи за владетелите на Испания — отбеляза Артур, полушеговито.

Тя кимна:

— Баща ти беше прав да се стреми към приятелство с нас. Ние създаваме кралството си от Ал Андалус, земите на мавърските владетели. Имаме Кастилия и Арагон, сега владеем Гранада, ще имаме и още. Баща ми е решил да завладее Навара, и няма да спре дотам. Знам, че е твърдо решен да завладее и Неапол. Мисля, че няма да бъде удовлетворен, докато всички южни и западни области на Франция не станат наши. Ще видиш. Още не е постигнал границите, които иска за Испания.

— Тайно ли са се оженили? — попита той, все още удивен от тази кралска двойка, която бе поела живота си в собствените си ръце и бе изковала собствената си съдба.

Изражението ѝ се промени и стана малко смутено:

— Той ѝ казал, че има църковно разрешение за брак, но то не било подписано както трябва. Боя се, че я е измамил.

Той се намръщи:

— Прекрасният ти баща е излъгал благочестивата си съпруга?

Тя се усмихна леко и печално:

— Всъщност той би сторил всичко, за да постигне своето. Бързо се научава как стоят нещата, когато имаш общи дела с него. Той винаги мисли напред — две, може би три стъпки напред. Знаел, че майка ми е набожна и благочестива и че не би се омъжила без разрешението от Църквата, и хоп — в ръката ѝ се озовава разрешение.

— Но по-късно са оправили нещата?

— Да, и макар че баща му и брат й били разгневени, постъпката им била правилната.

— Как би могло да бъде правилно да се опълчиш на семейството си? Да престъпиш волята на родния си баща? Това е грях. Нарушение на една от Божиите заповеди. Това е тежък грях. Никой папа не би могъл да благослови такъв брак.

— Такава е била Божията воля — каза тя уверено. — Никой от тях не знаел, че Божията воля е такава. Но майка ми знаела. Тя винаги знае каква е Божията воля.

— Откъде може да бъде толкова сигурна? Как е можела да бъде толкова сигурна тогава, когато е била само момиче?

Тя се засмя:

— Бог и майка ми винаги са мислили еднакво.

Той се засмя и усуква един кичур от косата й.

— Тя определено постъпи правилно, като те изпрати при мен.

— Така е — каза Каталина. — А ние ще сторим това, което е правилно за страната.

— Да — каза той. — Имам такива големи планове за времето, когато се възкачим на трона.

— Какво ще правим?

Артур се поколеба:

— Ще ме помислиш за дете, чиято глава е пълна с приказки от книгите.

— Не, няма. Кажи ми!

— Бих искал да създам съвет, както направил първият Артур. Не като съвета на баща ми, за който просто са подбрани негови приближени, сражавали се за него, а истински съвет от хора, събрани от всички краища на кралството. Съвет, съставен от рицари, по един за всяко графство. Не избрани от мен, защото ми се нрави компанията им, а избрани от собствените си графства — като техни най-достойни представители. Бих искал да дойдат при мен като рицарите на кръглата маса и всеки от тях да знае какво става в собственото му графство, и да съобщава за това. И по този начин, ако например някъде реколтата е на път да се провали и се очаква глад, ние да разбираме навреме и да изпращаме храна.

Каталина седна в леглото, заинтригувана.

— Те ще бъдат наши съветници. Нашите очи и уши.

— Да. Бих искал също всеки от тях да отговаря за построяването на укрепления, особено онези от север и от крайбрежията.

— И за събирането на войски веднъж годишно, така че винаги да сме готови за нападение — добави тя. — Те ще дойдат, знаеш.

— Маврите ли?

Тя кимна:

— Те са победени в Испания засега, но са по-силни отвсякога в Африка, в Светите земи, в Турция и в земите отатък. Когато изпитат нужда от още земя, ще нахлуят отново в християнския свят. Веднъж годишно, през пролетта, отоманският султан потегля на война, както другите мъже разорават нивята си. Те ще потеглят срещу нас. Не можем да знаем кога ще дойдат, но можем да бъдем напълно сигурни, че ще го направят.

— Искам укрепления по цялото южно крайбрежие — срещу Франция и срещу маврите — каза Артур. — Низ от замъци, и сигнални огньове зад тях, така че когато бъдем нападнати в Кент, да речем, да можем да узнаем за това в Лондон, и всички да бъдат предупредени.

— Ще трябва да построиш кораби — каза тя. — Майка ми поръча бойни кораби от корабостроителниците във Венеция.

— Ние имаме собствени докове — каза той. — Можем сами да си строим кораби.

— Как ще съберем парите за всички тези замъци и кораби?

Дъщерята на Изабела зададе практичния въпрос.

— Отчасти от облагането на народа с данъци — каза той. — Отчасти от облагането с данъци на търговците и на хората, които използват пристанищата. Става дума за тяхната безопасност, редно е да платят. Знам, че хората мразят данъците, но причината е, че не виждат какво се прави с парите.

— Ще имаме нужда от честни събирачи на данъци — каза Каталина. — Баща ми казва, че ако можеш да събереш дължимите данъци, без да изгубиш половината от тях по пътя, това би било по-добре, отколкото да се сдобиеш с цял кавалерийски полк.

— Да, но как ще намериш хора, на които можеш да се довериш? — Артур мислеше на глас. — В момента всеки, който иска да натрупа състояние, си осигурява длъжност като събирач на данъци. Те би

трябвало да работят за нас, не за себе си. Би трябвало да им се плаща надница, а не да събират данъци по собствено усмотрение.

— Никой досега не е постигнал това, освен маврите — каза тя. — Маврите в Ал Андалус основали училища и дори университети за синовете на бедните, така че да имат чиновници, на които да могат да се доверят. А техните важни дворцови дела винаги се изпълняват от млади учени, понякога — младите синове на техния владетел.

— Да си взема ли сто съпруги, за да се сдобия с хиляда служители за трона? — подразни я той.

— Нито дори още една.

— Но трябва да намерим достойни мъже — каза той замислено. — Нужни са предани служители на короната, хора, които дължат на короната заплащането си и своето покорство. Иначе работят за себе си и вземат подкупи, а всичките им близки се сдобиват с прекомерна мощ.

— Църквата може да ги учи — предложи Каталина. — Точно както при маврите имамът обучава момчетата. Ако всяка енорийска църква е такова средище на познанието, каквото е една джамия с прикрепено към нея училище, ако всеки свещеник знае, че трябва да преподава четене и писане, тогава бихме могли да основем нови колежи в университетите, така че повече момчета да могат да продължават да учат и да научат още.

— Нима това е възможно? — попита той. — Нима не е просто мечта?

Тя кимна.

— Може да бъде осъществено. Да създадеш държава е най-истинското нещо, което човек може да направи. Ние ще създадем кралство, с което ще можем да се гордеем, точно както направиха майка ми и баща ми в Испания. Можем да решим как ще изглежда, и можем да направим така, че да се случи.

— Камелот — каза той простичко.

— Камелот — повтори тя.

ЗАМЪКЪТ ЛЪДЛОУ ПРОЛЕТТА НА 1502 Г.

През февруари имаше снеговалежи в продължение на седем дни и нощи, а после настъпи затопляне и снегът се превърна в киша, а сега отново вали дъжд. Не мога да се разхождам в градината, нито да изляза на кон, нито дори да изляза в града с муле. Никога досега, през целия си живот не съм виждала такъв дъжд. Той не прилича на нашия дъжд, който пада върху горещата земя, а тя издава наситен, топъл мирис, докато прахта се сляга и растенията попиват водата. Това тук е студен дъжд върху студена земя, и няма ухание, а само дълго задържащи се локви вода, покрита с тъмен лед подобно на студена кожа.

Тъгувам за дома си, изпълнена с болезнен копнеж в тези студени тъмни дни. Когато разказвам на Артур за Испания и двореца Алхамбра, това ме кара да закопнея той да го види сам, и да се срещне с майка ми и баща ми. Искam те да го видят, и да узнаят колко сме щастливи. Неспирно се чудя дали баща му няма да му позволи да напусне Англия... но знам, че това са мечти. Никой крал не би пусал своя скъпоценен син и наследник извън земите си.

После започвам да се питам дали бих могла да отида сама на кратко посещение у дома. Не мога да понеса да бъда без Артур дори за една нощ, но после си помислям, че ако не замина за Испания сама, никога няма да видя отново майка си, и мисълта за това — никога повече да не почувствам докосването на ръката ѝ върху косата си или да я видя как ми се усмихва... не знам как бих понесла да не я видя никога повече.

Радвам се и съм горда, че съм принцеса на Уелс и бъдеща кралица на Англия, но не помислих, не си дадох сметка — знам, това е толкова глупаво от моя страна — но не разбих напълно какво означава това — че ще живея тук завинаги, че никога повече няма да се прибера у дома. По някакъв начин, макар да знаех, че ще бъда омъжена за Уелския принц и един ден ще бъда кралица на Англия, не разбих напълно, че това ще бъде домът ми сега и завинаги, и че

може никога повече да не видя отново майка си, или баща си, или дома си.

Очаквах поне, че ще си пишем, мислех, че ще получавам често вести от нея. Но нещата стоят по същия начин, както бяха с Исабел, с Мария, с Хуана: тя изпраща указания чрез посланика, получавам своите заповеди като испанска принцеса. Но съвсем рядко ми пише както майка на дъщеря.

Не зная как да го понеса. Никога не съм мислила, че би могло да се случи подобно нещо. Сестра ми Исабел се прибра у дома при нас, след като овдовя, макар че се омъжи повторно и трябваше да замине отново. А Хуана ми пише, че ще отиде на гости у дома заедно със съпруга си. Не е честно тя да може да отиде, а на мен да не ми позволяват. Аз съм едва на шестнайсет. Не съм готова да живея без съветите на майка ми. Не съм достатъчно възрастна, за да живея без майка. Търся я всеки ден, за да ми каже какво трябва да правя — а нея я няма.

Майката на съпруга ми, кралица Елизабет, е безгласна буква в собственото си домакинство. Тя не може да ми бъде майка, не може да разполага със собственото си време — как да ме съветва? Майката на краля, лейди Маргарет, е тази, която ръководи всичко; а тя е изключително високоуважавана, но коравосърдечна жена. Тя не може да ми бъде майка, не би могла да бъде майка на никого. Тя почита сина си, защото благодарение на него е майка на краля; но не го обича, не храни нежност към него. Тя не обича дори Артур, а ако една жена не може да го обича, то тя трябва да е изцяло лишена от сърце. Всъщност, напълно съм сигурна, че изпитва неприязън към мен, макар да не зная защо би трябвало да е така.

Освен това съм сигурна, че и аз липсвам на майка си така, както тя на мен, нали? Със сигурност много скоро тя ще пише на краля и ще го попита дали мога да отида на гости у дома? Преди тук да застудее още много? А вече е ужасно студено и влажно. Сигурна съм, че не мога да остана тук през цялата дълга зима. Сигурна съм, че ще се разболея. Сигурна съм, че тя наистина иска да се прибере у дома...

* * *

Каталина, седнала на масата пред прозореца, опитвайки се да улови гаснещата светлина на един сив февруарски следобед, взе писмото, в което питаше майка си дали може да дойде да я посети в Испания, и внимателно го скъса наполовина, после — още наполовина, и хвърли парчетата в огъня в стаята си. Това не беше първото писмо, което бе написала на майка си, молейки я за позволение да си дойде у дома, но — подобно на другите — то нямаше никога да бъде изпратено. Тя нямаше да измени на всичко, на което я беше учила майка ѝ, нямаше да се уплаши и да избяга от сивите небеса, студения дъжд и хората, чийто език никой не би могъл да проумее и чиито радости и скърби бяха загадка за нея.

Тя нямаше да узнае, че дори да бе изпратила писмото на испанския посланик в Лондон, този лукав и хитър дипломат щеше да го отвори, да го прочете и сам да го скъса, а после да докладва цялото му съдържание на краля на Англия. Родриго Гонсалви де Пуебла знаеше, макар Каталина все още да не разбираше, че нейният брак бе изкован като съюз между зараждащата се мощ на Испания и зараждащата се мощ на Англия срещу зараждащата се мощ на Франция. Нямаше да допуснат някаква затъжила се за дома си принцеса, която имаше нужда от майка си, да разклати устоите на този съюз.

— Разкажи ми приказка.

— Аз съм като Шехерезада: искаш от мен хиляда приказки.

— О, да! — възкликна той. — Ще искам хиляда и една приказки. Колко ми разказа вече?

— Разказвала съм ти по една всяка вечер, откакто бяхме заедно, през онази първа нощ в Бърфорд — каза тя.

— Четирийсет и девет дни — каза той.

— Само четирийсет и девет приказки. Ако бях Шехерезада, щяха да ми остават още деветстотин петдесет и две.

Той ѝ се усмихна:

— Знаеш ли, Каталина, че през тези четирийсет и девет дни бях толкова щастлив, колкото не съм бил никога преди в живота си?

Тя взе ръката му и я притисна към устните си.

— А нощите!

Очите ѝ потъмняха от желание.

— Да, нощите — каза тя тихо.

— Копнея за всяка от останалите деветстотин петдесет и две — каза той. — А след тях ще искам още други хиляда.

— И хиляда след това?

— И хиляда след това, цяла вечност, докато и двамата умрем.

Тя се усмихна и каза нежно:

— Дано даде Бог да имаме дълги години заедно.

— Е, какво ще ми разкажеш тази вечер?

Тя се замисли:

— Ще ти разкажа за поемата, написана от един мавър.

Артур се облегна назад на възглавниците, докато тя се надвеси напред и прикова сините си очи в завесите на леглото, сякаш можеше да види някакво друго място отвъд тях.

— Той бил роден в пустините на Арабия — обясни тя. — Затова когато дошъл в Испания, тъгувал за всичко, свързано с родината си. Написал тази поема.

*Насред Русафа палма се издига,
родена там, на запад, далече от земята на палмите.
Аз казах ѝ: Колко приличаш ти на мен,
далече и в изгнание,
откъсната отдавна от приятели и близки.
Израсла си в земя, за тебе непозната.
И като теб и аз далеч съм от дома.*

Той мълчеше, попивайки в съзнанието си простотата на поемата. После каза:

— Не прилича на нашата поезия.

— Не — отвърна тя тихо. — Те са народ, който храни огромна любов към думите, обичат да изричат истината по прост начин.

Той разтвори обятия за нея, тя се плъзна до него и останаха да лежат така, бедро до бедро, страна до страна. Той докосна лицето ѝ: бузата ѝ беше мокра.

— О, любов моя! Сълзи?

Тя не каза нищо.

— Зная, че тъгуваш за дома си — каза той тихо, взе ръката ѝ в своята и целуна връхчетата на пръстите. — Но ще свикнеш с живота си тук, със своите хиляди, хиляди дни тук.

— Щастлива съм с теб — каза Каталина бързо. — Просто... — Гласът ѝ заглъхна. — Майка ми — промълви тя с много тих глас. — Липсва ми. И се тревожа за нея. Защото... аз съм най-младата, нали разбираш. И тя ме задържа при себе си толкова дълго, колкото можа.

— Тя е знаела, че ще трябва да заминеш.

— Тя... преживя много изпитания. Изгуби сина си, моят брат Хуан, а той беше единственият ни наследник. Толкова е ужасно да изгубиш принц. Не губиш само него, а всичко, което е могло да бъде. Животът му свършва, но свършват също и царуването, и бъдещето му. Съпругата му вече няма да бъде кралица, всичко, на което се е надявал, няма да се случи. А после следващият наследник, малкият Мигел, почина едва на две години. Той беше всичко, което ни беше останало от майка му, моята сестра Исабел, а после Бог реши да ни отнеме и него. Бедната Мария умря далече от нас в Португалия; замина да се омъжи и не я видяхме никога повече. Беше естествено майка ми да ме задържи при себе си за утеха. Бях последното нейно дете, което напусна дома. А сега не знам как ще се справи без мен.

Артур обгърна с ръка раменете ѝ и я притегли към себе си.

— Бог ще я утеши.

— Ще бъде толкова самотна — промълви тя.

— Нима тъкмо тя, от всички жени на света, не чувства Божиата утеха?

— Не мисля, че я усеща винаги — каза Каталина. — Знаеш, родната ѝ майка е била изтерзана от скръб. Много от жените в нашето семейство могат почти да се поболеят от скръб. Знам, че майка ми се бои да не потъне в скръб точно като собствената си майка, която виждала нещата в толкова мрачни краски, та ѝ се струвало, че е по-добре да е сляпа. Знам, тя се бои, че никога повече няма да бъде щастлива. Знам, че искаше да ме има до себе си, за да мога да я правя щастлива. Казваше, че съм дете, родено за радост, че предчувства, че винаги ще бъда щастлива.

— Баща ти не я ли утешава?

— Да — каза тя неуверено. — Само че той често е далече от нея. Но аз във всички случаи бих искала да съм с нея. Ти самият сигурно

знаеш как се чувствам. Не тъгуваше ли за майка си, когато те отпратиха за първи път? И за баща си, за сестрите и брат си?

— Липсват ми сестрите ми, но не и брат ми — каза той така решително, че тя трябваше да се засмее.

— Защо не? Стори ми се толкова забавен.

— Той е надут самохвалко — каза раздразнено Артур. — Вечно се бута напред и се самоизтъква. Спомни си сватбата ни — той трябваше да е в центъра на вниманието през цялото време, спомни си сватбеното ни празненство, когато танцува така, че погледите на всички да са приковани върху него. Как издърпа Маргарет да танцуват, и устрои истинско представление.

— О, не! Просто баща ти му каза да танцува, а той беше във весело настроение. Той е още само момче.

— Той иска да бъде мъж. Опитва се да бъде мъж, прави всички ни на глупаци, когато се опитва. И никой никога не го възпира! Нима не видя как те гледаше?

— Не виждах абсолютно нищо — каза искрено тя. — За мен всичко беше като в мъгла.

— Той си въобразява, че е влюбен в теб и си представяше, че сам те води по пътеката към олтара, като своя съпруга.

Тя се засмя:

— О! Колко глупаво!

— Винаги е бил такъв — каза сърдито Артур. — И понеже е любимец на всички, му е позволено да казва и да прави точно каквото си иска. Аз трябва да уча право и езици, трябва да живея тук и да се готвя да поема короната; но Хари си стои в Гринич или Уайтхол, в центъра на кралския двор, сякаш е посланик; а не наследник, който трябва да премине обучение. Получа ли аз кон, и той трябва да получи — макар че аз в продължение на години се учих да яздя на един кротък, дребен кон. Получава ловен сокол, когато аз получавам първия си сокол — никой не го кара да обучава керкenez, а после — ястреб кокошар в продължение на години, после трябва да вземе и моя домашен учител, и се опитва да ме надмине, опитва се да ме засенчи винаги, когато може, и винаги привлича погледите.

Каталина видя, че Артур беше искрено раздразнен.

— Но той е само втори син — отбеляза тя.

— Той е любимец на всички — каза Артур мрачно. — Има всичко, стига да го поиска, и получава всичко с лекота.

— Той не е Уелски принц — изтъкна тя. — Може да е харесван; но не е важен. Стои в двора само защото не е достатъчно важен, за да бъде изпратен тук. Той няма собствено владение. Баща ти сигурно има планове за него. Вероятно ще го оженят и ще го отпратят. Един втори син не е по-важен от една дъщеря.

— Той е определен да се посвети на църквата — каза той. — Определен е да стане свещеник. Коя ли жена ще се ожени за него? Така че ще си стои в Англия завинаги. Предполагам, че ще ми се наложи да го търпя като свой архиепископ, ако не успее да се издигне до папа.

Каталина се засмя, представяйки си руменото, светлокосо, будно момче като папа.

— Колко важни ще бъдем всички, когато пораснем — каза тя. — Ти и аз — крал и кралица на Англия, а Хари — архиепископ; може би дори кардинал.

— Хари никога няма да порасне — настоя той. — Винаги ще си бъде едно егоистично момче. А понеже баба ми — и баща ми — винаги са му давали всичко, което поиска, просто ей така, ще стане алчен мъж с труден характер.

— Може би ще се промени — каза тя. — Когато най-голямата ми сестра, горката Исабел, замина най-напред за Португалия, ти би си помислил, че тя е най-суетното, най-пристрастеното към светските удоволствия момиче, което можеш да си представиш. Но когато съпругът ѝ почина и тя се върна у дома, копнееше единствено да отиде в манастир. Сърцето ѝ беше напълно разбито.

— Никой няма да разбие сърцето на Хари — заяви по-възрастният му брат. — Той няма сърце.

— Би си помислил същото за Исабел — възрази Каталина. — Но тя се влюби в съпруга си в сватбения си ден и заяви, че няма да обича никога повече. Трябваше да се омъжи втори път, разбира се. Но се омъжи неохотно.

— А ти? — попита той; настроението му внезапно се промени.

— Какво аз? Дали съм се омъжила неохотно?

— Не! Влюби ли се в съпруга си в сватбения си ден?

— Със сигурност не на сватбения си ден — каза тя. — И ти ще ми говориш за самохвалство! Хари е нищо в сравнение с теб! Чух те

как на следващия ден разправяше, че да имаш съпруга било много забавно.

Артур имаше приличието да добие смутено изражение:

— Може и да съм казал нещо на шега.

— Че си бил в Испания цяла нощ?

— О, Каталина! Прости ми. Не знаех нищо. Права си, бях момче. Но сега съм мъж, твой съпруг. А ти наистина се влюби в съпруга си. Затова не го отричай.

— Не и в продължение на много дни — каза тя с унищожителен тон. — Изобщо не беше любов от пръв поглед.

— Знам кога беше, така че не можеш да ме дразниш. Беше вечерта в Бърфорд, когато ти плачеше, а аз те целунах истински за първи път, и избърсах сълзите ти с ръкавите си. А после през нощта дойдох при теб, и къщата беше толкова тиха, сякаш бяхме единствените живи хора в целия свят.

Тя се сгуши по-плътно в прегръдките му.

— И аз ти разказах първата си приказка — каза. — Но дали си спомняш коя беше?

— Беше историята за пожара в Санта Фе — каза той. — Когато късметът поне веднъж се обърнал срещу испанците.

Тя кимна:

— Обикновено ние бяхме онези, които сееха опустошение с огън и меч. Баща ми има репутацията на безмилостен човек.

— Баща ти е бил безмилостен? Макар да е искал да превърне тази земя в свое владение? Как се е надявал да подчини хората на своята воля?

— Чрез страх — каза тя протичко. — Пък и това не бе неговата воля. Беше Божията воля, а понякога Бог е безмилостен. Това не беше обикновена война, а кръстоносен поход. Кръстоносните походи са жестоки.

Той кимна.

— Бяха съчинили песен за похода на баща ми. Маврите имаха песен.

Тя отметна шава назад и започна да пее със завладяващ, нисък глас, превеждайки думите на френски:

*Конници влизат в галоп през вратата „Елвира“,
на път за Алхамбра,
вести страшни на нашия крал носят те.
Сам своята армия повежда Фердинанд,
цвета на Испания, по бреговете на Хенил;
редом с него върви Изабел, кралица със мъжко сърце.*

Артур бе възхитен:

— Изпей я пак!

Тя се засмя и запя отново.

— А наистина ли са я наричали така — „Кралица с мъжко сърце“?

— Баща ми казва, че когато тя била в лагера, това давало на войските ни повече сила, отколкото два полка и два пъти по-силно плашело маврите. Във всички битки, които са водили, тя никога не е претърпявала поражение. Войските ни никога не губеха битка, когато тя беше с тях.

— Да бъдеш такъв владетел, че да пишат песни за теб!

— Знам — каза Каталина. — Да имаш за майка една легенда! Не е изненадващо, че ми липсва. В онези дни тя никога не се страхуваше от нищо. Когато пожарът заплашваше да ни унищожи, тя не се страхуваше. Нито от пламъците в нощта, нито от поражението. Дори когато баща ми и всички съветници се съгласиха, че ще трябва да се изтеглим обратно в Толедо и да се превъоръжим, да се готвим за следващата година, майка ми отказа.

— Спори ли с него открито, пред други хора? — попита Артур, удивен от мисълта за една съпруга, която просто отказва да се покорява.

— Не е точно да се каже, че спори — каза тя замислено. — Никога не би си позволила да му противоречи или да прояви неуважение. Но той разбира много добре, когато тя не е съгласна с него. И в повечето случаи решават това, което каже тя.

Той поклати глава.

— Знам какво си мислиш: една съпруга би трябвало да се подчинява. Самата тя би казала това. Но проблемът е там, че тя е винаги права — каза дъщеря ѝ. — Във всички случаи, за които мога да

се сетя, когато и да се е обсъждал някой важен въпрос, дали една армия трябва да продължи напред, дали в определено положение може да се направи нещо. Сякаш Бог я съветва, наистина изглежда така; тя знае най-добре какво трябва да се направи. Дори баща ми е убеден, че тя знае най-добре.

— Сигурно е изключителна жена.

— Тя е кралица — каза Каталина протичко. — Кралица по свое собствено право. Не просто кралица по брак, не жена с обикновен произход, издигнала се до кралица. Тя е принцеса на Испания по рождение, като мен. Родена да бъде кралица. Спасена от Бог в най-ужасни опасности, за да бъде кралица на Испания. Какво друго би трябвало да стори, освен да управлява своето кралство?

* * *

Тази нощ сънувам, че съм птица, черен бързолет, който лети високо и без страх над новото кралство Кастилия, южно от Толедо, над Кордова, на юг към кралство Гранада; земята под мен се разстила като жълто-кафяв килим, изтъкан от златните руна на овцете на берберите, земята с цвят на месинг е пронизана от бронзови скали, хълмовете са толкова високи, че дори маслиновите дървета не могат да се захванат по стръмните им склонове. Летя все напред, мъничкото ми птиче сърчице блъска глухо в гърдите, докато виждам розовите стени на Алкасар, голямата крепост, която обгръща двореца Алхамбра, и като се стрелвам ниско и бързо, докосвам грубите стени на квадратната наблюдателна кула, където някога се вееше знамето с полумесеца, за да се гмурна надолу към Двора на миртите, за да обикалям безспир в топлия въздух, обкръжен от изящни сгради с гипсови украси и мозайка, загледана надолу към огледалната повърхност на водата, и виждам най-сетне онази, която търся: майка ми, Изабела Испанска, която се разхожда в топлия вечерен въздух и мисли за дъщеря си в далечната Англия.

ЗАМЪКЪТ ЛЪДЛОУ МАРТ 1502 Г.

— Искам да те помоля да се срещнеш с една дама, която е голяма моя приятелка и има желание да бъде и твоя приятелка — каза Артур, подбирайки внимателно думите си.

Придворните дами на Каталина, отегчени в този студен, лишен от развлечения следобед, проточиха шии, за да слушат, докато се опитваха да се преструват, че са заети с ръкоделието си.

Каталина веднага пребледня като лена, върху който бродираше.

— Милорд? — попита тя тревожно. Той не беше споменал нищо за това в ранните часове на сутринта, когато се бяха събудили и се бяха любили. Беше очаквала да го види чак на вечеря. Пристигането му в покоите ѝ беше знак, че нещо се е случило. Тя застана нащрек, в очакване да разбере какво ставаше.

— Дама ли? Коя е тя?

— Може да си чувала за нея от други, но те моля да не забравяш, че тя силно желае да бъде твоя приятелка, и винаги е била добра моя приятелка.

Главата на Каталина рязко се вдигна нагоре, тя си пое дъх. За миг, за един ужасен миг, си помисли, че той въвежда в двора ѝ своя бивша метреса, че иска да измоли място сред придворните дами за жена, която е била негова любовница, за да могат да продължат връзката си.

* * *

Ако наистина прави това, знам каква роля трябва да играя. Виждала съм майка си принудена да общува с хубавите момичета, на които баща ми, да му прости Господ, не може да устои. Отново и отново го виждахме как засвидетелства специално внимание на някое ново лице в двора. Всеки път майка ми се държеше, сякаш не беше забелязала нищо, даваше на девойката богата зестра, омъжваше я за

някой подходящ придворен, и го насърчаваше да отведе невестата си някъде много надалече. Това се случваше толкова често, че се превърна в шега: говореха, че ако някое момиче иска да сключи добър брак с благословията на кралицата и да замине в някоя отдалечена провинция, трябва само да привлече погледа на краля, и съвсем скоро ще се види как напуска Алхамбра на чудесен нов кон, с кат нови дрехи.

Зная, че една благоразумна жена отвърща поглед и се опитва да понесе обидата и унижението, когато съпругът ѝ предпочете да вземе друга жена в леглото си. Това, което не трябва да прави, това, което абсолютно никога не трябва да прави, е да се държи като сестра ми Хуана, която срами себе си и всички нас, като изпада в гневни пристъпи с крясъци, истеричен плач и заплахи за отмъщение.

— Няма полза от това — каза ми веднъж майка ми, когато един от посланиците ни описа някаква ужасна сцена, разиграла се в двора на Филип в Нидерландия: как Хуана заплашила да отреже косата на жената, нападайки я с ножица, а после заявила, че ще се намушка.

— Оплакването само влошава нещата. Ако един съпруг кривне от пътя, ще трябва да го приемеш обратно в живота си и в леглото си, каквото и да е направил; няма как да избягаш от брака. Ако си кралица, а той — крал, трябва да работите заедно. Ако той забрави дълга си към теб, това не е основание ти да забравяш своя дълг към него. Колкото и да е мъчително, ти си винаги негова кралица, а той винаги е твой съпруг.

— Независимо от това, което прави? — попитах я. — Както и да се държи? Той е свободен, въпреки че ти си обвързана?

Тя сви рамене:

— Каквото и да прави, то не може да разкъса брачната връзка. Вие сте женени пред Бога: той винаги е твой съпруг, ти винаги си кралица. Което Бог е съчетал, човек да не разлъчва^[1]. Каквато и болка да ти причини съпругът ти, той все пак е твой съпруг. Може да е лош съпруг, но все пак е твой съпруг.

— А ако пожелае друга? — попитах с тон, изострен от любопитството на младо момиче.

— Пожелае ли друга, може да я получи, или пък тя може да го отблъсне: това си остава между тях. То ще тежи на нея и на нейната съвест — беше казала спокойно майка ми. — Това, което не

трябва да се променя, си ти. Каквото и да казва той, каквото и да иска тя: ти си оставаш негова съпруга и негова кралица.

** * **

Каталина се позова на този суров съвет и се изправи пред младия си съпруг:

— Винаги се радвам да се запозная с вашите приятели, милорд — каза тя с равен тон, надявайки се, че гласът ѝ изобщо не трепва. — Но, както знаете, аз имам съвсем малко домакинство. Баща ви съвсем ясно ми даде да разбера, че не са ми позволени повече придворни дами, отколкото имам понастоящем. Както знаете, той не ми отпуска никакви средства. Нямам пари да плащам на още една дама за службата ѝ. Накратко, не мога да добавя към двора си друга дама, дори тя да е ваша близка приятелка.

Артур трепна при напомнянето за дребнавото заяждане на баща му относно свитата на Каталина.

— О, не, разбираш ме погрешно. Това не е приятелка, която иска място в двора. Няма да бъде твоя придворна дама — каза припряно. — Става дума за лейди Маргарет Поул, която чака да се срещне с теб. Най-сетне се завърна у дома.

** * **

Света Дево, Майко Божия, моли се за нас. Това е по-лошо, отколкото ако беше негова любовница. Знаех, че ще трябва да се изправя пред нея някой ден. Това е нейният дом, но тя отсъстваше, когато пристигнахме тук, и си мислех, че нарочно показва хладно и презрително отношение към мен, като заминава и се държи на разстояние. Мислех си, че ме избягва от омраза, както аз бих я избягвала от срам. Лейди Маргарет Поул е сестра на онова клето момче, херцог Уорик, обезглавен, за да осигурят наследяването на трона за мен и за потомството ми. Ужасявах се от мига, в който ще трябва да се срещна с нея. Молах се на светците тя да се държи на

разстояние — да ме мрази, да ме обвинява, но да се държи на разстояние.

* * *

Артур забеляза спонтанния ѝ порив да откаже, но не бе намерил друг начин да я подготви за това.

— Моля те — каза той припряно. — Тя беше заминала да се грижи за децата си, иначе щеше да е тук със съпруга си, за да те приветства с „добре дошла“ в замъка, когато пристигнахме най-напред. Казах ти, че ще се върне. Сега иска да те поздрави. Всички трябва да живеем заедно тук. Сър Ричард е доверен приятел на баща ми, ръководител на моя съвет и управител на този замък. Всички ще трябва да живеем заедно.

Каталина му подаде трепереща ръка и той веднага се приближи, без да обръща внимание на изостреното внимание на дамите ѝ.

— Не мога да се срещна с нея — прошепна тя. — Наистина, не мога. Знам, че нейният брат беше убит заради мен. Знам, че родителите ми настояха на това, преди да се съгласят да ме изпратят в Англия. Знам, че той бе невинен, невинен като цвете, затворен в Тауър от баща ти, така че неговите привърженици да не могат да се съберат около него и да предявят претенции за трона от негово име. Той можеше да живее на сигурно място там, цял живот, ако родителите ми не бяха настояли за смъртта му. Тя сигурно ме мрази.

— Не те мрази — каза той искрено. — Повярвай ми, Каталина, не бих те изложил на ничия грубост. Тя не те мрази, не мрази мен, не мрази дори баща ми, който даде заповед за екзекуцията. Тя знае, че тези неща се случват. Тя е принцеса, знае така добре, както и ти, че това, което ни ръководи, не е личният избор, а политиката. Това не е твой избор, нито мой. Тя знае, че баща ти и майка ти е трябвало да бъдат сигурни, че няма принцове-съперници, които да предявят претенции за трона, че баща ми ще разчисти пътя ми, каквото и да му струва това. Тя се е примирила.

— Примирила се е? — ахна тя невярващо. — Как може една жена да се примири с убийството на брат си, наследника на семейството? Как може да ме поздрави приятелски, когато той загина

за моя изгода? Когато загубихме брат ми, нашият свят свърши, надеждите ни умряха с него. Нашето бъдеще беше погребано с него. Майка ми, която е жива светица, все още не може да приеме тази мисъл. Не е щастлива от деня на смъртта му. Това е непоносимо за нея. Кълна се, че ако той беше екзекутиран заради някой непознат натрапник, тя щеше да отнеме друг живот в замяна на неговия. Как може лейди Маргарет да понася мисълта, че е изгубила брат си? Как може да понесе присъствието ми?

— Тя притежава смирение — каза той просто. — Тя е благочестива жена, и ако е търсила отплата, я има в това, че е омъжена за сър Ричард Поул — човек, ползващ се с голямо доверие от страна на баща ми — и живее тук, високоуважавана, и е моя приятелка, и се надявам, че ще бъде и твоя.

Взе ръката ѝ и почувства, че тя трепери.

— Хайде, Каталина. Това не ти подобава. Бъди смела, любов моя. Тя няма да те вини.

— Тя трябва да ме вини — изрече Каталина с изпълнен с болка шепот. — Родителите ми настояха да не съществува съмнение, че ти ще наследиш трона. Знам, че беше така. Баща ти лично обеща, че няма да има принцове, които да ти съперничат. Те знаеха какво възнамерява да направи. Не му казаха да не отнема живота на невинен човек. Оставиха го да го стори. Искаха да го стори. Кръвта на Едуард Плантагенет тежи на съвестта ми. Над нашия брак тегне проклятието на неговата смърт.

Артур се отдръпна стреснато: никога преди не я беше виждал толкова разстроена.

— Боже мой, Каталина, не можеш да твърдиш, че сме прокълнати.

Тя кимна нещастно.

— Никога не си говорила за това.

— Беше ми непоносимо да го изрека.

— Но си го мислеше?

— От мига, в който ми съобщиха, че е убит заради мен.

— Любов моя, нима е възможно да смяташ, че сме прокълнати?

— В това отношение да.

Той се опита да обърне тревогата ѝ на смях:

— Не. Трябва да знаеш, че сме благословени. — Той се приближи и каза много тихо, така че никой друг да не може да чуе:

— Всяка сутрин, когато се будиш в обятията ми, прокълната ли се чувстваш?

— Не — каза тя неохотно. — Не, не се чувствам така.

— Всяка нощ, когато идвам в покоите ти, чувстваш ли върху себе си сянката на греха?

— Не — призна тя.

— Не сме прокълнати — заяви той твърдо. — Благословени сме с Божието благоволение. Каталина, любов моя, имай ми доверие. Тя прости на баща ми, със сигурност никога не би обвинила теб. Кълна ти се, тя е жена със сърце, голямо като катедрала. Исква да се срещне с теб. Ела с мен и ми позволи да те запозная с нея.

— Насаме тогава — каза тя, все още опасявайки се от някаква ужасна сцена.

— Насаме. Сега тя е в жилището на управителя на замък. Ако дойдеш веднага, можем да оставим всички тук, тихо да отидем и да се видим сами с нея.

Тя се надигна от мястото си и го хвана под ръка.

— Ще се разходя сам с принцесата — каза Артур на дамите й. — Всички можете да останете тук.

Те изглеждаха изненадани, че ги пренебрегват, а някои от тях бяха открито разочаровани. Каталина мина покрай тях, без да вдигне очи.

Щом излязоха през вратата, той тръгна пред нея надолу по тясното спираловидно стълбище, подпирайки се с една ръка на централната каменна колона, а с другата — на стената. Каталина го последва, бавейки се пред всеки разположен дълбоко в стената стреловиден прозорец, вирайки се надолу към низината, където Тийм беше преляла от бреговете си и приличаше на сребърно езеро, покрило крайречните ливади. Беше студено, дори за март в пограничните земи, и Каталина потръпна, сякаш, според поверието, по гроба й се разхождаше странник.

— Любов моя — каза Артур, като погледна отново нагоре по тесните стълби към нея. — Кураж. Майка ти щеше да бъде смела на твое място.

— Тя е заповядала това — каза Каталина сърдито. — Мислела си е, че е за мое добро. Но един човек загина заради нейната амбиция, а сега аз трябва да се изправа пред сестра му.

— Направила го е заради теб — напomini й той. — И никой не те обвинява. — Стигнаха до етажa под покоите на принцесата и, без колебание, Артур почука на солидната дървена врата на жилището на управителя, и влезе.

Квадратната стая с изглед към долината беше копие на приемната на Каталина на горния етаж, облицована с дърво и украсена с ярки гоблени. Една дама ги чакаше, седнала до огнището, и когато вратата се отвори, тя се изправи. Носеше бледосива рокля със сива шапчица върху косата. Беше на около трийсет години; погледна Каталина с приятелски интерес, а после се сниши в дълбок, почтителен реверанс.

Без да се подчини на съпругата си, която леко впи пръсти в ръката му, Артур издърпа ръка от нейната и отстъпи назад, чак до вратата. Каталина погледна укорително назад към него, а после направи малък реверанс на по-възрастната жена. Изправиха се заедно.

— Толкова се радвам да ви срещна — каза мило лейди Поул. — И съжалявам, че не бях тук да ви поздравя. Но едно от децата ми беше болно и отидох да се уверя, че се грижат добре за него.

— Съпругът ви е много любезен — съумя да каже Каталина.

— Надявам се, защото му оставих дълъг списък със заръки; много исках в покоите ви да бъде топло и удобно. Трябва да ми кажете, ако имате нужда от нещо. Не познавам Испания, затова не знаех какви неща ще ви доставят удоволствие.

— Не! Не ми липсва абсолютно нищо.

По-възрастната жена погледна принцесата.

— Тогава се надявам, че ще бъдете много щастлива тук с нас — каза тя.

— Надявам се... — Каталина си пое дъх. — Но аз... аз...

— Да?

— С голямо съжаление научих за смъртта на брат ви — изрече на един дъх Каталина. Лицето й, което беше пребледняло от неудобство, сега пламна и стана алено. Усети, че ушите й горят, а за свой ужас чу, че гласът й трепери. — Наистина, беше ми много мъчно. Много...

— Това беше огромна загуба за мен и за близките ми — каза жената спокойно. — Но така върви светът.

— Страхувах се, че идването ми...

— Никога не съм помисляла, че това е станало по ваш избор или че вината за това е ваша, принцесо. Когато скъпият ни принц Артур трябваше да се ожени, баща му беше длъжен да се погрижи наследството му да бъде подсигурано. Зная, че брат ми никога не би застрашил мира на Тюдорите, но те нямаше как да знаят това. А и той беше зле съветван от един злонамерен млад мъж, въвлечен в глупав заговор... — тя млъкна рязко, когато гласът ѝ потрепери; но бързо се съвзе. — Простете ми. Това все още ме опечалява. Брат ми бе наивен и невинен. Глупавото му заговорничене беше доказателство за наивността му, не за вината му. Не се съмнявам, че сега той е при Бог, заедно с всички невинни.

Тя се усмихна на принцесата.

— В този свят ние, жените, често откриваме, че нямаме власт над онова, което вършат мъжете. Сигурна съм, че вие не бихте пожелали злото на брат ми, и всъщност съм сигурна, че той не би се изправил срещу вас или скъпия ни принц — но понякога в живота се налага да се вземат сурови мерки. Баща ми направи някои лоши избори в живота си, и Бог е свидетел, че плати докрай за тях. Синът му, макар и невинен, последва пътя на баща си. Едно обръщане на монетата — и всичко можеше да е различно. Мисля, че една жена трябва да се научи да преживява обръщането на монетата, дори когато тя не падне в нейна полза.

Каталина слушаше съсредоточено.

— Зная, че майка ми и баща ми искаха да са сигурни, че династията на Тюдорите няма съперници — промълви тя. — Знам, че казаха това на краля.

Искаше ѝ се жената да бъде напълно наясно с тежестта на вината ѝ.

— Както може би щях да сторя и аз, ако бях на тяхно място — каза лейди Маргарет простичко. — Принцесо, не виня вас, нито майка ви или баща ви. Не обвинявам нашия велик крал. Ако бях на мястото на някой от тях, може би щях да постъпя точно като тях, и да давам обяснения единствено пред Бог. Единственото, което трябва да направя, тъй като не съм една от тези велики личности, а просто

смирена съпруга на един прекрасен мъж, е да внимавам как се държа, и как ще обясня действията си пред Бог.

— Имах чувството, че идвам в тази страна със съвест, обременена със смъртта му — призна Каталина припряно.

По-възрастната жена поклати глава.

— Смъртта му не тежи на съвестта ви — каза тя твърдо. — Погрешно е да вините себе си за делата на друг. Всъщност, според мен вашият изповедник би ви казал, че това е форма на гордост. Нека това да е грехът, който изповядвате, не е нужно да поемате върху себе си греховете на други хора.

Каталина вдигна очи за първи път, срещна спокойния поглед на лейди Поул и видя усмивката ѝ. Усмихна се предпазливо в отговор, а по-възрастната жена протегна ръка, както мъж би подал своята да се ръкува, за да скрепи сключена сделка.

— Виждате ли — каза тя мило, — някога самата аз бях принцеса с кралска кръв. Бях последната принцеса от династията на Плантагенетите, отгледана от крал Ричард в детската стая на сина му. От всички жени на света, тъкмо аз би трябвало да знам, че в живота има повече неща, отколкото една жена е способна да контролира. Съществува волята на съпруг, на родители, на краля, и на твоя Бог. Никой не може да обвинява една принцеса за постъпките на един крал. Как би могъл някой да оспори властта на един крал? Или да промени нещо? Ние трябва да бъдем покорни.

Каталина, с ръка в нейната топла, уверена хватка, се почувства чудодейно успокоена.

— Боя се, че не винаги съм много покорна — призна тя.

По-възрастната жена се засмя:

— О, да, защото човек трябва да разсъждава самостоятелно, ако не е глупак — каза с разбиране тя. — Истинско покорство може да съществува единствено когато тайно си мислиш, че знаеш по-добре, но избираш да се покориш. Всичко друго е обикновено съгласие, а всяка слабохарактерна жена може да се съгласява. Не сте ли на моето мнение?

И Каталина, кикотейки се за първи път заедно с англичанка, се засмя високо и каза:

— Никога не съм искала да бъда слабохарактерна и покорна жена.

— Нито пък аз — усмихна се лъчезарно Маргарет Поул, която някога беше Плантагенет, принцеса от кралска династия, а сега беше просто съпруга, погребана в добре защитените погранични земи на Тюдорите. — В сърцето си винаги знам, че това съм аз, с истинската си същност, независимо от титлата, която ми е дадена.

* * *

Толкова съм изненадана от откритието си, че жената, от чието присъствие се ужасявах, ме накара да се чувствам в замъка Лъдлоу като у дома си. Лейди Маргарет е моя компаньонка и приятелка, тя ме утешава за загубата на майка ми и сестрите ми. Осъзнавам, че винаги съм живяла в свят, в който е преобладавало присъствието на жени: майка ми, кралицата, сестрите ми, нашите почетни и придворни дами, както и всички жени, прислужващи в харема. В Алхамбра живеехме почти изолирани от мъжете, в покоите, създадени за наслада и удобство на жените. Живеехме почти усамотено, в уединението на прохладните стаи, тичахме из вътрешните дворове и се облягахме на балконите, сигурни в съзнанието, че половината дворец е изключително във владение на нас, жените.

Явявахме се в двора заедно с баща ми, не бяхме скрити от поглед; но естественото желание на жените за уединение се обслужваше и подчертаваше от архитектурния план на Алхамбра, където най-красивите стаи и най-приятните градини бяха запазени за нас.

Странно бе да дойда в Англия и да открия свят, в който господстват мъжете. Разбира се, имам собствени покои и свои дами, но всеки мъж може да дойде и да помоли да бъде приет по всяко време. Сър Ричард Поул, както и всеки друг от благородниците на Артур може да се яви в покоите ми без предупреждение и да смята, че с това ми прави комплимент. Изглежда, англичаните смятат, че постоянното смесване на жени и мъже е правилно и обичайно. Още не съм видяла къща със стаи, отредени изключително за жени, и никоя жена не ходи забулена, както правехме понякога ние в Испания,

нито дори когато е на път, нито дори когато се озове сред непознати.

Дори кралското семейство е достъпно за всички. Всякакви хора, дори непознати, могат да се разхождат из кралските дворци, стига да са достатъчно умни да убедят стражите да ги пуснат. Могат да чакат в приемната на кралицата и да я виждат всеки път, когато минава, зяпайки я, сякаш са нейни близки. Голямата зала, параклисът, приемната на кралицата, са отворени за всеки, който може да си намери хубава шапка и да мине за дребен благородник. Англичаните се отнасят с жените като с момчета или слуги: те могат да ходят навсякъде, всеки може да ги гледа. Известно време смятах това за голяма свобода, известно време му се наслаждавах; после осъзнах, че англичанките може и да показват лицата си, но не са дръзки като мъжете, не са свободни като момчетата; и въпреки всичко трябва да си мълчат и да се подчиняват.

Сега, когато лейди Маргарет Поул се върна в жилището на управителя, ми се струва, че този замък попадна във владение на жените. Вечерите в голямата зала не са така шумни и оживени, дори храната на вечеря се промени. Трубадурите пеят за любов и по-малко — за битки, говори се повече френски и по-малко уелски.

Моите покои са горе, а нейните стаи са на етаж под мен, и ние по цял ден ходим нагоре и надолу по стълбите, за да се виждаме. Когато Артур и сър Ричард излизат на лов, господарката на замъка си остава у дома и той вече не ми се струва пуст. По някакъв начин, само с присъствието си, тя превръща замъка в място, обитавано от жена. Когато Артур отсъства, животът в замъка не е притихнал в очакване на завръщането му. Това е топло, щастливо място, където всеки е зает с всекидневните си дела.

Липсваше ми приятелството на по-възрастна жена. Мария де Салинас е младо и глупаво момиче като мен, тя е компаньонка, не ментор. Майка ми, кралицата, определи доня Елвира да ми бъде вместо майка; но тя не е жена, към която мога да изпитвам топли чувства, макар че се опитах да я обикна. Тя е строга с мен, ревнива по отношение на влиянието си над мен, с амбиции да управлява целия двор. Тя и съпругът ѝ, който управлява моето домакинство, искат да определят живота ми. След онази първа вечер в Догмърсфийлд, когато възрази на самия крал, се съмнявам в преценката ѝ. Дори сега

тя непрекъснато ме предупреждава да не се сближавам твърде много с Артур, сякаш е грешно да обичаш съпруга си, сякаш аз бих могла да му устоя! Тя иска да създаде в Англия една малка Испания, иска все още да бъде инфантата. Но аз съм сигурна, че за мен начинът да постигна нещо в Англия е да стана англичанка.

Доня Елвира отказва да учи английски. Преструва се, че не разбира френски, когато се говори с английски акцент. Към уелсците се отнася с пълно презрение, смята ги за почти нецивилизовани варвари, което не е много удобно, когато посещаваме жителите на Лъдлоу. Честно казано, понякога тя се държи по-надменно от всяка жена, която съм познавала, по-горда е дори от родната ми майка. Със сигурност е по-величествена от мен. Трябва да ѝ се възхищавам, но не мога да я обичам истински.

Но Маргарет Поул е била обучавана като племенница на крал и говори латински гладко като мен. С лекота разговаряме на френски, тя ме учи на английски, а когато попаднем на дума, която не знаем на нито един от общите ни езици, съчиняваме невероятни пантомими, които ни карат да се кикотим до сълзи. Разсмях я до плач, когато се опитах да демонстрирам лошо храносмилане, а стражите дотичаха, мислейки, че сме нападнати, когато тя използва всички дами от двора и техните прислужнички, за да ми демонстрира правилния протокол за английския лов.

* * *

Каталина си помисли, че може да повдигне пред Маргарет въпроса за бъдещето си и за своя свекър, който будеше в нея искрено безпокойство.

— Той беше недоволен, преди да заминем — каза тя. — Става въпрос за зестрата.

— О, така ли? — отвърна Маргарет. Двете жени седяха в една прозоречна ниша, в очакване мъжете да се върнат от лов. Навън беше ужасно студено и влажно: никоя от тях не беше пожелала да излезе. Маргарет смяташе, че е по-добре да не повдига сама спорния въпрос за зестрата на Каталина; вече беше чула от съпруга си, че испанският крал е усъвършенствал изкуството на двуличието. Беше се съгласил на

значителна зестра за инфантата, но след това я бе изпратил в Англия само с половината пари. Останалата част — така предлагаше той — можела да бъде покрита с блюдата и съкровищата, които тя носеше като необходими за домакинството си. Разярен, крал Хенри беше настоял за пълната сума. Фердинанд Испански любезно бе отговорил, че домакинството на инфантата е снабдено с най-доброто: Хенри можел да избира.

Това беше лошо начало за един брак, който така или иначе бе осъществен единствено на основата на алчност, амбиция и общ страх от Франция. Каталина беше притисната между решителността на двама мъже със студени сърца. Маргарет предполагаше, че една от причините Каталина да бъде изпратена в замъка Лъдлоу със съпруга си, беше да я принудят да използва предметите и съдовете от собственото си домакинство, и по този начин да намали стойността им. Ако крал Хенри я беше задържал в двора в Уиндзор, или Гринич, или Уестминстър, тя щеше да се храни от неговите съдове, и баща ѝ можеше да заяви, че испанските съдове са почти като нови и могат да бъдат приети като зестра. Но сега всяка вечер се хранеха от златните блюда на Каталина и всяка драскотина, оставена по невнимание от нечий нож, снижаваше малко от стойността. Когато дойдеше време да се плати втората половина от зестрата, кралят на Испания щеше да открие, че се налага да плати в брой. Крал Фердинанд може и да беше суров човек и лукав в преговорите, но беше срещнал достоен съперник в лицето на краля на Англия, Хенри Тюдор.

— Той каза, че аз трябва да му бъда като дъщеря — поде внимателно Каталина. — Но не мога да му се подчинявам така, както е редно за една дъщеря, ако трябва да се подчиня на родния си баща. Баща ми нарежда да не използвам съдовете си и да ги дам на краля. Но той не приема. И тъй като зестрата не е изплатена, кралят ме отпраща без средства, дори не ми плаща издръжка.

— Испанският посланик не ви ли съветва?

Каталина направи лека гримаса:

— Той е верен само и единствено на краля — каза тя. — Не ми помага. Не го харесвам. Той е покръстен еврейин. Човек, който лесно се приспособява. Испанец, но живее тук от години. Превърнал се е в човек, който служи на Тюдорите, а не на Арагон. Ще съобща на баща си, че доктор Де Пуебла не му е добър служител, но междувременно

съм лишена от добри съвети, а в домакинството ми доня Елвира и моят ковчежник непрекъснато се карат. Тя казва, че вещите и съкровищата ми трябва да бъдат дадени в залог на златарите, за да съберем пари, той казва, че няма да ги изпусне от поглед, докато не бъдат предадени на краля.

— А питахте ли принца как е редно да постъпите?

Каталина се поколеба:

— Това е въпрос, който трябва да се реши между баща му и моя баща — каза тя предпазливо. — Не исках да допусна това да смути отношенията ни. Той плати всичките ми разходи за пътуване тук. Ще трябва да плати на дамите ми в средата на лятото, а скоро ще имам и нужда от нови рокли. Не искам да го моля за пари. Не искам да ме помисли за алчна.

— Обичате го, нали? — попита Маргарет, усмихната, и видя как лицето на по-младата жена светна.

— О, да — промълви момичето. — Наистина го обичам много.

По-възрастната жена се усмихна.

— Вие сте благословена — каза тя тихо. — Да бъдете принцеса и да намерите любовта с мъжа, за когото ви е наредено да се омъжите. Вие сте благословена, Каталина.

— Знам. Наистина мисля, че това е знак за особено Божие благоволение към мен.

По-възрастната жена се поколеба, когато чу това гръмко твърдение, но не я поправи. Увереността на младостта щеше да се изличи достатъчно скоро и без особена нужда от предупреждения.

— А забелязвате ли някакви признаци?

Каталина изглеждаше озадачена.

— За идването на дете? Знаете ли за какво да следите?

Младата жена се изчерви:

— Да, знам. Майка ми ми обясни. Все още няма признаци.

— Все още е рано — каза лейди Маргарет успокоително. — Но мисля, че ако чакате дете, зестрата няма да представлява проблем. Смятам, че няма да бъдете лишавана от нищо, ако носите следващия принц от династията на Тюдорите.

— Редно е да ми плащат издръжка, независимо дали имам дете или не — отбеляза Каталина. — Аз съм принцеса на Уелс, редно е да получавам издръжка, за да поддържам домакинството си.

— Да — каза Маргарет сухо. — Но кой ще каже това на краля?

— Разкажи ми приказка.

Бяха окъпани в пъстрата, златиста светлина на свещите и огъня. Бе полунощ и в замъка цареше тишина, ако не се брояха приглушените им гласове; всички светлини бяха угасени, с изключение на пламтящия огън в покоите на Каталина, където двамата млади се съпротивляваха на съня.

— За какво да ти разкажа?

— Разкажи ми приказка за маврите.

Тя се замисли за миг и наметна с шал голите си рамене, за да се предпази от студа. Артур се беше проснал на леглото, но когато тя се раздвижи, той я придърпа към себе си, така че главата ѝ се отпусна върху голите му гърди. Прокара ръка през пищната ѝ червена коса и я събра в юмрука си.

— Ще ти разкажа приказка за една от жените на владетеля — каза тя. — Не е измислена история. Вярна е. Тя била в харема; нали знаеш, че жените живеят отделно от мъжете в собствените си покои?

Той кимна, загледан как светлината на свещта потрепва по врата ѝ, във вдлъбнатината над ключицата ѝ.

— Веднъж тя гледала през прозореца, водите на реката под прозореца ѝ тъкмо били в отлив. Бедните деца от града си играели във водата. Били на малкия пристан за лодки, били разплискали кал навсякъде и се плъзгали, пързаяйки се в калта. Тя се смеела, докато ги гледала, и казала на дамите си колко ѝ се иска да може да играе така.

— Но не можела да излезе?

— Не, тя не можела да излезе никога. Нейните дами казали на евнусите, които пазели харема, а те казали на Великия везир, а той пък казал на султана, и когато тя се откъснала от прозореца и отишла в приемната си, познай какво видяла?

Той поклати глава, усмихнат.

— Какво?

— Приемната ѝ представлявала голяма мраморна зала. Подът бил направен от мрамор с розови жилки. Султанът наредил да донесат големи флакони с ароматизирано масло и да ги излеят на пода. На

всички парфюмеристи в града било наредено да донесат в двореца розово масло. Направили гъста паста от маслото, от листенца от рози и билки, и я разстлали, на един фут дълбочина, по целия под на приемната ѝ. Жената на султана и нейните дами се разсъблекли по къси рокли, пързали се, играли в калта, пръскали се с розова вода, замервали се с розови цветчета и цял следобед се забавлявали като улични хлапета.

Той беше очарован.

— Колко прекрасно!

Тя му се усмихна:

— Сега е твой ред. Ти ми разкажи приказка.

— Нямам такива приказки. Във всички, които знам, става дума за битки и победи.

— Ти харесваш най-много такива истории и от тези, които ти разказвам — подчерта тя.

— Да. А сега баща ти отново тръгва на война.

— Така ли?

— Не знаеше ли?

Каталина поклати глава.

— Испанският посланик понякога ми изпраща бележка с новините, но не ми е съобщавал нищо. Кръстоносен поход ли е?

— Ти си кръвожаден воин на Христа. Неверниците направо сигурно не могат да си намерят място от страх. Не, не е кръстоносен поход. Става дума за далеч не толкова героична кауза. За доста голяма наша изненада, баща ти е сключил съюз с крал Луи Френски. Очевидно се готвят да нахлуят заедно в Италия и да си поделят плячката.

— Крал Луи? — попита тя изненадано. — Не може да бъде! Мислех, че ще бъдат врагове до смърт.

— Е, изглежда, че френският крал не се интересува много с кого сключва съюз. Първо с турците, а сега — и с баща ти.

— Е, по-добре крал Луи да се съюзява с баща ми, отколкото с турците — каза тя упорито. — Всичко е за предпочитане пред това да ги поканим да дойдат.

— Но защо баща ти би се съюзил с нашия враг?

— Винаги е искал Неапол — довери му тя. — Неапол и Навара. Решен е да ги има — по един или друг начин. Крал Луи може и да си

мисли, че се е сдобил със съюзник, но ще се наложи да плати за него висока цена. Познавам баща си. Той играе продължителна игра, но обикновено постига своето. Кой ти изпрати новината?

— Баща ми. Мисля, че е ядосан, задето не е бил посветен в плановите им. Само от французите се бои повече, отколкото от шотландците. За нас е разочарование, че баща ти би се съюзил с тях по какъвто и да е повод.

— Тъкмо обратното: баща ти би трябвало да е доволен, че баща ми отклонява вниманието на французите на юг. Баща ми му прави услуга.

Той каза присмехулно:

— Много ми помагаш.

— Баща ти няма ли да се присъедини към тях?

Артур поклати глава:

— Може би, но неговото най-голямо желание е да запази мира в Англия. Войната е ужасно нещо за една страна. Ти си дъщеря на войник и би трябвало да го знаеш. Баща ми казва, че е ужасно нещо да видиш една страна във война.

— Баща ти е водил само една голяма битка — каза тя. — Понякога се налага да се сражаваш. Понякога трябва да победиш врага си.

— Не бих се сражавал, за да се сдобия с нови земи — каза той. — Но бих се сражавал, за да защитя нашите граници. Мисля също така, че ще се наложи да се бием срещу шотландците, освен ако сестра ми не успее да промени самата им същност.

— А баща ти готов ли е за война?

— Разполага с фамилията Хауард, която охранява севера от негово име — каза той. — И се ползва с доверието на всички лордове от севера. Укрепил е замъците и държи Големия Северен път отворен, така че да може да вдигне на оръжие войниците си там, ако стане нужда.

Каталина изглеждаше замислена.

— Ако трябва да се бие, по-добре е да нападне — каза тя. — Тогава може да избере времето и мястото за битката и да не е принуден да се отбранява.

— Това ли е по-добрият начин?

Тя кимна:

— Баща ми би сметнал така. Най-важното е да поведеш армията си напред и да ѝ дадеш увереност. Пред теб е богатството на страната, за да попълваш запасите си; на твоя страна е и това, че се движите напред: войниците обичат съзнанието, че напредват. Няма нищо лошо от това да бъдеш принуден да се обърнеш, за да се биеш.

— Ти си истински тактик — каза той. — Толкова ми се иска да можех да имам твоето детство и да знам нещата, които знаеш ти.

— Имаш го — каза тя нежно. — Защото всичко, което зная, е на твоё разположение, и всичко, което съм, е твоё. А ако ти и нашата страна някога имате нужда да се сражавам за вас, ще го сторя.

* * *

Става все по-студено и по-студено, дългата дъждовна седмица премина в поредица от градушки, а сега заваля и сняг. Но това не е яркият, студен блясък на зимата — ниско паднала, влажна мъгла се стели под вихреци се облаци и навяван от вятъра мокър сняг, който полепва на буци по дърветата и куличките и се задържа в реката като замръзнал стар шербет.

Когато идва в стаята ми, Артур се плъзга по бойниците, сякаш се пързала с кънки, и тази сутрин, когато се връщаше в стаята си, бяхме сигурни, че ще ни открият, защото се подхлъзна върху пресен лед, падна и изруга толкова високо, че стражът на съседната кула подаде глава навън и извика: „Кой ходи там?“, и трябваше да извикам в отговор, че това съм аз, и съм излязла да храня зимните птици. Затова Артур ми подсвири и каза, че това бил призив на червеношийка, а после двамата се смяхме толкова много, че едва не паднахме. Сигурна съм, че стражът така или иначе разбра, но беше толкова студено, че все пак не излезе.

А днес Артур излезе на езда с благородниците от съвета си, които искат да огледат едно място за нова мелница за зърно, докато реката е придошла и е частично препречена от сняг и лед. Лейди Маргарет и аз си оставаме у дома и играем карти.

Студено и сиво е, мокро е през цялото време, дори по стените на замъка се стича леденостудена влага, но аз съм щастлива. Обичам

го, бих го обичала навсякъде, а ще дойде пролетта, и после лятото. Зная, че и тогава ще бъдем щастливи.

* * *

Почукването на вратата се чу късно през нощта. Тя я отвори рязко.

— Ах, любов моя, любов моя! Къде беше?

Той пристъпи в стаята и я целуна. Усети вкуса на вино в дъха му.

— Не искаха да си тръгват — каза той. — Поне от три часа се опитвам да се измъкна, за да бъда с теб.

Той я повдигна и я понесе към леглото.

— Но, Артур, не искаш ли...?

— Искам теб.

— Разкажи ми приказка.

— Не ти ли се спи сега?

— Не. Искам да ми изпееш песента за това как маврите изгубили битката при Малага.

Каталина се засмя:

— Битката при Алама. Ще ти изпея някои от строфите, но тя продължава безкрайно.

— Изпей ми ги всичките.

— Ще ни трябва цяла нощ — възрази тя.

— Имаме цяла нощ, слава на Бога — каза той с радост в гласа. — Имаме цяла нощ, имаме и всички нощи до края на живота си, благодаря на Бога за това.

— Тази песен е забранена — каза тя. — Лично майка ми я забрани.

— Как тогава си я научила? — вниманието на Артур веднага се отклони.

— Слугите — каза тя небрежно. — Имах бавачка, която беше „мориско“ — понякога забравяше коя съм аз и коя е тя, и ми пееше.

— Какво е „мориско“? И защо песента е била забранена? — попита той любопитно.

— „Мориско“ означава „малък мавър“ на испански — обясни тя.
— Така наричаме маврите, които живеят в Испания. Те не са истински маври като онези в Африка. Затова ги наричаме „малки маври“. Когато заминах, те започваха да се наричат „Мудаджан“ — „човек, на когото е позволено да остане“.

— На когото е позволено да остане? — попита той. — В родната си земя?

— Това не е тяхна земя — каза Каталина мигновено. — Това е наша, испанска земя.

— Те са я владели в продължение на седемстотин години — изтъкна той. — Докато вие, испанците, не сте правели нищо друго, освен да пасете кози в планините, те са строели пътища, замъци и университети. Ти сама ми разказа това.

— Е, сега е наша — каза тя решително.

Той плесна с ръце като султан:

— Изпей песента, Шехерезада. И я изпей на френски, варварка такава, за да мога да я разбера.

Каталина събра длани като жена, която се готви за молитва, и му се поклони ниско.

— Така вече е добре — каза Артур, наслаждавайки се на вида ѝ.
— В харема ли научи това?

Тя му се усмихна, вдигна глава и запя:

Стар човек се провиква към краля:

Какъв е този внезапен зов?

— Уви! Алама!

Уви, приятели, християните спечелиха Алама!

— Уви! Алама!

Белобрад имам отвръща: Това спечели ти, кралю!

— Уви! Алама!

*Във час зловец ти покоси Абенсерагите,
цвета на Гранада.*

— Уви! Алама!

*Задълго няма да останат Гранада, кралството,
и кралският живот.*

— Уви! Алама!

Тя замлъкна, после допълни:

— И беше вярно. Горкият Боабдил излезе от двореца Алхамбра, от червената крепост, за която казваха, че никога няма да падне, с ключовете върху копринена възглавничка, поклони се ниско, връчи ги на майка ми и баща ми и се отдалечи. Казват, че при планинския проход погледнал назад към кралството си, красивото си кралство, и заплакал, а майка му казала да плаче като жена за онова, което не е могъл да задържи като мъж.

Артур се разсмя хлапашки:

— Какво му казала?

Каталина вдигна поглед, с мрачно лице:

— Било е много трагично.

— Точно такава неща би казала баба ми — каза той възхитено. — Слава Богу, че баща ми си е спечелил короната. Баба ми щеше да е също толкова мила и нежна, ако бе претърпял поражение, колкото и майката на Боабдил. Мили Боже: „плачи като жена за онова, което не можеш да задържиш като мъж“. Да кажеш такава неща на мъж, който си тръгва победен!

Каталина също се засмя:

— Никога не съм мислила за това по този начин — каза тя. — Не е много утешително.

— Представи си да заминаваш в изгнание с майка си, а тя да ти е толкова разгневена!

— Представи си да изгубиш Алхамбра, никога да не се върнеш там!

Той я притегли към себе си, целуна я и заповяда:

— Никакви съжаления!

Тя веднага му се усмихна и нареди на свой ред:

— Развесели ме тогава. Разкажи ми за майка си и баща си.

Той се замисли за миг:

— Баща ми бил роден като наследник на рода Тюдор, но в поредицата на възможните престолонаследници преди него имало десетки други — каза той. — Баща му искал да го кръсти Оуен, Оуен Тюдор, хубаво уелско име, но умрял преди раждането му, във войната. Когато той се родил, баба ми била едва дванайсетгодишно дете, но се наложила и го нарекла Хенри — кралско име. Можеш да разбереш

какво си е мислела дори още тогава, макар че самата тя не била много повече от дете, а съпругът ѝ бил мъртъв.

— Късметът на баща ми преминавал през възходи и падения с всяка битка на гражданската война. В един момент бил син на властващата фамилия, в следващия се наложило да бягат. Чичо му Джаспър Тюдор — помниш го — не губел вяра в баща ми и в каузата на Тюдорите, но се стигнало до последна битка, в която нашата кауза била изгубена. Нашият крал бил екзекутиран. Едуард се възкачил на трона, а баща ми бил последният от рода. Намирал се в такава опасност, че чичо Джаспър се измъкнал от замъка, в който ги държали, напуснал страната заедно с него и избягал в Бретан.

— На безопасно място?

— Донякъде. Веднъж ми каза, че всяка сутрин се събуждал в очакване да го предадат на Едуард. А веднъж крал Едуард казал, че той трябва да се прибере у дома и че ще бъде топло посрещнат и ще му уредят брак. Докато пътували, баща ми се престорил на болен и избягал. Върнел ли се у дома, го чакала смърт.

Каталина примигна.

— Значи навремето той също е бил претендент.

Той ѝ се усмихна широко:

— Както казах. Именно затова се бои толкова много от претендентите. Знае какво може да постигне такъв човек, ако късметът е на негова страна. Ако го бяха заловили, щяха да го доведат у дома, за да намери смъртта си в Тауър. Точно както постъпи той с Уорик. Баща ми е щял да бъде убит в мига, щом крал Едуард го залови. Но той се престорил на болен и се измъкнал, прекосил границата и влязъл във Франция.

— Те не го предали обратно?

Артур се засмя:

— Подкрепили го. Той бил най-голямата заплаха за мира в Англия: разбира се, че го подкрепили. На французите им било изгодно да го подкрепят тогава: когато не бил крал, а претендент.

Тя кимна: беше дете на владетел, възхваляван от самия Макиавели. Всяка дъщеря на Фердинанд можеше да разбере двуличието по рождение.

— А после?

— Едуард умрял млад, в разцвета на силите си, оставяйки като наследник своя малък син. Брат му Ричард първо се възкачил на трона като настойник на детето му, докато момчето порасне, а след това узурпирал короната и затворил собствените си племенници, синовете на Едуард, малките принцове, в Тауър.

Тя кимна: това бяха историческите факти, които ѝ бяха преподавали в Испания, а по-мощната история, засягаща смъртоносното съперничество за нечий трон — беше обща тема и за двамата млади хора.

— Те влезли в Тауър и не излезли никога вече — каза мрачно Артур. — Бог да прибере душите на бедните момчета — никой не знае какво е станало с тях. Народът се обърнал против Ричард, и хората повикали баща ми от Франция.

— Така ли?

— Баба ми привличала великите лордове един след друг на наша страна, била върховната заговорница. Дватама с Бъкингамския херцог съставили план и подготвили благородниците от кралството. Затова баща ми я почита толкова много: дължи ѝ трона си. А той изчакал, докато успее да прати вест на майка ми, за да ѝ каже, че ще се ожени за нея, ако завоюва трона.

— Защото я е обичал? — попита с надежда Каталина. — Тя е толкова красива!

— Не и той. Дори не я бил виждал. Не забравяй — бил е в изгнание през по-голямата част от живота си. Този брак бил планиран набързо, защото майка му знаела, че ако успее да ожени тях двамата, всички ще видят, че наследницата на Йорк се е омъжила за наследника на Ланкастър и войната ще може да приключи. А майката на майка ми приемала това решение като единствения си път към безопасността. Двете майки уговорили сделката заедно като две стари вещици над врящ котел. И двете са жени, които човек би предпочел да не ядосва.

— Той не я е обичал?

Каталина беше разочарована.

Артур се усмихна:

— Не. Това не е романс. И тя не го обичала. Но знаели какво трябва да правят. Когато баща ми пристигнал, победил Ричард и измъкнал короната на Англия изпод трупите, сред опустошението на

бойното поле, знаел, че ще се ожени за принцесата, ще се възкачи на трона, и ще основе нова династия.

— Но нима тя и бездруго не е била следващата поред наследница на трона? — попита озадачена Каталина. — Нали нейният баща е крал Едуард? А чичо ѝ е загинал в битката и братята ѝ са били мъртви?

Той кимна:

— Тя е била най-възрастната принцеса.

— Тогава защо сама не е предявила правото си над трона?

— Аха, значи ти си бунтовница! — възкликна Артур. Хвана в шепа кичур от косата ѝ и притегли лицето ѝ към себе си. Целуна я по устата, която имаше вкус на вино и захаросани плодове. — При това — бунтовница, подкрепяща Йорк, което е още по-лошо.

— Просто си мислех, че тя би трябвало да предяви права за трона.

— Не и в тази страна — заяви Артур. — В тази Англия нямаме властващи кралици. Момичетата не стават наследници. Не могат да заемат трона.

— Но ако един крал има само дъщери?

Той сви рамене:

— Тогава това ще бъде трагедия за страната. Трябва да ми родиш момче, любов моя. Нищо друго няма да свърши работа.

— Но ако имаме само едно момиче?

— Тя ще се омъжи за принц, ще го направи принц-консорт на Англия, и той ще управлява редом с нея. Англия трябва да има крал. Така е направила майка ти. Тя управлява редом със съпруга си.

— В Арагон — да, но в Кастилия той управлява редом с нея. Кастилия е нейната страна, а Арагон — неговата.

— В Англия никога не бихме подкрепили такова нещо — заяви Артур.

Тя се отдръпна възмутено от него. Преструваше се само наполовина.

— Казвам ти: ако имаме само едно дете и то е момиче, тогава тя ще управлява като кралица, и като кралица ще бъде също толкова добра, колкото може да бъде един мъж като крал.

— Е, тогава тя ще бъде нещо съвсем ново — каза той. — Ние тук не вярваме, че една жена може да защити страната така, както трябва да я защитава един крал.

— Една жена може да се сражава — каза тя на мига. — Трябва да видиш майка ми в доспехи. Дори аз бих могла да защитавам страната. Виждала съм война, а това е повече, отколкото си виждал ти. Мога да бъда толкова добър владетел, колкото и всеки мъж.

Той ѝ се усмихна, клатейки глава:

— Не и ако в страната нахлуят нашественици. Не би могла да командваш армия.

— Бих могла да командвам армия. Защо не?

— Никоя английска армия не би допуснала да бъде командвана от жена. Няма да приемат заповеди от жена.

— Ще приемат заповеди от командира си — заяви светкавично тя. — А ако не го сторят, значи не са годни като войници и трябва да бъдат съответно обучени.

Той се засмя и каза:

— Никой англичанин не би се подчинил на жена.

Упорството, изписало се на лицето ѝ, му подсказа, че тя не беше убедена.

— Единственото, което има значение, е да спечелиш битката — каза тя. — Единственото важно нещо е страната да бъде защитена. Няма значение кой води армията, стига тя да го следва.

— Е, във всеки случай, майка ми не е и помисляла да предяви претенции към трона. Не би и мечтала за такова нещо. Тя се омъжила за баща ми и станала кралица на Англия чрез брака си. И тъй като тя била принцесата на Йорк, а той бил наследникът на Ланкастър, планът на баба ми успял. Баща ми може и да е спечелил трона си чрез завоевание, в резултат на претенции; но ние ще го получим по наследство.

Каталина кимна:

— Майка ми казваше, че няма нищо лошо един мъж да бъде новак на престола. Важното не е да спечелиш трона, а да го задържиш.

— Ние ще го задържим — каза той уверено. — Ние с теб ще създадем велика страна. Ще построим пътища и пазари, църкви и училища. Ще изградим обръч от крепости по крайбрежието и ще построим кораби.

— Ще създадем съдилища, както направиха майка ми и баща ми в Испания — каза тя, като се отдаде на удоволствието да планира бъдеще, за което бяха единомисленици. — Така че никой човек да не може

да се отнася несправедливо към друг. Така че всеки човек да знае, че може да отиде в съда и проблемът му да бъде изслушан.

Той вдигна чаша за нея.

— Трябва да започнем да записваме това — каза той. — И трябва да започнем да планираме как да бъде направено.

— Ще минат години, преди да се възкачим на трона.

— Никога не се знае. Не го пожелавам — Бог знае, че почитам баща си и майка си и не бих пожелал нещо да се случи преди времето, което Бог е отредил. Но човек никога не знае. Аз съм Уелски принц, ти си принцеса. Но ние ще бъдем крал и кралица на Англия. Би трябвало да знаем кого ще приемем в двора си, редно е да знаем какви съветници ще изберем, добре е да знаем как ще направим тази страна наистина велика. Ако това е мечта, тогава можем да говорим за нея заедно нощем, както правим сега. Но ако е план, редно е да го пишем през деня, да се съветваме по него, да помислим как бихме могли да постигнем нещата, които искаме.

Лицето ѝ светна.

— Навярно ще е добре да се занимаваме с това, след като приключим с уроците си за деня. Може би възпитателят ти би ни помогнал, а също и моят изповедник.

— И моите съветници — каза той. — Бихме могли да започнем тук, в Уелс. Мога да направя каквото искам, в границите на разумното. Можем да основем колеж тук, и да построим училища. Можем дори да поръчаме тук построяването на кораб. В Уелс има корабостроители, можем да построим първия от отбранителните си кораби.

Тя плесна с ръце като малко момиче, каквото си беше всъщност.

— Можем да започнем царуването си! — възкликна.

— Да живее кралица Катерина! Кралица на Англия! — каза Артур закачливо, но при звука на думите спря и я погледна по-сериозно. — Нали знаеш, ще чуеш хората да казват това, любов моя. *Vivat! Vivat Catalina Regina*, кралица Катерина, кралица на Англия.

* * *

Това прилича на приключение — да се питаме каква страна можем да създадем, какви крал и кралица ще бъдем. Естествено е да

мислим за Камелот. Това беше любимата ми книга от библиотеката на майка ми, а в библиотеката на бащата на Артур откривам протрития от прелистване екземпляр, който принадлежи на Артур.

Знам, че Камелот е приказка, идеал, толкова нереален, колкото и любовта на един трубадур, или замък от вълшебна приказка, или от легендите за разбойници, съкровища и духове. Но в идеята да управляваме едно кралство справедливо, със съгласието на хората, има нещо, което е повече от вълшебна приказка.

Артур и аз ще наследим огромна мощ: баща му се е погрижил за това. Мисля, че ще наследим силен престол и голямо богатство. Ще наследим трона с благосклонността на народа; кралят не е обичан, но е уважаван, и никой не иска завръщане към безкрайните битки. Тези англичани изпитват ужас от гражданска война. Ако се възкачим на трона с такава власт, с такова богатство, и разполагаме с тази доброжелателност, не се съмнявам, че можем да създадем една велика страна.

И тя ще бъде велика страна в съюз с Испания. Наследник на родителите ми е синът на Хуана, Карл. Той ще бъде император на Свещената Римска империя и крал на Испания. Той е мой племенник и между нас ще съществува приятелство като между сродници. Какъв могъщ съюз ще бъде това: великата Свещена Римска империя и Англия! Никой няма да може да се изправи срещу нас, ще можем да си поделим Франция, можем да си поделим по-голямата част от Европа. Тогава заедно — империята и Англия — ще се изправим срещу маврите, тогава ще победим и целият Изток, Персия, Отоманската империя, Индиите, дори Китай, ще бъдат открити пред нас.

* * *

Установеният ред в замъка се промени. В дните, които започваха да стават по-топли и светли, младите принц и принцеса на Уелс превърнаха покоите на Каталина в свой кабинет, завлякоха една голяма маса до прозореца, за да улавят следобедната светлина, и забодоха карти на Уелс върху покритата с лен ламперия.

— Сякаш планирате военен поход — каза мило лейди Маргарет Поул.

— Принцесата трябва да си почива — отбеляза с негодувание доня Елвира, без да се обръща конкретно към някого.

— Неразположена ли се чувствате? — попита бързо лейди Маргарет.

Каталина се усмихна и поклати глава: започваше да свиква с обсебващия интерес към здравето ѝ. Докато не беше в състояние да каже, че носи наследника на Англия, хората нямаше да я оставят на спокойствие и вечно щяха да я питат как се чувства.

— Нямам нужда да си почивам — каза тя. — А утре, ако се съгласите да дойдете с мен, бих искала да изляза и да видя нивите.

— Нивите ли? — попита лейди Маргарет, доста стъписана. — През март? Едва след седмица или дори повече ще започнат да ги разорават, няма почти нищо за гледане.

— Трябва да се уча — каза Каталина. — Там, където живеех, през лятото е толкова сухо, че трябваше да се прокопават малки напоителни канавки във всички ниви, в основата на всяко дърво, да отвеждаме водата до растенията, за да сме сигурни, че могат да се напояват и да живеят. Когато за първи път пътувахме през тази страна и видях канавките край вашите ниви, бях толкова невежа, че си помислих, че се използват за напояване. — При този спомен тя се засмя на глас. — А после принцът ми каза, че това са канали за отвеждане на водата. Не можех да повярвам! Затова по-добре да излезем на езда, и ще трябва да ми обясните всичко.

— Една кралица няма нужда да знае тези неща — обади се доня Елвира от ъгъла с приглушена нотка на неодобрение в гласа. — Защо ѝ е да знае какво отглеждат фермерите?

— Разбира се, че една кралица трябва да знае — отвърна раздразнена Каталина. — Тя трябва да знае всичко за страната си. Как иначе може да я управлява?

— Сигурна съм, че вие ще бъдете прекрасна кралица на Англия — каза лейди Маргарет, вдворявайки мир.

Каталина засия.

— Ще бъда възможно най-добрата кралица на Англия — каза тя. — Ще се грижа за бедните, и ще подпомагам църквата, а ако някога влезем във война, ще потегля да се сражавам за Англия, точно както майка ми се сражаваше за Испания.

* * *

Планирайки бъдещето заедно с Артур, забравям носталгията си по Испания. Всеки ден се сещаме за някое подобрение, което бихме могли да направим, някой закон, който трябва да бъде променен. Четем заедно — книги по философия и политика — обсъждаме въпроса дали на хората може да се повери свобода, дали един крал би трябвало да бъде добър тиран като онези от античността или да се оттегли от властта си. Говорим за родината ми: за убеждението на моите родители, че една страна се създава чрез единна църква, единен език и единен закон. Питаме се също дали би било възможно да направим като маврите: да създадем страна с един закон, но с много религии и много езици, и да приемем, че хората са достатъчно благоразумни да изберат най-доброто.

Спорим, разговаряме. Понякога избухваме в смях, понякога имаме разногласия. Артур е винаги мой любим и безспорно — мой съпруг. А сега се превръща и в мой приятел.

* * *

Каталина беше в малката градина на замъка Лъдлоу, засадена покрай източната стена, потънала в задълбочен разговор с един от градинарите на замъка. В спретнати лехи около нея бяха подредени подправките, използвани от готвачите, както и някои цветя и билки с лечебни свойства, отглеждани от лейди Маргарет. Артур, който видя Каталина, докато се връщаше от изповедта си в кръглия параклис, хвърли поглед нагоре към голямата зала да се увери, че никой няма да му попречи, и се измъкна тайно, за да отиде при нея. Когато се приближи, тя жестикулираше, опитвайки се да опише нещо. Артур се усмихна.

— Принцесо — поздрави той официално.

Тя му направи нисък реверанс, но погледът ѝ грейна от удоволствие, че го вижда.

— Сир.

Градинарят бе паднал на колене в калта при пристигането на принца.

— Можеш да се изправиш — каза любезно Артур. — Не мисля, че ще намерите много красиви цветя по това време на годината, принцесо.

— Опитвах се да поговоря с него за отглеждане на зеленчуци за салата — каза тя. — Но той говори уелски и английски, а аз опитах на латински и френски, и изобщо не се разбираме.

— Мисля, че ще се присъединя към него. И аз не разбирам. Какво е „салата“?

Тя се замисли за миг:

— *Acetaria*^[2].

— *Acetaria*? — запита той неразбиращо.

— Да, салата.

— Какво точно представлява?

— Това са зеленчуци, които се берат и се ядат, без да се готвят — обясни тя. — Питам го дали може да ми посади малко.

— Ядат се сурови? Без приготвяне?

— Да, защо не?

— Защото ще се поболееш ужасно, ако ядеш несготвена храна в тази страна.

— Като плодовете, като ябълките. Нали ги ядете сурови.

Той не беше убеден.

— По-често — печени, или консервирани, или сушени. А и във всички случаи това са плодове, а не някакви листа. Но какви зеленчуци искаш?

— *Lactuca*^[3] — каза тя.

— *Lactuca*? — повтори той. — Никога не съм чувал за това.

Тя въздъхна:

— Знам. Изглежда, че никой от вас не знае нищо за зеленчуците. *Lactuca* прилича на... — затърси из ума си името на наистина ужасния зеленчук, който беше принудена да изяде, сварен на каша по време на една вечеря в Гринич. — Морски копър — каза тя. — От растенията, които имате, най-близкото до *lactuca* вероятно е морският копър. Но *lactuca* се яде, без да се готви, и е хрупкава и сладка.

— Зеленчуците? Хрупкави?

— Да — каза тя търпеливо.

— И ядете това в Испания?

Тя едва не се засмя на ужасеното му изражение.

— Да. Ще ти хареса.

— А можем ли да го отглеждаме тук?

— Мисля, че той ми казва „не“. Никога не е чувал за такова нещо. Няма семена. Не знае къде можем да намерим такива семена. Не вярва, че това растение ще порасне тук. — Тя вдигна поглед към небето с бързо движещите се по него дъждовни облаци. — Може би е прав — каза тя с лека умора в гласа. — Сигурна съм, че този зеленчук има нужда от много слънчева светлина.

Артур се обърна към градинаря:

— Някога чувал ли си за растение, наречено *lactuca*?

— Не, ваша светлост — каза мъжът със сведена глава. — Съжалявам, ваша светлост. Може би е испанско растение. Звучи много варварско. Да не би нейно кралско височество да иска да каже, че там ядат трева? Като овце?

Устната на Артур потрепна:

— Не, мисля, че е някаква билка. Ще я питам.

Той се обърна към Каталина, взе дланта ѝ и я пхна в сгъвката на лакътя си.

— Знаеш ли, понякога през лятото тук е много слънчево и много горещо. Наистина. Ще откриеш, че по пладне слънцето е твърде горещо. Ще трябва да седиш на сянка.

Тя невярващо премести поглед от студената кал към сгъстяващите се облаци.

— Не сега, знам; а през лятото. Облягал съм се на тази стена и съм откривал, че е топла на допир. Знаеш ли, отглеждаме ягоди, малини и праскови. Всички плодове, които отглеждате вие в Испания.

— Портокали?

— Е, може би портокали не — призна той.

— Лимони? Маслини?

Той заяви надутно:

— Всъщност да.

Тя го погледна подозрително:

— Фурми?

— В Корнуол — потвърди той със сериозно изражение. — Разбира се, в Корнуол е по-топло.

— Захарна тръстика? Ориз? Ананаси?

Той се опита да отговори утвърдително, но не успя да потисне кикотенето си, а тя се разсмя високо и посегна да го удари.

Когато отново се овладяха, той се огледа из вътрешния двор и каза: „Хайде, известно време никой няма да забележи, че ни няма“, поведе я надолу по стъпалата към изхода за внезапни нападения и двамата излязоха през скритата врата.

Малка пътека ги отведе до склона, който се спускаше стръмно от замъка надолу към реката. При приближаването им няколко агнета, след които лениво вървеше пастирче, се подплашиха и се разбягаха. Артур плъзна ръка около талията ѝ и тя нагоди крачките си към неговите.

— Наистина отглеждаме праскови — увери я той. — Другите неща — не, разбира се. Но съм сигурен, че можем да отглеждаме твоята *lactuca*, каквото и да е това. Трябва ни само градинар, който да донесе семената и който вече да е отглеждал нещата, които искаш. Защо не пишеш на главния градинар в Алхамбра и не го помолиш да ти изпрати някого?

— Мога ли да повикам градинар? — попита тя невярващо.

— Любов моя, ти ще бъдеш кралица на Англия. Можеш да повикаш цял полк градинари.

— Наистина ли?

Артур се засмя при вида на възторга, който озари лицето ѝ.

— Веднага. Не си ли даваше сметка за това?

— Не! Но къде ще сади растенията си той? До стената на замъка няма място, а ако освен зеленчуци ще садим и плодове...

— Ти си принцеса на Уелс! Можеш да си посадиш градина, където ти харесва. Можеш да получиш и цял Кент, ако искаш, скъпа моя.

— Кент?

— Там отглеждаме ябълки и хмел; мисля, че можем да пробваме с *lactuca*.

Каталина се засмя заедно с него:

— Не си и помислях такова нещо. Дори не си мечтаех да повикам градинар. Само да бях довела един още в началото! Имам всички тези безполезни придворни дами, а се нуждая от градинар.

— Може да го замениш за доня Елвира.

Тя се изкикоти звучно.

— Ах, Боже мой, ние сме благословени — каза той простичко. — Благословени сме един с друг, и в живота си. Ще имаш всичко, което поискаш, винаги. Кълна се в това. Искаш ли да пишеш на майка си? Тя може да ти изпрати двама добри градинари, а аз веднага ще наредя да обърнат малко земя.

— Ще пиша на Хуана — реши тя. — В Нидерландия. Тя живее в северната част на християнски свят като мен. Трябва да знае какво ще расте в такъв климат. Ще ѝ пиша и ще разбера какво е направила тя.

— И ще ядем *lactuca*! — възкликна той, като целуна пръстите ѝ. — По цял ден. Няма да ядем нищо освен *lactuca*, каквото и да е това, като овце, които пасат трева.

— Разкажи ми приказка.

— Не, ти ми разкажи нещо.

— Ако ми разкажеш пак за падането на Гранада.

— Ще ти разкажа. Но ти трябва да ми обясниш нещо.

Артур се протегна и я придърпа, така че тя лежеше напъряно на леглото, с глава на рамото му. Каталина чувстваше повдигането и спадането на гладките му гърди, докато дишаше, и чуваше лекото туптене на сърцето му, постоянно като любовта.

— Ще ти обясня всичко — тя долови усмивката в гласа му. — Днес съм необикновено мъдър. Трябваше да ме чуеш след вечеря, докато раздавах правосъдие.

— Ти си много справедлив — призна тя. — Наистина обичам да слушам, когато отсъждаш.

— Аз съм истински Соломон — каза той. — Ще ме наричат Артур Добрия.

— Артур Мъдрия — предложи тя.

— Артур Великолепния.

Каталина се изкикоти.

— Но искам да ми обясниш нещо, което чух за майка ти.

— Така ли, какво?

— Една от английските придворни дами ми каза, че тя била сгодена за тиранина Ричард. Помислих си, че сигурно съм я разбрала

погрешно. Говорехме на френски, и си помислих, че сигурно съм сгрешила.

— О, онази история — каза той, като завъртя леко глава.

— Не е ли вярна? Надявам се, че не съм те обидила?

— Не, ни най-малко. Тази история често се разказва.

— Нима е вярна?

— Кой знае? Само майка ми и тиранинът Ричард могат да знаят какво се е случило. Единият от тях е мъртъв, а другият мълчи като гроб.

— Ще ми разкажеш ли? — попита тя предпазливо. — Или изобщо не бива да говорим за това?

Той сви рамене:

— Съществуват две истории — добре известната, и нейната сянка. Историята, която всички знаят, е че майка ми поискала свято убежище заедно с майка си и сестрите си; всички заедно се криели в една църква. Знаели, че ако излязат, ще бъдат арестувани от узурпатора Ричард и ще изчезнат в Тауър като малките ѝ братя. Никой не знаел дали принцовете са живи или мъртви, но никой не ги бил виждал, всички се опасявали, че те са мъртви. Майка ми писала на баща ми — е, майка ѝ наредила да го направи, — казала му, че ако той, един Тюдор от рода Ланкастър, дойде в Англия, тогава тя, принцеса от рода Йорк, ще се омъжи за него и старата вражда между двете фамилии ще приключи завинаги. Казала му да дойде и да я спаси, и да познае любовта ѝ. Той получил писмото, събрал армия, дошъл да намери принцесата, оженил се за нея, и донесъл мир на Англия.

— Това ми разказа и преди. Много хубава история.

Артур кимна.

— А историята, която не се разказва?

Той се изкикоти против волята си.

— Доста е скандална. Говори се, че тя изобщо не е била в свято убежище. Говори се, че напуснала убежището, напуснала майка си и сестрите си. Отишла в двора. Съпругата на крал Ричард била мъртва и той си търсел друга. Тя приела предложението за брак на крал Ричард. Щяла да се омъжи за своя чичо, тиранина, за човека, убил братята ѝ.

Ръката на Каталина бавно се вдигна към устата, за да заглуши шокираното ѝ ахване: очите ѝ бяха широко отворени:

— Не!

— Така се говори.

— Майка ти, кралицата?

— Самата тя — каза той. — Всъщност говорят и още по-лоши неща. Че тя и Ричард се сгодили, докато съпругата му била на смъртно легло. Затова винаги съществува такава враждебност между нея и баба ми. Баба ми ѝ няма доверие, но никога не казва защо.

— Как е могла? — запита тя.

— Как е могла да не го стори? — отвърна рязко той. — Ако погледнеш нещата от нейната гледна точка, тя е била принцеса на Йорк, баща ѝ бил мъртъв, майка ѝ била неприятелка на краля, принудена да се оттегли в убежище — затворничка също толкова, колкото ако била в Тауър. Ако искала да оцелее, трябвало по някакъв начин да се сдобие с благоволенieto на краля. Ако изобщо е искала да бъде призната за принцеса, трябвало да получи неговото признание. Ако искала да бъде кралица на Англия, трябвало да се омъжи за него.

— Но нима не би могла... — подхвана тя, а после млъкна.

— Не. — Той поклати глава. — Не виждаш ли? Тя била принцеса; нямала твърде голям избор. Ако е искала да остане жива, е щяла да бъде принудена да се подчини на краля. Ако искала да бъде кралица, щяла да е принудена да се омъжи за него.

— Можела е да събере собствена армия.

— Не и в Англия — напомни ѝ той. — Трябвало е да се омъжи за краля на Англия, за да стане кралица на страната. За нея това е бил единственият начин.

Каталина замълча за миг:

— Благодаря на Бог, че за да бъда кралица, трябваше да се омъжа за теб, че съдбата ме доведе толкова лесно тук.

Той се усмихна:

— Благодаря на Бог, че сме доволни от съдбата си. Защото щяхме да се оженим, и ти щеше да станеш кралица на Англия, независимо от това дали ме беше харесала или не. Нали?

— Да — каза тя. — За една принцеса никога не съществува избор.

Той кимна.

— Но баба ти, нейна светлост майката на краля, сигурно е планирала сватбата на майка ти с баща ти. Защо не ѝ прощава? Нали майка ти е била част от плана.

— Онези две властни жени — майката на баща ми и майката на майка ми — уговорили сделката помежду си като две перачки, продаващи крадено бельо.

Тя нададе лек, шокиран писък.

Артур се засмя: откриваше, че ужасно му се нрави да я изненадва.

— Ужасно, нали? — отвърна той спокойно. — В един момент майката на майка ми вероятно е била най-мразената жена в Англия.

— А къде е тя сега?

Той сви рамене:

— Беше в двора за известно време, но нейна светлост майката на краля дотолкова я ненавиждаше, че се отърва от нея. Била е прочута с красотата си, знаеш, а също и много умела в заговорите и кроежите. Баба ми я обвини, че крояла заговор срещу баща ми, и той избра да ѝ повярва.

— Нали не е мъртва? Нима са я екзекутирали?

— Не. Той я изпрати в манастир, тя вече изобщо не идва в двора.

Каталина бе ужасена.

— Баба ти е наредила родната майка на кралицата да бъде затворена в манастир?

Той кимна, с мрачно лице.

— Така е. Нека това ти служи за поука и предупреждение, любима. Баба ми не приема радушно в двора никой, който може да отклони вниманието от собствената ѝ власт. Погрижи се никога да не я ядосваш.

Каталина поклати глава.

— Никога не бих го сторила. Изпитвам пълен ужас от нея.

— Аз също! — засмя се той. — Но аз я познавам, и те предупреждавам. Тя няма да се спре пред нищо, за да задържи властта на сина си и на семейството си. Нищо няма да отклони вниманието ѝ от тази цел. Тя не обича никого освен него. Не обича мен, не е обичала съпрузите си — никого освен него.

— И теб дори?

Той поклати глава.

— Дори него не обича така, както ти разбираш обичта. Той е момчето, за което тя е решила, че е родено да бъде крал. Отпратила го, когато бил още почти бебе, в името на безопасността му. Погрижила се

той да оцелее през момчешките си години. После му наредила да се изправи пред лицето на ужасна опасност, за да предяви правата си над трона. Можела е да обича само един крал.

Тя кимна.

— Той е бил нейният претендент.

— Точно така. Тя поискала трона за него. Тя го направила крал.

И той е крал.

Той видя мрачното ѝ лице.

— Е, стига с това. Трябва да ми изпееш твоята песен.

— Коя?

— Има ли друга за падането на Гранада?

— Сигурно десетки.

— Изпей ми една — нареди той. Натрупа още две възглавници зад главата си, а тя коленичи пред него, отметна назад гъстата си червена коса и запя с нисък, сладък глас:

*Слънце смръщено залязва, плач надига се в Гранада.
Троицата тук зоват, там се молят на Махон,
но потъпкан бе Коранът, кръст Христов го замени.
Тук камбана в миг прозвънва, рог на маври там
звучи.*

*„Тебе славим, Свети Боже!“ — хор припява
многогласен.*

*От минарето на Алхамбра полумесецът развя се,
отвя го гербът арагонски, на Кастилия мощта.
Един крал идва триумфално,
друг си тръгва с плач в нощта.*

Той мълча няколко дълги минути. Тя отново се изтегна по гръб до него, взирайки се неவிждащо в бродирания балдахин над главите им.

— Винаги е така, нали? — отбеляза той. — Възходът на един означава падението на друг. Аз ще бъда крал, но едва когато баща ми умре. А когато аз умра, ще царува синът ми.

— Артур ли ще го наречем? — попита тя. — Или Хенри, на баща ти?

— Артур е хубаво име — каза той. — Хубаво име за една нова кралска фамилия в Британия. Артур за Камелот, и Артур — на мен. Не ни трябва още един Хенри, брат ми стига за всички. Да го кръстим Артур, а по-голямата му сестра ще се казва Мери.

— Мери? Искях да я нарека Изабела, на майка ми.

— Можеш да наречеш следващото момиче Изабела. Но искам първородната ни дъщеря да бъде кръстена Мери.

— Артур трябва да бъде пръв.

Той поклати глава:

— Първо ще си родим Мери, та с момичето да се научим как се правят всички неща.

— Как се правят всички неща?

Той махна с ръка:

— Кръщаването, усамотението преди раждане, раждането, цялата тази суматоха, дойката, люлките, бавачките. Баба ми е написала невероятна книга, за да постанови как трябва да се прави всичко това. Ужасно сложно е. Но ако ни се роди първо Мери, детската стая ще е съвсем готова, а при следващото ти раждане ще сложим в люлката нашия син и наследник.

Каталина се надигна и му се нахвърли с престорено възмущение:

— Искаш да се упражняваш върху дъщеря ми как да бъдеш баща? — възкликна тя.

— Не би искала да започнеш със сина ми — възрази той. — Това ще бъде розата от розовия храст на Англия. Не забравяй, че точно така наричат и мен: „розата на Англия“. Мисля, че би трябвало да се отнасяш към моята розова пъпка, моето малко цветче, с голямо уважение.

— Тогава тя ще се казва Изабела — постави условие Каталина. — Ако се роди първа, ще бъде Изабела.

— Мери, като небесната повелителка.

— Изабела, на кралицата на Испания.

— Мери, за да въздам благодарност за това, че ти дойде при мен. Най-сладкият дар, който небето можеше да ми даде.

Каталина се разтопи в обятията му.

— Изабела — каза тя, докато той я целуваше.

— Мери — прошепна той в ухото ѝ. — И нека да я направим сега.

Утро е. Лежа будна, зазорява се и чувам как птиците бавно запяват. Слънцето изгрява и през решетъчния прозорец зървам синьо небе. Може би денят ще бъде топъл, може би лятото най-сетне идва.

До мен Артур диша тихо и равномерно. Чувствам как сърцето ми прелива от любов към него. Полагам длан върху русите къдри на главата му и се питам дали някоя жена е обичала мъж така, както аз обичам него.

Размърдвам се и полагам другата си ръка върху топлия си заоблен корем. Възможно ли е снощи да сме направили дете? Дали там, на сигурно място в утробата ми, вече има бебе, което ще бъде наречено Мери, принцеса Мери, която ще бъде розата от розовия храст на Англия?

Чувам стъпките на прислужницата, която шета из приемната ми — носи дърва за огъня, разпалва въглените. Артур все още не се помръдва. Нежно слагам ръка на рамото му. „Събуди се, сънльо“, казвам със стоплен от любов глас. „Слугите са отвън, трябва да си вървиш.“

Той е влажен от пот, кожата на рамото му е студена и лепкава.

— Любов моя? — питам аз. — Добре ли си?

Той отваря очи и ми се усмихва:

— Не ми казвай, че вече е сутрин. Толкова съм уморен, че мога да спя още един ден.

— Сутрин е.

— О, защо не ме събуди по-рано? Сутрин те обичам толкова много, а сега ще мога да те имам чак довечера.

Притискам лице към гърдите му.

— Недей. Аз също се успах. Стоим до късно. Сега ще трябва да си вървиш.

Артур ме прегръща плътно, сякаш му е непоносимо да ме пусне; но чувам как камериерът, който отговаря за спалнята му, отваря външната врата, за да донесе гореща вода. Отдръпвам се от него.

Чувствам се, сякаш откъсвам пласт от собствената си кожа. Непоносимо ми е да се отдалеча от него.

Внезапно съм поразена от топлината на тялото му, от топлината, която се излъчва от усуканите завивки около нас.

— Толкова си горещ!

— Това е страст — казва той с усмивка. — Ще трябва да отида на литургия, за да се охладя.

Той се измъква от леглото и загръща раменете си с халата. Залита леко.

— Любими, добре ли си? — питам.

— Малко замаян, нищо повече — казва той. — Заслепен от страст, и за всичко си виновна ти. Ще се видим в параклиса. Моли се за мен, скъпа.

Ставам от леглото и махам резето на вратата към бойниците, за да го пусна да излезе. Той се олюлява леко, докато се качва по каменните стъпала, после го виждам как изправя рамене, за да вдиша свежия въздух. Затварям вратата зад гърба му, а после се връщам в леглото си. Хвърлям поглед из стаята: никой не би могъл да се досети, че той е бил тук. След миг доня Елвира потропва на вратата ми и влиза заедно с придворната дама, а зад тях — две прислужници с каната с гореща вода и роклята ми за деня.

— Спахте до късно, сигурно сте преуморена — казва доня Елвира неодобрително; но аз съм толкова умиротворена и толкова щастлива, че не си давам труд да отговоря.

* * *

В параклиса успяха само да си разменят скрити усмивки. След литургията Артур излезе на езда, а Каталина отиде да закуси. След закуска беше време да учи заедно със свещеника си, и Каталина се разположи край масата в прозоречната ниша заедно с него, с книгите пред тях, и се зае да изучава посланията на свети Павел.

Маргарет Поул влезе, докато Каталина затваряше книгата си.

— Принцът моли да отидете при него в покоите му — каза тя.

Каталина се изправи.

— Случило ли се е нещо?

— Мисля, че той не е добре. Отпрати всички освен личните си камериери и слугите си.

Каталина тръгна веднага, последвана от доня Елвира и лейди Маргарет. Покоите на принца бяха претърпкани с обичайните присъстващи в малкия двор: мъже, които търсеха благоволение или внимание, просители, молеци за справедливост, любопитни зяпачи и множество по-незначителни слуги и служители. Каталина си проправи път през всички тях до двойните врати към личните покои на Артур, и влезе.

Той седеше в един стол до огъня, с много бледо лице. Доня Елвира и лейди Маргарет чакаха на вратата, докато Каталина се отпрати бързо към него.

— Болен ли си, любов моя? — попита тя бързо.

Той успя да се усмихне, но тя видя, че това му струваше усилие.

— Мисля, че съм хванал някаква простуда — каза той. — Не се приближавай, не искам да ти я предам.

— Горещо ли ти е? — попита тя със страх, мислейки си за „потната болест“, която започваше като треска и убиваше жертвите си.

— Не, усещам студ.

— Е, това не е изненадващо в тази страна, където непрекъснато вали или сняг, или дъжд.

Той отново успя да се усмихне.

Каталина се огледа наоколо и видя лейди Маргарет.

— Лейди Маргарет, трябва да повикаме лекаря на принца.

— Вече изпратих слугите си да го намерят — каза тя, като пристъпи напред.

— Не искам да се вдига шум — каза Артур раздражено. — Просто исках да ви кажа, принцесо, че не мога да дойда на вечеря.

Погледът ѝ срещна неговия.

„Как ще останем насаме?“ — беше неизреченият въпрос.

— Ще позволите ли да вечерям в покоите ви? — попита тя. — Можем ли да вечеряме заедно, насаме, след като сте болен?

— Да, нека го направим — заяви той.

— Говорете първо с лекаря — посъветва го лейди Маргарет. — Ако ваша светлост позволи. Той може да ви посъветва какво да ядете, и дали е безопасно за принцесата да бъде с вас.

— Той не е болен — настоя Каталина. — Казва, че просто се чувства уморен. Причината е просто в студения въздух тук, или във влагата. Вчера беше студено, а той беше на езда през половината ден.

На вратата се почука и един глас се обади:

— Доктор Биърхърт е тук, ваша светлост.

Артур повдигна ръка в знак на разрешение. Доня Елвира отвори вратата и лекарят влезе в стаята.

— Принцът чувства студ и умора. — Каталина тръгна веднага към него, като заговори бързо на френски. — Болен ли е? Аз не мисля, че е болен. Вие какво мислите?

Докторът се поклони ниско на нея и на принца. Поклони се на лейди Маргарет и доня Елвира.

— Съжалявам, не разбирам — смутено се обърна той на английски към лейди Маргарет. — Какво казва принцесата?

Каталина плесна с ръце в пристъп на безсилно раздразнение.

— Принцът... — поде тя на английски.

Маргарет Поул дойде и застана до нея.

— Негова светлост не е добре — каза тя.

— Мога ли да говоря с него насаме? — попита докторът.

Артур кимна. Опита се да се надигне от стола, но почти залитна. Докторът мигновено се озова до него, за да го подкрепи, и го въведе в спалнята му.

— Не може да е болен. — Каталина се обърна към доня Елвира и ѝ заговори на испански. — Снощи беше добре. Едва тази сутрин почувства горещина. Но каза, че е само уморен. Но сега едва стои на краката си. Не може да е болен.

— Кой знае каква болест може да си навлече човек в този дъжд и мъгла? — отвърна кисело дуенята. — Цяло чудо е, че самата вие не сте болна. Цяло чудо е, че някой от нас може да понася това време.

— Не е болен — каза Каталина. — Просто е преуморен. Вчера язди дълго. И беше студено, имаше много студен вятър. Аз самата го забелязах.

— Вятър като този може да убие човек — каза доня Елвира мрачно. — Навява толкова много студ и влага.

— Престанете! — възкликна Каталина, като запуши ушите си с ръце. — Не искам да чувам и дума повече. Той просто е уморен,

изтощен. И може би се е простудил. Няма нужда да говорите за убийствени ветрове и влага.

Лейди Маргарет пристъпи напред и нежно улови ръцете на Каталина.

— Бъдете търпелива, принцесо — посъветва я тя. — Доктор Биъруърт е много добър лекар и познава принца от детството му. Принцът е силен млад човек и е в добро здраве. Вероятно няма абсолютно никаква причина за тревога. Ако доктор Биъруърт се тревожи, ще повикаме личния лекар на краля от Лондон. Скоро ще го излекуваме.

Каталина кимна, отиде да седне до прозореца и се загледа навън. Небето се беше покрило с облаци, слънцето почти се бе скрило. Отново валеше, дъждовните капки се стичаха по малките стъклени прозорчета. Каталина се загледа в тях. Опита се да отклони ума си от мисълта за смъртта на брат си, който беше обичал толкова много съпругата си, очакваща раждането на техния син. Хуан беше умрял само няколко дни след като се разболя, и никой така и не разбра каква точно е била болестта му.

— Няма да мисля за него, не и за бедния Хуан — прошепна Каталина на себе си. — Нещата изобщо не са същите. Хуан винаги е бил крехък, дребен, но Артур е силен.

Стори ѝ се, че лекарят се забави дълго, и когато излезе от спалнята, Артур не беше с него. Каталина, която се беше надигнала от мястото си веднага щом вратата се отвори, надникна зад него и видя Артур да лежи на леглото, наполовина съблечен, полузаспал.

— Мисля, че личните му камериери трябва да го подготвят да си легне — каза докторът. — Много е отпаднал. По-добре ще е да си почива. Ако внимават, могат да го сложат да си легне, без да го събудят.

— Болен ли е? — попита Каталина, като говореше бавно на латински. — *Aegrotat*^[4]? Много ли е зле?

Докторът разпери ръце.

— Има треска — каза той предпазливо, като говореше бавно на френски. — Мога да му дам отвара, която ще свали температурата.

— Знаете ли какво е? — попита лейди Маргарет, с много нисък глас. — Не е потната болест, нали?

— Дай Боже да не е. А и в града няма други случаи, доколкото знам. Но трябва да пазите тишина около него и да го оставите да си почива. Ще отида да приготвя отварата и ще се върна.

Приглушеният английски беше неразбираем за Каталина.

— Какво казва той? Какво каза? — настойчиво запитва тя лейди Маргарет.

— Нищо повече от това, което чухте — успокои я по-възрастната жена. — Принцът има треска и се нуждае от почивка. Нека повикам слугите му да го съблекат и да го сложат да си легне както трябва. Ако довечера е по-добре, може да вечеряте с него. Знам, че това ще му хареса.

— Къде отива той? — извика Каталина, когато докторът се поклони и тръгна към вратата. — Той трябва да остане и да наглежда принца!

— Отива да му приготви отвара за облекчаване на треската. Ще се върне веднага. За принца ще бъдат положени най-добрите грижи, ваша светлост. Ние също го обичаме. Няма да го пренебрегнем.

— Зная, че няма... само... Докторът ще се забави ли?

— Ще дойде възможно най-бързо. Пък и вижте, принцът спи. Сънят ще бъде най-доброто лекарство за него. Той може да поспи, да събере сили и да вечеря с вас.

— Мислите ли, че той ще е по-добре тази вечер?

— Ако става дума просто за лека треска и умора, тогава той ще се оправи след няколко дни — каза твърдо лейди Маргарет.

— Ще бдя над съня му — каза Каталина.

Лейди Маргарет отвори вратата и даде знак на главните камериери на принца. Даде им заповеди, а после задърпа принцесата през вътрешния двор към собствените ѝ покои.

— Елате, ваша светлост — каза тя. — Елате да се разходите с мен във вътрешния двор, а после аз ще се върна в покоите му и ще се погрижа да го настанят удобно.

— Ще се върна сега — настоя Каталина. — Ще бдя над съня му.

Маргарет хвърли поглед към доня Елвира.

— Добре е да стоите далече от покоите му, в случай, че той наистина има треска — каза тя, като говореше бавно и ясно на френски, за да може дуенята да я разбере. — Вашето здраве е

изключително важно, принцесо. Няма да си простя, ако нещо се случи с някой от вас.

Доня Елвира пристъпи напред и присви устни. Лейди Маргарет знаеше, че на нея може да се разчита да опази принцесата от опасност.

— Но вие казахте, че той има само лека треска. Значи мога да отида при него?

— Нека почакаме да видим какво ще каже докторът. — Лейди Маргарет сниши глас. — Ако чакате дете, скъпа принцесо, не бихме искали да прихванете тази треска.

— Но ще вечерям с него.

— Ако е достатъчно добре.

— Но той ще иска да ме види?

— Несъмнено. — Лейди Маргарет се усмихна. — Когато треската му премине и тази вечер той се почувства по-добре и седне да изяде вечерята си, ще поиска да ви види. Трябва да бъдете търпелива.

Каталина кимна:

— Ако си тръгна сега, обещавайте ли, че ще останете с него през цялото време?

— Ще се върна сега, ако се разходите навън, а после отидете в стаята си да четете, учите или шиете.

— Ще отида! — каза Каталина, покорявайки се мигновено. — Ще отида в покоите си, ако вие останете при него.

— Отивам веднага — обеща лейди Маргарет.

* * *

Тази малка градина е като двор на тъмница. Обикалям в кръг из градината с билките, и дъждът ръси над всичко капки, дребни като сълзи. В покоите ми не е по-добре, личният ми кабинет прилича на затворническа килия. Непоносимо ми е да имам някого при себе си, а същевременно не мога да търпя и да оставам сама. Накарах дамите да седят в приемната: от бърбуренето им ми идва да запищя от раздразнение. Но когато остана сама в стаята си, копнея за компания. Искam някой да държи ръката ми и да ми казва, че всичко ще се оправи.

Слизам по тесните каменни стълби и минавам калдъръмената настилка, за да отида в кръглия параклис. В заоблената стена е поставен кръст и каменен олтар, а отдолу гори светлина. Това е място на пълен покой; но аз не мога да намеря покой. Пъхам студените си ръце в ръкавите, обгръщам тялото си и вървя покрай кръглата стена: до вратата има трийсет и шест стъпки, а после отново извървявам кръга, като магаре, впрегнато на работа. Моля се, но не вярвам, че ще бъда чута.

— Аз съм Каталина, принцеса на Испания и на Уелс — напомням си. — Аз съм Каталина, възлюбена от Бог, ползваща се със специалното Божие благоволение. Нищо не може да се обърка за мен. Нищо никога не може да се обърка толкова зле за мен. Божията воля е да се омъжи за Артур и да обединя кралствата Испания и Англия. Бог няма да позволи нещо да се случи на Артур или на мен. Зная, че Той обсипва с благоволението си майка ми и мен преди всички други. Този страх сигурно е изпратен, за да ме изпита. Но аз няма да се страхувам, защото знам, че нищо няма да се обърка за мен.

** * **

Каталина чакаше в покоите си, като на всеки час изпращаше дамите си да питат как е съпругът ѝ. Първите няколко часа те съобщаваха, че той още спи, че докторът му е приготвил отвара и стои до леглото му, чакайки го да се събуди. После, в три следобед, казаха, че се е събудил, но горял и бил и трескав. Беше изпил отварата и чакаха да видят спадането на температурата. В четири той беше по-зле, не по-добре, и докторът се зае да приготвя лек по друга рецепта.

Принцът не трябваше да вечеря, щеше само да пие малко хладък ейл и лековете, предписани от доктора за треската.

— Идете и го попитайте дали иска да ме види — нареди Каталина на една от английските си дами. — Непременно говорете с лейди Маргарет. Тя ми обеща, че ще вечерям с него. Напомнете ѝ.

Жената отиде и се върна с мрачно лице:

— Принцесо, всички са много разтревожени — каза тя. — Повикаха лекар от Лондон. Доктор Биъруърт, който го наглеждаше, не знае защо температурата не спада. Лейди Маргарет е там, а също и сър

Ричард Поул, сър Уилям Томас, сър Хенри Върнън, сър Ричард Крофт — всички чакат отвън пред покоите му и вас също няма да пуснат да го видите. Казват, че умът му блуждае.

— Трябва да отида в параклиса. Трябва да се моля — каза Каталина на мига.

Наметна главата си с воал и се върна в кръглия параклис. За нейно удивление изповедникът на принц Артур беше пред олтара, с глава, ниско сведена в молитва, някои от най-изтъкнатите мъже от града и замъка бяха насядали около стената, със сведени глави. Каталина се вмъкна в стаята и падна на колене. Опря брадичка в дланите си и се вгледа в прегърбените рамене на свещеника, търсейки някакъв знак, че Бог чува молитвите му. Нямаше как да разбере. Тя затвори очи.

* * *

Мили Божже, пощади Артур, пощади скъпия ми съпруг, Артур. Той е още момче, аз още момиче, не сме имали време заедно, никакво време. Знаеш какво кралство ще създадем, ако той бъде пощаден. Знаеш какви планове имаме за тази страна, в каква свята крепост ще превърнем тази земя, как ще сразим маврите, как ще защитим това кралство от шотландците. Мили Божже, в милостта си пощади Артур и му позволи да се върне при мен. Искаме да имаме своите деца: Мери, която ще бъде розата от розовия храст, и нашият син Артур, който ще бъде третият римокатолически крал на Англия от династията на Тюдорите. Позволи ни да сторим онова, което обещахме. О, мили Божже, имай милост и го пощади. Майко Божия, застъпи се за нас и го пощади. Мили Господи Иисусе, пощади го. Аз, Каталина, съм тази, която моли за това, и моля в името на майка си, кралица Изабела, която цял живот Ти е служила, която е най-отдадената на християнството кралица, която е служила в Твоите кръстоносни походи. Тя е възлюбена от Теб, аз съм възлюбена от Теб. Моля Те, не ме изоставяй.

* * *

Докато Каталина се молеше, се стъмни, но тя не забеляза. Беше късно, когато доня Елвира я докосна леко по рамото и каза:

— Инфанта, трябва да вечеряте нещо и да си лягате.

Каталина обърна пребледняло лице към дуенята си.

— Какви са новините? — попита тя.

— Казват, че той е по-зле.

* * *

Мили Господи Иисусе, пощади го, сладки Иисусе, пощади ме, сладки Иисусе, пощади Англия. Кажу, че Артур не е по-зле.

* * *

На сутринта съобщиха, че той е прекарал добре нощта, но сред личните му слуги и камериери се мълвеше, че той отпадал. Температурата се беше повишила толкова много, че умът му блуждаеше; понякога си мислеше, че е в детската си стая със сестрите си и с брат си, понякога си мислеше, че е на сватбата си, облечен в блестящ бял сатен, а понякога — изключително странно — си мислеше, че се намира в някакъв фантастичен палат. Говореше за вътрешен двор с миртови храсти, за правоъгълник от вода като огледало, отразяващо златна сграда, и за летящи в кръг ята от бързолети, които обикалят безспир наоколо през целия слънчев ден.

— Ще отида при него — заяви Каталина на лейди Маргарет по пладне.

— Принцесо, може да е потната болест — каза рязко нейна светлост. — Не мога да ви позволя да се приближавате до него. Не мога да допусна да се заразите с нещо. Ще изменя на дълга си, ако ви позволя да се приближите твърде много до него.

— Дължите подчинение на мен! — процеди Каталина.

Жената срещу нея, самата тя принцеса, не трепна дори за миг.

— Първият ми дълг е към Англия — каза тя. — А ако носите наследник на Тюдорите, тогава моят дълг е както към вас, така и към

това дете. Не спорете с мен, моля ви, принцесо. Не мога да ви позволя да пристъпите по-близо от долния край на леглото му.

— Нека отида там тогава — каза Каталина с тон на малко момиченце. — Моля ви, просто ми позволете да го видя.

Лейди Маргарет сведе глава и тръгна начело към кралските покои. Броят на хората, стълпили се в приемната, се беше увеличил, когато из града се беше разнесла вестта, че техният принц се бори за живота си; но хората бяха смълчани; смълчани като множество в траур. Чакаха и се молеха за розата на Англия. Няколко мъже видяха Каталина, с лице, забулено в дантелената ѝ пелерина, и ѝ подвигнаха благословия, после един човек излезе напред и падна на едно коляно.

— Бог да ви благослови, принцесо на Уелс — каза той. — И дано принцът се привдигне от леглото и отново бъде щастлив с вас.

— Амин — изрече Каталина с изстинали устни и продължи нататък.

Двойните врати към вътрешните покои се разтвориха рязко и Каталина влезе вътре. В личния кабинет на принца беше подредена импровизирана аптека — сгъваема маса с големи стъкленици с различни съставки, чукало и хаван, дъска за рязане — а половин дузина мъже в дълги и широки одежди, каквито носеха лекарите, се бяха събрали заедно. Каталина спря за миг, търсейки доктор Биъруърт.

— Докторе?

Той веднага тръгна към нея и падна на едно коляно. Лицето му беше мрачно.

— Принцесо.

— Какви са новините за съпруга ми? — попита тя, като му говореше бавно и ясно на френски.

— Съжалявам, той не е по-добре.

— Но не е по-зле — предположи тя. — Подобрява се.

Той поклати глава и каза простичко:

— *Il est tres malade*^[5].

Каталина чу думите, но сякаш бе забравила езика. Не можеше да ги преведе. Обърна се към лейди Маргарет.

— Какво казва? Че той е по-добре ли? — попита тя.

Лейди Маргарет поклати глава:

— Казва, че той е по-зле — каза тя искрено.

— Но сигурно имат какво да му дадат? — Тя се обърна към доктора: — *Vous avez un médicament*^[6]?

Той посочи масата зад гърба си, превърната в аптека.

— О, само да имахме мавърски лекар! — проплака Каталина. — Те са най-умелите, няма други като тях. Имали са най-добрите медицински университети преди... Само да бях довела лекар със себе си! Арабската медицина е най-добрата в света!

— Правим всичко по силите си — каза докторът сковано.

Каталина се опита да се усмихне.

— Сигурна съм — каза тя. — Просто толкова ми се иска... Е! Може ли да го видя?

Един бърз поглед, разменен между лейди Маргарет и доктора, показва, че този въпрос е бил предмет на доста нервни обсъждания.

— Ще видя дали е буден — каза докторът и излезе.

Каталина зачака. Не можеше да повярва, че едва вчера сутринта Артур се бе измъкнал от леглото ѝ, оплаквайки се, че не го е събудила достатъчно рано, за да се любят. Сега беше толкова болен, че тя не можеше дори да докосне ръката му.

Докторът отвори вратата.

— Можете да дойдете до прага, принцесо — каза той. — Но в името на собственото си здраве и на здравето на детето, което може би носите, не бива да идвате по-близо.

Каталина пристъпи бързо до вратата. Лейди Маргарет пхна в ръката ѝ ароматна топка, натъпкана с парченца изсушен карамфил и билки. Каталина я притисна към носа си. От лютивия мирис очите ѝ се насълзиха, когато надникна в затъмнената стая.

Артур беше проснат на леглото, нощницата му беше издърпана надолу за благоприличие, лицето му бе пламнало и зачервено от треската. Русата му коса беше потъмняла от пот, лицето — изпито и мършаво. Изглеждаше много по-стар от петнайсетте си години. Очите му бяха хлътнали дълбоко в лицето, кожата под тях беше покрита с кафяви петна.

— Съпругата ви е тук — каза му тихо докторът.

Очите на Артур потрепнаха и се отвориха, и тя видя как се присвиха, докато той се опитваше да се съсредоточи върху светлия вход и Каталина, застанала пред него, с побеляло от потрес лице.

— Любов моя — каза той. — *Amo te*^[7].

— *Amo te* — прошепна тя. — Казват, че не може да дойда по-близо.

— Не се приближавай — каза той, с едва доловим глас. — Обичам те.

— И аз те обичам! — Тя долови, че гласът ѝ бе напрегнат от напирани сълзи. — Ще оздравееш ли?

Той поклати глава, твърде изтощен, за да говори.

— Артур! — изрече настойчиво тя. — Ще се оправиш ли?

Той отпусна шава върху горещата си възглавница, събирайки сили.

— Ще се опитам, любима. Ще се опитам с всички сили. За теб. За нас.

— Искаш ли нещо? — попита тя. — Нещо, което мога да ти донеса? — Тя се огледа наоколо. Не можеше да направи нищо за него. Не разполагаше с нищо, с което да му помогне. Ако беше довела със себе си мавърски лекар, ако родителите ѝ не бяха унищожили познанието на арабските университети, ако църквата бе позволила изучаването на медицина, вместо да нарече знанието „ерес“...

— Единственото, което искам, е да живея с теб — промълви той с едва доловим глас.

Тя издаде тихо ридание:

— И аз — с теб.

— Сега принцът трябва да си почине, а вие не бива да се задържате тук — докторът пристъпи напред.

— Моля ви, нека остана! — изплака тя полугласно. — Моля ви, позволете ми. Умолявам ви. Моля ви, позволете ми да бъда с него.

Лейди Маргарет обви ръка около талията ѝ и я дръпна назад.

— Ще дойдете отново, ако си тръгнете сега — обеща тя. — Принцът трябва да почива.

— Ще се върна — извика му Каталина и видя лекия жест на ръката му, с който ѝ показва, че я е чул. — Няма да те изоставя.

Каталина отиде в параклиса да се моли за Артур, но не можеше да изрича молитви. Можеше само да мисли за него, да си представя бялото му лице върху белите възглавници. Единственото, което можеше да прави, бе да чувства пулсирането на желанието си за него.

Бяха женени само сто и четирийсет дни, бяха се любили страстно само деветдесет и четири нощи. Бяха си обещали, че ще имат цял живот заедно: тя не можеше да повярва, че сега е на колене, молейки се за живота му.

* * *

Това не може да се случва, той беше добре едва вчера. Това е някакъв ужасен сън, след миг ще се събудя и той ще ме целуне, и ще ми каже, че съм глупава. Никой не може да се разболее толкова бързо, никой не може за толкова кратко време да се превърне от силен и красив младеж в толкова безнадеждно болен човек. След миг ще се събудя. Не е възможно това да се случва. Не мога да се моля; но няма значение, че не мога да се моля, защото това не се случва наистина. Една молитва, изречена насън, не би означавала нищо. Една сънувана болест не значи нищо. Не съм суеверна езичница, за да се боя от сънища. След миг ще се събудя и ще се смеем на страховете ми.

* * *

Когато стана време за вечеря, тя се надигна, потопи пръст в светената вода, прекръсти се, и с все още мокро от водата чело се върна в покоите му, следвана плътно от доня Елвира.

Тълпите в коридорите пред покоите и приемната бяха по-гъсти от всякога — както мъже, така и жени, безмълвни, така сковани от скръб, че не можеха да изрекат и дума. Правеха път на принцесата, без да кажат дума освен прошепнати благословии. Каталина мина през тях, без да поглежда нито наляво, нито надясно, прекоси приемната, подмина масата с лекарствата, и пристъпи досами вратата на спалнята.

Стражът отстъпи настрани. Каталина почука леко на вратата и я бутна да се отвори.

Те се бяха надвесили над леглото му. Каталина го чу да кашля — плътна, мъчителна кашлица, сякаш в гърлото му бълбукаше вода.

— *Madre de Dios*^[8] — каза тя тихо. — Света Богородице, опази Артур.

Дочул шепота ѝ, докторът се обърна. Лицето му беше бледо.

— Дръпнете се назад! — възкликна той настойчиво. — Това е Потната болест.

Щом чу думите, от които се бе опасявала най-много, доня Елвира отстъпи назад и хвана роклята на Каталина, сякаш искаше да я издърпа от опасността.

— Пуснете ме! — изсъска Каталина и издърпа роклята си от ръцете на дуенята. — Няма да се приближавам, но трябва да говоря с него — каза тя овладяно.

Докторът долови решителността в гласа ѝ.

— Принцесо, той е прекалено слаб.

— Оставете ни — каза тя.

— Принцесо.

— Трябва да говоря с него. Това е въпрос, който засяга кралството.

Един бърз поглед към решителното ѝ лице му подсказа, че няма да приеме отказ. Той мина покрай нея с ниско сведена глава, последван от помощниците си. Принцесата направи лек жест с ръка и доня Елвира се оттегли. Каталина прекрачи прага и затвори вратата пред лицата им.

Видя как Артур се размърда негодуващо.

— Няма да се приближавам повече — увери го тя. — Обещавам. Но трябва да бъда с теб. Непоносимо ми е... — тя млъкна наскоро изречението.

Когато обърна лице към нея, то беше лъскаво от пот, косата му беше толкова мокра, както когато се върна от лов в дъжда. Младежкото му лице беше изопнато, болестта изсмукваше живота от него.

— *Amo te* — изрече той с устни, напукани и потъмнели от треската.

— *Amo te* — отвърна тя.

— Умирам — каза той мрачно.

Каталина не го прекъсна, нито отрече думите му. Артур видя как тя изправи леко рамене, сякаш бе залитнала под смъртоносен удар.

Той си пое хрипливо дъх.

— Но ти въпреки всичко трябва да станеш кралица на Англия.

— Какво?

Той треперливо си пое въздух.

— Любима — подчини ми се. Ти се закле да ми се подчиняваш.

— Ще сторя всичко, което пожелаеш.

— Омъжи се за Хари. Стани кралица. Роди нашите деца.

— Какво? — Тя беше толкова потресена, че ѝ се зави свят. Едва можеше да разбере какво казва той.

— Англия има нужда от велика кралица — каза той. — Особено с него. Той не е годен да управлява. Ти трябва да го научиш. Построй моите крепости. Създай моя флот. Защити се срещу шотландците. Роди моята дъщеря Мери. Роди сина ми Артур. Нека живея чрез теб.

— Любов моя...

— Позволи ми да го направя — прошепна той с копнеж. — Нека опазя Англия чрез теб. Нека живея чрез теб.

— Аз съм твоя съпруга — каза тя ожесточено. — Не негова.

Той кимна.

— Кажим, че не си.

При тези думи тя залитна и потърси опипом вратата, за да се закрепим.

— Кажим, че не съм успял да се справя. — Едва доловима усмивка се появи върху изпитото му лице. — Кажим, че съм бил лишен от мъжественост. После се омъжи за Хари.

— Ти мразиш Хари! — избухна тя. — Невъзможно е да искаш да се омъжи за него. Той е дете! А аз те обичам.

— Той ще бъде крал — каза Артур отчаяно. — Така че ти ще бъдеш кралица. Омъжи се за него. Моля те. Любима. Заради мен.

Вратата зад гърба ѝ се откряна и лейди Маргарет каза тихо:

— Не трябва да го изтощавате, принцесо.

— Трябва да вървя — отчаяно каза Каталина на неподвижната фигура в леглото.

— Обещай ми...

— Ще се върна. Ще се оправя.

— Моля те.

Лейди Маргарет отвори вратата по-широко и хвана Каталина за ръката.

— За негово собствено добро — каза тя тихо. — Трябва да го оставите.

Каталина се отдръпна от стаята; погледна назад през рамо. Артур повдигна ръка на няколко сантиметра от скъпата завивка.

— Обещай — каза той. — Моля те. Заради мен. Обещай. Обещай ми сега, любима.

— Обещавам — думите се откъснаха от устните ѝ.

Ръката му падна, тя го чу да издава лека въздишка на облекчение. Това бяха последните думи, които си казаха.

[1] Матей 19:6. — Б.пр. ↑

[2] Acetaria (лат.) — салата. — Б.пр. ↑

[3] Lactuca (лат.) — маруля. — Б.пр. ↑

[4] Страда ли? (лат.). — Б.пр. ↑

[5] Той е много болен (фр.). — Б.пр. ↑

[6] Имате ли някакво лекарство? (фр.). — Б.пр. ↑

[7] Обичам те (лат.). — Б.пр. ↑

[8] Майко Божия, Богородице (исп.). — Б.пр. ↑

ЗАМЪКЪТ ЛЪДЛОУ 2-РИ АПРИЛ 1502 Г.

В шест часа, по вечерня, изповедникът на Артур, доктор Елденхам, извърши последното миропомазване и Артур почина скоро след това. Каталина коленичи на прага, докато свещеникът помазваше съпруга ѝ с елея, и сведе глава, изслушвайки благословията. Остана на колене и не се изправи, докато не ѝ казаха, че момчето, което бе неин съпруг, е мъртво и че тя е вдовица на шестнайсет години.

Лейди Маргарет от едната ѝ страна и доня Елвира от другата, почти отнесоха, почти завлякоха Каталина до спалнята ѝ. Каталина се вмъкна между студените завивки на леглото си и разбра, че колкото и дълго да чакаше там, нямаше да чуе тихите стъпки на Артур по бойниците отвън пред стаята ѝ, и почукването му на вратата. Никога повече нямаше да отвори вратата и да пристъпи в обятията му. Никога повече той нямаше да я грабне и отнесе в леглото ѝ, след като тя цял ден беше жадувала да бъде в прегръдките му.

— Не мога да го повярвам — каза тя накъсано.

— Изпийте това — каза лейди Маргарет. — Лекарят го остави за вас. Отвара за сън. Ще ви събудя по обяд.

— Не мога да повярвам.

— Принцесо, пийте.

Каталина изпи отварата наведнъж, без да обръща внимание на горчивия вкус. Повече от всичко друго искаше да заспи и да не се събуди никога повече.

* * *

Онази нощ сънувах, че съм на върха на голямата порта на червената крепост, която пази и обкръжава двореца Алхамбра. Над главата ми знамената на Кастилия и Арагон се вееха и плющяха като платната на корабите на Кристобал Колон. Когато засенчих очи от есенното слънце, загледана през голямата равнина на Гранада, видях

простата, позната красота на земята, жълто-кафявата почва, пресечена от хиляди малки канали, по които преминаваше вода от една нива към друга. Под мен беше белостенният град Гранада, дори сега, десет години след нашето завоевание, все още безспорно мавърски град: къщите — до една подредени около сенчести вътрешни дворове, с водоскоци, плискащи се прелъстително в средата, с градини, изпълнени с аромата на късно цъфтящи рози, и клоните на дърветата, натезжали от плод.

Някой ме викаше:

— Къде е инфантата?

И в съня си аз отговорих:

— Аз съм Катерина, кралица на Англия. Това е моето име сега.

* * *

Погребаха Артур, Уелски принц, в деня на свети Георги^[1], светеца-покровител на Англия, след кошмарно пътуване от Лъдлоу до Устър, когато дъждът плющеше толкова силно, че едва си проправяха път. Пътищата бяха залети, крайречните ливади — потънали до колене във вода от поройните дъждове, а Тийм беше преляла от бреговете си и не можеха да минават през бродовете. Трябваше да използват волски каруци за погребалната процесия — конете нямаше как да си проправят път през тинята и калта по пътищата — а когато най-послед големи усилия стигнаха в Устър, всички украси и черното сукно бяха подгизнали.

Стотици хора наизлязоха да видят как печалният кортеж минава през улиците до катедралата. Стотици плакаха за загубата на розата на Англия. След като положиха ковчега му в криптата под мястото за хористите, служителите от домакинството на принца счупиха жезлите, белег на службата им, и ги хвърлиха в гроба при изгубения си господар. За тях всичко беше свършило. Всичко, на което се бяха надявали, служейки на такъв млад и обещаващ принц, беше приключило. Всичко беше свършило за Артур. Сякаш всичко бе свършило и никога не можеше отново да бъде поправено.

* * *

Не, не, не.

* * *

През първия месец на траура Каталина остана в покоите си. Лейди Маргарет и доня Елвира обявиха, че е болна, но не е в опасност. В действителност се бояха за разума ѝ. Тя не се гневеше, нито крещеше, не роптаеше срещу съдбата, нито търсеше плачешком майка си за утеха: лежеше в пълно мълчание, извърнала лице към стената. Склонността на семейството ѝ да се предава на отчаянието я изкушаваше като грях. Знаеше, че не трябва да се поддава на плача и лудостта, защото започнеше ли веднъж, никога нямаше да бъде в състояние да спре. През дългия месец на усамотение Каталина стискаше зъби, бяха ѝ нужни цялата ѝ воля и сила, за да се сдържа да не крещи от скръб.

Когато я будеха сутрин, тя казваше, че е уморена. Не знаеха, че тя почти не смее да се движи от страх, че ще започне да стене на глас. След като я облечаха, седеше на стола си като фигура от камък. Щом ѝ позволяха, се връщаше в леглото, лягаше по гръб и гледаше нагоре към балдахина в ярки цветове, който бе виждала с очи, притворени от обич, и знаеше, че Артур никога повече няма да я притегли в прегръдката си.

Повикаха лекаря, доктор Биъруърт, но когато го видя, устните ѝ затрепериха, а очите ѝ се напълниха със сълзи. Тя извърна глава от него и бързо влезе в спалнята си и затвори вратата, изолирайки се от всички. Беше ѝ непоносимо да го вижда — докторът, който беше оставил Артур да умре, приятелите, които бяха гледали как това се случва. Непоносимо ѝ беше да говори с него. Изпитваше убийствена ярост при вида на доктора, който не беше успял да спаси момчето. Искаше ѝ се той да е мъртъв, а не Артур.

— Боя се, че умът ѝ е засегнат — каза лейди Маргарет на доктора, когато чула как резето се спусна зад вратата на личния кабинет. — Тя не говори, дори не плаче за него.

— Приема ли да се храни?

— Ако сложат храна пред нея и ѝ напомнят да се храни.

— Накарайте някого — някой познат човек, може би изповедникът ѝ — да ѝ чете. Насърчителни думи.

— Тя не иска да вижда никого.

— Възможно ли е да чака дете? — прошепна той. Това беше единственият въпрос, който имаше значение сега.

— Не знам — отвърна тя. — Не е казала нищо.

— Тя скърби за него — каза докторът. — Скърби като млада жена за младия съпруг, когото е изгубила. Трябва да я оставим на спокойствие. Да я оставим да изживее скръбта си. Съвсем скоро ще ѝ се наложи да се привдигне. Трябва ли да се върне в двора?

— Такава е заповедта на краля — каза лейди Маргарет. — Кралицата изпраща личната си носилка.

— Е, когато носилката пристигне, ще трябва да промени поведението си — каза той спокойно. — Тя е съвсем млада. Ще се съвземе. Младите имат силни сърца. За нея ще бъде от полза да си тръгне оттук, където има такива печални спомени. Ако имате нужда от съвет, моля ви, потърсете ме. Но няма да ѝ натрапвам присъствието си. Бедното дете.

* * *

Не, не, не.

* * *

Но Каталина не приличаше на бедно дете — помисли си лейди Маргарет. Приличаше на статуя, на каменна принцеса, изваяна от печал. Доня Елвира я беше облякла в новите ѝ тъмни траурни дрехи и я бе убедила да седне в прозоречната ниша, където можеше да вижда зелените дървета и живите плетове, обагрени в кремаво от майските цветчета, слънцето, което огряваше нивите, и да чува пеенето на птиците. Лятото беше дошло, както ѝ беше обещал Артур, беше топло, както той бе обещал, че ще бъде; но тя не се разхождаше край реката с него, поздравявайки бързолетите, докато те долитаха от Испания. Не

садеше зеленчуци за салата в градините на замъка и не го убеждаваше да ги опита. Лятото беше тук, слънцето беше тук, Каталина бе тук, но Артур лежеше студен в тъмната крипта на Устърската катедрала.

Каталина седеше неподвижно, с ръце, сгънати върху черната коприна на роклята си, с очи, които гледаха навън през прозореца, но не виждаха нищо, с устни, здраво стиснати между стиснатите зъби, сякаш ги беше прехапала, за да удържи порой от думи.

— Принцесо — поде колебливо лейди Маргарет.

Главата под тежката черна шапчица бавно се обърна към нея.

— Да, лейди Маргарет? — Гласът ѝ беше дрезгав.

— Бих искала да говоря с вас.

Каталина наклони глава.

Доня Елвира отстъпи назад и тихо излезе от стаята.

— Трябва да ви попитам за пътуването ви до Лондон. Кралската носилка пристигна и ще трябва да си тръгнете оттук.

В тъмносините очи на Каталина не потрепна оживление. Тя кимна отново, сякаш обсъждаха пренасянето на някакъв багаж.

— Не знам дали сте достатъчно силна, за да пътувате.

— Не може ли да остана тук? — попита Каталина.

— Разбрах, че кралят е наредил да ви повикат. Съжалявам за това. Пишат, че можете да останете тук, докато бъдете достатъчно добре, за да пътувате.

— Защо, какво ще стане с мен? — попита Каталина, сякаш този въпрос ѝ бе напълно безразличен. — Когато отида в Лондон?

— Не знам — някогашната принцеса не се престори дори за миг, че едно момиче от кралска фамилия може само да избира бъдещето си. — Съжалявам. Не знам какви са плановете. Единственото, което казаха на съпруга ми, бе да се приготви за пътуването ви до Лондон.

— Какво мислите, че може да се случи? Когато съпругът на сестра ми почина, я изпратиха обратно при нас от Португалия. Тя отново се прибра у дома в Испания.

— Бих предположила, че ще ви изпратят у дома — каза лейди Маргарет.

Каталина отново извърна глава. Погледна навън през прозореца, но очите ѝ не виждаха нищо. Лейди Маргарет чакаше: запита се дали принцесата ще каже още нещо.

— Една принцеса на Уелс има ли дом и в Лондон освен този тук?
— попита тя. — В замъка Бейнардс ли ще се върна?

— Не сте принцеса на Уелс — поде лейди Маргарет. Готвеше се да обясни, но погледът, който Каталина обърна към нея, беше изпълнен с такъв мрачен гняв, че тя се поколеба. — Моля да ме извините — каза тя. — Помислих си, че може би не сте разбрали...

— Да разбере какво?

Бялото лице на Каталина бавно порозовяваше от гняв.

— Принцесо?

— Принцеса на какво? — процеди Каталина.

Лейди Маргарет се сними в реверанс и не се надигна.

— Принцеса на какво? — изкрещя Каталина високо, вратата се отвори зад тях, доня Елвира влезе бързо в стаята, а после спря, когато видя Каталина на крака, с пламнали от гняв бузи, и лейди Маргарет на колене. Излезе отново, без да каже и дума.

— Принцеса на Испания — каза лейди Маргарет много тихо.

Настъпи напрегнато мълчание.

— Аз съм принцесата на Уелс — каза Каталина бавно. — Цял живот съм била принцеса на Уелс.

Лейди Маргарет се надигна и я погледна в лицето.

— Сега сте вдовстващата принцеса.

Каталина затисна устата си с ръка, за да удържи един болезнен вик.

— Съжалявам, принцесо.

Каталина поклати глава, останала без думи, притиснала устата си с юмрук, за да заглуши мъчителните си вопли. Лицето на лейди Маргарет беше мрачно.

— Ще ви наричат вдовстваща принцеса.

— Никога няма да отговоря на това обръщение.

— Това е титла, показваща уважение. Вместо обикновената английска дума „вдовица“.

Каталина стисна зъби и се извърна от приятелката си, за да погледне през прозореца.

— Можете да се изправите — каза тя през зъби. — Няма нужда да коленичите пред мен.

По-възрастната жена се изправи на крака и се поколеба.

— Кралицата ми пише. Искат да знаят как сте със здравето. Не само дали се чувствате добре и достатъчно силна, за да пътувате; всъщност трябва да знаят дали е възможно да чакате дете.

Каталина склочи ръце, и извърна лице, така че лейди Маргарет да не види студения ѝ гняв.

— Ако чакате дете и това дете е син, тогава той ще бъде принц на Уелс, а след това крал на Англия, а вие ще бъдете „нейна светлост, майката на краля“ — напомни ѝ тихо лейди Маргарет.

— А ако не очаквам дете?

— Тогава сте вдовстваща принцеса, а принц Хари е Уелски принц.

— А когато кралят умре?

— Тогава принц Хари ще стане крал.

— А аз?

Лейди Маргарет безмълвно сви рамене. „За вас почти нищо“ — казваше жестът. На глас тя каза:

— Вие все още сте инфантата. — Лейди Маргарет се опита да се усмихне. — Каквато ще бъдете винаги.

— А следващата кралица на Англия?

— Ще бъде съпругата на принц Хари.

Гневът напусна Каталина, тя отиде до огнището и се хвана за високата полица над него, за да не залитне. Малкият огън, който гореше зад решетката, не излъчваше топлина, която тя да може да почувства през плътната черна пола на траурната си рокля. Втренчи се в пламъците, сякаш искаше да проумее какво беше станало с нея.

— Отново се превърнах в това, което бях като тригодишно дете — каза тя бавно. — Инфантата на Испания, а не принцесата на Уелс. Невръстно дете. Без значение.

Лейди Маргарет, чиято собствена кралска кръв бе старателно „замърсена“ чрез брак с по-низш от нея човек, за да не може да представлява заплаха за заемания от Тюдорите престол на Англия, кимна.

— Принцесо, приемате положението на своя съпруг. Винаги е така за всички жени. Ако нямате нито съпруг, нито син, вие сте жена без положение. Имате само онова, с което сте родена.

— Ако се прибера у дома в Испания като вдовица и ме омъжат за ерцхерцог, ще бъда ерцхерцогиня Каталина, и изобщо няма да бъда

принцеса. Няма да бъда принцеса на Уелс, и никога няма да стана кралица на Англия.

Лейди Маргарет кимна.

— Също като мен — каза тя.

Каталина обърна глава.

— Като вас?

— Аз бях принцеса от династията на Плантагенетите, племенница на крал Едуард, сестра на Едуард Уорик — наследникът на трона на крал Ричард. Ако крал Хенри беше загубил битката при Босуърт, сега на трона щеше да бъде крал Ричард, брат ми щеше да бъде негов наследник и Уелски принц, а аз щях да бъда принцеса Маргарет, каквато съм родена да бъда.

— Вместо това сте лейди Маргарет, съпруга на управителя на малък замък, дори не негов собствен, на края на Англия.

По-възрастната жена кимна в знак на съгласие с мрачното описание на положението си.

— Защо не отказахте? — попита Каталина грубо.

Лейди Маргарет хвърли поглед зад гърба си, за да се увери, че вратата на приемната е затворена и никоя от дамите на Каталина не може да чуе.

— Как бих могла да откажа? — попита тя простишко. — Брат ми беше в Тауър само защото беше роден принц. Ако бях отказала да се омъжа за сър Ричард, щях да се присъединя към брат си. Брат ми положи горката си глава на дръвника само защото носеше своето име. Като момиче, аз имах шанс да променя името си. Това и сторих.

— Имали сте шанс да бъдете кралица на Англия! — възрази Каталина.

Лейди Маргарет се отдръпна от енергичния изблик на по-младата жена.

— Става това, което е Божия воля — каза тя простишко. — Моят шанс, такъв, какъвто беше, бе пропилян. Вашият също. Ще трябва да намерите начин да живеете без съжаления, инфанта.

Каталина не каза нищо, но изражението, с което се обърна към приятелката си, беше сдържано и студено.

— Ще намеря начин да осъществя съдбата си — каза тя. — Ар... — млъкна рязко: не можеше да изрече името му, дори пред приятелката си. — Веднъж водих разговор за това какво означава да

предявиш правото си над онова, което ти се полага — каза тя. — Сега го разбирам. Ще трябва да бъда претендент за правата на собствената си личност. Ще настоявам на своето. Зная какъв е дългът ми и какво трябва да направя. Ще изпълня Божията воля, каквито и трудности да ми донесе това.

По-възрастната жена кимна.

— Може би Бог повелява да приемете съдбата си. Може би Божията воля е да се примирите — предположи тя.

— Не, Той не повелява това — заяви Каталина.

* * *

Няма да кажа на никого какво обещах. Няма да кажа на никого, че в сърцето си все още съм принцеса на Уелс, винаги ще бъда принцеса на Уелс, докато не видя сватбата на сина си и видя снаха си коронясана. Няма да кажа на никого, че сега разбирам какво ми каза Артур: че дори една принцеса по рождение може да бъде принудена да отстоява титлата си.

Не съм казала на никого дали чакам дете или не. Но зная много добре. Получих месечното си кървене през април: няма бебе. Няма принцеса Мери, няма принц Артур. Моят любим, моят единствен любим, е мъртъв и не ми остана нищо от него, нито дори нероденото му дете.

Няма да кажа нищо, макар че хората постоянно любопитстват и искат да разберат. Трябва да обмисля какво да правя, и как да предявя претенции за трона, който Артур искаше за мен. Трябва да помисля как да спазя обещанието си към него, как да изрека лъжата, която той поиска да изрека. Как мога да я направя убедителна, как мога да заблудя самия крал и неговата майка с остър ум и суров поглед.

Но аз обещах, няма да отстъпя от думата си. Той ме помоли да дам обещание и ми продиктува лъжата, която трябва да изрека, и аз дадох съгласието си. Няма да го предам. Това е последното нещо, което той поиска от мен, и аз ще го направя. Ще го направя за него, и ще го направя заради любовта ни.

О, любов моя, ако знаеше колко силно копнея да те видя.

Каталина потегли за Лондон с носилка с поръбените в черно завеси, затворени плътно, за да скриват красотата на потъналите в цвят околности. Не виждаше как хората докосват почтително шапките си или правят реверанси, докато процесията лъкатушеше през английските селца. Не чуваше как мъжете и жените подвикват: „Бог да ви благослови, принцесо!“, докато носилката се тръскаше бавно надолу по селските улици. Не знаеше, че всяка млада жена в страната се кръстеше и се молеше да не я сполети късметът на клетата испанска принцеса, която беше дошла толкова далеч заради любовта си, а после бе изгубила съпруга си само след пет месеца.

Тя смътно забелязваше тучната зеленина наоколо, зърното, което се наливаше в нивите, и угоения добитък в крайречните ливади. Когато пътят им се виеше през гъсти гори, тя забелязваше прохладната зелена сянка и гъсто преплетените листа на балдахина от клони над пътя. Стада елени изчезваха в петнистата сянка, тя чуваше кряска на кукувица или тракането на някой кълвач. Това бяха красиви местности, богати земи, прекрасно наследство за двама млади. Тя си мислеше за желанието на Артур да защити тази своя земя от шотландците, от маврите. За решимостта му да царува тук по-добре и по-справедливо, отколкото някой е царувал преди.

Тя не разговаряше със своите домакини по пътя, които приписваха мълчанието ѝ на скръбта и я съжаляваха заради това. Не говореше с дамите си, нито дори с Мария, която беше до нея, изпълнена с мълчаливо съчувствие, нито с доня Елвира, която, при настъпилата криза в испанските дела, беше навсякъде; съпругът ѝ организираше отсядането в различни къщи по пътя, самата тя се разпореждаше относно храната на принцесата, спалното ѝ бельо, компаньонките ѝ, храненето ѝ. Каталина не казваше нищо и ги оставяше да правят с нея, каквото искат.

Някои от нейните домакини смятаха, че е така дълбоко потънала в скръб, че е неспособна да говори, и се молеха да възвърне разума си, да се върне в Испания и да сключи нов брак, който щеше да ѝ донесе нов съпруг в замяна на предишния. Онова, което не знаеха, беше че Каталина пазеше своята скръб по съпруга си на скрито място дълбоко

в себе си. Умишлено отлагаше скръбта си за момента, когато щеше да може спокойно да ѝ се отдаде. Докато се тръскаше по пътя в носилката, тя не плачеше за него: блъскаше си ума как да изпълни мечтата му. Питаше се как да се подчини на онова, което беше поискал от нея. Мислеше как да изпълни обещанието, дадено пред смъртното ложе на единствения млад мъж, когото някога беше обичала.

* * *

Ще трябва да проявя хитрост. Ще трябва да бъда по-хитра от крал Хенри Тюдор, по-решителна от майка му. Изправена пред тях двамата, не знам дали мога да се справя успешно. Но трябва да се справя. Дадох обещание, ще изрека лъжата си. Англия ще бъде управлявана така, както искаше Артур. Розата ще цъфти отново, ще създам онази Англия, която искаше той.

Иска ми се да можех да взема със себе си лейди Маргарет, за да ме съветва, липсва ми приятелството ѝ, липсва ми нейната трудно спечелена мъдрост. Иска ми се да можех да видя спокойния ѝ поглед и да я чуя как ме съветва да се примиря, да преклоня глава пред съдбата си, да се покоря на Божията воля. Не бих последвала съвета и — но ми се иска да можех да го чуя.

[1] В Англия празникът на свети Георги се чества на 23 април. — Б.пр. ↑

ЛЯТОТО НА 1502 Г.

КРОЙДЪН, МАЙ 1502 Г.

Принцесата и нейната свита пристигнаха в двореца Кройдън и доня Елвира поведе Каталина към личните ѝ покои. Поне този път момичето не се оттегли в спалнята си и не затвори вратата след себе си: застана в пищната зала за аудиенции, като се оглеждаше наоколо.

— Зала, подобаваща за една принцеса — каза тя.

— Но тя не ви принадлежи — каза доня Елвира, нетърпелива да запознае повереницата си с положението ѝ. — Не ви е подарена. Само ви е дадена да я използвате.

Младата жена кимна.

— Подходяща е — каза тя.

— Испанският посланик е тук — каза ѝ доня Елвира. — Да му съобща ли, че няма да го приеме?

— Ще го приема — каза Каталина тихо. — Поканете го да влезе.

— Не сте длъжна да...

— Може да носи вести от майка ми — каза тя. — Бих искала да получа съвет от нея.

Дуенята се поклони и отиде да намери посланика. Той беше в галерията пред залата за аудиенции, потънал в разговор с отец Алесандро Джералдини, свещеника на принцесата. Доня Елвира изгледа и двамата с неприязън. Свещеникът беше висок, красив мъж, смуглата му привлекателност беше в рязък контраст с външността на събеседника му. Посланикът, доктор Де Пуебла, беше съвсем дребен в сравнение с него; беше се облегнал на един стол, за да поддържа изкривения си гръбнак, сакатият му крак бе подпъхнат зад другия, светлото му дребно лице грееше от вълнение.

— Възможно е тя да чака дете? — каза шепнешком посланикът. — Сигурен ли сте?

— Дай Боже да е така. Тя определено храни надежди за това — потвърди изповедникът.

— Доктор Де Пуебла! — троснато каза дуенята, на която не се понарави заговорническата атмосфера, възцарила се между двамата мъже. — Ще ви заведе при принцесата още сега.

Де Пуебла се обърна и се усмихна на сприхавата жена.

— Разбира се, доня Елвира — каза той спокойно. — Тръгвам веднага.

Доктор Де Пуебла влезе, накуцвайки, в стаята: богато украсената му черна шапка вече беше в ръката му, върху дребното му лице имаше неубедителна усмивка. Поклони се ниско с елегантен жест и се приближи да огледа принцесата.

Веднага беше поразен колко много се бе променила за толкова кратко време. Беше дошла в Англия като момиче, изпълнена с детински оптимизъм. Той я беше смятал за разглежено дете, защитено от суровостта на истинския свят. В излезлия сякаш от вълшебните приказки дворец Алхамбра тя беше галената, най-малка дъщеря на най-могъщите монарси в християнския свят. Пътуването ѝ до Англия беше първото истинско неудобство, което бе принудена да понесе, и тя се беше оплаквала горчиво от това, сякаш той можеше да направи нещо, за да промени времето. В сватбения си ден, докато стоеше до Артур и слушаше приветствията за него, тя за първи път бе поставена на второ място след някой друг освен могъщите си родители.

Но сега пред него стоеше момиче, което нещастieto бе оформило и му беше придало прекрасна зрелост. Тази Каталина беше по-слаба и по-бледа, но с нова, духовна красота, закалена от трудностите. Той си пое рязко дъх. Тази Каталина бе млада жена с присъствието и излъчването на кралица. Чрез скръбта тя се беше превърнала не само във вдовица на Артур, но и в дъщеря на майка си. Това беше принцеса от династията, победила най-могъщия враг на християнския свят. Това беше истинска плът от плътта и кръв от кръвта на Изабела Кастилска. Беше хладнокръвна, беше сурова. Той силно се надяваше, че тя няма да създава трудности.

Де Пуебла ѝ отпрати усмивка, с която искаше да я насърчи, и видя как тя го оглежда внимателно без ответна топлина в лицето. Поднесе му ръката си, а после седна в дървен стол с права облегалка пред огъня.

— Можете да седнете — каза любезно, като му посочи един по-нисък стол, по-далече от огъня.

Той се поклони отново и седна.

— Имате ли съобщения за мен?

— Съболезнователни, от краля и от кралица Елизабет, от нейна светлост майката на краля и от самия мен, разбира се. Ще ви поканят в двора, след като се съвземете от пътуването си и траурът ви приключи.

— Колко време трябва да бъде в траур? — попита Каталина.

— Нейна светлост майката на краля постанови, че трябва да останете в усамотение в продължение на месец след погребението. Но тъй като през това време не сте били в двора, тя постанови да останете тук, докато ви нареди да се върнете в Лондон. Загрижена е за вашето здраве...

Той направи пауза, надявайки се, че тя сама ще каже дали чака дете или не, но тя остави мълчанието да се проточи.

Помисли си да я попита направо:

— Инфанта...

— Редно е да ме наричате „принцеса“ — прекъсна го тя. — Аз съм принцеса на Уелс.

Той се поколеба, объркан.

— Вдовстваща принцеса — поправи я тихо.

Каталина кимна.

— Естествено. Подразбира се. Носите ли писма от Испания?

Той се поклони и й даде писмото, което носеше в скрития джоб на ръкава си. Тя не го сграбчи като дете и не побърза да го отвори на мига. Благодарил с кимване и го задържа.

— Не искате ли да го отворите сега? Не искате ли да отговорите?

— Когато напиша отговора си, ще ви повикам — каза тя простиичко, утвърждавайки властта си над него. — Ще изпратя да ви повикат, когато имам нужда от вас.

— Разбира се, ваша светлост. — Той приглади мъхнатото кадифе на панталона си, за да скрие раздразнението си, но вътрешно смяташе за безочие и дързост инфантата, понастоящем вдовица, да дава заповеди, докато преди това принцесата на Уелс бе отправяла вежливи молби. Помисли си, че може би в крайна сметка, не харесва тази нова, израснала Каталина.

— А вие имате ли вести от техни испански величества? — попита тя. — Уведомиха ли ви относно желанията си?

— Да — каза той, като се питаше доколко е редно да ѝ го съобщи. — Разбира се, кралица Изабела се тревожи, че не сте добре. Помоли ме да попитам за здравето ви и да ѝ докладвам.

Потайна сянка премина по лицето на Каталина.

— Ще пиша на майка си, кралицата, и ще ѝ съобщя какво ново има около мен — каза тя.

— Тя беше нетърпелива да узнае... — поде той, като се опитваше да изкопчи отговора на най-важния въпрос: имате ли наследник? Чакаше ли дете принцесата?

— Няма да се доверя на никого освен на майка си.

— Не можем да предприемем постъпки по въпроса за наследството ви като вдовица и за споразуменията относно положението ви, докато не узнаем какво е положението — каза той безцеремонно. — Това би променило всичко.

Тя не избухна гневно, както беше очаквал. Наклони глава: владееше се напълно.

— Ще пиша на майка си — повтори тя, сякаш съветът му не беше от особено значение.

Той разбра, че няма да изкопчи нищо повече от нея. Но поне свещеникът му беше казал, че тя може би чака дете, а той трябваше да знае. Кралят щеше да се радва да узнае, че съществува поне възможност за наследник. Във всеки случай тя не беше отрекла. От мълчанието ѝ можеше да се извлече полза.

— Тогава ще ви оставя да прочетете писмото си.

Той се поклони.

Тя го отпрати с небрежен жест, обърна се и се загледа в пламъците на малкия летен огън. Посланикът отново се поклони и, тъй като тя не го гледаше, огледа преценяващо фигурата ѝ. Не забеляза разцъфтяването, което се забелязва в ранна бременност, но някои жени понасяха зле това състояние в първите месеци. Бледността ѝ можеше да се дължи на сутрешно гадене. За един мъж бе невъзможно да прецени. Щеше да му се наложи да разчита на мнението на изповедника, и да го съобщи предпазливо.

* * *

Отварям, писмото от майка си с ръце, които треперят толкова силно, че едва успявам да счуя печатите. Първото, което забелязвам, е колко кратко е писмото: само една страница.

— О, Madre — прошепвам. — Само толкова?

Навярно е бързала; но съм горчиво наскърбена, когато виждам, че е писала толкова кратко! Ако знаеше колко много искам да чуя гласа ѝ, щеше да напише двойно по-дълго писмо. Бог ми е свидетел, не мисля, че бих могла да се справя с това без нея; аз съм само на шестнайсет години и половина, имам нужда от майка си.

Прочитам краткото писмо веднъж, а после, невярващо, го прочитам отново.

Това не е писмо от любяща майка до нейната дъщеря. Не е писмо от жена до любимото ѝ дете, и то — дете на ръба на отчаянието. Студено, властно, тя е написала писмо от кралица на принцеса. Пише съвсем делово. Със същия успех можем да сме двама търговци, които приключват сделка.

Тя казва, че трябва да остана в предоставената ми къща, докато получа следващото си месечно кървене и се уверя, че не очаквам дете. Ако случаят е такъв, трябва да наредя на доктор Де Пуебла да поиска изплащането на наследството ми като вдовстваща принцеса на Уелс, и веднага щом получа пълната парична сума, а не преди това (подчертано, за да не е възможно да стане грешка), трябва да отплавам за Испания.

Ако, от друга страна, Бог се окаже милостив и аз чакам дете, тогава трябва да уверя доктор Де Пуебла, че парите за зестрата ми ще бъдат изплатени в брой и незабавно, той трябва да ми осигури полагаемата ми се сума за издръжка като на вдовстваща принцеса на Уелс, и трябва да си почивам и да се надявам на момче.

Трябва да ѝ пиша веднага и да ѝ съобщя дали смятам, че чакам дете. Трябва да ѝ пиша веднага щом бъда сигурна, и в двата случая, а освен това трябва да се доверя на доктор Де Пуебла и да се оставя под закрилата на доня Елвира.

Сгъвам писмото внимателно, като напасвам ъгълчетата му едно към друго, сякаш е много важно да го сгъна спретнато. Мисля си, че ако тя знаеше за отчаянието, което се плиска в кътчетата на ума ми като река от мрак, щеше да ми пише по-мило. Ако знаеше колко съм самотна, колко съм опечалена, колко много тъгувам за него,

нямаше да ми пише за споразумения, наследства и титли. Ако знаеше колко много го обичах и как непоносимо ми е да живея без него, щеше да ми пише и да ми каже, че ме обича, че трябва да си отида у дома при нея веднага, без отлагане.

Пъхвам писмото в джоба на колана си и се изправям, сякаш се явявам на служба. Вече не съм дете. Няма да плача за майка си. Виждам, че не съм под специалните грижи на Бог, след като той може да остави Артур да умре. Виждам, че не се ползвам със специалната обич на майка си, след като тя може да ме остави сама, в чужда страна.

Тя е не само майка, тя е кралица на Испания, и трябва да се погрижи да има внук, или, ако не успее да се сдобие с внук — с нерушим договор. Аз не съм просто млада жена, изгубила мъжа, когото обича. Аз съм принцеса на Испания и трябва да осигуря внук, или, ако не успея в това — нерушим договор. А в добавка към това, сега съм обвързана чрез едно обещание. Аз обещах, че отново ще бъда принцеса на Уелс и кралица на Англия. Обещах това на младия мъж, на когото обещах всичко. Ще изпълня това обещание заради него, независимо какво искат всички останали.

* * *

Испанският посланик не докладва веднага на техни испански величества. Вместо това, играейки обичайната си двойна игра, съобщи мнението на свещеника първо на краля на Англия.

— Нейният изповедник смята, че тя чака дете — отбеляза посланикът.

За първи път от дни крал Хенри почувства как му олеква на сърцето.

— За Бога, ако е така, това ще промени всичко.

— Дай Боже да е така. Бих се радвал на това — съгласи се Де Пуебла. — Но не мога да го гарантирам. Тя не показва признаци, че има нещо такова.

— Може би е още рано — съгласи се Хенри. — А Бог знае, и аз също знам, че едно дете в люлката не означава принц на трона. Пътят до короната е дълъг. Но за мен ще бъде голяма утеха, ако тя чака дете

— а също и за кралицата — добави той, сякаш мисълта му беше хрумнала впоследствие.

— Следователно тя трябва да остане тук, в Англия, докато разберем със сигурност — заключи посланикът. — И ако не чака дете, ние с вас ще уредим сметките си и тя ще се прибере у дома. Майка ѝ иска тя да бъде изпратена у дома незабавно.

— Ще почакаме и ще видим — каза Хенри, без да дава съгласие за каквото и да било. — Майка ѝ ще трябва да почака като всички нас. А ако няма търпение да си получи обратно дъщерята, по-добре да изплати остатъка от зестрата.

— Няма да забавите връщането на принцесата при майка ѝ заради някакъв паричен въпрос — предположи посланикът.

— Колкото по-скоро бъде уредено всичко, толкова по-добре — каза кралят спокойно. — Ако чака дете, тогава тя е наша дъщеря и майка на нашия наследник; нищо няма да е твърде добро за нея. Ако ли не, тогава може да си отиде у дома при майка си веднага щом зестрата ѝ бъде изплатена.

* * *

Зная, че няма никаква Мери, която да расте в утробата ми, няма Артур, но няма да казвам нищо, докато не реша какво да предприема. Не смея да кажа нищо, докато не бъда сигурна как е редно да постъпя. Майка ми и баща ми ще кроят планове за доброто на Испания, крал Хенри ще крои планове за доброто на Англия. Сама, аз ще трябва да намеря начин да изпълня своето обещание. Никой няма да ми помогне. Никой не може дори да узнае какво правя. Единствен Артур в небесата ще разбере какво правя, а аз се чувствам безкрайно далече от него. Толкова е болезнено; болка, която не можех да си представя досега. Никога не съм се нуждаела от него повече, отколкото сега, сега, когато той е мъртъв, и само той може да ме посъветва как да изпълня обещанието си към него.

* * *

Каталина беше прекарала по-малко от месец в усамотение в двореца Кройдън, когато шамбеланът на краля дойде да ѝ съобщи, че Дърам Хаус в Странд е приготвена за нея и тя може да отиде там, когато ѝ е удобно.

— Това ли е обичайното място, на което би трябвало да отседне една принцеса на Уелс? — настойчиво се обърна Каталина към Де Пуебла, когото незабавно беше повикала в личния си кабинет. — Дърам Хаус ли е мястото, където е редно да бъде настанена една принцеса? Защо няма да живея отново в замъка Бейнардс?

— Дърам Хаус е напълно подходяща — заекна той, смутен от разпалеността ѝ. — И броят на слугите ви изобщо не е намален. Кралят не е поискал да освобождавате никого. Ще имате истински двор. А той ще ви плаща издръжка.

— Моето наследство като вдовица на принца?

Той избегна погледа ѝ.

— На този етап само издръжка. Не забравяйте — вашите родители не са му изплатили зестрата ви, така че той няма да ви изплати наследството ви на вдовица. Но ще ви даде добра сума, която ще ви позволи да поддържате положението си.

— Редно е да получа наследството си на вдовица.

Посланикът поклати глава:

— Той няма да го изплати, докато не получи пълната зестра. Но издръжката е добра, ще ви позволи да поддържате подobaващо домакинство.

Видя, че тя изпита огромно облекчение.

— Принцесо, безспорно е, че кралят уважава положението ви — каза той внимателно. — Не е нужно да изпитвате опасения по този въпрос. Разбира се, ако би могъл да получи уверение относно здравето ви...

Върху лицето на Каталина отново се появи непроницаемо изражение.

— Не зная какво имате предвид — каза тя кратко. — Добре съм. Можете да му кажете, че съм добре. Нищо повече.

* * *

Печеля време, като ги оставям да си мислят, че чакам дете. Толкова е мъчително, като знам, че месечното ми неразположение дойде и отмина, че съм готова да забременея от Артур, но той е мъртъв и погребан, и няма да дойде в леглото ми никога повече, и ние никога няма да създадем неговата дъщеря Мери и неговия син Артур.

Непоносимо ми е да им кажа истината: моята утроба е празна, няма бебе, което да отгледам заради него. А докато аз не казвам нищо, те също трябва да чакат. Няма да ме изпратят у дома в Испания, докато се надяват, че все още мога да бъда Нейна светлост майката на Уелския принц. Трябва да чакат.

А докато чакат, аз мога да подготвям това, което ще кажа, и което ще направя. Трябва да бъда разумна, както би била майка ми, и хитра като лисица, какъвто е моят баща. Трябва да бъда решителна като нея, и потайна като него. Трябва да измисля как и кога ще започна да изричам тази лъжа — голямата лъжа на принц Артур. Ако успея да я изрека така, че да убеди всички, ако успея да се поставя така, че да изпълня предопределената ми съдба, тогава Артур, обичният ми Артур, може да постигне онова, което искаше. Може да владее Англия чрез мен, мога да се омъжа за брат му и да стана кралица. Артур може да живее чрез детето, което ще зачена с брат му, можем да създадем онази Англия, която се заклехме, не ще съградим, въпреки злощастието, въпреки лекомислието на брат му, въпреки собственото ми отчаяние.

Няма да се предам на сърдечната мъка, ще се отдам на Англия. Ще спазя обещанието си. Ще бъда вярна на съпруга си и на съдбата си. И ще подготвям планове и кроежи, и ще обмисля как мога да победея това злощастие и да бъда онова, което съм родена да бъда. Как да бъда претендентката, която става кралица.

ЛОНДОН, юни 1502 г.

Малкият двор се премести в Дърам Хаус в последните дни на юни, а останалите придворни на Каталина се завръщаха унило един по един от замъка Лъдлоу, като разказваха за смълчан град и замък в траур. Каталина не изглеждаше особено доволна от смяната на обстановката, макар че Дърам Хаус беше красив дворец с прекрасни градини, спускащи се надолу до реката, със собствени стълби и пристан за лодки. Посланикът дойде да я посети и я намери в

галерията в предната част на къщата, която гледаше към предния вътрешен двор отдолу и Айви Лейн — оттатък.

Тя го остави да стои прав пред нея.

— Нейна светлост майка ви, кралицата, е назначила специален пратеник, който да ви придружи до родината веднага щом вдовишкото ви наследство бъде изплатено. Тъй като не ни съобщихте, че очаквате дете, тя прави приготовления за пътуването ви.

Де Пуебла я видя как стисна устни, сякаш за да възпре някой прибързан отговор.

— Каква сума трябва да ми изплати кралят, като на вдовица на сина му?

— Трябва да ви плати една трета от годишните приходи на хазната от Уелс, Корнуол и Честър — каза той. — А сега вашите родители искат в добавка крал Хенри да върне цялата ви зестра.

Каталина изглеждаше ужасена.

— Никога няма да го направи — каза тя категорично. — Никой пратеник няма да бъде в състояние да го убеди. Крал Хенри никога няма да ми изплати такива суми. Той не ми плащаше издръжка, дори когато синът му беше жив. Защо му е да връща зестрата и да изплаща вдовишко наследство, когато няма да спечели нищо от това?

Посланикът сви рамене:

— Включено е в договора.

— Така беше и с издръжката ми, а вие не успяхте да го накарате да я изплати — каза тя остро.

— Трябваше да предадете съдовете си веднага щом пристигнахте.

— И в какво да се храня? — избухна гневно тя.

Той стоеше дръзко пред нея. Знаеше онова, което Каталина все още не разбираше — че тя няма власт. С всеки изминал ден, в който не съобщаваше, че очаква дете, тя ставаше все по-незначителна. Беше сигурен, че тя не носи плод в утробата си. Сега я смяташе за глупачка; с мълчанието си беше откупила малко време — но за какво? Неодобрението ѝ спрямо него не беше от особено значение; скоро тя щеше да си отиде. Тя можеше да се гневи, но нищо нямаше да се промени.

— Защо изобщо се съгласихте на подобен договор? Трябва да сте знаели, че той няма да го уважи.

Посланикът сви рамене. Разговорът беше безсмислен.

— Как бихме могли да предположим, че ще се стигне до такова трагично събитие? Кой би могъл да си представи, че принцът ще умре, точно когато навлиза в своята зрелост? Толкова е печално.

— Да, да — каза Каталина. Беше си обещала, че никога няма да плаче за Артур пред никого. Сълзите трябваше да се сдържат. — Но сега, благодарение на този договор, кралят е затънал в дългове към мен. Трябва да върне зестрата, която му беше изплатена, не може да получи съдовете ми, а ми дължи и вдовишкото наследство. Господин посланик, сигурно знаете, че той никога няма да плати толкова много. И явно няма да ми изплаща рентите от — къде беше? — Уелс и... и Корнуол — цяла вечност.

— Само докато се омъжите повторно — отбеляза той. — Трябва да ви изплаща вдовишкото наследство, докато се омъжите повторно. А трябва да приемем, че скоро ще се омъжите повторно. Техни величества ще искат да се върнете у дома, за да ви уредят нов брак. Предполагам, че пратеникът пристига да ви отведе у дома точно затова. Вероятно вече са ви изготвили нов брачен договор. Навярно вече сте сгодена.

За един миг Де Пуебла успя да забележи потреса, изписал се на лицето ѝ, после тя се извърна рязко от него и се загледа през прозореца към вътрешния двор пред двореца и отворените порти към шумните оживени улици отвън.

Той гледаше стегнато изопнатите рамене и напрегнатата извивка на врата ѝ, изненадан, че опитът му да заговори за повторната ѝ женитба я беше засегнал толкова силно. Защо трябваше да е толкова шокирана при споменаването за брак? Нима не знаеше, че ще си отиде у дома само за да я омъжат отново?

Каталина остави мълчанието да се проточи, докато гледаше към улицата отвъд портата на Дърам Хаус. Беше толкова различно от родината ѝ. Нямаше мургави мъже в красиви одежди, нямаше забулени жени. Нямаше улични търговци с изобилни купчини подправки, нямаше продавачи на цветя, залитащи под малки планини от разцъфнали цветове. Нямаше търговци на билки, нито лекари или астрономи, практикуващи занаятието си, сякаш знанието би могло да бъде свободно достъпно за всички. Нямаше хора, пристъпващи безмълвно към джамията за молитва по пет пъти на ден, нямаше

постоянен плисък на водоскоци. Вместо това отекваха шумът и хаосът на един от най-великите градове в света, неумолимата, неспирна суматоха, съпровождаща процъфтяването и търговията, носеше се звън от камбаните на стотици църкви. Това беше град, преливащ от увереност, богат от собствените си занятия, разточително заможен.

— Това е домът ми сега — каза тя. Решително пренебрегна появилите се в ума ѝ представи за един по-топъл град, една по-малка общност, за по-лесен, по-екзотичен свят. — Кралят не бива да мисли, че ще си отида у дома и ще се омъжа повторно, сякаш нищо не се е случило. Родителите ми не бива да мислят, че могат да променят предопределената ми съдба. Аз бях възпитана да стана принцеса на Уелс и кралица на Англия. Няма да позволя да бъда отхвърлена като неизплатим дълг.

Посланикът, потомък на раса, познала разочарованието, далеч по-възрастен и по-мъдър от момичето, което стоеше на прозореца, ѝ се усмихна, макар тя да беше с гръб и да не го виждаше.

— Разбира се, че ще стане така, като пожелаете — излъга той с лекота. — Ще пиша на баща ви и майка ви и ще съобщя, че предпочитате да чакате тук, в Англия, докато се реши бъдещето ви.

Каталина се обърна гневно към него.

— Не, аз ще реша бъдещето си.

Той трябваше да прехапе вътрешната страна на бузите си, за да скрие усмивката си.

— Разбира се, че ще го сторите, инфанта.

— Вдовстваща принцеса.

— Вдовстваща принцесо.

Тя си пое дъх; но когато проговори, гласът ѝ бе напълно овладян.

— Можете да кажете на баща ми и майка ми, а ще съобщите и на краля, че не очаквам дете.

— Наистина — промълви той. — Благодаря ви, че ни уведомихте. Това прави всичко много по-ясно.

— Как така?

— Кралят ще ви освободи. Можете да си отидете у дома. Той няма да има претенции към вас, няма да се интересува от вас. Не може да има причина да останете. Ще трябва да уредя нещата, но наследството, което ви се полага като на вдовица, може да пристигне след вас. Можете да тръгнете веднага.

— Не — заяви тя.

Де Пуебла беше изненадан.

— Вдовстваща принцесо, можете да бъдете освободена от това провалено начинание. Можете да си отидете у дома. Свободна сте да заминете.

— Искате да кажете, англичаните смятат, че нямат полза от мен?

Той сви рамене съвсем леко, сякаш за да попита: каква полза имаше наистина от нея, след като не беше нито девица, нито майка?

— Какво друго можете да правите тук? Вашето време тук изтече.

Тя още не беше готова да му разкрие целия си план.

— Ще пиша на майка си — беше всичко, което благоволи да отговори. — Но не трябва да правите приготовления за заминаването ми. Възможно е да остана в Англия малко по-дълго. Ако трябва да се омъжа повторно, бих могла да се омъжа повторно в Англия.

— За кого? — запита настоятелно той.

Тя извърна поглед от него.

— Откъде да знам? Редно е родителите ми и кралят да решат.

* * *

Трябва да намеря начин да внуша на краля идеята за женитбата ми с Хари. Нима сега, когато знае, че не очаквам дете, няма да му хрумне, че решението на всичките ни затруднения е да ме омъжи за Хари?

Ако имах по-голямо доверие на Де Пуебла, щях да го помоля да намекне на краля, че може да бъда сгодена за Хари. Но аз му нямам доверие. Той обърка първия ми брачен договор, не искам да обърка и този.

Ако можех да изпратя писмо на майка ми, без Де Пуебла да го види, тогава бих могла да ѝ съобщя за плана си, за плана на Артур.

Но не мога. Сама съм в това начинание. Наистина, чувствам се така ужасно сама.

* * *

— Ще провъзгласят принц Хари за новия Уелски принц — каза тихо в последната седмица на юни доня Елвира на принцесата, докато решише с четка косата ѝ. — Той ще бъде Хари, принц на Уелс.

Очакваше момичето да рухне при това последно прекъсване на връзките ѝ с миналото, но Каталина само огледа стаята.

— Оставете ни — каза тя кратко на прислужничките, които изваждаха нощницата ѝ и оправяха леглото.

Те излязоха тихо и затвориха вратата след себе си. Каталина отметна коси назад и срещна погледа на доня Елвира в огледалото. Подаде ѝ отново четката и ѝ кимна да продължи.

— Искам да пишете на родителите ми и да им съобщите, че бракът ми с принц Артур не е бил консумиран — изрече тя гладко. — Аз съм девица, каквато бях, когато напуснах Испания.

Доня Елвира беше зашеметена; четката увисна във въздуха, устата ѝ беше отворена.

— Сложиха ви в леглото пред очите на целия двор — каза тя.

— Той беше импотентен — каза Каталина, с твърдо като диамант лице.

— Бяхте заедно по веднъж седмично.

— Безуспешно — каза тя, без да трепне. — Това беше много опечалващо и за него, и за мен.

— Инфанта, никога не споделихте нищо. Защо не ми казахте?

Погледът на Каталина беше замъглен:

— Какво да кажа? Бяхме младоженци. Той беше много млад. Мислех си, че всичко ще се оправи с времето.

Доня Елвира дори не се престори, че ѝ вярва.

— Принцесо, не е нужно да казвате това. Фактът, че сте била съпруга, не би навредил на бъдещето ви. Това, че сте вдовица, не е пречка пред един добър брак. Ще ви намерят някого. Ще намерят подходящ мъж за вас, не е нужно да се преструвате...

— Не искам „някого“ — каза Каталина ожесточено. — Вие би трябвало да знаете това също така добре, както и аз. Аз съм родена да бъда принцеса на Уелс и кралица на Англия. Най-голямото желание на Артур беше да бъда кралица на Англия. — Тя се отдръпна от мислите си за него, от желанието да каже нещо повече. Прехапа устна: не биваше да се опитва да изрича името му. Пребори се със сълзите и си

пое дъх. — Сега съм недокосната девица, каквато бях в Испания. Ще им кажете това.

— Но не е нужно да казваме нищо, във всеки случай можем да се върнем в Испания — изтъкна по-възрастната жена.

— Ще ме омъжат за някой благородник, може би ерцхерцог — каза Каталина. — Не искам отново да бъда отпратена. Нима искате да управлявате домакинството ми в някой малък испански замък? Или в Австрия? Или нещо по-лошо? Вие ще трябва да дойдете с мен, не забравяйте. Искате ли да свършите в Нидерландия или в Германия?

Очите на доня Елвира бързо се стрелнаха встрани: тя разсъждаваше ожесточено.

— Никой няма да ни повярва, ако кажем, че сте девица.

— Ще повярват. Вие трябва да им кажете. Никой не би дръзнал да попита мен. Вие можете да им кажете. Вие трябва да сте тази, която ще им каже. Ще ви повярват, защото сте ми близка, по-близка от майка.

— Досега не казвах нищо.

— И така беше редно. Но сега ще проговорите, доня Елвира. Ако изглежда, че не знаете, или ако вие казвате едно нещо, а аз казвам друго, всички ще разберат, че не се ползвате с доверието ми, че не сте изпълнявали задълженията си както трябва. Ще помислят, че не се грижите добре за интересите ми, че сте изгубили моето благоволение. Мисля, че майка ми би ви повикала да се върнете, посрамена и в немилост, ако разбере, че съм девица, а вие дори не сте знаели. Никога няма отново да служите в кралски двор, ако решат, че сте ме пренебрегвали.

— Всички виждаха, че той е влюбен във вас.

— Не, не са. Всички виждаха, че сме заедно, като принц и принцеса. Всички виждаха, че той идва в спалнята ми само когато му нареждаха. Не по-често. Никой не може да каже какво е ставало зад вратата на спалнята. Никой освен мен. А аз казвам, че той беше импотентен. Коя сте вие да отричате това? Дръзвате ли да ме наречете лъжкия?

По-възрастната жена сведе глава, за да печели време.

— Щом казвате — изрече тя внимателно. — Както кажете, инфанта.

— Принцесо.

— Принцесо — повтори жената.

— И наистина го казвам. Това е моят път напред. Това всъщност е и вашият път напред. Можем да настояваме на това единствено, просто нещо и да останем в Англия, или да се върнем опечалени в Испания и да се превърнем почти в нищожества.

— Разбира се, мога да им кажа каквото желаете. Ако държите да твърдите, че съпругът ви е бил импотентен и все още сте девица, мога да кажа това. Но как това ще ви направи кралица?

— Тъй като бракът не е консумиран, не може да съществуват пречки да се омъжа за брата на принц Артур, Хари — каза Каталина със суров, решителен глас.

Доня Елвира ахна, потресена от това ново решение.

Каталина упорито продължи.

— Когато този нов пратеник пристигне от Испания, можете да го уведомите, че Божията воля и моето желание е да бъда отново принцеса на Уелс, каквато съм била винаги. Той трябва да говори с краля. Да преговаря не за наследството ми като вдовица, а за следващата ми женитба.

Доня Елвира зяпна:

— Не можете сама да уговорите брака си!

— Мога — заяви Каталина ожесточено. — Ще го направя, а вие ще ми помогнете.

— Нима мислите, че ще ви позволят да се омъжите за принц Хари?

— Защо да не го позволят? Бракът с брат му не беше консумиран. Аз съм девица. Зестрата за краля е наполовина изплатена. Той може да задържи половината, която вече има, а ние можем да му дадем остатъка. Не е необходимо да ми изплаща вдовишкото наследство. Договорът беше подписан и подпечатан, трябва само да сменят имената, а аз вече съм тук, в Англия. Това е най-доброто решение за всички. Без него аз ставам никоя; вие със сигурност сте никоя. Вашите амбиции и тези на съпруга ви няма да се осъществят. Но ако успеем да постигнем онова, което искам, то вие ще бъдете управителка на кралско домакинство, а аз ще бъда такава, каквато е редно да бъда: принцеса на Уелс и кралица на Англия.

— Няма да ни позволят! — ахна доня Елвира, ужасена от амбицията на повереницата си.

— Ще ни позволят — каза Каталина ожесточено. — Трябва да се преборим за това. Трябва да бъдем онези, които е редно да бъдем: да не се примиряваме с по-малко.

ПРИНЦЕСА В ОЧАКВАНЕ

ЗИМАТА НА 1503 Г.

Крал Хенри и неговата кралица, съкрушени от загубата на сина си, очакваха ново дете, и Каталина, надяваща се на благоволенieto им, шиеше куп изящни бебешки дрешки пред малък огън в най-малката стая на двореца Дърам в ранните дни на февруари 1503 г. Дамите ѝ, които също шиеха според възможностите си, бяха насядали надалече; доня Елвира можеше да говори с нея насаме.

— Това би трябвало да бъдат дрешките на вашето бебе — промърмори негодуващо дуенята. — Вдовица сте от една година, а не е постигнат никакъв напредък. Какво ще стане с вас?

Каталина вдигна очи от фината бродерия с черна нишка, по която работеше:

— Успокойте се, доня Елвира — каза тя тихо. — Ще стане това, което решат Бог, родителите ми и кралят.

— Вече сте на седемнайсет — каза доня Елвира със сведена глава, като упорито не изоставяше темата. — Колко време ще стоим в тази забравена от Бога страна, без да бъдете нито годеница, нито съпруга? Нито в двора, нито някъде другаде? С трупащи се сметки и все още неизплатено вдовишко наследство?

— Доня Елвира, мисля, че ако знаехте колко много ме опечаляват думите ви, не бихте ги изrekli — каза Каталина с ясен глас. — Само защото ги мърморите, свела глава към ръкоделието си като циганка, която изрича проклетия, не означава, че не ги чувам. Ако знаех какво ще се случи, щях веднага сама да ви кажа. Няма да научите нищо повече, като изричате шепнешком опасенията си.

Жената вдигна очи и срещна ясения поглед на Каталина.

— Мисля за вас — каза тя без заобикалки. — Дори ако никой друг не го прави. Дори ако този глупак посланикът и онзи идиот, пратеникът не мислят. Ако кралят не заповяда принцът да ви вземе за жена, какво ще стане с вас тогава? Ако той не ви позволи да си отидете, ако родителите ви не настоят на завръщането ви, какво ще стане тогава? Нима той просто ще ви задържи тук завинаги? Принцеса ли сте вие, или пленница? Измина почти година. Нима сте заложница

за съюза с Испания? Колко време можете да чакате? Вие сте на седемнайсет години, колко дълго можете да чакате?

— Чакам — каза спокойно Каталина. — Търпеливо. Докато въпросът бъде решен.

Дуенята не каза нищо повече, Каталина нямаше енергия да спори. Знаеше, че през тази година на траур за Артур бавно и постепенно я бяха изтласквали все повече и повече в периферията на дворцовия живот. Твърдението ѝ, че е девица, не беше довело до нов годеж, както бе смятала, че ще стане; беше я направило още по-неподходяща. Викаха я в двора само за важни поводи, а и тогава зависеше от любезността на кралица Елизабет.

Майката на краля, лейди Маргарет, не проявяваше интерес към изгубилата привлекателността си испанска принцеса. Тя не се беше оказала плодovита, сега твърдеше, че никога дори не е споделяла легло, беше овдовяла и не внасяше повече пари в кралската хазна. Не беше от полза за династията на Тюдорите, освен като разменна монета в продължаващата борба с Испания. Беше без значение дали ще си стои в къщата в Странд, или ще бъде повикана в двора. Освен това на нейна светлост майката на краля не се нравеше начинът, по който новият Уелски принц гледаше овдовялата си снаха.

Винаги щом я срещнеше, принц Хари приковаваше очи в нея с предаността на малко кученце. Нейна светлост майката на краля тайно беше решила, че ще ги държи разделени. Смяташе, че момичето се усмихва на младия принц твърде топло, смяташе, че насърчава момчешкото му обожание, за да поласкае чуждоземната си суета. Нейна светлост майката на краля негодуваше срещу опитите на когото и да било да влияе върху единствения жив син и наследник. Освен това нямаше доверие на Каталина. Защо младата вдовица би насърчавала един девер, който беше почти с шест години по-млад от нея? Какво се надяваше да спечели от приятелството с него? Нима не знаеше, че го пазят внимателно почти като малко дете: той спеше в бащините си покои, бе придружаван и наглеждан денонощно, постоянно надзираван? Какво се надяваше да постигне испанската вдовица, като му изпращаше книги, учеше го на испански, смееше се на акцента му и го гледаше как язди на манежа, сякаш се обучаваше да стане неин странстващ рицар?

Нищо нямаше да излезе от това. Нищо не можеше да излезе от това. Но нейна светлост майката на краля не позволяваше никой друг освен самата нея да бъде близък с Хари, и постанови гостуванията на Каталина в двора да бъдат редки и кратки.

Самият крал беше достатъчно любезен с Каталина, когато я виждаше, но тя чувстваше как я оглежда, сякаш беше някакво съкровище, което бе откраднал. С него винаги се чувстваше като някакъв трофей — а не като млада жена на седемнайсет години, напълно зависима от почтеността му, негова дъщеря по брак.

Ако можеше да се застави да говори за Артур пред свекърва си или пред краля, може би те щяха да я потърсят, за да споделят скръбта си. Но тя не можеше да използва името му, за да си спечели тяхното благоволение. Дори година след смъртта му не можеше да мисли за него, без да изпитва стягане в гърдите, което бе толкова силно, та ѝ се струваше, че дъхът ѝ ще секне само от скръб. Все още не можеше да изрече името му на глас. Със сигурност не можеше да разчита скръбта да ѝ помогне в двора.

— Но какво ще стане? — продължи доня Елвира.

Каталина извърна глава.

— Не знам — каза тя кратко.

— Може би ако това бебе на кралицата се окаже син, кралят ще ни изпрати обратно в Испания — продължаваше дуенята.

Каталина кимна:

— Може би.

Дуенята познаваше Каталина достатъчно добре, за да разпознае мълчаливата ѝ решителност.

— Бедата е, че все още не искате да заминете — прошепна тя. — Кралят може да ви задържи като залог срещу парите от зестрата ви, родителите ви може да ви позволят да останете; но ако настоявате, бихте могли да си отидете у дома. Все още си мислите, че може да ги накарате да ви омъжат за Хари; но ако това можеше да се случи, досега вече щяхте да сте сгодени. Трябва да се откажете. Тук сме вече от година, а вие не постигате напредък. Ще държите всички ни като в капан тук, докато претърпите поражение.

Пясъчнорусите мигли на Каталина се спуснаха и забулиха очите ѝ.

— О, не — каза тя. — Не мисля така.

На вратата рязко се потропа.

— Спешно съобщение за вдовстващата принцеса на Уелс! — провикна се гласът.

Каталина пусна ръкоделието си и се изправи. Дамите ѝ също скочиха. Толкова необичайно беше да се случи нещо в тихия двор в Дърам Хаус, че всички бяха обзети от силно вълнение.

— Е, добре, пуснете го да влезе! — възкликна Каталина.

Мария де Салинас отвори рязко вратата и един от камериерите на кралската спалня влезе и коленичи пред принцесата.

— Скръбни новини — каза той кратко. — Син, принц, се роди на кралицата и почина. Нейна светлост кралицата също почина. Дано Бог помогне на негова светлост в царствената му скръб.

— Какво? — запита доня Елвира, опитвайки се да възприеме зашеметяващия порой от събития.

— Бог да приеме душата ѝ — отвърна Каталина подobaващо. — Бог да пази краля.

* * *

— „Небесни Отче, приеми при Себе Си Твоята дъщеря Елизабет. Сигурно я обичаш, тя беше много добра и благородна жена.“

Отпускам се назад, сядам на пети и изоставям молитвата. Мисля, че животът на кралицата, прекратен толкова трагично, бе изпълнен със скръб. Ако версията на Артур за скандала бе вярна, то тя е била готова да се омъжи за крал Ричард, независимо от това колко презрян тиранин е бил. Искала е да се омъжи за него и да бъде негова кралица. Майка ѝ и нейна светлост майката на краля, както и победата при Босуърт, са я принудили да приеме крал Хенри. Тя била родена да бъде кралица на Англия, и се омъжила за човека, който можел да ѝ осигури престола.

Мисля си, че ако бях успяла да ѝ кажа за обещанието си, тя щеше да познае болката, която се процежда през тялото ми като лед всеки път, когато мисля за Артур, и съзнавам, че му обещах да се омъжа за Хари. Мисля си, че тя може би щеше да разбере — ако си родена да бъдеш кралица на Англия, трябва да бъдеш такава,

независимо кой е кралят. Независимо кой ще трябва да бъде съпругът ти.

Без нейното тихо присъствие в двора имам чувството, че съм изложена на по-големи опасности, че съм по-далеч от целта си. Тя беше мила към мен, беше любяща жена. Изчаках да изтече годината на траура ми и вярвах, че тя ще ми помогне да встъпя в брак с Хари, защото той щеше да бъде спасение за мен, и защото ще му бъда добра съпруга. Вярвах, че тя знае, че една жена може да се омъжи за човек, към когото не изпитва нищо освен безразличие, и въпреки това да бъде добра съпруга.

Но сега дворът ще се управлява от нейна светлост майката на краля, а тя е страховита жена, която не подкрепя нищо освен собствената си кауза, не храни привързаност към никого освен към сина си Хенри и неговия син, принц Хари.

Тя не приема да помага на никого, служи на първо място на интересите на собственото си семейство. Ще гледа на мен само като на една сред многото кандидатки за брак с Хари. Да ѝ прости Господ, може дори да му потърси съпруга-французойка, и тогава аз ще съм изменила на само на Артур, но и на родните си майка и баща, които имат нужда от мен, за да поддържат съюза между Англия и Испания и враждата между Англия и Франция.

Тази година беше тежка за мен, очаквах едногодишен траур, а след това — нов годеж; изпълвам се с все по-голяма и по-голяма тревога, тъй като по всичко личи, че никой не планира такова нещо. А сега се боя, че ще стане по-лошо. Ами ако крал Хенри реши да се откаже от втората част от зестрата и ме изпрати у дома? Какво ще стане, ако сгодят Хари, това лекомислено момче, за някоя друга? Какво ще стане, ако просто ме забравят? Ако ме задържат като залог за добронамереността на Испания, но се отнасят пренебрежително с мен? Ако ме оставят в Дърам Хаус като една призрачна принцеса, управляваща призрачен двор, докато истинският свят продължава да съществува другаде?

Мразя това време на годината в Англия, мразя начина, по който зимата се задържа упорито сред студентите мъгли, под сивите небеса. В Алхамбра водата в каналите сигурно се освобождава от скрежа и започва да тече отново, леденостудена, буйна и дълбока от разтопените планински снегове. Пръстта в градините сигурно

започва да се затопля, градинарите сигурно садят цветя и млади фиданки, слънцето сигурно грее топло сутрин, а дебелите завеси са свалени от прозорците, за да могат топлите ветрове отново да повяват из двореца.

Прелетните птици ще се върнат по високите хълмове, а по маслиновите дървета ще блещукат зелено-сиви листа. Навсякъде фермерите ще обръщат червената почва, ще се носи уханье на живот и растеж.

Копнея да си бъда у дома; но няма да изоставя поста си. Не съм войник, който забравя дълга си, аз съм страж, който стои буден през цялата нощ. Няма да изменя на любовта си. Аз казах: „Обещавам!“, и не забравям това. Ще му бъда вярна. Градината, която олицетворява вечния живот, Ал Яна, ще ме очаква, в Ал Яна ще ме очаква розата, там ще ме чака Артур. Ще бъда кралица на Англия, каквато съм родена да бъда, както му обещах, че ще бъда. Розата ще цъфти и в Англия, както цъфти в рая.

* * *

За кралица Елизабет беше устроено внушително, тържествено погребение, и Каталина отново облече траурно черно. През тъмната дантела на късия си воал тя наблюдаваше важните особи, преминаващи в зависимост от ранга си, приготовленията за службата, виждаше как всичко се определя според голямата книга на майката на краля. Собственото ѝ място също беше точно определено — зад принцесите, но пред всички други дворцови дами.

Лейди Маргарет, майката на краля, бе изложила писмено всички ритуали, които трябваше да се следват навсякъде в двора на Тюдорите — от родилните стаи до излагането на мъртвото тяло за поклонение, така че синът ѝ и поколенията, които тя се молеше да дойдат след него, да бъдат подготвени за всякакви случаи, така че всеки случай да се отбелязва по подобие на друг предшестваш, и така че всяко събитие, независимо колко е далечно в бъдещето, да бъде ръководено от нея.

Сега първото устроено от нея величествено погребение, за необичаната ѝ снаха, премина с реда и изяществото на добре планирана поетична драма в двора, а колкото до великата

организаторка на всичко, тя зае видимо, безспорно, мястото си на най-влиятелна дама в двора.

2-РИ АПРИЛ 1503 Г.

Навършваше се година от деня, в който почина Артур, и Каталина прекара деня сама в параклиса на Дърам Хаус. Отец Джералдини изнесе възпоменателна служба за младия принц на разсъмване и Каталина остана в малката църква, без да закуси, изпивайки през целия ден само чаша разреден ейл.

Известна част от времето тя остана на колене пред олтара, движейки устни в безмълвна молитва, борейки се със загубата му, изпълнена със скръб, толкова остра и болезнена, колкото и в деня, когато бе застанала на прага на стаята му и беше разбрала, че не могат да го спасят, че той ще умре, че ще трябва да живее без него.

През някои от дългите часове тя кръстосваше из празния параклис, като спираше за миг да погледне картините с религиозни сюжети по стените или изящната дърворезба по краищата на скамейките и преградата между нефа и мястото за хористите. Ужасяваше се, че започва да го забравя. Имаше сутрини, в които се събуждаше и се опитваше да си представи лицето му, и откриваше, че не може да види нищо под затворените си клепачи, или — което бе по-лошо — можеше да види само някакво негово грубо изображение, като зле нарисуван портрет: измамното подобие, а вече не действителния образ. В тези сутрини сядаше бързо в леглото, притискаше колене към корема си, и здраво обвиваше ръце около тялото си, за да не даде воля на мъчителното си чувство за загуба.

После, по-късно през деня, говореше с дамите си или шиеше, или се разхождаше край реката, и тогава някой казваше нещо, или тя виждаше отражението на слънцето във водата, и изведнъж той се явяваше пред нея, така ярък и ясен, сякаш беше жив, озарявайки следобеда. Тя оставаше напълно неподвижна в продължение на един миг, изпивайки го безмълвно с поглед, а след това подхващаше отново разговора или продължаваше разходката си, убедена, че никога няма да го забрави. Очите ѝ носеха отпечатъка му под клепачите си, тялото ѝ носеше неговото докосване върху кожата си, тя му принадлежеше, със сърцето и душата си, до смъртта: не — както се оказа — до неговата

смърт; а до своята. Едва когато и двамата напуснеха този живот, бракът им в този живот щеше да приключи.

Но в този ден, на годишнината от смъртта му, Каталина си беше обещала, че ще бъде сама, ще си позволи лукса да скърби, да се гневи на Бог, задето ѝ го е отнел.

* * *

— Знаеш, че никога няма да разбера целта Ти — обръщам се към статуята на разпнатия Христос, увиснал на окървавените Си длани над олтара. — Не можеш ли да ми дадеш знак? Не можеш ли да ми покажеш какво трябва да сторя?

Чакам, но Той не казва нищо. Принудена съм да се питам дали онзи Бог, който говореше така ясно на майка ми, е заспал или си е отишъл. Защо Той напътства нея, а остава безмълвен за мен? Защо аз, възпитана като пламенно отдадено на християнството дете, дете, ревностно възпитавано в римокатолическата религия, да не усещам, че молитвите ми са чути, когато ги отправям, обзета от най-дълбока печал? Защо Бог би ме изоставил, когато се нуждая от Него толкова много?

Връщам се при бродираната молитвена възглавничка пред олтара, но не коленича върху нея за молитва; обръщам я и сядам върху нея, сякаш съм си у дома, придърпала възглавница до някой горещ мангал, готова да говоря, готова да слушам. Но никой не ми говори сега. Не ми говори дори моят Бог.

— Зная, че Твоята воля е да бъда кралица — казвам вглъбено, сякаш Той би могъл да отговори, сякаш Той би могъл внезапно да отвърне с тон, спокойно разсъдлив като моя. — Зная, че такова е желанието и на майка ми. Зная, че любимият ми... — не довършвам изречението. Дори сега, когато е изминала една година, не се осмелявам да изрека името на Артур, дори в този празен параклис, дори пред Бог. Все още се боя от рукването на порой от сълзи, от изпадането в истерия и лудост. Зад самообладанието ми се крие страстта към Артур, като дълбок воденичен вир, затворен зад шлюз. Не се осмелявам да изпусна навън дори капчица от нея. Ще рукне порой, ще настъпи потоп от тъга.

— Зная, че той искаше да бъде кралица. На смъртното си ложе той ме помоли да му дам обещание. Пред Теб, аз му дадох това обещание. Дадох го в Твоето име. Наистина го мислех. Дадох клетва да стана кралица. Но как да го сторя? Ако такава е Твоята воля, както и неговата, в което вярвам, ако такава е Твоята воля, както и тази на майка ми, в което вярвам, тогава, Боже, чуй това. Изчерпах хитростите си. Трябва да го сториш Ти. Ти трябва да ми посочиш пътя, за да го направя.

* * *

Отправлям това искане към Бог все по-настойчиво и по-настойчиво вече от година; докато безкрайните преговори за връщането на зестрата и изплащането на вдовишкото ми наследство продължават да се влачат. Без никакви ясни напътствия от майка си, започвам да си мисля, че тя играе същата игра като мен. Зная, че баща ми несъмнено е наумил някаква продължителна тактическа игра. Само да ми кажеха как да постъпя! От дискретното им мълчание трябва да предположа, че ме оставят тук като примамка за краля. Оставят ме тук, докато кралят разбере, както разбирам аз, както разбираше Артур, че най-доброто разрешение на този проблем ще бъде да се омъжи за принц Хари.

Бедата е, че с всеки изминал месец Хари става все по-влиятелен в двора: той се превръща във все по-привлекателна партия. Френският крал ще му направи предложение, стотиците дребни владетели на Европа ще му предлагат своите красиви дъщери, дори императорът на Свещената Римска Империя има неомъжена дъщеря, Маргарет, която може да си опита късмета. Трябва да решим този въпрос сега, през същия този април, когато свършва първата година на вдовството ми. Сега, когато съм свободна от едногодишното си чакане. Но балансът на силите се промени. Крал Хенри не бърза, неговият наследник е млад — момче на едва единайсет години. Но аз съм на седемнайсет. Време е да се омъжи. Време е отново да бъде принцеса на Уелс.

Техни Испански Величества поставят невъобразими искания: пълно възстановяване на вложението си и връщането на дъщеря си,

пълното изплащане на наследството ми като вдовица за неопределен период. Високата цена цели да подтикне краля на Англия да намери друг изход. Търпението на моите родители в преговорите позволява на Англия да държи както мен, така и парите. Те показват, че не очакват нито моето връщане, нито това на парите. Надяват се кралят на Англия да разбере, че не е нужно да връща нито зестрата, нито мен.

Но те го подценяват. Крал Хенри няма нужда те да му намекуват за това. Той вероятно го е видял прекрасно и сам. Тъй като не предприема нищо, сигурно се съпротивлява и на двете искания. И защо да не го прави? Той владее положението. Има половината зестра, има и мен.

При това не е глупак. Спокойствието на новия емисар, дон Гутиере Гомес де Фуенсалида и мудността на преговорите са подсказали на този изключително проникателен и хитър крал, че майка ми и баща ми нямат нищо против да ме оставят в неговите ръце, в Англия. Не е нужно да се появи Макиавели, за да подсказже извода, че родителите ми се надяват на нов брак в Англия за мен — точно както щом Исабел овдовя, те я изпратиха обратно в Португалия да се омъжи за девера си. Тези неща се случват. Но само ако всички са съгласни. В Англия, където кралят е новодошъл на престола и изпълнен с амбиция, може да е нужно повече умение, отколкото ние влагаме, за да постигнем целта си.

Майка ми пише, за да съобщи, че има план, но ще е нужно известно време този план да узрее. Нарежда ми междувременно да бъда търпелива и никога да не правя нещо, с което бих могла да оскърбя краля или майка му.

„Аз съм принцеса на Уелс“, отговарям ѝ. „Родена съм да бъда принцеса на Уелс и кралица на Англия. Вие ме отгледахте, за да нося тези титли. Нима трябва да отрека собственото си възпитание? Нима не е възможно да бъда принцеса на Уелс и кралица на Англия, дори сега?“

„Бъди търпелива“, пише ми тя в отговор, в зацапана от пътуване бележка, на която са били нужни седмици, за да стигне до мен, и която е била отваряна; всеки може да я е прочел. „Съгласна съм, че предопределената ти съдба е да бъдеш кралица на Англия.

Такава е твоята съдба, Божията воля, и моето желание. Бъди търпелива.“

— Колко дълго трябва да бъда търпелива? — обръщам се към Бог, на колене пред Него, в Неговия параклис, на годишнината от смъртта на Артур. — Ако такава е Твоята воля, тогава защо не я осъществиш веднага? Ако волята Ти не е такава, тогава защо не погуби и мен заедно с Артур? Ако ме слушаш сега — защо се чувствам така ужасно сама?

** * **

Късно вечерта в тихата приемна на Дърам Хаус съобщиха за посетител — нещо, което се случваше твърде рядко.

— Лейди Маргарет Поул — каза стражът пред вратата. Каталина пусна Библията си и когато обърна бледото си лице, видя приятелката си да се колебае стеснително на прага.

— Лейди Маргарет!

— Вдовстваща принцесо!

Тя направи нисък реверанс, Каталина бързо прекоси стаята и отиде при нея, повдигна я и падна в прегръдките ѝ.

— Не плачете — прошепна тихо лейди Маргарет в ухото ѝ. — Не плачете, или се кълна, че и аз ще избухна в сълзи.

— Няма, няма, обещавам, че няма. — Каталина се обърна към дамите си. — Оставете ни — нареди тя.

Те се оттеглиха неохотно: идването на посетител беше новост за тихата къща, а освен това в никоя от другите стаи не гореше огън. Лейди Маргарет огледа бедната стая.

— Какво е това?

Каталина сви рамене и се опита да се усмихне:

— Боя се, че не се справям добре. А доня Елвира не ми помага. Всъщност имам само парите, които кралят ми дава, а това не е много.

— Опасявах се от това — каза по-възрастната жена. Каталина я притегли към огъня и я настави в собствения си стол.

— Мислех, че сте още в Лъдлоу?

— Бяхме. Бяхме там. След като и кралят, и принцът не идват в Уелс, всички дела паднаха върху плещите на съпруга ми. Бихте си

помислили, че отново съм принцеса, ако видите малкия ми двор там.

Каталина отново се опита да се усмихне:

— Бляскав ли е дворът ви?

— Много. И най-вече — говорещ на уелски. Най-често се чуват песни.

— Мога да си представя.

— Дойдохме за погребението на кралицата, Бог да прости душата ѝ, а после аз поисках да остана още малко и съпругът ми каза, че може да дойда да ви видя. Днес цял ден си мисля за вас.

— Бях в параклиса — каза Каталина без връзка с предишния разговор. — Нямам чувството, че е изминала една година.

— Не, нали? — съгласи се лейди Маргарет, макар тайно да си мислеше, че момичето беше остаряло с много повече от една година. Скръбта беше направила момичешката ѝ хубост по-изящна, тя имаше ясни, решителен поглед на жена, която е видяла надеждите си погубени. — Добре ли сте?

Каталина направи лека гримаса:

— Достатъчно добре съм. А вие? А децата?

Лейди Маргарет се усмихна:

— Слава Богу, да. Но знаете ли какви планове има кралят за вас? Ще... — тя се поколеба. — Ще се връщате ли в Испания? Или ще останете тук?

Каталина пристъпи малко по-близо до нея.

— Говорят — за зестрата, за връщането ми. Но не се върши нищо. Нищо не се решава. Кралят ме държи, държи и зестрата ми, а родителите ми му позволяват да го прави.

Лейди Маргарет изглеждаше загрижена:

— Чух, че може би обмислят да ви сгодят за принц Хари — каза тя. — Не знаех.

— Това е очевидният избор. Но на краля не му изглежда очевиден — каза Каталина иронично. — Какво мислите вие? Смятате ли, че той е човек, комуто би му убягнало едно очевидно решение?

— Не — каза лейди Маргарет, чийто живот бе изложен на опасност поради факта, че кралят ясно осъзнаваше очевидното право на семейството ѝ да претендира за трона му.

— Тогава трябва да предположа, че се е сетил за този избор и изчаква да види дали е най-добрият, който може да направи — каза

Каталина. Въздъхна леко. — Бог ми е свидетел, че чакането е изнурителна работа.

— Сега, след като траурът ви приключи, той несъмнено ще уреди нещата — каза с надежда приятелката ѝ.

— Несъмнено — отвърна Каталина.

След седмици, прекарани насаме, в траур за съпругата си, кралят се върна към дворцовия живот в двореца Уайтхол, и Каталина беше поканена да се храни с кралското семейство, и настанена редом с принцеса Мери и дворцовите дами. Младият Хари, Уелският принц, беше на сигурно място между баща си и баба си. За този Уелски принц не се предвиждаше пътуване в студа до замъка Лъдлоу и усилено обучение, както се полагаше за един принц-престолонаследник. Лейди Маргарет беше постановила този принц, единственият жив кралски син и наследник, да бъде възпитаван под собствения ѝ надзор, в приятна обстановка и сред удобства. Той не биваше да бъде отпращан, трябваше да бдят над него през цялото време. Дори не му позволяваха да участва в опасни спортове, турнири или борба, макар че той изгаряше от желание да се включи и обичаше вълнуващите преживявания. Баба му беше заявила, че той е твърде ценен, за да се излага на опасност.

Той се усмихна на Каталина, а тя го стрелна с поглед, който — надяваше се — бе изпълнен с дискретна топлина. Но нямаше възможност да разменят повече от една дума. Тя беше здраво „закотвена“ в долния край на масата и почти не го виждаше, благодарение на нейна светлост майката на краля, която го отрупваше с най-хубавите ястия от собственото си блюдо и вклиняваше широкото си рамо между него и дамите.

Каталина си каза, че е имало истина в думите на Артур — момчето бе разглежено от това внимание. Баба му се облегна назад за миг, за да говори с един от церемониалмайсторите, и Каталина видя как погледът на Хари бързо се стрелна към нея. Тя му се усмихна, а после сведе поглед. Когато вдигна очи, той още я гледаше, а после се изчерви, задето са го хванали. „Дете.“ Тя го стрелна с лека коса усмивка, докато го оценяваше критично. „Единайсетгодишно дете. Със самоуверено и момчешко поведение. И защо трябва това закръглено,

разглежено момче да бъде пощадено, когато Артур...“ Тя моментално възпря мисълта. Да сравнява Артур с брат му би означавало да пожелава смъртта на малкото момче, а тя не би направила това. Да мисли за Артур пред други хора, означаваше да рискува да рухне, а тя никога нямаше да направи това.

„Една жена би могла да ръководи такова момче“, помисли си тя. „Една жена би могла да бъде много велика кралица, ако се омъжи за такова момче. През първите няколко години той няма да знае нищо, а после може би ще бъде дотолкова привикнал да се подчинява, че ще остави съпругата си да продължи да управлява. Или би могъл да се окаже, както ми каза Артур, ленив. Един млад мъж, пилеещ силите си. Може да се окаже толкова ленив, че вниманието му да бъде отвлечено с игри и лов, спорт и забавления, за да може съпругата му да се занимава с делата на кралството.“

Каталина никога не забравяше онова, което Артур ѝ бе казал — момчето си въобразявало, че е влюбено в нея. „Ако му дават всичко, което поиска, навярно той би могъл сам да си избере съпруга“, помисли си тя. „Свикнали са да му угаждат. Навярно той може да поиска да се ожени за мен, и те ще се почувстват длъжни да кажат «да».“

Видя го как се изчервява още по-силно, дори ушите му порозовяха. Тя издържа дълго погледа му, пое си леко дъх и разтвори устни, сякаш за да му прошепне някаква дума. Видя как сините му очи се приковават в устата ѝ и потъмняват от желание, а после, пресметнала точно въздействието, тя сведе поглед. „Глупаво момче“, помисли си.

Кралят стана от масата и всички мъже и жени по претъпканите пейки в залата също се надигнаха и сведоха глави.

— Благодаря ви, че дойдохте да ме поздравите — каза крал Хенри. — Другари във война и приятели в мир. Но сега ме извинете, желая да бъда сам.

Той кимна на Хари, подаде ръка на майка си, и кралското семейство мина през малката врата в дъното на голямата зала и се отправи към личните си покои.

— Трябваше да останете по-дълго — отбеляза майката на краля, когато се настаняха в столове край огъня и виночерпецът им наля вино. — Прави лошо впечатление, когато си тръгвате толкова бързо.

Бях съобщила на началника на конницата, че ще останете, а след това щеше да има песни.

— Бях уморен — каза кратко Хенри. Хвърли поглед към Каталина и принцеса Мери, които седяха заедно. Очите на по-младото момиче бяха зачервени, загубата на майка ѝ ѝ беше нанесла тежък удар. Каталина беше — както обикновено — съвсем хладнокръвна и сдържана. Помисли си, че тя притежава огромна способност за самоконтрол. Дори загубата на единствената ѝ приятелка в двора, последната ѝ приятелка в Англия, сякаш не я беше съкрушила.

— Тя може да се върне в Дърам Хаус утре — отбеляза майка му, проследявайки посоката на погледа му. — Няма защо да идва в двора. Тя не е заслужила мястото си тук с наследник, нито го е заплатила със зестрата си.

— Тя е постоянна и на нея може да се разчита — каза той. — Постоянна е в уважението си към вас и към мен.

— Постоянна като чумата — отвърна троснато майка му.

— Сурова сте към нея.

— Светът е суров — каза тя просто. — Аз съм просто справедлива. Защо не я изпратим у дома?

— Изобщо ли не ѝ се възхищавате?

Тя се изненада от въпроса:

— На какво има да се възхищавам у нея?

— На куража ѝ, на достойнството ѝ. Притежава красота, разбира се, но притежава и обаяние. Тя е образована и елегантна. Мисля, че при други обстоятелства щеше да бъде и весела. И понесе това разочарование като истинска кралица.

— Тя не ни е от полза — каза майка му. — Беше нашата принцеса на Уелс, но нашето момче е мъртво. Тя не ни е от полза сега, независимо от обаянието ѝ.

Каталина вдигна поглед и видя, че я наблюдават. Усмихна се леко, сдържано, и наклони глава. Хенри се изправи, отиде сам до една прозоречна ниша и присви пръст, за да я повика. Тя не скочи, за да дойде при него, както би скочила всяка от жените в двора. Погледна го, повдигна вежда, сякаш обмисляше дали да се подчини, или не, а после грациозно се изправи на крака и бавно тръгна към него.

„Бога ми, привлекателна е“, помисли си той. „Едва седемнайсетгодишна. Изцяло във властта ми, и въпреки това прекосява

стаята така, сякаш е коронована кралица на Англия.“

— Предполагам, че кралицата ще ви липсва — каза той рязко на френски, когато тя се приближи до него.

— Да — отвърна тя ясно. — Скърбя за вас заради загубата на съпругата ви. Сигурна съм, че майка ми и баща ми биха искали да ви предам и техните съболезнования.

Той кимна, без нито за миг да откъсва очи от лицето ѝ, и отбеляза:

— Сега споделяме една обща скръб. Вие изгубихте своя спътник в живота, а аз изгубих моя.

Видя как погледът ѝ стана преценяващ.

— Наистина — каза тя спокойно. — Така е.

Зачуди се дали тя се опитва да разгадае значението на думите му. Ако бързият ѝ ум работеше зад това ясно и красиво лице, то тя с нищо не го показваше.

— Трябва да ме научите на тайната на примирението си — каза той.

— О, не мисля, че се примирявам.

Хенри беше заинтригуван:

— Така ли?

— Не. Мисля, че имам доверие на Бог, че Той знае какво е правилно за всички нас, и волята Му ще бъде изпълнена.

— Дори когато пътищата Му са скрити, и ние, грешниците, трябва да се препъваме в тъмнината?

— Зная съдбата си — каза Каталина спокойно. — Той беше така милостив да ми я разкрие.

— Тогава сте наистина една от малцината — каза той, опитвайки се да я накара да се присмее на себе си.

— Знам — каза тя без помен от усмивка. Хенри осъзна, че беше напълно сериозна в убеждението си, че Бог ѝ е разкрил бъдещето. — Аз съм благословена.

— И каква е тази велика съдба, която Бог е подготвил за вас? — попита той саркастично. Толкова много се надяваше тя да каже, че ще бъде кралица на Англия, и тогава той можеше да започне да я разпитва, да се сближи с нея или да ѝ позволи да види какво се въртеше в ума му.

— Да изпълня Божията воля, разбира се, тоест да спомогна да дойде царството Му на земята — каза тя благоразумно, и отново успя да се измъкне.

* * *

Говоря много уверено за Божията воля и напомням на краля, че съм отгледана да бъда принцеса на Уелс, но всъщност Бог не ми говори. От деня на смъртта на Артур не мога да храня искреното убеждение, че съм благословена. Как мога да се наричам благословена, когато изгубих едничкото, което правеше живота ми завършен? Как може да съм благословена, когато не вярвам, че някога ще бъда отново щастлива? Но живеем в свят на вярващи — трябва да твърдя, че съм под специалната Божия закрила. Трябва да създавам илюзията, че съм уверена в съдбата си. Аз съм дъщеря на Изабела Испанска. Моето наследство е увереността.

Но всъщност, разбира се, ставам все по-самотна. Чувствам се все по-самотна. Между мен и отчаянието няма нищо освен обещанието ми към Артур, и тънката нишка на собствената ми решителност, като златна нишка, втъкана в килим.

МАЙ 1503 Г.

Крал Хенри не потърси Каталина в продължение на месец, в името на благоприличието, но когато свали траурните си дрехи, ѝ направи официално посещение в Дърам Хаус. Слугите бяха предупредени, че той ще дойде, и бяха облечени в най-хубавите си дрехи. Той видя следите от износване и излиняване по завесите и килимите и се усмихна тайно. Ако тя имаше здрав разум, какъвто той смяташе, че притежава, щеше да се зарадва да намери решение на това неловко положение. Той се поздрави, че не беше улеснил живота ѝ през тази последна година. Досега тя трябваше вече да е разбрала, че се намираше изцяло в негова власт и родителите ѝ не можеха да направят нищо, за да я освободят.

Неговият херолд отвори двойните врати към приемната на Каталина и извика:

— Негова светлост Хенри, кралят на Англия.

Хенри пренебрегна с махване на ръка изреждането на другите титли и влезе при снаха си.

Тя носеше тъмна рокля със сини прорези на ръкавите, богато бродиран корсаж и тъмносиня шапчица. Шапчицата подчертаваше кехлибарения цвят на косата ѝ и синьото в очите ѝ, и той инстинктивно се усмихна от удоволствие при вида ѝ, докато тя се снишаваше в дълбок официален реверанс и се изправяше.

— Ваша светлост — каза любезно тя. — Това наистина е чест.

Трябваше да си наложи да не се взира в очертанията на шията ѝ с цвят на сметана, в гладкото лице без бръчки, което отвърщаше на погледа му. Цял живот беше живял с красива жена на неговата възраст; сега пред него стоеше момиче, достатъчно младо да му бъде дъщеря, все още ухаещо с наситения аромат на цъфтящата младост, с пълни и твърди гърди. Тя беше готова за женитба; всъщност, беше отдавна готова за женитба. Това беше момиче, с което някой трябваше да сподели легло. Той рязко възпря мислите си и си каза, че е наполовина влюбен и наполовина развратник, щом може да гледа младата вдовица на покойния си син с такава страст и желание.

— Мога ли да ви предложа нещо освежително? — попита тя. В дъното на погледа ѝ играеше усмивка.

Хрумна му, че ако тя беше по-възрастна, по-опитна жена, би предположил, че тя го разиграва така умело, както опитен въдичар може да извади съомга на сушата.

— Благодаря ви. Бих приел чаша вино.

Тук Каталина го хвана натясно.

— Боя се, че нямам нищо подобаващо, което да ви предложа — каза тя незабавно. — В избите ми не е останало абсолютно нищо, а не мога да си позволя да купя добро вино.

Хенри не показа дори с трепване на клепач, че съзнава как тя го принуждава да узнае за паричните ѝ затруднения.

— Съжалявам за това, ще поръчам да изпратят няколко бъчви — каза той. — Поддържането на домакинството ви сигурно е много затруднително.

— Всичко е много оскъдно — каза тя просто. — Ще изпиете ли чаша ейл? Приготвяме си собствен ейл, много евтино.

— Благодаря ви — каза той, като прехапа устна, за да скрие една усмивка. Не беше и сънувал, че тя притежава такава самоувереност. Помисли си, че годината на вдовство беше извадила наяве смелостта ѝ. Сама в чужда страна, тя не беше рухнала, както биха рухнали други момичета: беше събрала силите си и беше укрепнала.

— В добро здраве ли е нейна светлост, вашата майка, добре ли се чувства принцеса Мери? — попита тя, така уверено, сякаш го бе приела в златната стая на Алхамбра.

— Да, слава Богу — каза той. — А вие?

Тя се усмихна, сведе глава, и отбеляза:

— А за вашето здраве не е и нужно да питам. У вас никога не се забелязва и най-малка промяна.

— Нима?

— Още от първия път, когато ви видях — каза тя. — Когато току-що бях пристигнала в Англия и пътувах към Лондон, а вие бяхте потеглили да ме посрещнете. — Трябваше да положи големи усилия, за да не мисли за Артур, какъвто беше в онази вечер, унижен от грубостта на баща си, опитващ се да говори приглушено с нея, докато ѝ хвърляше крадешком коси погледи.

Тя решително прогони образа на младия си любим от ума си, усмихна се на баща му и каза:

— Идването ви беше такава изненада за мен, и толкова ме стреснахте.

Той се засмя. Разбра, че тя беше извикала в ума си спомена за мига, когато я видя за първи път — девица, застанала до леглото си, в бяла нощница, заметната със синя пелерина, с коса, спускаща се в плитка надолу по гърба ѝ, и как той си помисли тогава, че ѝ се беше натрапил като похитител, че беше влязъл със сила в спалнята ѝ, че можеше със сила да ѝ натрапи и себе си.

Обърна се и седна в един стол, за да прикрие мислите си, като ѝ направи знак, че също може да седне. Дуенята ѝ — същата недодялана испанка с киселата физиономия, забеляза той раздражено — стоеше в дъното на стаята с още две дами.

Каталина седеше, напълно овладяна: тънките ѝ бели пръсти бяха преплетени в скута, гърбът ѝ — изправен, цялата ѝ осанка беше на млада жена, уверена в силата на привлекателността си. Хенри не каза нищо и се загледа в нея за миг. Тя със сигурност знаеше какво му причинява, напомняйки му за първата им среща! И все пак, нима дъщерята на Изабела Испанска, вдовица на родния му син, можеше да го подстрекава умишлено към похот?

Влезе един слуга с две чаши разреден ейл. Поднесе чаша първо на краля, а после Каталина взе своята. Отпи малка глътка и я остави.

— Все още ли не обичате ейл?

Той беше удивен от интимната нотка в собствения си глас. За Бога, нима не можеше да попита снаха си какво обича да пие?

— Пия го само когато съм много жадна — отвърна тя. — Но не обичам вкуса, който оставя в устата ми. — Тя вдигна ръка и докосна долната си устна. Омаян, той загледа как връхчето на пръста ѝ докосна леко върха на езика ѝ. Тя направи лека гримаса и каза: — Мисля, че никога няма да ми стане любима напитка.

— Какво пиехте в Испания?

Той установи, че едва можеше да говори. Продължаваше да гледа меката ѝ уста, лъскава там, където беше облизала устните си с език.

— Можехме да пием водата — каза тя. — В Алхамбра маврите бяха прокарали по тръби в двореца чиста вода чак от планините. Пиехме от шадраваните вода от планинските потоци — беше още

студена. И плодови сокове, разбира се, имахме прекрасни плодове през лятото, и сладоледи, и шербети, а също и различни вина.

— Ако ме придружите в пътуването на двора това лято, можем да отидем на места, където водата става за пиене — каза той. Помисли си, че звучи като глупаво момче, като ѝ обещава чаша вода като някакво лакомство. Упорито продължи: — Ако дойдете с мен, можем да ходим на лов, можем да отидем до Хампшър, и отвъд, до Ню Форест. Помните ли тамошните местности? Близко до мястото, където се срещнахме за първи път?

— Това би ми харесало толкова много — каза тя. — Ако съм все още тук, разбира се.

— Все още тук? — Той се сепна: почти беше забравил, че тя беше негова заложница, че се очакваше до лятото да се прибере у дома. — Съмнявам се, че с баща ви ще сме уговорили условията дотогава.

— Защо, как е възможно това да отнема толкова време? — попита тя. Сините ѝ очи бяха разширени от престорена изненада. — Нима не можем да стигнем до някакво споразумение? — Тя се поколеба. — Между приятели? Със сигурност, ако не успеем да се споразумеем за дължимите пари, има и друг начин? Някакво друго споразумение, което може да бъде постигнато? След като сме се споразумявали преди?

Думите ѝ бяха толкова близо до собствените му мисли, че той се изправи на крака, смутен. Тя също незабавно се изправи. Горната част на хубавата ѝ синя шапчица му стигаше само до рамото; помисли си, че ще трябва да наведе глава, за да я целуне, а ако тя беше под него в леглото, щеше да му се наложи да внимава да не ѝ причини болка. Почувства как лицето му се облива в гореща червенина при тази мисъл.

— Елате тук — каза задавено и я поведе към прозоречната ниша, където дамите ѝ не можеха да ги подслушат.

— Мислех си до какво споразумение бихме могли да стигнем — каза той. — Най-лесно ще бъде да останете тук. Определено бих искал да останете тук.

Каталина не вдигна поглед към него. Ако го беше направила тогава, щеше да е сигурен в нея. Но тя остана със сведени очи, с посърнало лице.

— О, разбира се, ако родителите ми се съгласят — каза тя, толкова тихо, че той едва я чу.

Почувства се хванат в капан. Струваше му се, че не може да продължи, докато тя държеше главата си така изцяло наклонена на една страна, и му позволяваше да види само извивката на бузата ѝ и миглите ѝ, и въпреки това едва ли можеше да се върне назад, когато тя го попита направо дали няма друг начин да разрешат конфликта между него и родителите ѝ.

— Сигурно ме смятате за много стар — изрече той на един дъх.

Сините ѝ очи бързо се стрелнаха нагоре към него, а после погледът ѝ пак стана прикрит.

— Съвсем не — каза тя спокойно.

— Достатъчно стар съм да ви бъда баща — каза той, надявайки се, че тя ще възрази.

Вместо това тя го погледна и каза:

— Никога не мисля за вас по този начин.

Хенри мълчеше. Чувстваше се напълно объркан от тази слаба и крехка млада жена, която в един момент сякаш прелъстително го насърчаваше, и въпреки това в следващия миг ставаше почти непроницаема.

— Какво бихте искали да направите? — запита я той.

Най-сетне тя вдигна глава и му се усмихна, с извити нагоре устни, но без топлота в очите.

— Каквото заповядайте — каза тя. — Най-много от всичко бих искала да ви се подчиня, ваша светлост.

* * *

Какво има предвид той? Какво прави? Мислех си, че ми предлага Хари и се готвех да кажа „да“, когато той каза, че сигурно го смятам за много стар, стар колкото баща ми. А, разбира се, той наистина е такъв, всъщност изглежда далеч по-стар от баща ми, ето защо никога не мисля за него като за баща: може би — като за дядо, или за стар свещеник. Баща ми е красив; ужасен женкар; храбър войник; герой на бойното поле. Този крал е водил една битка, при това не много решително и е потушил половин дузина лишени от

героизъм бунтове на бедни хора, прекалено изтормозени от неговото царуване, за да го търпят повече. Така че той не е като баща ми и аз говорех единствено истината, когато казах, че никога не го възприемам по такъв начин.

Но после той ме погледна, сякаш бях казала нещо изключително интересно, а след това ме попита какво искам. Не можех да му кажа в лицето, че искам да пренебрегне брака ми с големия му син и да ме омъжи отново за малкия. Затова казах, че искам да му се подчиня. В това не може да има нищо лошо. Но очевидно не това бяха думите, които той очакваше да чуе. И не ме отведоха до това, което искам.

Нямам представа какво иска. Нито как да обърна желанието му в своя полза.

* * *

Хенри се върна в двореца Уайтхол с пламнало лице и с блъскащо в гърдите сърце, притиснат между раздразнението и пресметливостта. Ако можеше да убеди родителите на Каталина да дадат позволенията си за сватбата, можеше да изиска остатъка от внушителната ѝ зестра, да се освободи от исканията им за вдовишкото ѝ наследство, да подсили съюза с Испания в същия момент, когато се надяваше да осигури нови съюзи с Шотландия и Франция, и, може би, с такава млада съпруга, да се сдобие с още един син и наследник от нея. Една дъщеря на трона на Шотландия, една дъщеря на престола на Франция — това би трябвало да осигури доживотен мир между двете държави. Ако принцесата на Испания беше на трона на Англия, това би трябвало да запази съюза с ревностно отдадените на християнството владетели на Испания. Щеше да е обвързал великите сили на християнския свят в мирен съюз с Англия не само за едно поколение, а за много поколения напред. Щяха да имат общи наследници; щяха да бъдат защитени. Англия щеше да бъде в безопасност. Нещо по-хубаво — наследниците на английската корона можеха да наследят и кралствата Франция, Шотландия, Испания. Англия можеше да започне да си проправя път към мир и величие.

Беше напълно логично да си подсигури брак с Каталина; опита се да се съсредоточи върху политическите облаги, вместо да мисли за

очертанията на шията ѝ и за извивката на талията ѝ. Опитва се да овладее ума си, като си мислеше за малкото състояние, което щеше да бъде спестено, ако не се налага да ѝ осигурява вдовишко наследство, нито издръжка, ако не се наложи да изпраща кораб, вероятно дори няколко кораба, за да я отведат у дома. Но всичко, за което можеше да мисли, беше как тя докосна с пръст меките си устни и му каза, че не харесва задържащия се задълго в устата вкус на ейла. При мисълта за връхчето на езика, докосващо устните ѝ, той изстена гласно и конярят, който държеше коня му, за да слезе, вдигна поглед и попита:

— Господарю?

— Жлъчка — каза кисело кралят.

Наистина се чувстваше така, сякаш му е призляло от твърде богато ядене, така реши той, докато вървеше към личните си покои и придворните се отдръпваха от пътя му като оттеглящ се прилив, с угоднически усмивки. Напомняше си, че тя беше още почти дете, че беше негова снаха. Ако се вслушаше в здравия разум, който го беше водил дотук, редно беше просто да обещае да изплати вдовишкото ѝ наследство, да я върне на родителите ѝ, а после да отлага плащането, докато успеят да я омъжат за някой друг царствен глупак някъде другаде, тогава той можеше да се отърве, без да плаща нищо.

Но само като си я представи омъжена за друг, беше принуден да спре и да се облегне на дъбовата ламперия.

— Ваша светлост? — попита го някой. — Зле ли ви е?

— Жлъчка — повтори кралят. — От някаква храна.

Главният му камериер се приближи до него.

— Да повикам ли лекаря ви, ваша светлост?

— Не — каза кралят. — Но изпратете две бъчви от най-доброто вино на вдовстващата принцеса. Тя няма нищо в избата си, а когато се налага да я посещавам, бих искал да пия вино, а не ейл.

— Да, ваша светлост — каза мъжът, поклони се и се отдалечи. Хенри се изправи и отиде в покоите си. Бяха претъпкани с хора, както обикновено: просители, придворни, хора, търсещи благоволение, авантюристи, няколко приятели, няколко дребни поземлени аристократи, благородници, търсещи компанията му от привързаност или пресметливост. Хенри изглежда кисело всички. Когато беше Хенри Тюдор, беглец и изгнаник в Бретан, не беше благословен с толкова много приятели.

— Къде е майка ми? — обърна се той към един от тях.

— В покоите си, ваша светлост — отвърна мъжът.

— Ще я посетя — каза Хенри. — Съобщете й.

Даде й няколко мига да се подготви, а после тръгна към покоите й. След смъртта на снаха си тя се беше преместила в покоите, по традиция отредени за кралицата. Беше поръчала нови гоблени и нови мебели и сега мястото беше по-великолепно мебелирано, отколкото при която и да е кралица преди.

— Аз лично ще съобщя за пристигането си — каза кралят на стража пред вратата й, и безцеремонно влезе.

Лейди Маргарет седеше на една маса в прозоречната ниша, разтворила пред себе си сметките на домакинството. Преглеждаше разходите на кралския двор, сякаш той беше добре управлявана ферма. В двора, управляван от лейди Маргарет, твърде рядко се позволяваше праросничество и разточителство, и кралските служители, които си бяха мислили, че ще могат да задигат по малко злато от плащанията, минаващи през ръцете им, бързо останаха разочаровани.

Хенри кимна одобрително при вида на майка си, надзираваща кралските дела. Той самият така и не се беше освободил от собствената си тревога, че привидното богатство на английската корона може да се окаже празна показност. Беше финансирал завземането на престола с дългове и молби за услуги; не искаше вече никога да се оказва в положението на просяк.

Тя вдигна поглед, когато той влезе:

— Синко.

Той коленичи за благословията й, както правеше винаги, когато я виждаше за първи път през деня, и почувства как пръстите й леко докосват темето му.

— Изглеждаш разтревожен — отбеляза тя.

— Така е — каза той. — Отидох да посетя вдовстващата принцеса.

— Да? — Сянка на презрение премина по лицето й. — Какво искат сега?

— Ние... — той млъкна рязко, а после поде отново. — Трябва да решим какво ще стане с нея. Тя говореше за прибиране у дома, в Испания.

— Когато ни платят дължимото — каза веднага майка му. — Знаят, че трябва да платят остатъка от зестрата, преди тя да може да си тръгне.

— Да, тя знае това.

Настъпи кратко мълчание.

— Тя попита дали не може да има друго споразумение — каза той. — Някакво разрешение.

— Ах, очаквах това — каза тържествуващо лейди Маргарет. — Знаех, че ще се стремят към това. Изненадана съм само, че чакаха толкова дълго. Предполагам, мислили са, че е редно да изчакат, докато траурът ѝ приключи.

— Да се стремят към какво?

— Ще искат тя да остане — каза лейди Маргарет.

Хенри почувства напирашката си усмивка, но нарочно запази неподвижно изражение.

— Така ли смяташ?

— Чаках ги да разкрият картите си. Знаех, че искат ние да направим първия ход. Ха! Ето че ги накарахме те първи да обявят исканията си!

Той повдигна вежди, изпълнен с копнеж тя да изрече гласно желанието му.

— За какво?

— Предложение от наша страна, разбира се — каза тя. — Знаех, че никога няма да пропуснем такъв шанс. Тя беше подходящата съпруга тогава, подходяща съпруга е и сега. Имахме добро споразумение за нея тогава, и то все още е добро. Особено ако изплатят всичко. А сега можем да имаме по-голяма полза отвсякога от нея.

Той порумения, когато ѝ се усмихна широко.

— Така ли смяташ?

— Разбира се. Тя е тук, половината ѝ зестра вече е изплатена, останалото трябва само да съберем, вече се освободихме от придружителите ѝ, съюзът вече работи в наша полза — никога нямаше да спечелим уважението на французите, ако не се страхуваха от родителите ѝ, шотландците също се боят от нас — тя все още е най-подходяща за нас в целия християнски свят.

Обзе го замайващо чувство на облекчение. Щом майка му не беше против плана, той вярваше, че ще може да се заеме с осъществяването му. Тя беше негов най-добър и надежден съветник от толкова дълго време, че не би могъл да престъпи волята ѝ.

— А разликата във възрастта?

Тя сви рамене:

— Това са... колко? Пет, почти шест години? Това е нищо за един принц.

Той се сви, сякаш го беше зашлевила.

— Шест години ли? — повтори.

— При това Хари е висок за възрастта си, и силен. Няма да изглеждат неподходящи един за друг — каза тя.

— Не — каза той равно. — Не. Не Хари. Нямах предвид Хари. Не говорех за Хари.

Гневът в гласа му я накара да застане нащрек.

— Какво?

— Не. Не. Не Хари. По дяволите! Не Хари!

— Какво? Какво, за Бога, искаш да кажеш?

— Очевидно е! Нима не е очевидно!

Погледът ѝ се стрелна бързо по лицето му, разчитайки веднага изражението му, както само тя умееше.

— Не Хари?

— Мислех, че говориш за мен.

— За теб? — Тя бързо премисли разговора. — Ти — съпруг за инфантата? — попита невярващо.

Той почувства как отново се изчервява.

— Да.

— Вдовицата на Артур? Собствената ти снаха?

— Да! Защо не?

Лейди Маргарет се взря разтревожено в него. Дори не беше нужно да изброява пречките.

— Той беше твърде млад. Бракът не е консумиран — каза Хенри, повтаряйки думите, които испанският посланик беше чул от доня Елвира, и които бяха разгласени из целия християнски свят.

Изражението ѝ беше скептично.

— Тя самата го казва. Дуенята ѝ твърди така. Испанците твърдят така. Всички твърдят така.

— И ти им вярваш? — попита тя студено.

— Той е бил импотентен.

— Хм... — за нея беше характерно, че не казваше нищо, преди да го обмисли. Погледна го, забелязвайки руменината по бузите му и безпокойството в изражението му. — Вероятно лъжат. Видяхме ги женени и споделили легло, и тогава нямаше намеци, че актът не е бил извършен.

— Тяхна работа. Ако всички казват същата лъжа и се придържат към нея, тогава тя върши същата работа като истината.

— Само ако я приемем.

— Приемаме я — заяви той.

Тя повдигна вежди:

— Такова ли е желанието ти?

— Не е въпрос на желание. Нуждая се от съпруга — каза Хенри хладно, сякаш това би могла да бъде коя да е жена. — А тя е тук, и това улеснява нещата, както сама казваш.

— Тя би била подходяща по произход — призна майка му, — но проблемът е в роднинската ѝ връзка с теб. Тя е твоя снаха. И е много млада.

— На седемнайсет е — каза той. — Добра възраст за една жена. При това е вдовица. Готова е за повторен брак.

— Или е девица, или не е — отбеляза лейди Маргарет язвително. — По-добре да се разберем.

— Тя е на седемнайсет — поправи се той. — Добра възраст за женитба. Готова е за истински брак.

— Това няма да се понрави на народа — отбеляза тя. — Хората ще си спомнят сватбата ѝ с Артур — превърнахме я в такова зрелище. Те я обикнаха. Обикнаха и двамата. Нарът и розата. Тя ги омая с тази своя дантелена пелерина.

— Е, той е мъртъв — каза Хенри сурово. — А тя ще трябва да се омъжи за някого.

— Хората ще го сметнат за странно.

Той сви рамене:

— Ще бъдат доволни, ако тя ми роди син.

— О, да, ако успее да забременее. Но тя беше безплодна с Артур.

— Нали приехме, че Артур е бил импотентен. Бракът не е консумиран.

Тя присви устни, но не каза нищо.

— Това ни предоставя зестрата и ни спасява от разноси за вдовишкото наследство — изтъкна той.

Тя кимна. Харесваше й мисълта за състоянието, което Каталина щеше да донесе.

— И тя вече е тук.

— Изключително вярна на думата си принцеса — каза тя кисело.

— Вярна принцеса — усмихна се той.

— Наистина ли мислиш, че родителите й ще се съгласят? Техни испански величества?

— Това решава и тяхната дилема, както и нашата. И запазва съюза. — Той установи, че се усмихва, и се опита да си придаде обичайното строго изражение. — Самата тя би сметнала, че това е съдбата й. Тя вярва, че е родена да бъде кралица на Англия.

— Е, в такъв случай е глупачка — отбеляза остро майка му.

— От дете е възпитавана като бъдеща кралица.

— Но ще бъде безплодна кралица. Никой неин син няма да бъде годин за нищо. Синът й не би могъл да бъде крал. Ако тя изобщо има син, той ще бъде след Хари в реда на престолонаследниците — напомни му тя. — Ще бъде дори след синовете на Хари. Подобен съюз е много по-лош за нея, отколкото бракът с един Уелски принц. На испанците няма да им хареса.

— О, Хари е още дете. Има още много време, докато му се родят синове. Години.

— Дори така да е. Това ще бъде важно за родителите й. Те ще предпочетат за нея принц Хари. По този начин тя ще стане кралица, а синът й ще бъде крал след нея. Защо биха се съгласили на нещо по-малко?

Хенри се поколеба. Не можеше да каже нищо, за да обори логиката й, освен че не искаше да я следва.

— О, разбирам. Ти я желаеш — каза тя безцеремонно, когато мълчанието се проточи достатъчно дълго, та тя да осъзнае, че има нещо, което той не можеше да си позволи да каже. — Става въпрос за твоето желание.

Той направи решителната крачка.

— Да — потвърди.

Лейди Маргарет го погледна с пресметливост в погледа. Бяха го взели от нея, когато той беше още почти бебе, за да го оставят на отглеждане. Оттогава тя винаги го беше възприемала като перспектива, като възможен престолонаследник, като свой пропуск към величието. Почти не го беше познавала като бебе, никога не го беше обичала в детството му. Беше планирала бъдещето му, когато той стана мъж, беше защитавала правата му на крал, беше начертала плана на кампанията му като заплаха срещу рода Йорк — но никога не беше изпитвала нежност към него. Не можеше да се научи да бъде снизходителна и отстъпчива към него толкова късно в живота си; рядко биваше снизходителна към някого, дори към себе си.

— Това е крайно възмутително — каза тя хладно. — Мислех, че говорим за брак по изгода. На практика тя е твоя дъщеря. Това желание е плътски грях.

— Не е, и тя не е моя дъщеря — каза той. — Няма нищо лошо в почтената любов. Тя не е моя дъщеря. Вдовица на сина ми е. И бракът не е бил консумиран.

— Ще имате нужда от разрешение от Църквата, това е грях.

— Та той дори не я е имал! — възкликна Хенри.

— Целият двор присъства, когато легнаха заедно — изтъкна тя спокойно.

— Той беше твърде млад. Бил е импотентен. И умря, бедното момче, само след броени месеци.

Тя кимна:

— Така твърди тя сега.

— Но не ме съветвате да не го правя — каза той.

— Това е грях — повтори тя. — Но ако успеете да вземете разрешение за брак от Църквата и родителите ѝ се съгласят, тогава... — тя направи кисела гримаса. — Е, по-добре тя, отколкото мнозина други, предполагам — каза неохотно. — А тя може да живее в двора под моите грижи. Мога да я надзиравам и ръководя по-лесно, отколкото бих се справила с едно по-голямо момиче, освен това знаем, че тя се държи добре. Покорна е. Ще научи задълженията си под моите напътствия. И хората я обичат.

— Ще говоря с испанския посланик днес.

Тя си помисли, че никога не беше виждала лицето му така светнало от радост.

— Предполагам, че мога да я обучавам. — Тя посочи книгите пред себе си. — Тя ще има много да учи.

— Ще кажа на посланика да предаде предложението ми на техни испански величества и ще говоря с нея утре.

— Ще отидете отново при нея толкова скоро? — попита тя учудено.

Хенри кимна. Нямаше да ѝ каже, че дори чакането до утре му се струваше твърде дълго. Ако бе свободен да го стори, щеше да се върне веднага и да помоли Каталина да се омъжи за него още същата вечер, сякаш беше скромен земевладелец, а тя — обикновена девойка; сякаш не бяха крал на Англия и принцеса на Испания, свекър и снаха.

Хенри се погрижи испанският посланик доктор Де Пуебла да бъде поканен в Уайтхол навреме за обяд, настанен на една от най-близките до него маси, и да му бъде поднесено от най-хубавото вино. Блюдо с еленово месо, превъзходно изсушено и приготвено в сос от бренди, бе поднесено на масата на краля, той си взе малка порция и изпрати блюдото на испанския посланик. Де Пуебла, който не се беше радвал на подобно благоволение, откакто за първи път водеше преговори по изготвянето на брачния договор за инфантата, напълни щедро чинията си и потопа в соса най-хубавия пшеничен хляб, доволен от възможността да хапне добре в двора, питайки се зад лакомата си усмивка какво ли може да означава това.

Майката на краля му кимна и Де Пуебла се надигна от мястото си, за да ѝ се поклони. „Изключително любезно“, отбеляза той под нос, докато сядаше отново. — „Изключително. Изключително.“

Той не беше глупак, знаеше, че ще поискат нещо от него в замяна на цялото това показно благоволение. Но като имаше предвид ужасния спомен от изминалата година, когато надеждите на Испания бяха погребани под нефа на Устърската катедрала, това поне вещаеше благоприятно развитие на събитията. Явно крал Хенри отново можеше да го използва и за друго, освен като човек, който да понесе вината за това, че испанските владетели не бяха изплатили дълговете си.

Де Пуебла се беше опитал да защити техни испански величества пред все по-гневния английски крал. Беше се опитал да им обясни в дълги, подробни писма, че е безсмислено да искат изплащането на

вдовишкото наследство на Каталина, ако отказват да платят остатъка от зестрата ѝ. Опитва се да обясни на Каталина, че не може да накара английския крал да отпусне по-щедра сума за поддръжката на домакинството ѝ, нито пък може да убеди испанския крал да даде на дъщеря си финансова подкрепа. И двамата крале бяха изключително упорити, всеки от двамата — напълно решен със сила да постави другия в слаба позиция. Изглежда никой не се интересува, че междувременно Каталина, едва седемнайсетгодишна, беше принудена да поддържа домакинството и внушителната си свита в чужда страна, почти без пари. Никой от двамата крале не желаше да направи първата стъпка и да поеме отговорността за издръжката ѝ, опасявайки се, че това ще го обвърже вечно да издържа нея и домакинството ѝ.

Де Пуебла се усмихна на краля, който седеше на трона си под брокатения балдахин. Искрено харесваше крал Хенри, възхищаваше се на куража, с който беше завладял и задържал трона, харесваше прямия му здрав разум. Нещо повече — на Де Пуебла му харесваше да живее в Англия, беше свикнал с хубавата си къща в Лондон, със значимостта, с която бе удостоен, като представляваше най-младата и най-могъща управляваща династия в Европа. Харесваше факта, че в Англия никой не обръщаше внимание на еврейския му произход и на скорошното му покръстване, тъй като всички в този двор бяха с незабележителен произход и бяха променяли поне веднъж името или политическите си убеждения. Англия се нравеше на Де Пуебла, и той щеше да направи всичко по силите си, за да остане. Ако това налагаше да служи на краля на Англия по-добре, отколкото на краля на Испания, Де Пуебла го смяташе за незначителен компромис.

Хенри се надигна от трона и даде знак на слугите, че могат да отнесат съдовете. Те прибраха блюдата и разчистиха съгваемите маси, а Хенри тръгна бавно сред вечерящите, като спираше тук-там да поговори с някого, все още до голяма степен като военачалник сред войниците си. Фаворити в двора на Тюдор бяха авантюристите, подкрепили обещанията си с мечовете си и влезли в Англия с Хенри. Те знаеха колко са ценни за него, а той знаеше колко го ценят те. Това все още беше по-скоро лагер на победители, отколкото разглезен, привикнал на мир кралски двор.

Най-сетне Хенри приключи обиколката си и дойде до масата на Де Пуебла.

— Господин посланик — поздрави го той.

Де Пуебла се поклони ниско.

— Благодаря за изпратеното блюдо с еленово месо — каза той.

— Беше вкусно.

Кралят кимна.

— Бих желал да поговоря с вас.

— Разбира се.

— Насае.

Двамата отидоха бавно до един по-тих кът на залата, а музикантите в галерията настроиха инструментите си и засвириха.

— Имам предложение, за да решим въпроса за вдовстващата принцеса — каза възможно най-сухо Хенри.

— Наистина ли?

— Може би предложението ми ще ви се стори необичайно, но имам много доводи в негова подкрепа.

„Най-после“, помисли си Де Пуебла. „Той ще предложи Хари. Мислех си, че ще я остави да затъне много по-ниско, преди да го направи. Мислех, че ще я унижи, за да ни накара да си платим двойно за втория опит да завладеем Уелс. Но тъй да бъде. Бог е милостив.“

— Ах, така ли? — каза той гласно.

— Предлагам да забравим въпроса за зестрата — поде Хенри. — Нейните вещи ще бъдат присвоени в моето домакинство. Ще ѝ отпускам подобаваща сума, както правех за покойната кралица Елизабет — Бог да я благослови. Аз самият ще се ожения за инфантата.

Де Пуебла беше толкова потресен, че едва успя да проговори.

— Вие?

— Аз. Има ли причина да не го направя?

Посланикът преглътна с усилие, пое си рязко дъх, и успя да каже:

— Не, не, поне... предполагам, че може да възникне възражение на основание роднинство по сватовство.

— Ще поискам разрешение от Църквата. Приемам, че сте сигурен, че бракът не е бил консумиран?

— Сигурен съм — промълви Де Пуебла.

— На основание на нейните думи ли ме уверихте в това?

— Дуенята каза...

— Тогава това е нищо — заяви кралят. — Те не са били много повече от годеници. Трудно може да се каже, че са били съпруг и съпруга.

— Ще трябва да изложи предложението ви пред техни испански величества — каза Де Пуебла, отчаяно опитвайки се да въведе някакъв ред във водовъртежа на мислите си, мъчейки се да не допусне силният потрес да проличи по лицето му. — Съгласен ли е кралският съвет? — попита той в опит да печели време. — Ами кентърбърийският архиепископ?

— В момента въпросът е само между нас — каза Хенри надут. — Съвсем отскоро съм вдовец. Искам да бъда в състояние да уверя техни величества, че ще се погрижа за дъщеря им. Годината беше трудна за нея.

— Ако беше успяла да се прибере у дома...

— Сега няма да има нужда тя да се прибира у дома. Нейният дом е Англия. Това е нейната страна — каза Хенри категорично. — Тя ще бъде кралица тук, каквато е отгледана да бъде.

Де Пуебла едва можеше да говори, потресен от предложението на този стар човек, току-що погребал съпругата си, да се ожени за съпругата на мъртвия си син.

— Разбира се. Да уведомя ли тогава техни величества, че сте напълно решен да действате в тази посока? Че няма друго споразумение, което да обмислим? — Де Пуебла си блъскаше ума как би могъл да вмъкне в разговора името на принц Хари, който безспорно беше най-подходящият бъдещ съпруг за Каталина. Най-сетне събра смелост и каза направо: — Синът ви например?

— Синът ми е твърде млад, за да обмислям женитбата му засега — побърза Хенри да отхвърли предложението. — Той е на единайсет и е силно, будно и добре развито момче, но баба му настоява да не планираме нищо за него в продължение на още четири години. А дотогава вдовстващата принцеса ще стане на двайсет и една.

— Все още млада — каза тихо Де Пуебла. — Все още млада жена, и близо до него по възраст.

— Не мисля, че техни величества биха желали дъщеря им да остане в Англия още четири години, без съпруг или собствено домакинство — каза Хенри с неприкрита заплаха в гласа. — Едва ли биха искали тя да чака, докато Хари навърши пълнолетие. Какво ще

прави тя през тези години? Къде ще живее? Предлагат ли да ѝ купят дворец и да ѝ организират домакинство? Готови ли са да ѝ осигуряват доход? Двор, подобаващ за положението ѝ? В продължение на четири години?

— Ако би могла да се върне в Испания, за да чака? — рискува Де Пуебла.

— Може да си тръгне веднага, ако се съгласите да изплатите пълната сума на зестрата ѝ, и да си търси щастието другаде. Наистина ли мислите, че би могла да получи по-добро предложение от това да бъде кралица на Англия? Отведете я, ако смятате така!

Това беше патовата ситуация със зестрата, до която бяха стигали отново и отново през изминалата година. Де Пуебла разбра, че е победен.

— Ще пиша на техни величества — каза той.

* * *

Сънувах, че съм черен бързолет, който лети над златистите хълмове на Сиера Невада. Но този път летях на север, горещото слънце беше от лявата ми страна, пред мен се бяха събрали хладни облаци. После внезапно облакът прие форма — беше замъкът Лъдлоу — и малкото ми птиче сърце запърха при вида му и при мисълта как щеше да настъпи нощта, когато той щеше да ме вземе в прегръдките си и да се отпусне върху мен, а аз щях да се разтопя от страст към него.

После видях, че това не беше Лъдлоу, че бяха високите сиви стени на замъка Уиндзор, че лъкатушещата река беше голямата, подобна на сиво стъкло Темза, а всички плавателни съдове, които се движеха нагоре-надолу по нея, и големите закотвени кораби олицетворяваха богатството и надменността на англичаните. Знаех, че съм далече от дома си, и все пак съм си у дома. Това щеше да бъде домът ми, щях да си построя малко гнездо до сивия камък на кулите тук, точно както бих направила в Испания. И тук щяха да ме наричат „бързолет“ — птица, която лети толкова бързо, че никой досега не я е виждал да каца, птица, която лети толкова високо, та смятат, че никога не докосва земята. Няма да бъда Каталина,

инфанта на Испания. Ще бъда Катерина Арагонска, кралица на Англия, точно както ме нарече Артур: Катерина, кралица на Англия.

* * *

— Кралят отново е тук — каза доня Елвира, като гледаше навън през прозореца. — Дошъл е само с двама души. Няма дори знаменосец или стражи. — Тя изсумтя презрително. Сякаш широко разпространената английска липса на официалност не беше достатъчно ужасна, ами и кралят им имаше обноски на коняр.

Каталина изтича до прозореца и надникна навън.

— Какво може да иска? — зачуди се тя. — Поръчайте да наляят от неговото вино.

Доня Елвира излезе припряно от стаята. В следващия миг Хенри влезе с бавна стъпка, без да изчака да обявят пристигането му.

— Реших да ви посетя — каза той.

Каталина се приведе в дълбок реверанс.

— Ваша светлост ми оказва голяма чест — каза тя. — А сега поне мога да ви предложа чаша добро вино.

Хенри се усмихна и зачака. Двамата стояха прави, докато доня Елвира се върна в стаята с една испанска придворна дама, която носеше поднос от мавърски месинг с две венециански чаши червено вино. Хенри забеляза фината изработка и предположи правилно, че това беше част от зестрата, която испанците отказваха да предадат.

— За ваше здраве — каза той, като вдигна чашата си към принцесата.

За негова изненада тя не просто вдигна чаша в отговор, а вдигна очи и му отправи продължителен, замислен поглед. Той почувства как пламва като момче, когато очите му срещнаха нейните.

— Принцесо? — каза тихо Хенри.

— Ваша светлост?

И двамата хвърлиха поглед към доня Елвира, която стоеше смущаващо близо, безмълвно загледана в дъските на пода под износените си обувки.

— Можете да ни оставите — каза кралят.

Жената погледна принцесата в очакване на заповедите ѝ, но не понечи да си тръгне.

— Ще разговарям насаме със снаха си — каза крал Хенри твърдо. — Можете да си вървите.

Доня Елвира направи реверанс и си тръгна, а останалите дами излязоха след нея.

Каталина се усмихна на краля.

— Както заповядате — каза тя.

Той почувства как пулсът му се ускори, когато тя се усмихна.

— Всъщност наистина ми е необходимо да говоря с вас насаме. Имам да ви изложа едно предложение за брак. Разговарях с испанския посланик, а той е писал на родителите ви.

„Най-сетне. Това е. Най-сетне“, помисли си Каталина. „Дошъл е да ми предложи Хари. Благодаря на Бога, който ме доведе до този ден. Артур, любими, в този ден ще видиш, че ще бъда вярна на обещанието си към теб.“

— Трябва да се ожения отново — каза Хенри. — Все още съм млад... — помисли си, че не бива да споменава четирийсет и шестгодишната си възраст. — Може би мога да имам още едно-две деца.

Каталина кимна вежливо; но почти не го слушаше. Чакаше той да я помоли да се омъжи за принц Хари.

— Мислех си за всички принцеси в Европа, които биха били подходящи брачни партньорки за мен — каза той.

Принцесата пред него все още не казваше нищо.

— Не мога да намеря никоя, която бих избрал.

Тя разтвори широко очи, за да покаже, че слуша внимателно.

Хенри продължи упорито:

— Изборът ми падна върху вас — каза той безцеремонно, — по следните причини. Вие вече сте тук в Лондон, свикнали сте с живота тук. Възпитана сте да бъдете кралица на Англия, и ще бъдете кралица като моя съпруга. Трудностите със зестрата могат да бъдат пренебрегнати. Ще ви отпускам същата сума, каквато плащах на кралица Елизабет. Майка ми е съгласна с това.

Най-сетне думите му проникнаха в ума ѝ. Беше толкова потресена, че едва можеше да говори. Просто се втренчи в него.

— Аз?

— Съществува известно възражение на основание на роднинството по сватовство, но ще поискам от папата да ни даде църковно разрешение — продължи той. — Разбрах, че бракът ви с принц Артур така и не е бил консумиран. В такъв случай не съществува никаква реална пречка.

— Не беше консумиран. — Каталина повтори думите механично, сякаш вече не ги разбираше. Огромната лъжа бе част от замисъл, който трябваше да я отведе до олтара с принц Хари, не с баща му. Вече не можеше да оттегли обещанието си. Беше така зашеметена, че можеше само да се придържа към тази лъжа. — Не беше консумиран.

— Тогава не би трябвало да има затруднение — каза кралят. — Предполагам, че не възразявате?

Откри, че едва можеше да диша в очакване на отговора ѝ. Всяка мисъл, че тя го е подвеждала, изкушавайки го да стигне до този момент, изчезна, когато се вгледа в побелялото ѝ, потресено лице.

Взе ръката ѝ.

— Не гледайте така уплашено — каза той с приглушен от нежност глас. — Няма да ви сторя зло. Целта на това е да реши всичките ви проблеми. Ще ви бъда добър съпруг. Ще се грижа за вас. — Отчаяно си блъскаше ума за нещо, което можеше да ѝ се понрави. — Ще ви купувам красиви неща — каза той. — Като онези сапфири, които харесахте толкова много. Ще имате пълен скрин с красиви неща, Каталина.

Тя знаеше, че трябва да отговори.

— Толкова съм изненадана — каза.

— Нима не знаехте, че ви желая?

* * *

Възпрых напирания вик, с който исках да отрека. Исках да кажа, че, разбира се, не съм знаела. Но не беше вярно. Знаех, както би знаела всяка млада жена, от начина, по който ме гледаше, от начина, по който му отвързвах. Още от първия миг, в който го срещнах, между нас съществуваше това скрито чувство. Пренебрегнах го. Преструвах се, че е нещо по-непринудено, отколкото беше в

действителност, възползвах се от него. Изключително много съм грешила.

В суетата си мислех, че насърчавам един стар човек да мисли за мен мило и с привързаност, че мога да спечеля обичта му, да му доставям радост, дори да флиртувам с него, първо — като с любящ свекър, а после — за да го убедя да ме омъжи за Хари. Намерението ми беше да го радвам като негова дъщеря, исках той да ми се възхищава, да ме глези. Искях да бъде силно привързан към мен.

Това е грях, грях. Това е грехът на суетата и на гордостта. Възползвах се от похотта и алчността му. Чрез лекомислието си го подведох да съгреши. Нищо чудно, че Бог е отвърнал лицето Си от мен, а майка ми никога не ми пише. Аз съм безмерно грешна.

Мили Боже, аз съм глупачка, и то незряла, суетна глупачка. Не подмавих краля в клопка, която да удовлетворява самата мен, а просто сложих стръв в капана, който той ми е заложил. Суетата ми и гордостта от собствената ми личност ме накараха да мисля, че мога да го изкуша да направи всичко, което поискам. Вместо това го изкуших само да пожелае да изпълни собствените си желания, и сега той ще направи онова, което иска. А това, което иска, съм аз. И това е моя собствена глупава грешка.

* * *

— Трябва да сте знаели. — Хенри сведе поглед и ѝ се усмихна уверено. — Трябва да сте разбрали, когато дойдох да ви посетя вчера, и когато ви изпратих доброто вино?

Каталина кимна леко. Беше разбрала нещо — макар и да се беше показала такава глупачка — беше разбрала, че нещо става; и се беше поздравила за собствените си дипломатически умения, задето се беше показала толкова умела, че да води краля на Англия за носа. Беше се смятала за светска жена, и смяташе посланика си за глупак, задето не беше постигнал същия изход с един крал, който можеше така лесно да бъде манипулиран. Беше си помислила, че е накарала краля на Англия да ѝ играе по свирката, когато всъщност той имаше на ум собствена мелодия.

— Пожелах ви от мига, в който ви видях за първи път — каза той с много нисък глас.

Тя вдигна поглед.

— Така ли?

— Наистина. Когато влязох в спалнята ви в Догмърсфийлд.

Тя си спомни един стар мъж, слаб и изпоцапан от пътуването, баща на мъжа, за когото тя щеше да се омъжи. Спомни си потния мъжки мирис, когато той влезе със сила в спалнята ѝ, спомни си и как застана пред него и си помисли: що за смешник, що за груб войник, който се натрапваше там, където бе нежелан. А после пристигна Артур, с разчорлената си руса коса и светлата си свенлива усмивка.

— О, да — каза тя. Някъде от дълбините на собствената си решителност успя да се усмихне. — Помня. Танцувах за вас.

Хенри дойде малко по-близо и плъзна ръка около талията ѝ. Каталина се застави да не се отдръпва.

— Наблюдавах ви — каза той. — Копнеех за вас.

— Но вие бяхте женен — каза Каталина строго.

— А сега овдовях, и вие също — каза той. Почувства колко сковано беше тялото ѝ под твърдите банели от кост на корсажа ѝ, и я пусна. Помисли си, че щеше да се наложи да я ухажда бавно. Тя може и да беше флиртувала с него, но сега се сепна от обрата, който бяха приели нещата. Беше израснала напълно защитена и вечно пазена, а невинните ѝ месеци с Артур едва ли изобщо ѝ бяха отворили очите. Щеше да му се наложи да действа бавно с нея. Щеше да му се наложи да почака, докато тя получи разрешение от Испания, щеше да остави посланика да ѝ каже за богатството, с което би могла да разполага, щеше да остави дамите ѝ да я убедят в предимствата на този брак. Тя беше млада жена, по природа и по опит трябваше да е глупачка. Налагаше се да ѝ даде време.

— Сега ще ви оставя — каза той. — Ще дойда отново утре.

Тя кимна и го придружи до вратата на личните си покои.

Там се поколеба.

— Наистина ли го мислите? — попита го, с внезапно разтревожени сини очи. — Наистина отправяте това предложение за женитба или това е просто заблуждаващ ход в преговори? Наистина искате да се ожените за мен? Ще бъда ли кралица?

Той кимна:

— Наистина го мисля. — Започна да проумява колко дълбока е амбицията ѝ, и се усмихна, когато бавно прозря какъв беше пътят към нея. — Толкова много ли искате да бъдете кралица?

Каталина кимна:

— Възпитана съм за това — каза тя. — Не искам нищо повече. — Поколеба се; за миг почти смяташе да му каже, че това е била последната мисъл на сина му; но пък страстта ѝ към Артур бе твърде силна, за да го дели с някого, дори с баща му. Освен това Артур беше планирал тя да се омъжи за Хари.

Кралят се усмихваше:

— Значи не притежавате страст, но определено притежавате амбиция — отбеляза той малко студено.

— Не искам нищо повече от онова, което ми се полага — каза тя направо. — Аз съм родена да бъда кралица.

Той взе ръката ѝ и се наведе над нея. Целуна пръстите ѝ и се възпря да не ги близне. „Действай бавно“, отправи предупреждение към себе си. „Това е момиче, а може би — девица; със сигурност не и блудница.“ Изправи се.

— Аз ще ви превърна в Катерина Арагонска, кралица на Англия — обеща ѝ, и видя как сините ѝ очи потъмняха от желание, когато чу титлата. — Можем да се оженим веднага щом получим разрешението от папата.

* * *

„Мисли! Мисли!“, нареждам си настойчиво. „Не си отгледана от глупачка, за да постъпваш глупаво, отгледана си от кралица, за да станеш кралица. Ако това е маневра за заблуда, би трябвало да си в състояние да я видиш. Ако е истинско предложение, би трябвало да бъдеш в състояние да го обърнеш в своя полза.“

Това не е истинско изпълнение на обещанието, което дадох на любимия си, но е близо до него. Той искаше да бъда кралица на Англия и да родя децата, с които щеше да ме дари. Има ли значение дали те ще бъдат негов полубрат и полусестра, вместо негови племенница и племенник? Това не променя нищо.

Присвивам се отвратено от мисълта да се омъжа за този стар мъж, достатъчно стар да ми бъде баща. Кожата на шията му е тънка и отпусната, като на костенурка. Не мога да си представя да бъда в леглото с него. Дъхът му е кисел, дъх на старец; той е слаб и на допир бедрата и раменете му ще са кокалести. Но се присвивам смутено и при мисълта да бъда в леглото с онова дете Хари. Лицето му е гладко и закръглено като на момиченце. В действителност не мога да понеса мисълта да бъда нечия друга съпруга, освен на Артур; а тази част от живота ми си отиде.

Мисли! Мисли! Това може би е най-правилната постъпка.

О, Господи, любими, иска ми се да беше тук, за да ми кажеш. Искан ми се да можех просто да отида при теб в градината, за да ми кажеш как е редно да постъпя. Само на седемнайсет съм, не мога да надхитря мъж, достатъчно стар да ми бъде баща, крал, който има нюх за претендентите.

Мисли!

Няма да получа помощ от никого. Трябва да мисля сама.

** * **

Доня Елвира изчака, докато стана време принцесата да си ляга и докато всички придворни дами, камериерки и служители, отговарящи за спалнята, се оттеглиха. Затвори вратата след тях, а после се обърна към принцесата, която седеше в леглото си, с коса, прибрана в спретната плитка, с бухналите възглавници зад гърба си.

— Какво искаше кралят? — запита тя безцеремонно.

— Предложи ми брак — отвърна Каталина без заобикалки. — С него.

За миг дуенята беше твърде зашеметена, за да каже нещо, след това се прекръсти, като жена, която вижда някаква нечиста сила.

— Да ни пази Господ — каза тя само. После допълни: — Да му прости Господ, че изобщо си го е помислил.

— Дано Господ прости на вас — отвърна бързо Каталина. — Обмислям го.

— Той е ваш свекър, и е достатъчно стар да ви бъде баща.

— Възрастта му е без значение — каза искрено Каталина. — Ако се върна в Испания, няма да ми търсят млад съпруг, а изгоден брак.

— Но той е баща на вашия съпруг.

Каталина стисна устни и ги прехапа.

— На моя покоен съпруг — каза тя мрачно. — А бракът не беше консумиран.

Доня Елвира преглътна лъжата; но погледът ѝ леко трепна и се отмести, само веднъж.

— Както си спомняте — изрече гладко Каталина.

— Дори така да е! Това е противоестествено!

— Не е противоестествено — заяви Каталина. — Нямаше консумиране на брака, нямаше дете. Така че не може да съществува грях срещу природата. А и във всеки случай можем да получим църковно разрешение.

Доня Елвира се поколеба:

— Можете ли?

— Той твърди така.

— Принцесо, нима наистина искате това?

Дребното лице на принцесата беше мрачно:

— Той не е съгласен да ме сгоди за принц Хари — каза тя. — Казва, че момчето е твърде малко. Не мога да чакам четири години, докато порасне. Така че какво мога да сторя, освен да се омъжа за краля? Родена съм да бъда кралица на Англия и майка на следващия крал на Англия. Трябва да изпълня предопределението си, това е отредената ми от Бог съдба. Мислех си, че ще трябва да се заставя да приема принц Хари. Сега изглежда, че ще трябва да се заставя да приема краля. Може би това е изпитание, на което Бог ме подлага. Но моята воля е силна. Ще бъда кралица на Англия и майка на крал. Ще превърна тази страна в крепост срещу маврите, както обещах на майка си, ще я превърна в справедлива и добра страна, защитена срещу шотландците, както обещах на Артур.

— Не знам какво ще си помисли майка ви — каза дуенята. — Нямаше да ви оставям насаме с него, ако знаех.

Каталина кимна.

— Не ни оставяйте сами отново — тя направи пауза. — Освен ако не ви кимна — каза тя. — Може да ви кимна да излезете, и тогава трябва да си вървите.

Дуенята беше потресена.

— Той не бива дори да ви вижда преди сватбения ви ден. Ще кажа на посланика да предаде на краля, че сега въобще не може да ви посещава.

Каталина поклати глава.

— Сега не сме в Испания — каза тя ожесточено. — Нима още не го проумявате? Не можем да оставим това на посланика, дори майка ми не може да каже какво ще се случи. Аз ще трябва да направя така, че това да се случи. Единствено аз доведох нещата дотук, и единствено аз ще направя така, че то да се случи.

* * *

Надявах се да те сънувам, но не сънувах нищо. Имам чувството, че си заминал далече, далече. Нямам писмо от майка си, затова не знам как ще възприеме тя желанието на краля. Моля се, но Бог не ми казва нищо. Говоря много дръзко за съдбата си и Божията воля, а сега те ми се струват почти преплетени. Ако Бог не ме направи кралица на Англия, тогава не знам как мога да вярвам в Него. Ако не съм кралица на Англия, тогава не зная каква съм.

* * *

Каталина зачака кралят да я посети, както бе обещал. Той не дойде на следващия ден, но Каталина беше сигурна, че ще дойде на по-следващия. След като изминаха три дни, тя тръгна сама покрай реката, като разтриваше ръце, пъхнати в пелерината ѝ. Беше изпитвала такава увереност, че той ще дойде отново, че се беше подготвила да поддържа интереса му към нея, но под свой контрол. Планираше да го подвежда, да го държи на разстояние. Когато той не дойде, тя осъзна, че е нетърпелива да го види. Не от страст — мислеше, че никога повече няма да изпита страст и желание, — а защото той беше единственият ѝ път към трона на Англия. Когато той не дойде, тя изпита смъртен страх, че е размислил и че няма да дойде изобщо.

* * *

„Защо не идва?“ — питам настойчиво малките вълнички по реката, които се плисват в брега, когато наблизко минава лодкар. „Защо би дошъл така страстен и искрен онзи ден, а сега не идва изобщо?“

Толкова се страхувам от майка му: тя никога не ме е харесвала и ако извърне лице от мен, не знам дали той ще се реши да действа. Но после си спомням как той каза, че майка му е дала разрешението си. После се изплашвам, че испанският посланик може да е казал нещо против този брак — но не мога да повярвам, че Де Пуебла някога би казал каквото и да било, за да причини неудобство на краля, дори и ако не успее да изпълни задълженията си към мен.

„Тогава защо не идва?“, питам се. „Щом ме ухажваше по английски маниер, съвсем припряно и без официалности, нима тогава не би идвал всеки ден?“

* * *

Отмина още един ден, а после още един. Най-накрая Каталина даде воля на нетърпението и тревогата си и изпрати съобщение до краля в двора, в което изразяваше надеждата си, че той е добре.

Доня Елвира не каза нищо, но сковано изправеният ѝ гръб, докато наглеждаше четкането и пудренето на роклята на Каталина същата вечер, говореше неимоверно много.

— Знам какво си мислите — каза Каталина, когато дуенята отпрати с махване на ръка момичето, отговарящо за гардероба, и се обърна да срещне с четка косата на Каталина. — Но не мога да рискувам да изгубя този шанс.

— Не си мисля нищо — каза по-възрастната жена студено. — Това са английски маниери. Както ми казвате вие, сега не можем да се придържаме към благоприличните испански обноски. В такъв случай нямам право да говоря. Явно моите съвети не се приемат. Аз съм празен съд.

Каталина беше твърде разтревожена, за да успокоява по-възрастната жена.

— Няма значение какво сте — каза тя разсеяно. — Навярно той ще дойде утре.

Хенри, който приемаше нейната амбиция като разковничето, чрез което да се добере до нея, беше дал на момичето няколко дни да обмисли положението си. Смяташе, че тя може да сравни живота, който водеше в Дърам Хаус, в уединение с испанските си придворни, с мебели, които овехтяваха все повече, и без нови рокли, с живота, който можеше да води като млада кралица начело на един от най-богатите кралски дворове в Европа. Мислеше си, че тя има нужния здрав разум, за да прецени това сама. Когато получи бележка от нея, в която го питаше за здравето му, разбра, че е бил прав; и на другия ден се отправи надолу по Странд, за да я посети.

Вратарят ѝ, който посрещаше посетителите, каза, че принцесата е в градината, разхождала се с дамите си край реката. Хенри мина през задната врата на двореца към терасата, и тръгна надолу по стъпалата през градината. Видя я край реката, докато вървеше сама, начело на дамите си, замислена, с леко сведена глава, и изпита старо, познато усещане в корема при вида на жена, събудила желанието му. Тази дълбока тръпка на похот го накара отново да се почувства млад, и той се усмихна на себе си, задето чувстваше младежка страст, задето отново можеше да познае младежкото лекомислие.

Пажът му, който изтича напред, обяви идването му и той видя как главата ѝ рязко се вдигна при звука на името му и тя погледна към другия край на моравата и го видя. Той се усмихна: очакваше този миг на разпознаване между една жена и мъжа, който я обича — момента, когато очите им се срещат и двамата познават онзи наситен миг на радост, онзи миг, когато очите казват: „Ах, това си ти“, и това означава всичко.

Вместо това почувства нещо като тъп удар, защото веднага разбра, че сърцето ѝ не се развълнува при вида му. Той се усмихваше свенливо, с лице, светнало от очакване и радостно предчувствие, но тя, в първия миг на изненадата, беше просто стресната. Неподготвена, тя не имитира никакво чувство, не приличаше на влюбена жена. Вдигна

поглед, видя го — и той веднага разбра, че тя не го обичаше. Нямахте радостна изненада. Вместо това видя как по лицето ѝ бързо преминава пресметливо изражение — и гледката го смрази. Това беше момиче, заварено неподготвено за миг, питащо се дали може да постигне своето. Това беше изражението на хитър търгаш, който преценява някой глупак, готов да бъде „оскубан“. Хенри, баща на две себелюбиви момичета, разпозна в миг това изражение, и разбра, че каквото и да кажеше принцесата, колкото и сладко да го изрече, за нея това щеше да бъде брак по изгода, независимо какво беше за него. Нещо повече — разбра, че тя беше решила да приеме.

Тръгна през ниско окосената трева към нея и пое ръката ѝ.

— Добър ден, принцесо.

Каталина направи реверанс.

— Ваша светлост.

Тя обърна глава към дамите си:

— Можете да влезете вътре. — На доня Елвира каза: — Погрижете се да има освежителни напитки за негова светлост, когато влезем. — После се обърна отново към него: — Ще се поразходите ли, сър?

— От вас ще стане много изискана кралица — каза той с усмивка. — Давате заповеди с голяма лекота.

Видя как походката ѝ става по-колеблива, а напрежението напуска стройното ѝ младо тяло, докато въздъхваше облекчено.

— Ах, значи наистина го мислите — промълви тя. — Наистина възнамерявате да се ожените за мен.

— Да — каза той. — Ще бъдете прекрасна кралица на Англия.

Тя засия при тази мисъл.

— Все още имам да усвоявам много английски порядки.

— Майка ми ще ви научи — каза той непринудено. — В двора ще живеете в нейните покои и под неин надзор.

Каталина леко забави крачка.

— Нима няма да имам собствени покои, покоите на кралицата?

— Майка ми обитава покоите на кралицата — каза той. — Нанесе се след смъртта на покойната кралица, Бог да я благослови. А вие ще отидете при нея там. Тя смята, че засега сте още твърде млада, за да имате собствени покои и отделен двор. Можете да живеете в

покоите на майка ми с нейните дами и тя може да ви научи кое как се прави.

Виждаше, че тя е разтревожена, но се старае да не го показва.

— Бих предположила, че знам как се вършат нещата в един кралски дворец — каза Каталина, като се опита да се усмихне.

— Английски дворец — каза той твърдо. — За щастие, майка ми поддържа всичките ми дворци и замъци и управлява състоянието ми, откакто се възкачих на трона. Тя ще ви научи как се върши това.

Каталина стисна устни, за да възпре възражението си.

— Кога смятате, че ще получим вести от папата? — попита тя.

— Изпратих дипломатически пратеник в Рим, за да попита — каза Хенри. — Ще трябва да внесем съвместно искане — от родителите ви и от мен. Но въпросът би трябвало да се разреши много бързо. Ако всички се споразумеем, не може да съществува истинско възражение.

— Да — каза тя.

— А ние сме в пълно съгласие по въпроса за женитбата, нали? — попита той, за да се увери.

— Да — повтори тя.

Той хвана ръката ѝ и я пхна под лакътя си. Каталина се приближи малко по-плътно и остави главата си да докосне леко рамото му. Не носеше диадема, само качулката на пелерината покриваше главата ѝ, и движението я отметна назад. Той долови дъха на есенция от рози по косата ѝ, усети топлината от допира на главата ѝ до рамото му. Трябваше да се въздържа да не я вземе в прегръдките си. Спря и тя застана близо до него; чувстваше топлината ѝ, надолу по цялото си тяло.

— Каталина — каза той, с много нисък и дрезгав глас.

Тя го погледна крадешком, видя в лицето му страст, и не се отдръпна. Дори леко се приближи.

— Да, ваша светлост? — прошепна тя.

Очите ѝ бяха сведени, но бавно, в тишината, тя вдигна поглед към него. Когато лицето ѝ се извърна нагоре към неговото, той не можа да устои на неизречената покана, наведе се и я целуна по устните.

Тя не се отдръпна: прие целувката му, устата ѝ поддаде под неговата, той усети вкуса ѝ, ръцете му я обгърнаха, той я притисна към

себе си, почувства как страстта му към нея се надига в него така силно, че трябваше да я пусне, още в тази минута, или да посрами себе си.

Пусна я и застана, разтреперан от толкова силно желание, че не можеше да повярва колко мощно бе то, когато се разля из тялото му. Каталина издърпа качулката си напред, сякаш искаше да се забули и да се скрие от него, сякаш бе момиче от харем с воал, закриващ устата ѝ, само с тъмни, обещаващи очи, показващи се над маската. Този жест, така чужд, така потаен, го накара да закопнее да отметне качулката ѝ назад и да я целуне отново. Посегна към нея.

— Може да ни видят — каза тя хладно и се отдръпна от него. — Могат да ни видят от къщата, а всеки може да мине край реката.

Хенри я пусна. Не можеше да каже нищо, защото знаеше, че гласът му ще трепери. Безмълвно ѝ предложи ръка още веднъж, и тя безмълвно я пое. Нагодиха взаимно крачките си: той изравни подългите си крачки с нейните ситни стъпки. Вървяха мълчаливо няколко минути.

— Значи децата ни ще бъдат ваши наследници? — поиска да се увери тя, с хладен и овладян глас, следвайки някаква нишка на мисълта, много далечна от собствените му бурни чувства.

Той прочисти гърло.

— Да, да, разбира се.

— Такава е английската традиция?

— Да.

— Ще бъдат преди другите ви деца?

— Синът ни ще бъде наследник преди принцесите Маргарет и Мери — каза той. — Но дъщерите ни ще бъдат след тях.

Тя се намръщи леко:

— Как така? Защо да не са преди тях?

— Престолът се предава преди всичко на основание на пола, а след това — на възрастта — каза той. — Престолонаследник става първородното момче, после останалите момчета, после момичетата в съответствие с възрастта. Дай Боже винаги да има принц-престолонаследник. Англия няма традиция на управляващи кралици.

— Една управляваща кралица може да властва също така добре, както и един крал — каза дъщерята на Изабела Кастилска.

— Не и в Англия — заяви Хенри Тюдор.

Тя остави нещата така.

— Но най-големият ни син ще бъде крал, когато умрете — продължи после.

— Дай Боже да са ми останали някакви години — каза той иронично.

Тя беше на седемнайсет, не притежаваше чувствителност по отношение на възрастта.

— Разбира се. Но когато умрете, ако имаме син, значи той ще наследи трона?

— Не. Крал след мен ще бъде принц Хари, Уелският принц.

Тя се намръщи:

— Мислех, че можете да назовете наследник? Не може ли да посочите за такъв нашия син?

Той поклати глава:

— Хари е Уелски принц. Той ще бъде крал след мен.

— Мислех, че е определен да се посвети на църквата?

— Вече не.

— Но ако имаме син? Не можете ли да направите Хари крал на френските си владения, или Ирландия, а да направите нашия син крал на Англия?

Хенри се засмя кратко:

— Не. Защото това би означавало да унищожа кралството си, което завоювах и запазих цяло с твърде много усилия. Хари ще получи всичко това по право. — Видя, че тя беше разстроена. — Каталина, ще бъдете кралица на Англия, едно от най-прекрасните кралства на Европа, мястото, което майка ви и баща ви избраха за вас. Вашите синове и дъщери ще бъдат принцове и принцеси на Англия. Какво повече бихте могли да искате?

— Искам синът ми да бъде крал — отговори му тя искрено.

Той сви рамене:

— Невъзможно е.

Тя се извърна леко, само хватката му върху ръката ѝ я задържаше близо.

Той се опита да обърне нещата на смях:

— Каталина, дори не сме женени още. Може дори да нямате син. Не е нужно да помрачаваме годежа си заради едно дете, което все още не е заченато.

— Какъв тогава би бил смисълът от женитбата? — попита тя; бе така погълната от себе си, че заговори прямо.

Той можеше да каже: „желание“.

— Осъществяване на съдбата ви да станете кралица.

Каталина не можеше да остави темата.

— Имах предвид да бъда кралица на Англия и да видя сина си на престола — настоя тя. — Очаквах да бъда влиятелна фигура в двора, каквато е майка ви. Предполагах, че има да се строят крепости и да се планира флот, и да се основават колежи и училища. Искам да изградя защита срещу шотландците по северните ни граници, и срещу маврите — по крайбрежията ни. Искам да бъда властваща кралица в Англия, това са нещата, които планирах и на които се надявах. Почти от люлката бях определена да бъда следващата кралица на Англия, мислех си за кралството, над което ще царувам, правех планове. Има толкова много неща, които искам да направя.

Той не можа да се сдържи: разсмя се при мисълта за това момиче, това дете, което дръзваше да прави планове за управлението на неговото кралство.

— Ще откриете, че аз съм преди вас — каза безцеремонно. — Това кралство ще се управлява така, както нарежда кралят. Това кралство се управлява, както заповядвам аз. Не съм завоювал короната си, за да я предам на момиче, достатъчно младо да ми бъде дъщеря. Вашата задача ще бъде да напълните детските стаи в кралския дворец, вашият свят ще започва и завършва там.

— Но майка ви...

— Ще откриете, че майка ми брани владенията си, както аз браня моите — каза той, като все още се подсмиваше при мисълта за това дете, планиращо бъдещето си в двора му. — Тя ще ви нарежда като на своя дъщеря, а вие ще се подчинявате. Не се заблуждавайте, Каталина. Ще дойдете в двора ми и ще ми се покорявате, ще живеете в покоите на майка ми и ще се подчинявате на нея. Ще бъдете кралица на Англия и ще носите короната на главата си. Но ще бъдете моя съпруга, а аз желая да имам покорна съпруга, каквато съм имал винаги.

Той спря: не искаше да я плаши, но страстното му желание към нея не беше по-силно от решимостта му да запази това кралство, което бе извоювал с такава упорита борба.

— Не съм дете като Артур — каза ѝ тихо, като си мислеше, че синът му, мекушаво момче, може би беше дал всевъзможни мекушави обещания на една решителна млада съпруга. — Няма да управлявате редом с мен. Ще бъдете моя жена-дете. Ще ви обичам и ще ви направя щастлива. Обещавам да бъдете щастлива, че сте се омъжили за мен. Ще бъда мил към вас. Ще бъда щедър към вас. Ще ви дам всичко, което поискате. Но няма да ви направя владетелка. Дори когато умра, няма да управлявате страната ми.

* * *

Онази нощ сънувах, че съм кралица в кралски двор, със скиптър в едната ръка и жезъл в другата, и с корона на главата. Вдигнах жезъла и открих, не той се бе преобразил в ръката ми, беше клонка от дърво, стъбло на цвете, беше без стойност. Другата ми ръка вече не беше запълнена с тежкото кълбо на върха на скиптъра, а с розови цветчета. Можех да усетя уханието им. Вдигнах ръка да докосна короната на главата си, и напипах малък венец от цветя. Тронната зала се разми и изчезна, а аз се озовах в градината на съпругата на владетеля в Алхамбра, където сестрите ми плетяха венчета от маргаритки за главите си.

— Къде е кралицата на Англия? — провикна се някой от терасата под градината.

Надигнах се от ливадата, осеяна с цветове на лайка, и долових горчиво-сладкия мирис на билката, когато понечих да изтичам покрай водоскока към арката в края на градината.

— Тук съм! — опитах се да извикам, но не издадох звук, който да се чуе над плискането на водата в мраморното корито на водоскока.

— Къде е кралицата на Англия? — чух ги да зоват отново.

— Тук съм! — провикнах се безгласно.

— Къде е Катерина, кралицата на Англия?

— Тук! Тук! Тук!

* * *

Посланикът, повикан на разсъмване да дойде веднага в Дърам Хаус, си направи труда да се яви там чак в девет. Намери Каталина да го чака в личните си покои в присъствието само на доня Елвира.

— Повиках ви преди часове — каза сърдито принцесата.

— Занимавах се с дела, възложени ми от баща ви, и не можах да дойда по-рано — каза той гладко, без да обръща внимание на нацупеното ѝ изражение. — Нещо не е наред ли?

— Говорих с краля вчера и той повтори предложението си за брак — каза Каталина без особена гордост в гласа.

— Наистина ли?

— Но ми каза, че в двора ще живея в покоите на майка му.

— О!

Посланикът кимна.

— Каза още, че моите синове ще наследят трона едва след принц Хари.

Посланикът кимна отново.

— Не можем ли да го убедим да пренебрегне принц Хари? Не можем ли да изготвим брачен договор, който да го отстрани в полза на сина ми?

Посланикът поклати глава:

— Не е възможно.

— Нима един мъж не може да избере своя наследник?

— Не. Не и в случая с крал, възкачил се толкова отскоро на трона. Не и английски крал. А дори да можеше, не би го сторил.

Тя скочи от стола си и отиде до прозореца.

— Синът ми ще бъде внук на владетелите на Испания! — възкликна тя. — С кралско потекло, датиращо от столетия. Принц Хари не е нищо повече от син на Елизабет Йоркска и един успял претендент.

Де Пуебла леко изсъска от ужас при нейната безцеремонност и хвърли поглед към вратата.

— Ще сторите по-добре никога да не го наричате така. Той е кралят на Англия.

Каталина кимна, приемайки упрека.

— Но той няма моя произход — продължи тя упорито. — Принц Хари няма да бъде такъв крал, какъвто би бил моят син.

— Въпросът не е в това — отбеляза посланикът. — Това е въпрос на време и практика. Най-големият син на краля винаги е Уелски принц. Винаги наследява трона. Тъкмо този крал, от всички крале на света, няма да превърне собствения си законен наследник в претендент. Бил е преследван по петите от претенденти. Няма да създаде още един.

Както винаги, Каталина трепна при мисълта за последния претендент, Едуард Уорик, обезглавен, за да отвори път за нея.

— Освен това — продължи посланикът, — всеки крал би предпочел да има за наследник един здрав и силен единайсетгодишен син, отколкото новороден — в люлката. Времената са опасни. Един мъж иска да остави за наследник мъж, а не дете.

— Щом синът ми няма да бъде крал, какъв е смисълът да се омъжвам за крал? — настоя Каталина.

— Ще бъдете кралица — изтъкна посланикът.

— Що за кралица ще бъда, когато майката на краля ще управлява всичко? Кралят няма да ми позволи да налагам волята си в кралството, а тя няма да ми позволи да постигам желанията си в двора.

— Вие сте много млада — поде той, опитвайки се да я успокои.

— Достатъчно възрастна съм, за да знам какво искам — заяви Каталина. — А аз искам да бъда кралица както по име, така и в действителност. Но той никога няма да ми позволи да бъда такава, нали?

— Не — призна Де Пуебла. — Никога няма да имате власт, докато той е жив.

— А когато умре? — запита тя, без да трепне.

— Тогава ще бъдете вдовстващата кралица — предположи Де Пуебла.

— А родителите ми може да ме омъжат отново за някой друг, и може въпреки всичко да напусна Англия! — довърши тя, напълно изгубила търпение.

— Възможно е — призна той.

— А съпругата на Хари ще бъде принцеса на Уелс, и пак съпругата на Хари ще бъде новата кралица. Ще върви пред мен, ще управлява вместо мен, и всичките ми жертви ще бъдат напразни. А синовете ѝ ще бъдат крале на Англия.

— Това е вярно.

Каталина се хвърли в стола си.

— Тогава трябва да бъда съпруга на принц Хари — каза тя. — Трябва да бъда.

Де Пуебла бе напълно ужасен.

— Разбрах, че сте постигнала съгласие с краля да се омъжите за него! Накара ме да повярвам, че сте се съгласили.

— Бях се съгласила да бъда кралица — каза тя, с лице, пребледняло от решителност. — Не нечия кукла. Знаете ли как ме нарече? Каза, че ще бъда негова жена-дете, и ще живея в покоите на майка му, сякаш съм някоя от придворните ѝ дами!

— Предишната кралица...

— Предишната кралица е била истинска светица, щом се е примирявала с такава свекърва. Цял живот е отстъпвала. Аз не мога да го направя. Не това искам аз, не това иска майка ми, не това иска Бог.

— Но ако сте се съгласили...

— Кога някое споразумение е било зачитано в тази страна? — настоя ожесточено Каталина. — Ще развалим това споразумение и ще сключим друго. Ще нарушим това обещание и ще дадем друго. Няма да се омъжа за краля, ще се омъжа за друг.

— За кого? — попита той сковано.

— За принц Хари, Уелския принц — каза тя. — Така че когато крал Хенри умре, ще бъда кралица както по име, така и в действителност.

Настъпи кратко мълчание.

— Така казвате вие — изрече Де Пуебла бавно. — Но кой ще го съобщи на краля?

* * *

Господи, ако Те има, кажи ми, че постъпвам правилно. Ако Те има, помогни ми. Ако Твоята воля е да бъда кралица на Англия, тогава ще ми е нужна помощ, за да я осъществя. Сега всичко се обърка, и ако това е изпратено да ме изпита, тогава погледни към мен! Аз съм на колене и треперя от тревога. Ако наистина съм благословена от Теб, предопределена от Теб, избрана от Теб, и имам благоволенieto Ти, тогава защо се чувствам така безнадеждно сама?

Посланикът доктор Де Пуебла се озова в неловкото положение да е принуден да съобщи лоши новини на един от най-могъщите и гневливи крале в християнския свят. В ръката си държеше писма с категоричните откази на техни испански величества, разполагаше с решимостта на Каталина да бъде принцеса на Уелс и със собствения си все по-намаляващ кураж — беше напрегнат до крайност пред тази смущаваща среща.

Кралят бе избрал да се срещне с него в двора пред конюшните на двореца Уайтхол: беше там, за да огледа нов табун от северноафрикански коне, внесени, за да подобрят английската порода. Де Пуебла си помисли да спомене нещо за чуждоземната кръв, която освежава местните породи, за това, че чифтосването се осъществява най-добре между млади животни; но видя мрачното лице на Хенри и осъзна, че няма да има лесен изход от тази дилема.

— Ваша светлост — каза той, покланяйки се ниско.

— Де Пуебла — каза кратко кралят.

— Имам отговор от техни испански величества на изключително ласкателното ви предложение; но може би е добре да се срещна с вас в по-подходящ момент?

— Тук е съвсем добре. От неспокойното ви пристъпване на пръсти мога да предположа какво казват.

— Истината е... — Де Пуебла се приготви да излъже. — Искат дъщеря им да се прибере у дома, и не могат дори да обмислят женитбата ѝ с вас. Кралицата е особено настойтелна в отказа си.

— Защо? — запита кралят.

— Защото иска да види дъщеря си, най-младата си, най-милата си дъщеря, омъжена за принц на нейната възраст. Това е женска прищявка... — дипломатът направи лек нерешителен жест. — Само женска прищявка. Но трябва да уважаваме желанията на една майка, нали? Ваша светлост?

— Не непременно — каза кралят неотзивчиво. — Но какво казва вдовстващата принцеса? Мислех, че с нея сме постигнали разбирателство. Тя може да уведоми майка си какво предпочита. — Очите на краля бяха приковани върху арабския жребец, който

обикаляше с гордо изправена глава из двора, с потрепващи напред-назад уши, с високо вдигната опашка, с врат, извит като лък. — Предполагам, че тя може да говори от свое име.

— Тя казва, че ще ви се подчини, както винаги, ваша светлост — каза Де Пуебла тактично.

— И?

— Но трябва да се подчини на майка си. — Той отстъпи назад, стреснат от внезапния суров поглед, който кралят му хвърли. — Тя е добра дъщеря, ваша светлост. Тя е покорна дъщеря на майка си.

— Предложих ѝ брак и тя даде да се разбере, че ще приеме.

— Никога не би отказала на крал като вас. Как би могла? Но ако родителите ѝ не се съгласят, няма да поискат църковно разрешение. Без позволение от папата не може да има брак.

— Разбрах, че бракът ѝ не е бил консумиран. Едва ли имаме нужда от църковно разрешение. Това е просто официален акт, формалност.

— Всички знаем, че не е бил консумиран — потвърди припряно Де Пуебла. — Принцесата все още е девица, годна за женитба. Но въпреки това папата ще трябва да издаде разрешение. Ако техни испански величества не направят постъпки за такова разрешение, какво може да направи тогава който и да било?

Кралят погледна испанския посланик мрачно и сурово:

— Сега вече не знам. Мислех, че знам какво да правим. Но се оказва, че съм бил подведен. Вие ми кажете. Какво може да направи който и да било?

Посланикът прибегна към дълго трупания кураж на своята раса, пазения си в тайна еврейски произход, който пазеше до сърцето си за най-тежките моменти от живота си. Знаеше, че той и неговият народ щяха винаги, по някакъв начин, да оцеляват.

— Нищо не може да се направи — каза той. Опита се да се усмихне съчувствено, и усети, че се подсмихва самодоволно. Отново придаде на лицето си най-мрачно изражение. — Ако кралицата на Испания не се съгласи да поиска разрешение от папата, не може да се направи нищо. А тя е упорита.

— Не съм някой от съседите на Испания, за да бъда прегазен в една пролетна кампания — каза кратко кралят. — Не съм Гранада. Не съм Навара. Не се страхувам от нейното недоволство.

— Именно това е и причината те да желаят съюз с вас — изрече гладко Де Пуебла.

— Съюз по какъв начин? — попита кралят студено. — Мислех, че ми отказват?

— Може би бихме могли да избегнем всички тези трудности, като отпразнуваме една друга женитба — каза дипломатът предпазливо, наблюдавайки мрачното лице на Хенри. — Нов брак. За да създадем съюза, който всички желаем.

— С кого?

При вида на сдържания гняв върху лицето на краля посланикът изгуби дар-слово.

— Сир...

— Кого искат за нея сега? Сега, когато синът ми, моята роза, е мъртъв и погребан? Сега, когато тя е бедна вдовица само с наполовина изплатена зестра, живееща от моята милост?

— Принца — осмели се да изрече Де Пуебла. — Тя беше доведена в кралството, за да бъде принцеса на Уелс. Беше доведена тук, за да стане съпруга на принца, а по-късно — много по-късно, дай Боже — да стане и кралица. Може би това е предопределената ѝ съдба, ваша светлост. Тя със сигурност мисли така.

— Тя мисли! — възкликна кралят. — Мисли, колкото тази кобила! Мислите ѝ не стигат по-далече от следващата минута.

— Тя е млада — каза посланикът. — Но ще се научи. А и принцът е млад, ще се учат заедно.

— А ние, старците, трябва да отстъпим, нали? Нима не ви е казала, че предпочита мен, не е ли споменала, че ме харесва? Макар да ми даде ясно да разбере, че ще се омъжи за мен? Нима не показва съжаление от този обрат на събитията? Нима не се изкушава да се противопостави на родителите си и да спази обещанието, което ми даде по своя воля?

Посланикът долови горчивината в гласа на възрастния мъж.

— На нея не ѝ е позволен избор — напомни той на краля. — Тя трябва да постъпва така, както нареждат родителите ѝ. Мисля, че тя е изпитвала привличане, навярно дори силно привличане. Но знае, че трябва да отиде там, където ѝ нареждат.

— Смятах да се ожения за нея! Щях да я направя кралица! Тя щеше да бъде кралица на Англия!

Титлата едва не го задави: цял живот я беше смятал за най-голямата чест, за която една жена може да мечтае, точно както неговата титла беше най-великата в собственото му въображение.

Посланикът помълча, за да позволи на краля да се съвземе.

— Знаете, в нейната фамилия има и други, също толкова красиви млади дами — намекна той предпазливо. — Младата кралица на Неапол сега е вдовица. Като племенница на крал Фердинанд тя ще донесе добра зестра, и притежава всички отличителни черти на семейството. — Той се поколеба. — Говори се, че е много красива, и... — той направи пауза — страстна.

— Тя ми даде да разбера, че ме обича. Трябва ли сега да реша, че ме е мамила, като обикновена претендентка за престола?

Посланикът почувства как студена пот изби от всяка пора на тялото му при тази ужасна дума.

— Не претендентка, не момиче, което се преструва — каза той, с доста плаха усмивка. — Любяща снаха, привързана към вас млада жена...

Възцари се ледено мълчание.

— Знаете какво се случва с претендентите и измамниците в тази страна — каза кралят сковано.

— Да! Но...

— Тя ще съжалява, ако си играе с мен.

— Няма никакви игри! Никакви преструвки! Нищо такова!

Кралят остави посланика да стои прав, леко разтреперан от притеснение.

— Смятах да сложа край на целия този проблем със зестрата и вдовишкото наследство — отбеляза Хенри накрая.

— Така може и да стане. Веднага щом принцесата бъде сгодена за принца, Испания ще изплати втората половина от зестрата, а вдовишкото наследство вече няма да бъде на дневен ред — увери го Де Пуебла. Забеляза, че говори твърде бързо, пое си дъх и подхвана побавно. — С всички трудности ще бъде свършено. Техни испански величества с радост ще поискат църковно разрешение дъщеря им да се омъжи за принц Хари. Това ще бъде добър брак за нея и тя ще постъпи, както ѝ е наредено. Това ви дава свобода да си потърсите съпруга, ваша светлост, и отново оставя годишните доходи от Корнуол, Уелс и Честър на ваше разположение.

Крал Хенри сви рамене и се извърна от манежа за обзядване и от коня.

— Значи е свършено? — попита студено. — Тя не ме желае, както смятах. Погрешно съм изтълкувал вниманието ѝ към мен. Не е имала предвид нищо друго, освен да се държи като добра дъщеря и снаха? — Изсмя се рязко при мисълта как го беше целунала край реката. — Трябва да забравя страстното си желание към нея?

— Тя трябва да се подчини на родителите си като принцеса на Испания — напомни му Де Пуебла. — От собствените ѝ думи знам, че е съществувало предпочитание. Самата тя ми го каза. — Помисли си, че двойната игра на Каталина може да бъде прикрита с това. — Да ви призная честно, тя е разочарована. Но майка ѝ е непреклонна. Не мога да се противопоставя на кралицата на Кастилия. Тя е твърдо решена да ви накара да върнете дъщеря ѝ в Испания или да я омъжите за принц Хари. Няма да допусне други предложения.

— Така да бъде — каза кралят, с леденостуден глас. — Имах глупав блян, желание. То приключва тук.

Обърна се и излезе от двора на конюшната: радостта му от конете бе помрачена.

— Надявам се, че не остават лоши чувства? — попита посланикът, като се клатушкаше припряно зад него.

— Ни най-малко — подхвърли кралят през рамо. — Съвсем не.

— А годещът с принц Хари? Мога ли да уверя техни католически величества, че той ще се състои?

— О, веднага. Ще превърна това в първото си и най-важно задължение.

— Наистина се надявам, че не сте се обидили — провикна се Де Пуебла към оттеглящия се гръб на краля.

Кралят се обърна на пета и застана с лице към испанския посланик, опрял стиснати юмруци на хълбоците, с изправени рамене.

— Тя се опита да ме направи на глупак — изрече той през стиснати устни. — Не съм ѝ благодарен за това. Родителите ѝ се опитаха да ме водят за носа. Мисля, ще открият, че си имат работа с дракон, а не с някой от техните бикове, които използват за борби. Няма да забравя това. Вие, испанците, също няма да го забравите. А тя ще съжалява за деня, в който се опита да ме разиграва като болно от любов момче; ще съжалява, както съжалявам аз сега.

— Споразумението е уредено — с равен тон съобщи Де Пуебла на Каталина. Стоеше пред нея — „Като момче за поръчки!“, помисли си той възмутено, докато тя откъсваше кадифените обшивки от една рокля, за да я прекрои.

— Ще се омъжа за принц Хари — каза тя с тон, толкова глух, колкото и неговия. — Той подписа ли нещо?

— Съгласи се. Трябва да изчака за разрешение от Църквата. Но се съгласи.

Тя вдигна поглед към него:

— Много ли се разгневи?

— Мисля, че беше дори по-разгневен, отколкото показва. А това, което показва, беше ужасно.

— Какво ще направи? — попита тя.

Той се вгледа внимателно в бледото ѝ лице. Беше пребледняла, но не и уплашена. Погледът на сините ѝ очи беше потаен, такъв беше погледът на баща ѝ, когато кроеше някакъв план. Тя не приличаше на благородна дама в беда: приличаше на жена, която се опитва да надхитри изключително опасен противник. Помисли си, че не е мила и привлекателна, както би била една просълзена жена. Беше внушителна, но не и привлекателна.

— Не знам какво ще направи — каза той. — По природа е отмъстителен. Но не трябва да му даваме поводи. Трябва да изплатим зестрата ви веднага. Трябва да изпълним нашата страна от договора, за да го принудим да изпълни своята.

— Блюдата изгубиха стойността си — каза тя равно. — Изхабени са от употреба. Освен това продадох някои.

Той ахна.

— Продали сте ги? Те принадлежат на самия крал!

Тя сви рамене.

— Трябваше да се храня, доктор Де Пуебла. Не всички можем да отидем неканени в двора и с дързост да си проправим път до общата трапеза. Не живея добре, но все пак трябва да живея. А нямам от какво да живея, освен от вещите си.

— Трябваше да ги запазите непокътнати!

Тя сви рамене.

— Не биваше изобщо да се допуска да бъде принизявана до това положение. Бях принудена да заложа собствените си съдове, за да живея. Който и да е виновен, не съм аз.

— Баща ви ще трябва да плати зестрата и да ви отпуска издръжка — каза той мрачно. — Не трябва да им даваме оправдание да задържат плащането. Ако зестрата ви не бъде изплатена, той няма да ви омъжи за принца. Инфанта, трябва да ви предупредя: той ще ликува заради неудобството ви. Ще го удължава.

Каталина кимна.

— В такъв случай той също е мой враг.

— Опасявам се, че е така.

— Това ще стане, знаете — каза тя без връзка с предишния разговор.

— Кое?

— Ще се омъжи за Хари. Ще бъде кралица.

— Това е най-съкровено ми желание, инфанта.

— Принцеса — отвърна тя.

УАЙТХОЛ, ЮНИ 1503 Г.

— Ще бъдеш сгоден за Каталина Арагонска — каза кралят на сина си, мислейки си за другия син, мъртвия.

Русото момче порозовя като девойка.

— Да, сир.

Беше свършено обучен от баба си. Беше подготвен за всичко, освен за действителния живот.

— Не мисля, че женитбата ще се състои — предупреди го кралят.

В очите на момчето проблесна изненада, а после то отново ги сведе.

— Така ли?

— Да. Те ни ограбваха и лъжеха на всяка крачка, преобръщаха ни като блудница в някоя кръчма. Мамеха ни и ни обещаваха едно след друго, като на пияна блудница. Казват... — той млъкна рязко: изражението на сина му, който го гледаше с широко разтворени очи, му напомни, че беше говорил като мъж с мъж, а пред него стоеше момче. Освен това негодуванието му не биваше да проличава, колкото и силно да го изгаряше то.

— Възползваха се от приятелството ни — обобщи той. — А сега ние ще се възползваме от тяхната слабост.

— Нима всички ние не сме приятели?

Хенри направи гримаса, мислейки си за онзи измамник Фердинанд, и за дъщеря му — хладната красавица, която го беше отхвърлила.

— О, да — каза той. — Верни приятели.

— Значи ще бъда сгоден, а по-късно, когато стана на петнайсет, ще се оженим?

Момчето не беше разбрало нищо. Така да бъде.

— Да кажем, шестнайсет.

— Артур беше на петнайсет.

Хенри прехапа устна, за да възпре отговора, че това не се бе оказало от голяма полза за Артур. Освен това то нямаше значение, понеже нищо подобно нямаше да се случи.

— О, да — каза той отново. — Петнайсет тогава.

Момчето разбираше, че нещо не е наред. Гладкото му чело се набразди.

— Наистина възнамеряваме да направим това, нали, татко? Не бих подвел такава принцеса. Ще дам най-тържествен обет, нали?

— О, да — каза кралят отново.

* * *

В нощта преди годежа ми с принц Хари ми се явява толкова прекрасен сън, че не искам да се събудя. Намирам се в градината на двореца Алхамбра, вървя, пъхнала ръка в ръката на Артур, смея се, вдигнала лице към него, и му показвам красотата около нас: голямата стена от пясъчник, която заобикаля крепостта, Гранада под нас, и планините, увенчани с шапки от сребрист сняг, на хоризонта.

— Победих — казвам му. — Направих всичко, което искаше, всичко, което планирахме. Ще бъда принцеса, каквато ме направи ти. Ще бъда кралица, каквато ти искаше да бъда. Желанията на майка ми са сбъднати, ще се изпълни собственото ми предопределение, твоето желание и Божията воля. Щастлив ли си сега, любов моя?

Артур свежда лице и ми се усмихва, с топли очи, с нежно лице — усмивка, с която дарява единствено мен.

— Ще бъда над теб — прошепва той. — Непрекъснато. Тук, в Ал Яна.

Поколебавам се при странното звучене на думата върху устните му, а после осъзнавам, че е използвал мавърската дума: „Ал Яна“, която означава едновременно небе, гробище и градина. За маврите раят е градина, вечно цъфтяща градина.

— Един ден ще дойда при теб — прошепвам, докато хватката му върху ръката ми отслабва, а после образът му започва да се губи, макар да се опитвам да го задържа. — Отново ще бъда с теб, любов моя. Ще те чакам тук, в градината.

— Зная — изрича той, и сега лицето му се стопява като сутрешна мъгла, като мираж в горещия планински въздух. — Знам, че ще бъдем отново заедно, Каталина, моя Катерина, моя любов.

25-ТИ ЮНИ 1503 Г.

Беше ясен, горещ юнски ден. Каталина беше облечена в нова синя рокля със синя шапчица, единайсетгодишното момче срещу нея сияеше от вълнение, облечено в златен брокат.

Стояха пред епископа на Солсбъри в присъствието на малка свита: кралят, майка му, принцеса Мери, и още неколцина свидетели. Каталина сложи студената си ръка в топлата длан на принца, и почувства детинската закръгленост под пръстите си.

Тя погледна зад порумениялото момче към мрачното лице на баща му. Кралят се беше състарил в месеците след смъртта на съпругата си, бръчките по лицето му бяха по-дълбоко врязани, очите — обвити със сенки. Придворните твърдяха, че бил болен — някаква болест, която разреждала кръвта му и го изтощавала. Други казваха, че бил огорчен от разочарования заради загубата на наследника си, загубата на съпругата си, осуetyаването на плановете си. Някои разправяха, че бил измамен в любовта, надхитрен от една жена. Единствено породената от това горчивина би могла да прекърши така духа му.

Каталина му се усмихна свенливо, но не срещна ответна топлина у мъжа, който щеше да бъде неин свекър за втори път, но я беше искал за себе си. За миг увереността ѝ помръкна. Беше си позволила да се надява, че кралят се е предал пред решителността ѝ, пред повелята на майка ѝ, пред Божията воля. Сега, виждайки студеното му изражение, за момент тя изпита страх, че тази церемония — дори нещо толкова сериозно и свято като един годеж — може да се окаже просто отмъщение от страна на този най-лукав сред кралете.

Разтърсена от мразовита тръпка, тя се извърна от него и се заслуша как епископът реди словата на брачната церемония, повтори своята част, като се постара да не мисли за предишния път, когато беше изрекла тези думи, само преди година и половина, положила хладната си ръка в пръстите на най-красивия младеж, когото беше виждала, когато нейният жених ѝ беше отправил свенлива коса усмивка, когато тя се беше взирала към него през воала си и беше усещала погледите на хилядите безмълвно наблюдаващи ги лица зад тях.

Малкият принц, който тогава бе заслепен от красотата на булката, своята снаха, сега беше женихът. В грейналата му усмивка се четеше буйната, невъздържана радост на малко момче в присъствието на красиво по-голямо момиче. Тя бе някогашната съпруга на по-възрастния му брат, тя беше младата жена, която с гордост беше съпровождал в сватбения ѝ ден. Беше я помолил да му подари северноафрикански кон за десетия му рожден ден. Беше я гледал на сватбеното ѝ пиршество и в онази нощ се бе помолил също да може да се сдобие с испанска невеста, точно като нея.

След като тя замина от двора заедно с Артур, той беше мечтал за нея, беше писал стихове и любовни песни, тайно посвещавайки ги на нея. Беше узнал за смъртта на Артур, обзет от остра, ожесточена радост, че сега тя е свободна.

Сега, след по-малко от две години, тя беше пред него, с бронзовозлатистите си коси, разресани върху раменете в знак, че е девица, със син дантелен воал, забулил лицето ѝ. Ръката ѝ беше в неговата, сините ѝ очи бяха приковани върху него, усмивката ѝ беше само за него.

Сърцето на Хари, сърце на наперено момче, се вълнуваше в гърдите му, така изпълнено с възбуда, че той едва не пропусна да даде своите отговори в съответната част от службата. Артур го нямаше вече и той беше Уелски принц; Артур го нямаше вече и той беше любимец на баща си, той бе розовият храст на Англия. Артур го нямаше вече и невестата на Артур беше негова съпруга. Застана, изправен и горд, и повтори обетите си с ясния си, още висок глас. Артур беше мъртъв, имаше само един Уелски принц и една принцеса: принц Хари и принцеса Катерина.

ОТНОВО ПРИНЦЕСА

1504 Г.

Може и да си мисля, че съм спечелила; но все още не съм. Би трябвало да съм победила; но не съм извоювала окончателна победа. Хари достига дванайсетгодишна възраст и го обявяват за Уелски принц, но не викат мен, не обявяват годеща ни, нито ме провъзгласяват за принцеса. Призовавам посланика. Той не идва на сутринта, не идва дори в същия ден. Идва на следващия ден, сякаш моите дела не са спешни, и не иска извинение, че се е забавил. Питам го защо не съм провъзгласена за принцеса на Уелс редом с Хари, и той казва, че не знае. Предполага, че чакат изплащането на зестрата ми и че без нея нищо няма да се състои. Но той знае, и аз знам, и крал Хенри също знае, че аз вече не разполагам с всичките си съдове, за да им ги дам, и ако баща ми не изпрати своя дял, не мога да направя нищо.

Майка ми, кралицата, сигурно знае, че съм унила и самотна; но получавам вести от нея съвсем рядко. Сякаш съм някой от платените от нея изследователи и пътешественици, някой самотен Кристобал Колон без спътници и без географски карти. Изпратила ме е по широкия свят и ако стигна до края му и падна в пропастта или се изгубя в морето, никой не може да направи нищо.

Тя няма какво да ми каже. Боя се, че се срамува от мен, докато чакам като просител в двора принцът да изпълни обещанието си. През ноември съм толкова изпълнена с мрачни предчувствия, че е болна или тъжна, че ѝ пиша и я умолявам да ми отговори, да ми напише поне една дума. Това, оказва се, е бил същият ден, когато е издъхнала, следователно така и не е получила писмото ми, а аз така и не получих едничката дума, за която копнеех. Тя ме изоставя в смъртта, както ме изостави и в живота: сред мълчание и чувство за отсъствието ѝ.

Знаех, че ще ми липсва, когато заминах от къщи. Но за мен беше утеха да знам, че слънцето още блести в градините на Алхамбра, и че тя още е там, до украсеното със зеленина езерце. Не знаех, че нейната загуба ще влоши положението ми в Англия толкова много.

Баща ми, след като дълго отказваше да плати втората половина от зестрата ми като част от играта си с краля на Англия, сега открива, че играта му се е превърнала в горчива истина — не може да плати. Пропилял е живота си и състоянието си в непрестанни походи срещу маврите, и не са останали пари за никого. Богатите приходи от Кастилия сега се изплащат на Хуана, наследницата на майка ми; в хазната на баща ми в Арагон не е останало нищо за женитбата ми. Сега баща ми не е нищо повече от един от многото владетели на Испания. Хуана е великата наследница на Кастилия, а ако трябва да се вярва на слуховете, тя е полудяла като бясно куче, изтерзана и докарана до безумие от любовта си и от съпруга си. Всеки, който ме гледа сега, вече не вижда принцеса на обединена Испания, една от най-предпочитаните партии в християнския свят; а овдовяла просякиня с лоша кръв. Положението на семейството ни рухва като къщичка от карти без сигурната ръка и бдителния поглед на майка ми. За баща ми не е останало нищо, освен отчаяние; и това е цялата зестра, която може да ми даде.

Аз съм само на деветнайсет години. Нима животът ми приключи?

1509 Г.

После започнах да чакам. Чаках цели шест години. Шест години, през които от седемнайсетгодишна годеница се превърнах в двайсет и три годишна жена. Тогава разбрах, че гневът на крал Хенри срещу мен е горчив, истински и дълготраен. Никоя принцеса на света не е била принуждавана да чака толкова дълго, нито са се отнасяли с нея така сурово, нито пък е била оставяна в такова отчаяние. Не преувеличавам, както би могъл да стори един трубадур, за да съчини по-хубава приказка — както бих могла да разказвам на теб, любими, в тъмните часове на нощта. Не, не приличаше на приказка, не приличаше дори на живот. Сякаш бях осъдена на затвор, сякаш бях пленник без шанс за избавление, имах единствено самотата и бавното осъзнаване, че съм се провалила.

Предадох майка си; провалих се в задачата да ѝ донеса съюза с Англия, който съм родена и отгледана да осъществя. Срамувах се от провала си. Без изплащането на зестрата от Испания не можех да заставя англичаните да уважат годежа. При положение, че кралят бе враждебно настроен, не можех да ги заставя да сторят нищо. Хари беше тринайсетгодишно дете, почти не го виждах. Не можех да го призовавам да спази обещанието си. Бях безсилна, пренебрегната от двора и затъваща в позорна бедност.

После Хари навърши четиринайсет, а годежът ни все така не беше последван от женитба, която да бъде подобаващо отпразнувана. Изчаках една година, той стана на петнайсет, а никой не дойде за мен. Така Хари достигна шестнайсетия, а сетне — и седемнайсетия си рожден ден, и все още никой не идваше за мен. Годините си вървяха. Аз остарявах. Бях постоянна и вярна. Това беше всичко, което можех да бъда.

Обръщах плата, с който бяха обшити роклите ми, и продавах бижутата си за храна. Наложих се да продам скъпоценните си блюда, едно по едно. Изпращах да повикат златарите, съзнавайки, че продавам собственост на краля. Знаех, че всеки път, когато залагам някое блюдо, забавям сватбата си с още един ден. Но трябваше да се

храня, слугите ми трябваше да се хранят. Не можех да им плащам надници; достатъчно лошо беше, че самите те гладуваха — не можех да искам и да просят заради мен.

Нямах приятели. Открих, че доня Елвира заговорничи срещу баща ми в полза на Хуана и нейния съпруг Филип, освободих я от задълженията ѝ към мен, и, разгневена, я отпратих. Не ме беше грижа дали ще говори против мен, дали ще ме разобличи като лъжкия. Не ме беше грижа дори дали ще заяви, че с Артур сме имали любовни отношения. Бях я заловила в измяна срещу баща ми; нима тя наистина мислеше, че бих се съюзила със сестра си срещу краля на Арагон? Бях толкова разгневена, че не ме интересуваше какво ще ми струва нейната враждебност.

Освен това, тъй като не съм глупачка, пресметнах правилно, че никой не би повярвал на нейната дума срещу моята. Тя избяга при Филип и Хуана в Нидерландия, и никога повече не чух за нея, и никога не ми се наложи да съжаля за загубата си.

Изгубих и посланика си, доктор Де Пуебла. Често се бях оплаквала на баща си от неговото двуличие, от неуважението му, от отстъпките му пред английския двор. Но когато беше отзован в Испания, открих, че е знаел повече, отколкото си бях давала сметка, че беше използвал приятелството си с краля в моя полза, беше проумял как да се ориентира в този изключително труден и неподатлив двор. Бил ми е по-добър приятел, отколкото съм си давала сметка, и аз останах по-самотна без него. Загубих приятел и съюзник поради собствената си надменност; съжалявах за отсъствието му. Заместникът му, емисарят, онзи, който беше пристигнал да ме отведе у дома, дон Гутиере Гомес де Фуенсалида, беше надут глупак, който смяташе, че присъствието му е чест за англичаните. Те се усмихваха подигравателно в лицето му и се смееха зад гърба му, а аз бях една окаяна принцеса с посланик, запленил от собствената си значимост.

Загубих скъпия си баща во Христe, изповедника, на когото се доверявах, определен от майка ми да ме напътства, и трябваше сама да си намеря друг. Изгубих дамите от малката си свита, които не желаеха да живеят в лишения и нищета, и не можех да плащам на никой друг, за да ми служи. Мария де Салинас ми остана вярна, през всички тези дълги години на изпитания, от обич; но останалите дами

пожелаха да си тръгнат. После, най-накрая, изгубих и къщата си, прекрасната си къща на Странд, която беше мой дом, малък сигурен пристан в тази толкова чужда земя.

Кралят ми обеща покои в двора, и си помислих, че най-после ми е простил. Помислих си, че ми предлага да дойда в двора, да живея в покоите, които се полагат на една принцеса, и да виждам Хари. Но когато преместих домакинството си там, открих, че са ми дали най-лошите стаи, отредили са ми най-лошото обслужване, и че не мога да виждам принца, освен при изключително важни държавни церемонии. В един ужасен ден дворът потегли на път, без да бъдем уведомени, и ние трябваше да се втурнем след тях, ориентирайки се по неотбелязаните селски пътища, нежелани и незначителни като каруца, пълна със стари вещи. Когато ги настигнахме, никой не беше забелязал, че ни няма, и аз трябваше да се настаня в единствените останали стаи: над конюшните, като слугиня.

Кралят престана да ми плаща издръжка, майка му не се застъпи за мен. Изобщо не разполагах със собствени пари. Живеех презряна, в периферията на двора, с испанци, които ми служеха единствено защото не можеха да си тръгнат. Те бяха хванати в капан като мен, виждаха как годините се изплъзват, докато те остаряваха и се изпълваха с все по-голямо негодувание, докато започнах да се чувствам като спящата принцеса във вълишебната приказка, и си мислех, че никога няма да се събудя.

Изгубих суетата си — гордото съзнание, че мога да бъда поумна и хитра от онзи стар лисугер, който беше мой свекър, и онази прозорлива и лукава лисица, майка му. Научих, че ме беше сгодил за сина си, принц Хари, не защото ме обичаше и ми прощаваше, а защото това беше най-хитрият и най-жестокият начин да ме накаже. Щом не можеше да ме има, тогава можеше да се погрижи никой да не ме получи. Горчив беше денят, в който си дадох сметка за това.

А после Филип умря и сестра ми Хуана остана вдовица като мен, и крал Хенри намисли да се ожени за нея, за моята клета сестра — обезумяла от загубата на съпруга си — и да я постави над мен, на престола на Англия, където всички щяха да видят, че тя е луда, където всички можеха да видят лошата кръв, която тече и в моите вени, където всички щяха да узнаят, че той е направил кралица нея, а

мен е захвърлил и ме е превърнал в нищожество. Това беше коварен план, който със сигурност щеше да посрами и мен, и Хуана и да ни причини страдание. Щеше да го стори, ако можеше, а освен това ме превърна и в свое оръдие — принуди ме да го препоръчам на баща ми. По нареждане на баща си говорих на краля за красотата на Хуана; по заповед на краля подтиквах баща си да приеме предложението му, като знаех през цялото време, че предавам самата си душа. Бях неспособна да откажа на крал Хенри — на моя свекър, който бе пожелал да ме прелъсти и сега ме тормозеше. Страхувах се да му кажа „не“. В онзи ден се почувствах много унижена.

Изгубих суетата, породена от моята привлекателност и блясък, изгубих увереността си в своята интелигентност и умения; но никога не загубих волята си да живея. Не бях като майка си, не бях като Хуана, не извърнах лице към стената и не започнах да копнея болката ми да свърши. Не се потопих в изпълнената с вой и вопли лудост, породена от скръбта, нито в тихия мрак на леността. Стисках зъби: аз съм вярната принцеса, не се предавам, когато всички останали се предават. Аз продължих. Чаках. Дори когато не можех да направя нищо друго, все още можех да чакам. Затова чаках.

За мен това не бяха години на поражение; това бяха годините, в които съзрях, и това съзряване беше горчиво. Превърнах се от шестнайсетгодишно момиче, готово за любов, в наполовина осиротяла, самотна вдовица на двайсет и три. Това бяха годините, когато разчитах за опора на запасите си от щастливи спомени за детството ми в Алхамбра и любовта към съпруга си, и се заричах, че каквито и препятствия да има пред мен, ще стана кралица на Англия. Това бяха годините, когато, макар и мъртва, майка ми живееше отново чрез мен. Открих в себе си нейната решимост, открих в себе си нейния кураж, открих в себе си любовта и оптимизма на Артур. Това бяха годините, когато, макар да не ми беше останало нищо: нито съпруг, нито майка, нито приятели, нито състояние, нито перспективи, аз се зарекох, че без значение колко съм пренебрегвана, колко съм бедна, независимо колко невероятна е тази перспектива, въпреки всичко ще стана кралица на Англия.

* * *

До тях си проби път новината — а новините винаги стигаха бавно до пренебрегнатите испанци в периферията на кралския двор — че сестрата на Хари, принцеса Мери, ще бъде омъжена, с бляскава церемония, за принц Карл, син на крал Филип и кралица Хуана, внук както на император Максимилиан, така и на крал Фердинанд. Удивително, но тъкмо в този момент крал Фердинанд най-сетне намери парите за зестрата на Каталина, и ги изпрати в Лондон.

— Боже мой, свободни сме. Може да се отпразнува двойна сватба. Мога да се омъжа за него — каза Каталина развълнувано на испанския емисар, дон Гутиере Гомес де Фуенсалида.

Той беше пребледнял от безпокойство, жълтите му зъби гризяха устните.

— О, инфанта, трудно ми е да намеря думи, с които да ви го кажа. Независимо от този съюз и парите от зестрата — Бога ми, боя се, че това се случва твърде късно. Опасявам се, че изобщо няма да ни бъде от полза.

— Как е възможно? Гodeжът на принцеса Мери само укрепява съюза с моето семейство.

— Ами ако... — подхвана той и млъкна рязко. Трудно можеше да говори за опасността, която предвиждаше. — Принцесо, всички англичани знаят, че парите за зестрата пристигат, но не говорят за женитбата ви. О, принцесо, ами ако планират съюз, който не включва Испания? Ако се подготвя съюз между императора и крал Хенри? Ами ако целта на този съюз е да тръгнат на война срещу Испания?

Тя извърна лице:

— Не е възможно.

— Ами ако е?

— Срещу самия дядо на момчето? — настоя тя.

— Това ще бъде само сблъсък между един дядо — императора — с друг — вашия баща.

— Не биха го сторили — заяви тя решително.

— Биха могли.

— Крал Хенри не би действал толкова безчестно.

— Принцесо, знаете, че би го направил.

Тя се поколеба.

— Какво има? — запита внезапно, с тон, изострен от раздразнение. — Има още нещо. Нещо, което не ми казвате. Какво е

то?

Той направи пауза, готов да изрече лъжа; после ѝ каза истината.

— Страхувам се, много се страхувам, че ще сгодят принц Хари за принцеса Елеонор, сестрата на Карл.

— Не могат, той е сгоден за мен.

— Може да го имат предвид като част от голям договор. Сестра ви Хуана да се омъжи за краля, племенникът ви Карл — за принцеса Мери, а племенницата ви Елеонор — за принц Хари.

— Но какво ще стане с мен? Сега, когато парите от зестрата ми най-сетне са на път?

Той мълчеше. Беше болезнено ясно, че Каталина е изключена от тези съюзи, и че не е предвидено нищо за нея.

— Един истински принц трябва да спази обещанието си — каза тя разпалено. — Бяхме сгодени от епископ пред свидетели, това е тържествен обет.

Посланикът сви рамене и се поколеба. Трудно му беше да се застави да ѝ съобщи най-лошата от всички новини.

— Ваша светлост, принцесо, бъдете смела. Страхувам се, че той може да оттегли обета си.

— Не може.

Фуенсалида продължи:

— Боя се всъщност, че обетът е вече оттеглен. Възможно е той да го е оттеглил преди години.

— Какво? — попита тя остро. — Как така?

— Носи се слух, не мога да съм сигурен в него. Но се страхувам...

Той млъкна рязко.

— От какво се страхувате?

— Опасявам се, че принцът може вече да е освободен от годежа си с вас. — Той се поколеба, когато лицето ѝ внезапно потъмня. — Вероятно не е било по негов избор — каза бързо. — Баща му е решен да действа против нас.

— Как би могъл? Как може да се направи такова нещо?

— Може да е дал клетвени показания, че е бил твърде млад, че е действал под принуда. Може да е заявил, че не е искал да се жени за вас. Струва ми се дори, че е направил точно това.

— Не е действал под принуда! — възкликна Каталина. — Беше в истински възторг. Беше влюбен в мен от години, сигурна съм, че все още е. Той искаше да се ожени за мен.

— Една дадена пред епископ клетва, че не е действал по своя собствена свободна воля, би била достатъчна, за да бъде освободен от обещанието си.

— Следователно през всички тези години, през които бях сгодена за него, и действах съобразно с това, всички тези години, в които чаках толкова дълго и търпях... — тя не можа да довърши. — Нима искате да ми кажете, че през всички тези години, когато смятах, че сме били обвързани, свързани чрез брачен договор, поели задължение един към друг, той е бил свободен?

Посланикът кимна; лицето ѝ бе така вцепенено и потресено, че той не можа да проговори.

— Това е... предателство — каза тя. — Изключително ужасно предателство. — Думите заседнаха на гърлото ѝ. — Това е най-ужасното от всички предателства.

Той кимна отново.

Възцари се дълго, мъчително мълчание.

— С мен е свършено — каза тя протичко. — Сега вече го знам. С мен е било свършено от години, а не съм го знаела. Водя битка без армия, без подкрепа. Всъщност — без кауза. Казвате ми, че защитавам отдавна изгубена кауза. Борех се за годеща си, но не съм била сгодена. Била съм сама през цялото това дълго време. И сега го знам.

Тя все още не плачеше, макар че сините ѝ очи бяха изпълнени с ужас.

— Дадох обещание — изрече тя, с дрезгав глас. — Дадох тържествено и обвързващо обещание.

— За годещ?

Тя направи малък жест с ръка.

— Не това. Дадох клетвено обещание. Предсмъртно обещание. Сега вие ми казвате, че е било съвсем напразно.

— Принцесо, вие останахте на поста си, както майка ви би искала да сторите.

— Направиха ме на глупачка! — изтръгна се от нея, от дълбините на потреса ѝ. — Борех се да изпълня един обет, без да знам, че друг обет е отдавна нарушен.

Той не можеше да каже нищо: болката ѝ беше твърде силна за утешителни думи.

След няколко мига Каталина вдигна глава.

— Всички освен мен ли знаят? — попита тя мрачно.

Той поклати глава.

— Сигурен съм, че се пази в изключително дълбока тайна.

— Нейна светлост майката на краля — предположи тя горчиво.
— Сигурно е знаела. Сигурно решението е било нейно. И кралят, и самият принц, а ако той е знаел, тогава и принцеса Мери сигурно знае — той вероятно ѝ е казал. И най-близките му приятели... — тя вдигна шава. — Дамите на майката на краля, дамите на принцесата. Епископът, пред когото се е заклел, един-двама свидетели. Половината двор, предполагам. — Тя направи пауза — Смятах поне някои от тях за свои приятели.

Посланикът сви рамене:

— В един кралски двор няма приятели, има само придворни.

— Баща ми ще ме защити от тази... жестокост! — избухна тя. — Трябваше да помислят за това, преди да се отнесат с мен така! За Англия няма да има договори с Испания, когато той научи за това. Той ще отмъсти, задето се отнесоха така грубо с мен.

Той не можа да каже нищо, и от неподвижното му, безмълвно изражение тя прозря най-ужасната истина.

— Не — изрече тя протичко. — Не и той. Не и баща ми. Той не е знаел. Той ме обича. Никога не би ми причинил болка. Никога не би ме изоставил тук.

Той все още не можеше да ѝ каже. Видя я как си пое дълбоко дъх.

— О. О! Разбирам. Разбирам от мълчанието ви. Естествено. Той знае, разбира се, че знае, нали? Баща ми? Парите за зестрата са просто нова хитрост. Той знае за предложението да оженят принц Хари за принцеса Елеонор. Подвеждаше краля да мисли, че може да се ожени за Хуана. Нареждаше ми да насърчавам краля да мисли, че може да се ожени за Хуана. Сигурно се е съгласил на това ново предложение за принц Хари. Следователно знае, че принцът е нарушил клетвата, дадена на мен? И че е свободен да се ожени?

— Принцесо, той не ми е казал нищо. Мисля, че сигурно знае. Но може би планира...

Жестът ѝ го спря.

— Изоставил ме е. Разбирам. Аз го провалих и той ме заряза. Наистина съм сама.

— В такъв случай да се опитам ли да уредя прибирането ни у дома? — попита тихо Фуенсалида. Наистина, това се беше превърнало във върхната точка на амбициите му. Ако успееше да отведе тази обречена принцеса у дома при нещастния ѝ баща и все по-обезумяващата ѝ сестра, новата кралица на Кастилия, щеше да е направил най-доброто, на което беше способен в една отчаяна ситуация. Никой нямаше да се ожени за Каталина Испанска сега, когато беше дъщеря на едно разделено кралство. Всеки можеше да види, че лудостта в потеклото ѝ се проявява у сестра ѝ. Дори Хенри Английски не можеше да се преструва, че Хуана е годна да се омъжи, докато тя кръстосваше цяла Испания с ковчега на мъртвия си съпруг. Хитрата дипломация на Фердинанд беше рикоширала върху него и сега всеки в Европа бе негов враг, а двама от най-могъщите мъже в Европа се бяха съюзили, за да поведат война срещу него. Фердинанд беше изгубен и западаше. Най-доброто, което тази злощастна принцеса можеше да очаква, беше набързо уредена женитба с някой испански гранд, и оттегляне в провинцията, с надежда да се спаси от неминуемата война. Най-лошото беше да остане впримчена и мизерстваща в Англия, забравена зложница, която никой не желаше да откупи. Пленница, която скоро щеше да бъде забравена, дори от своите тъмничари.

— Какво да правя? — Най-сетне тя прие опасността. Той видя как я попива в съзнанието си. Най-накрая тя проумя, че е загубена. Видя как тя, кралица до мозъка на костите си, научава колко дълбоко е поражението ѝ. — Трябва да разбере как е редно да постъпя. Иначе ще бъда зложница в чужда страна, без никой, който да се застъпи за мен.

Той не ѝ каза, че я смяташе именно за такава, още откакто беше пристигнал.

— Ще заминем — каза той решително. — Ако избухне война, те ще ви задържат като зложница и ще заграбят зестрата ви. Да пази Бог сега, когато парите най-сетне пристигат, те да бъдат използвани за война срещу Испания.

— Не мога да замина — заяви тя. — Ако си отида, никога няма да се върна тук.

— Свършено е! — изкрещя той, внезапно разгневен. — И сама го виждате, най-сетне. Загубихме. Победени сме. За вас в Англия всичко свърши. Вие бяхте упорита и понесохте унижения и нищета, понесохте ги като принцеса, като кралица, като светица. Дори майка ви не би могла да прояви по-голяма смелост. Но ние сме победени, инфанта. Вие загубихте. Трябва да се приберем у дома възможно най-благополучно. Трябва да бягаме, преди да ни хванат.

— Да ни хванат ли?

— Могат да хвърлят в тъмница и двама ни като вражески шпиони, и да ни задържат срещу откуп — каза ѝ той. — Могат да конфискуват каквито предмети са останали от зестрата ви, и да задържат остатъка, когато пристигне. Бог знае, че могат да скалъпят обвинение и да ви екзекутират, ако действително искат това.

— Не биха посмели да ме докосват! Аз съм принцеса с кралска кръв! — разпали се тя. — Независимо какво друго могат да ми отнемат, никога не могат да ми отнемат това! Аз съм инфанта на Испания, дори да не съм нищо друго! Дори никога да не бъда кралица на Англия, поне винаги ще бъда инфанта на Испания.

— Принцове от кралско потекло са влизали в Тауър и преди, и не са излезли никога повече — каза посланикът мрачно. — Тези порти са се затваряли зад принцове от кралско потекло, които никога повече не са виждали дневната светлина. Той може да ви разобличи като претендентка. Знаете какво се случва в Англия с претендентите. Трябва да си вървим.

Каталина направи реверанс на майката на краля, но не получи в отговор дори кимване. Настръхна. Двете свити се бяха срещнали на път за литургията; зад старата дама беше внучката ѝ, принцеса Мери, заедно с половин дузина дами. Всички те гледаха със студени изражения младата жена, която уж беше сгодена за Уелския принц, но бе пренебрегвана от толкова отдавна.

— Милейди.

Каталина застана на пътя ѝ, в очакване на поздрав.

Майката на краля погледна младата жена с открита неприязън.

— Научих, че има затруднения относно годежа на принцеса Мери — каза тя.

Каталина погледна към принцеса Мери, а момичето, скрито зад баба си, ѝ направи злобна гримаса и се отдръпна с внезапен презрителен смях.

— Не знаех — каза Каталина.

— Вие може и да не знаете, но баща ви несъмнено знае — каза раздразнено старата жена. — В едно от писмата, които постоянно му пишете, можете да му съобщите, че не помага на своята и вашата кауза, като се опитва да осуети плановете ни за нашето семейство.

— Напълно съм сигурна, че той не... — поде Каталина.

— Напълно съм сигурна, че го прави; и ще е по-добре да го предупредите да не застава на пътя ни — прекъсна я старата жена рязко и бързо се отдалечи.

— Собственият ми годеж... — опита се да каже Каталина.

— Вашият годеж? — Майката на краля повтори думите, сякаш не ги беше чувала никога преди. — Вашият годеж ли? — Внезапно тя се разсмя, отмятайки глава назад, с широко отворена уста. Зад нея принцесата също се засмя, а после всички дами се разсмяха на глас при мисълта как принцесата-беднячка говори за годежа си с най-желания принц в християнския свят.

— Баща ми изпраща зестрата ми — изплака Каталина.

— Твърде късно! Твърде много сте закъснели! — с провлечен тон изрече майката на краля, облегната на ръката на приятелката си.

Каталина, изправена пред дузина смеещи се жени, кикотещи се истерично при мисълта за тази окаяна принцеса, която предлага нищожните си съдове и злато, сведе глава, провря се покрай тях, и си отиде.

Същата вечер посланикът на Испания и един италиански търговец, който притежаваше значително богатство и голяма дискретност, стояха един до друг на обвития в сенки кей в едно тихо кътче на лондонските докове и наблюдаваха как без много шум се товарят испански вещи на един кораб, потеглящ за Брюж.

— Значи тя не е дала съгласието си за това? — прошепна търговецът, чието мургаво лице бе осветено от потрепващата светлина на факлите. — Ние на практика крадем нейната зестра! Какво ще стане, ако англичаните внезапно заявят, че женитбата ще се състои, и

се окаже, че ние сме изпразнили хранилището ѝ за скъпоценности? Ами ако разберат, че зестрата най-сетне е пристигнала от Испания, но така и не е стигнала до хранилището ѝ за скъпоценности? Ще ни обявят за крадци. Ще бъдем крадци!

— Никога няма да кажат, че сватбата ще се състои — каза посланикът протичко. — Ще конфискуват вещите ѝ и ще я затворят в мига, когато обявят война на Испания, а те могат да го сторят вече всеки момент. Не мога да позволя парите на крал Фердинанд да паднат в ръцете на англичаните. Те са наши врагове, не наши съюзници.

— Какво ще прави тя? Ние опразнихме съкровищницата ѝ. В хранилището ѝ за пари и скъпоценности има само празни сандъци. Оставихме я като просякиня.

Посланикът сви рамене:

— Тя и бездруго е съсипана. Ако остане тук, когато Англия влезе във война с Испания, тя ще е вражески заложник и ще я хвърлят в тъмница. Ако избяга с мен, няма да получи мило посрещане, когато се завърне у дома. Майка ѝ е мъртва, а семейството ѝ е разорено и съсипано, тя също е разорена. Не бих се изненадал, ако се хвърли в Темза и се удави. Животът ѝ приключи. Не виждам какво ще стане с нея. Мога да спася парите ѝ, ако се съгласите да ги откарате. Но не мога да спася нея.

* * *

Знам, че трябва да напусна Англия; Артур не би искал да остана, за да се излагам на опасност. Изпитвам ужас от Тауър и от дървника; ужас, който би бил подобаващ, ако бях предателка, а не принцеса, която никога не е сторила друго прегрешение, освен да изрече една голяма лъжа и то в името на възможно най-добра кауза. Ще бъде най-голямата ирония на всички времена, ако бъда принудена да положа глава на дървника, на който загина Уорик, и да умра — една испанска претендентка за престола, да умра там, където той умря като Плантагенет.

Това не трябва да се случва. Виждам, че думата ми няма стойност. Не съм такава глупачка, за да мисля, че все още мога да

има власт. Дори вече не се моля. Дори не питам за съдбата си. Но мога да избягам. И мисля, че моментът да го сторя е сега.

* * *

— Какво сте направили? — изумено запитва Каталина своя посланик. Описът в ръката ѝ потрепери.

— Заех се на собствена отговорност да изнеса съкровищата на баща ви от страната. Не можех да рискувам...

— *Моята* зестра.

Тя повиши тон.

— Ваша светлост, и двамата знаем, че тя няма да бъде необходима за сватба. Той никога няма да се ожени за вас. Ще вземат зестрата ви, а той няма да се ожени за вас.

— Това беше моята страна от споразумението! — изкрещя тя. — Аз не губя вяра! Дори ако никой друг не вярва! Не се хранех, зложих собствения си дом, за да не заложа това съкровище, дадох обещание и се придържам към него, каквото и да ми струва това!

— Кралят щеше да го използва да плати на войниците, за да се бият срещу вашия баща. Щеше да се бие срещу Испания със златото на родния ви баща! — възкликна нещастно Фуенсалида. — Не можех да позволя това да се случи.

— Затова ме ограбихте!

Той заекна.

— Предах съкровището ви на съхранение с надеждата, че...

— Вървете си! — нареди тя рязко.

— Принцесо?

— Вие ме предадохте, точно както ме предаде доня Елвира, точно както всеки винаги ме предава — изрече тя горчиво. — Можете да ме оставите. Няма да ви повикам отново. Никога. Бъдете напълно сигурен, че няма да разговарям никога повече с вас. Но ще уведомя баща си какво сте направили. Ще му пиша веднага и ще му съобща, че сте откраднали цялата ми зестра, че сте крадец. Никога няма да ви приемат в двора в Испания.

Той се поклони, разтреперан от вълнение, а после се обърна да си върви, твърде горд, за да се защити.

— Вие не сте нищо повече от предател! — изкрещя Каталина, когато той стигна до вратата. — И ако бях кралица, с власт, полагаща се на една кралица, щях да наредя да ви обесят за държавна измяна.

Той настръхна. Обърна се и се поклони отново; когато проговори, гласът му беше студен като лед:

— Инфанта, моля ви, не се проявявайте като глупачка, като ме оскърбявате. Ужасно грешите. Именно вашият баща ми нареди да върна зестрата ви. Подчинявах се на пряката му заповед. Собственият ви баща поиска от съкровищницата ви да бъдат изнесени всички ценни неща. Тъкмо той реши да ви превърне в просякиня. Той поиска парите за зестрата да бъдат върнати, защото се е отказал от всяка надежда за женитбата ви. Искаше парите да бъдат благополучно измъкнати от Англия и съхранени на безопасно място.

— Но трябва да ви кажа — добави посланикът с добре премерена злоба, — че не ми нареди да се погрижа за *вашата* безопасност. Не ми заповяда да измъкна благополучно вас от Англия. Помисли за съкровището, но не и за вас. Заповедите му гласяха да осигурия безопасността на вещите и парите. Вас дори не спомена по име. Мисля, че ви е отписал.

Още щом думите излязоха от устата му, го обзе желание да не ги беше изричал. Съкрушеното ѝ изражение беше по-ужасно от всичко, което беше виждал преди.

— Казал ви е да изпратите обратно златото, но да оставите мен? Без нищо?

— Сигурен съм...

Каталина му обърна гръб и тръгна неவிждащо към прозореца, за да не може той да види пълния ужас, изписан на лицето ѝ.

— Вървете си — повтори тя. — Просто си вървете.

* * *

Аз съм спящата принцеса в приказката, снежна принцеса, оставена в студена страна и забравила усещането от ласката на слънцето. Тази зима беше дълга, дори за Англия. Дори сега, през април, тревата е така заскрежена сутрин, че когато се будя и виждам леда по прозорците на спалнята ми, светлината, която се процежда през

него, е толкова бяла, та си мисля, че през нощта е валил сняг. До полунощ водата в чашата до леглото ми вече е замръзнала, а сега не можем да си позволим да поддържаме огъня вътре през цялата нощ. Когато се разхождам отвън по заледената трева, тя издава хрипкаво хрущене под краката ми, и усещам мразовития ѝ студ през тънките подметки на обувките си. Знам, че това лято ще притежава цялата мека сладост на английското лято; но копнея за изгарящата горещина на Испания. Искam изгарящата горещина отново да прогони отчаянието от мен. Имам чувството, че студувам от седем години, и ако нищо не ме стопли скоро, просто ще умра от този студ, ще се разтопя под дъжда, ще бъда отвяна, както вятърът отвява мъгла от реката. Ако кралят наистина умира, както твърди дворецовата мъгла, а принц Хари се възкачи на трона и се ожени за Елеонор, ще поискам от баща си разрешение да се подстрижа за монахиня и да се оттегля в манастир. Не би могло да бъде по-лошо, отколкото тук. Не би могло да бъде по-бедно, по-студено или по-самотно. Явно баща ми е забравил обичта си към мен и ме е изоставил, точно както ако бях умряла заедно с Артур. Всъщност, сега осъзнавам, че всеки ден си пожелавам да бях умряла заедно с Артур.

Заклех се никога да не се отчайвам — жените от моето семейство се разтварят в отчаянието като меласа във вода. Сякаш твърдата ми като скала решимост да бъда кралица ме е превърнала в камък. Нямам усещането, че се поддавам на чувствата си като Хуана; струва ми се, че съм скрила чувствата си някъде, така че не мога да ги намеря. Аз съм леден блок, ледена висулка, принцеса от сняг, който никога не се топи.

Опитвам се да се моля на Бог, но не мога да Го чуя. Боя се, че Той ме е забравил, както са ме забравили всички останали. Изгубила съм всякакво усещане за присъствието Му, вече не изпитвам страх от волята Му, изгубих и радостта от Неговата благословия. Не мога да чувствам нищо към Него. Вече не се смятам за Негова избраница, избрана да бъде благословена. Вече не се утешавам, че съм Негова избраница, избрана да бъде подложена на изпитание. Мисля, че Той е отвърнал lika Си от мен. Не зная защо, но ако земният ми баща може да ме забрави, и да забрави, че бях любимото му дете, тогава предполагам, че и моят Небесен Отец също може да ме забрави.

Откривам, че сега ме е грижа само за две неща в целия свят: все още чувствам любовта си към Артур, като топло, все още биещо сърце в гърдите на птичка, паднала от замръзналото небе, вледенена и вкочанена. И все още копнея за Испания, за двореца Алхамбра, за Ал Яна; за градината, тайното място, рая.

Понасям живота си единствено защото не мога да го избегна. Всяка година се надявам, че късметът ми ще се промени; всяка година, когато дойде рожденият ден на Хари, и годежът не бива последван от женитба, знам, че още една година от живота ми, в която тялото ми може да даде плод, е дошла и отминала. Всяка година в деня на лятното слънцестоене, когато идва падежът за изплащането на зестрата и няма внесена сума от баща ми, изпитвам срам като болест в тялото си. И дванайсет пъти годишно, в продължение на седем години, това прави осемдесет и четири пъти, месечните ми неразположения идват и си отиват. Всеки път, когато кървя, си мисля, че това е още един пропилян шанс за създаване на принц за Англия. Научих се да скърбя заради петното върху бельото си, сякаш е починало дете. Осемдесет и четири възможности да родя син, в самия разцвет на младостта си; осемдесет и четири изгубени възможности. Уча се да преживявам помянания. Оpozнавам тъгата от помятането и неуспеха.

Всеки ден, когато отида да се моля, вдигам взор към разпнатия Христос и изричам: „Да бъде Твоята воля.“ Това е всеки ден в продължение на седем години, това прави две хиляди петстотин петдесет и шест пъти. Това е аритметиката на моята болка. Казвам: „Да бъде Твоята воля“; но онова, което имам предвид, е: „Наложил волята Си на тези коварни английски съветници, на този злобен, безмилостен английски крал и на тази стара вещица, майка му. Дай ми онова, което е мое по право. Направи ме кралица. Трябва да бъда кралица, трябва да родя син, или ще се превърна в принцеса от сняг.“

21-ВИ АПРИЛ 1509 Г.

„Кралят е мъртъв“ — писа лаконично посланик Фуенсалида на Каталина, знаейки, че тя няма да пожелае да го приеме лично, знаейки, че тя никога няма да му прости, задето бе отмъкнал зестрата ѝ, а нея бе нарекъл „претендентка“, задето ѝ бе казал, че баща ѝ я е изоставил. „Знам, че не желаете да ме виждате, но трябва да изпълня своя дълг и да ви предупредя, че на смъртното си ложе кралят каза на сина си, че е свободен да вземе жена по свой избор. Ако желаете да поръчам кораб, който да ви отведе у дома в Испания, разполагам с лични средства, за да го сторя. Лично аз не виждам какво ще спечелите с оставането си в тази страна, освен оскърбления, унижение, а навярно ще се изложите и на опасност.“

— Мъртъв — изрече Каталина.

— Какво? — попита една от дамите ѝ.

Каталина смачка писмото в ръката си. Вече никому не се доверяваше.

— Нищо — каза тя. — Отивам да се разходя.

Мария де Салинас се изправи и загърна раменете на Каталина със закръпената ѝ наметка. Наметката беше същата, с която се беше загръщала в зимния студ, когато двамата с Артур бяха потеглили от Лондон за Лъдлоу преди седем години.

— Да ви придружим ли? — предложи тя, без въодушевление, като хвърли поглед към сивото небе отвъд прозорците.

— Не.

* * *

Тичам покрай реката, чакълената настилка на алеята бode петите ми през тънката кожа, сякаш се опитвам да избягам от самата надежда. Питам се дали има някакъв шанс късметът ми да се промени, дали може би се променя сега. Кралят, който ме пожела, а сетне ме намрази, задето му отказах, е мъртъв. Казвах, че бил

болен; но Бог е свидетел, че той никога не отпадна. Мислех си, че ще царува вечно. Но сега е мъртъв. Сега вече го няма. Решението ще вземе принцът.

Не смея да изпитвам и най-малка надежда. След всички тези години на въздържание имам чувството, че надеждата ще ме опие, ако поема дори само капка от нея по устните си. Но все пак се надявам поне за мъничко оптимизъм, само една мъничка хапка, която да не бъде част от мрачното отчаяние, с което се храня.

Защото познавам момчето, Хари. Кълна се, че го познавам. Следях го, както соколар наглежда уморена птица. Наблюдавах го и го преценявах, и проверявах преценката си за поведението му отново и отново. Четях го, сякаш изучавах катехизиса. Познавам силните му страни и слабите му места, и мисля, че имам слабо, съвсем слабо основание да се надявам.

Хари е суетен: това е грях, присъщ за едно младо момче, и аз не го виня, но той наистина притежава суета в изобилие. От една страна това може да го накара да се ожени за мен, защото ще иска да го видят, че постъпва правилно — спазва обещанието си, дори ме спасява. При мисълта че мога да бъда спасена от Хари се налага да спра и да впия нокти в дланите си, скрити в наметката ми. Мога да се науча да понасям и това унижение. Хари може би иска да ме спаси, и ще трябва да му бъда признателна. Артур би умрял от срам при мисълта, че малкият му брат-самохвалко ме спасява; но Артур умря, преди да настъпи този час, майка ми умря, преди да дойде този час; ще трябва да го понеса сама.

Но също толкова вероятно е и суетността му да се обърне срещу мен. Ако изтъкнат пред него богатството на принцеса Елеонор, влиянието на фамилията Хабсбург, към която принадлежи тя, блясъка на връзката им с императора на Свещената Римска Империя, той може да се съблазни. Баба му ще говори против мен, а за него думата ѝ е закон. Тя ще го посъветва да се ожени за принцеса Елеонор, и той ще бъде привлечен — като всеки млад глупак — от идеята за непозната красавица.

Но дори да иска да се ожени за нея, това все още оставя пред него проблема какво да прави с мен. Би направил лошо впечатление, ако ме изпрати у дома; нима би могъл да има безочieto да се ожени за друга жена, докато аз съм все още в двора? Знам, че Хари би

направил всичко, само за да не се прояви като глупак. Ако успея да намеря начин да остана тук, докато се наложи да обмислят женитбата му, ще бъда в наистина силна позиция.

Тръгвам по-бавно, като се оглеждам към студената река, към минаващите лодкари, сгушени в зимните си палта, за да се предпазят от студа. „Бог да ви благослови, принцесо!“, провиква се един мъж, когато ме разпознава. Вдигам ръка в отговор. Хората на тази чудата, неспокойна страна ме обикнаха от мига, в който се струпанах припряно да ме видят в малкото пристанище Плимут. Това също ще бъде в моя полза пред един принц, току-що възкачил се на престола и отчаяно нуждаещ се от обич и привързаност.

Хари не жали парите. Все още не е достатъчно възрастен, за да знае стойността им, и винаги е получавал всичко, което поиска. Няма да се препира заради зестрата и вдовишкото ми наследство. Сигурна съм в това. Ще бъде склонен да направи великодушен жест. Ще трябва да се погрижи Фуенсалида и баща ми да не предложат да ме откарат у дома, за да отворя път за новата годеница. Фуенсалида отдавна изгуби надежда за нашата кауза. Но сега аз не се поддавам на отчаяние. Ще трябва да устоя на неговата паника и на собствените си страхове. Трябва да остана тук, за да бъда готова за битка. Не мога да отстъпя сега.

Навремето Хари бе привлечен от мен, зная това. Артур първи ми го каза, каза, че на малкото момче му харесало да ме отведе до олтара в деня на сватбата ни, мечтаело си да е младоженецът, а аз — невестата. Подхранвах симпатията му, всеки път, щом го видях, му обръщам особено внимание. Когато сестра му го взема на подбив и се държи неуважително с него, хвърлям поглед в неговата посока, моля го да ми попее, възхитено го наблюдавам как танцува. В редките случаи, когато съм успявала да си открадна един миг с него насаме, го моля да ми чете, и обсъждаме мислите си за великите писатели. Постаравам се да мисли, че го намирам за човек, от когото има какво да се научи. Той е умно момче, не е трудно да се разговаря с него.

Винаги ме е затруднявало обаче това, че всички останали му се възхищават така силно, че моята скромна топлота едва ли може да го впечатли. След като баба му, нейна светлост майката на краля, обявява, че той е най-красивият принц в християнския свят, най-начетеният, най-обещаващият, какво мога да кажа аз, което да се

сравни с думите ѝ? Какъв комплимент може да направи някой на едно момче, което ласкателствата вече са довели до крайна суета, момче, което вече вярва, че е най-великият принц, когото светът е познавал?

Това са моите предимства. Срещу тях мога да посоча факта, че той е обречен на мен вече от шест години, и вероятно ме приема като избор, направен от баща му, и при това — неудачен избор. Че се е заклел пред епископ, че не съм неговият избор за съпруга и че не иска да се жени за мен. Може би смята да се придържа към тази клетва, може би възнамерява да обяви, че никога не ме е искал, и да отхвърли годещия ни обет. При мисълта Хари да обяви пред света, че съм му била натрапена и сега се радва да се освободи от мен, спирам отново. И това мога да понеса.

Изминалите години не се отнесоха ласкаво с мен. Той никога не ме е виждал да се смея радостно, никога не ме е виждал усмихната и непринудена. Никога не ме е виждал в друг вид, освен бедно облечена и смутена заради външността си. Никога не са ме викали да танцувам за него, или да пея пред него. Винаги получавам лош кон, когато дворът ловува, и понякога не успявам да съхраня духа и спокойствието си. Винаги изглеждам изтощена и съм вечно смутена и тревожна. Той е млад и лекомислен, обича разкоша и изящното облекло. Може би в представите му съм бедна жена, бременна за семейството му, бледа вдовица, призрак, явил се на пиршеството. Той е момче, което поставя личните си желания над всичко, може да реши да се измъкне от дълга си. Той е суетен и безгрижен и може би смята, че ако ме отпрати, това няма да има особено значение.

Но аз трябва да остана. Тръгна ли си, той мигновено ще ме забрави — поне в това съм сигурна. Трябва да остана.

* * *

Фуенсалида, повикан в кралския съвет, влезе с високо вдигната глава, опитвайки се да изглежда непреклонен, сигурен, че го бяха повикали, за да му кажат да си заминава и да отведе нежеланата инфанта със себе си. Буйната му испанска гордост, която ги беше дразнила толкова силно и така често в миналото, му даде сили да влезе през вратата и да се приближи до масата на кралския съвет.

Съветниците на новия крал бяха насядали около масата, точно в центъра ѝ беше оставено място за него. Почувства се като момче, което са повикали пред учителите му, за да го нахокат.

— Навярно като начало трябва да обясня положението, в което се намира принцесата на Уелс — каза той нерешително. — Парите за изплащането на зестрата са надеждно съхранени, извън страната, и могат да бъдат изплатени след...

— Зестрата няма значение — каза един от съветниците.

— Зестрата? — Фуенсалида замлъкна, потресен. — Но блюдата на принцесата...?

— Кралят е склонен да прояви великодушие към годеницата си.

Посланикът млъкна, зашеметен.

— Годеницата си?

— Най-важна сега е мощта на краля на Франция и опасността от неговите амбиции в Европа. Така е от Азенкур насам. Кралят силно желае да възвърне славата на Англия. Сега имаме такъв велик крал като онзи Хенри^[1], готов да върне величието на Англия. Сигурността на Англия зависи от тристранен съюз между Испания, Англия и императора. Младият крал вярва, че сватбата му с инфантата ще подсигури подкрепата на краля на Арагон за тази велика кауза. Предполагам, че това наистина е така?

— Разбира се — каза Фуенсалида, на когото му се виеше свят. — Но блюдата...

— Блюдата нямат значение — повтори един от съветниците.

— Мислех, че чеизът ѝ...

— Той е без значение.

— Ще трябва да я уведомя за тази... промяна... в съдбата ѝ.

Членовете на кралския съвет се изправиха на крака.

— Моля, направете го.

— Ще ви дам отговор, след като... ъъ... се видя с нея. — Безсмислено беше — помисли си Фуенсалида — да им казва, че тя му се беше разгневila толкова много заради онова, което считаше за предателство от негова страна, та не можеше да бъде сигурен, че ще го приеме. Безсмислено бе да разкрива, че последния път, когато я видя, ѝ бе казал, че с нея е свършено и каузата ѝ е изгубена, и че всички са го знаели от години.

Препъна се няколко пъти, докато излизаше от стаята, и едва не се сблъска с младия принц. Младежът, който още нямаше и осемнайсет години, засия:

— Господин посланик!

Фуенсалида рязко отскочи назад и падна на едно коляно.

— Ваша светлост! Трябва... да ви изкажа съболезнования за смъртта на...

— Да, да — той махна с ръка, възпирайки съчувствените излияния. Не можеше да се застави да изглежда мрачен. Лицето му бе светнало в усмивка, изглеждаше по-висок от всякога.

— Сигурно ще искате да съобщите на принцесата, че предлагам женитбата ни да се състои възможно най-скоро.

Фуенсалида откри, че заеква с пресъхнала уста:

— Разбира се, сир.

— Ще ѝ изпратя съобщение за вас — каза великодушно младият човек. Изкикоти се. — Зная, че сте в немилост. Зная, че е отказала да се среща с вас, но съм сигурен, че ще ви приеме заради мен.

— Благодаря ви — каза посланикът. Принцът го отпрати с махване на ръка. Фуенсалида, който се беше снишил в поклон, се надигна и тръгна към покоите на принцесата. Осъзна, че за испанците ще е трудно да се съвземат от щедростта на този нов английски крал. Великодушието му, показното му великодушие, беше смазващо.

Каталина накара посланика си да чака, но го прие, преди да е изтекъл час. Той бе принуден да се възхити на самоконтрола, който ѝ позволяваше да следи часовника, когато човекът, знаещ съдбата ѝ, чакаше отвън да ѝ я съобщи.

— Господин посланик — каза тя спокойно.

Той се поклони. Долният край на роклята ѝ се беше разнищил. Видя спретнатите, малки бодове, там, където подгъвът беше защит, а после се беше разнищил отново. Испита чувство на огромно облекчение, че каквото и да станеше с нея след тази неочаквана женитба, тя никога нямаше отново да е принудена да носи стара рокля.

— Вдовстваща принцесо, бях в кралския съвет. Тревогите ни приключиха. Той иска да се ожени за вас.

Фуенсалида си беше мислил, че тя може би ще заплаче от радост, или ще се хвърли в ръцете му, или ще падне на колене и ще отпрати

благодарност към Бог. Тя не направи никое от тези неща. Бавно наклони глава. Потъмнялата позлата на шапчицата ѝ улови светлината.

— Радвам се да го чуя — беше всичко, което каза.

— Казват, че няма проблем с блюдата.

Той не можеше да сдържи ликуването в гласа си.

Тя кимна отново.

— Зестрата ще трябва да бъде платена. Ще наредя да изпратят парите обратно от Брюж. Оставени са на съхранение, ваша светлост. Запазих ги за вас.

Той не успя да сдържи потрепването в гласа си.

Тя пак кимна.

Той падна на едно коляно.

— Принцесо, ликувайте! Вие ще бъдете кралица на Англия.

Когато обърна сините си очи към него, те бяха твърди, като сапфирите, които отдавна беше продала.

— Господин посланик, винаги съм била предопределена да стана кралица на Англия.

* * *

Успях. Мили Боже, направих го. След седем безкрайни години чакане, след лишения и унижения, успях. Влизам в спалнята си, коленича пред молитвения си стол и затварям очи. Но говоря на Артур, а не на възкръсналия Бог.

— Успях — казвам му. — Хари ще се ожени за мен, постъпих както ти поиска от мен.

За миг виждам усмивката му, виждам го така, както ставаше толкова често, когато хвърлях скришом поглед към него по време на вечеря и го улавях как се усмихва на някого в долния край на залата. Пред мен отново е ведрото изражение на лицето му, тъмните му очи, ясното очертание на профила му. И повече от всичко друго — неговият мирис, самото ухание на желанието ми.

Дори на колене пред разпятието изпускам тиха въздишка на копнеж. „Артур, любими. Единствена моя любов. Ще се омъжи за брат ти, но съм винаги твоя.“ За миг си спомням, така ярко, както първото вкушване на ранни череши, уханието на кожата му сутрин.

Повдигам лице и сякаш мога да усетя как гърдите му се допират до бузата ми, докато се отпуска върху мен, и навлиза с тласъци в тялото ми. „Артур“, прошепвам. Сега съм, и ще бъда вечно, завинаги, негова.

* * *

Каталина трябваше да се изправи пред едно изпитание. Когато влезе на вечеря в набързо ушита нова рокля, със златно колие на шията и перли на ушите, и беше отведена до друга маса, най-отпред в залата, тя направи реверанс на бъдещия си съпруг и видя как той ѝ се усмихна лъчезарно, а после се обърна към майката на свекърва си и срещна безмилостния поглед на лейди Маргарет Боуфорт.

— Вие сте щастливка — каза старата дама след това, когато музикантите засвириха и масите бяха отнесени.

— Така ли? — отвърна Каталина, умишлено преструвайки се, че не схваща какво има предвид жената.

— Омъжихте се за един велик английски принц и го изгубихте; сега изглежда, че ще се омъжите за друг.

— Това едва ли е изненадващо — отбеляза Каталина на безукорен френски, — тъй като съм сгодена за него от шест години. Милейди, нима някога сте се съмнявали, че този ден ще дойде? Нима сте мислили, че такъв почтен принц би нарушил святата си дума?

Старата дама прикри добре смущението си.

— Никога не съм се съмнявала в нашите намерения — отвърна тя рязко. — Ние спазваме обещанията си. Но когато задържахте зестрата си, а баща ви не извърши плащанията, се запитах какви са вашите намерения. Усъмних се в почтеността на Испания.

— Тогава е било мило от ваша страна да не казвате нищо, с което да разстроите краля — каза Каталина спокойно. — Защото знам, че той ми имаше доверие. А аз никога не съм се съмнявала в желанието ви да ме имате за своя внучка. И виждате ли! Сега ще бъда ваша внучка, ще бъда кралица на Англия, зестрата е изплатена, и всичко е както трябва.

Тя остави старата дама неспособна да каже нищо — а малцина бяха онези, които можеха да постигнат това.

— Е, във всеки случай ще трябва да се надяваме, че сте плодovитa — беше единственото, което тя успя да изрече кисело.

— Защо не? Майка ми имаше половин дузина деца — каза Каталина със сладък гласец. — Да се надяваме съпругът ми и аз да бъдем благословени с плодовитостта на Испания. Моят герб е нарът — испански плод, пълен с живот.

Нейна светлост майката на краля забързано се отдалечи, оставяйки Каталина сама. Каталина направи реверанс към нейния оттеглящ се гръб, и се надигна с високо изправена глава. Нямахше значение какво мислеше или казваше лейди Маргарет, имаше значение единствено това, което можеше да направи. Каталина не мислеше, че тя би могла да предотврати сватбата, а само това имаше значение.

[1] Крал Хенри V (1386–1422). През Стогодишната война водената от него английска войска успява да извоюва унищожителна победа над французите по време на прочутата битка при Азенкур, благодарение на което Хенри V успява да завоюва голяма част от Франция и се утвърждава като регент и наследник на френския престол. — Б.пр. ↑

ДВОРЕЦЪТ ГРИНИЧ

11-ТИ ЮНИ 1509 Г.

Ужасявах се от венчавката, от мига, в който щеше да се наложи да изрека словата на брачните клетви, които бях дала на Артур. Но в крайна сметка службата дотолкова не приличаше на онзи славен и бляскав ден в катедралата „Сейнт Пол“, че успях да я изтърпя с Хари пред мен, и Артур — заключен в самото дъно на ума ми. Правех това за Артур, точно това, което той ми повели, точно това, на което бе настоял — и не можех да рискувам да мисля за него.

Нямаше огромно множество, събрано в катедрала, нямаше наблюдаващи посланици, нито пък фонтани, от които да се лее вино. Оженихме се зад стените на двореца Гринич, в църквата на Ревностните монаси, в присъствието само на трима свидетели и дванайсет гости.

Нямаше пищно празненство, нито музика или танци, в двора нямаше пиянство или шумно и грубо веселие. Не ни настаниха в леглото пред всички. Страхувах се от това — ритуала на настаняването в леглото, а след това — показването на завивките пред всички на сутринта; но принцът — кралят, така трябва да го наричам сега — е стеснителен също като мен, и ние вечеряме тихо пред придворните и се оттегляме заедно. Вдигат наздравици за нас и ни оставят да си вървим. Баба му е там, с лице като маска, със студени очи. Засвидетелствам ѝ всяко дължимо уважение, за мен няма значение какво мисли сега. Тя не може да направи нищо. Няма намек, че ще живея в покоите ѝ под неин надзор. Тъкмо напротив — изнесла се е от покоите си заради мен. Омъжена съм за Хари. Аз съм кралица на Англия, а тя е само баба на един крал.

Дамите ми ме събличат мълчаливо: това е и техен триумф, това е спасение от бедността както за мен, така и за тях. Никой не иска да си спомня нощта в Оксфорд, нощта в Бърфорд, нощите в Лондон. Тяхната съдба зависи толкова, колкото и моята, от успеха

на тази огромна измама. Ако го поискам от тях, биха отрекли дори самото съществуване на Артур.

Освен това всичко беше толкова отдавна. Преди цели седем години. Кой освен мен може да помни толкова далече назад? Кой освен мен някога е познавал насладата да чака Артур, проблясъците от светлината на огъня, отразена по ярките завеси на леглото, проблясването на светлината на свещите по преплетените ни крайници? Сънения шепот в ранните часове на утринта: „Разкажи ми приказка!“

Те ме оставят, облечена в една от дузината ми изискани нови нощници, и се оттеглят мълчаливо. Чакам Хари, както някога, отдавна, чаках Артур. Единствената разлика е пълното отсъствие на радост.

* * *

Стражите и камериерите, които отговаряха за спалнята, доведоха младия крал до вратата на кралицата, почукаха на нея и го въведоха в покоите ѝ. Тя беше по нощница, седнала край огъня, с рамене, наметнати с богато избродиран шал. Стаята бе топла и приветлива. Когато той влезе, тя се надигна и му направи реверанс.

Хенри я повдигна, докосвайки лакътя ѝ. Тя веднага видя, че беше пламнал и поруменял от смущение; почувства, че ръката му трепери.

— Ще изпиеш ли чаша сватбен ейл? — покани го тя: постара се да не мисли как Артур ѝ донесе една чаша и каза, че е за кураж.

— Да — каза той. Гласът му, все още толкова млад, беше несигурен. Тя се извърна да налее ейла, така че той да не види усмивката ѝ.

Вдигнаха чаши един към друг.

— Надявам се, че днешният празник не е бил твърде скромен за твоя вкус — каза той неуверено. — Помислих си, че заради неотдавнашната смърт на баща ми не е редно да имаме твърде пищна сватба. Не исках да разстройвам нейна светлост, майка му.

Тя кимна, но не каза нищо.

— Надявам се, че не си разочарована — упорито продължи той. — Първата ти сватба беше толкова великолепна и бляскава.

Каталина се усмихна:

— Почти не я помня, беше толкова отдавна.

Забеляза, че той изглеждаше доволен от отговора ѝ.

— Да, нали? Всички бяхме не много повече от деца.

— Да — каза тя. — Твърде млади за женитба.

Той се размърда на стола си. Тя знаеше, че придворните, които бяха приели злато от Хабсбургите, сигурно бяха говорили против нея. Враговете на Испания навярно бяха говорили против нея. Собствената му баба го беше посъветвала да се откаже от тази сватба. Този млад човек, който не умееше да крие чувствата си, все още се тревожеше за решението си, колкото и дързък да се опитваше да изглежда.

— Не толкова млади: ти беше на петнайсет — напомни ѝ той. — Вече млада жена.

— А Артур беше на същата възраст — каза тя, осмелявайки се да изрече името му. — Но мисля, че никога не е бил силен. Не можа да ми стане съпруг.

Хенри мълчеше и тя се уплаши, че е стигнала твърде далече. Но после видя бързо мярналата се надежда в изражението му.

— Значи наистина е вярно, че бракът никога не е бил консумиран? — попита той, изчервявайки се смутено. — Съжалявам... питах се... знам, че говорех, но все пак се питах...

— Никога — каза тя спокойно. — Опити един-два пъти, но сигурно си спомняш, че той не беше силен. Може дори да се е хвалил, че го е направил, бедният Артур, но това не означаваше нищо.

* * *

„Ще направя това заради теб“, ожесточено казвам мислено на любимия си. „Ти искаше тази лъжа. Ще го направя усърдно и докрай. Ако ще бъде направено, трябва да се направи докрай. Трябва да се извърши смело, с убеждение; и не трябва никога да бъде провалено.“

* * *

На глас Каталина изрече:

— Помниш, че се оженихме през ноември. През декември прекарахме повечето време в пътуване към Лъдлоу и бяхме разделени по време на пътуването. Той не беше добре след Коледа, а след това почина през април. Много тъгувах за него.

— Никога не ти е бил любовник? — попита Хари, отчаяно копнеещ да се увери.

— Как би могъл да бъде? — Тя сви рамене с красив, леко умолителен жест, при който роклята се смъкна от едното ѝ рамо с цвят на сметана. Видя как голата кожа привлече погледа му, видя го да преглъща. — Той не беше силен. Собствената ви майка мислеше, че той трябва да се върне в Лъдлоу сам през първата година. Искане ми се да го бяхме направили. За мен нямаше да има значение, а той може би щеше да бъде пощаден. За мен той беше като непознат по време на целия ни брак. Живеехме като деца в кралска детска стая. Дори почти не успяхме да се сприятелим.

Той въздъхна, сякаш бе освободен от някакво бреме: изражението му, когато я погледна, беше ведро.

— Знаеш ли, не можех да не се страхувам — каза той. — Баба ми каза...

— О! Старите жени вечно клюкарстват по ъглите — каза тя с усмивка. Не обърна внимание на широко разтворените му очи пред небрежното неуважение, проявено от нея. — Слава Богу, ние сме млади и не е нужно да им обръщаме внимание.

— Значи са били просто клюки — каза той, бързо възприемайки пренебрежителния ѝ тон. — Просто клюки на старици.

— Няма да я слушаме — каза тя, предизвиквайки го да продължи. — Ти си крал, а аз съм кралица, и ние ще вземаме сами решенията си. Едва ли се нуждаем от съветите ѝ. Та именно нейните съвети ни държаха разделени, когато можехме да бъдем заедно.

Това не му бе хрумвало преди.

— Наистина — каза той и изражението му стана по-сурово. — И двамата бяхме лишени от възможността да се виждаме. А тя през цялото време намекваше, че ти си била съпруга на Артур, омъжена и споделила легло, и че би трябвало да насоча поглед другаде.

— Аз съм девица, каквато бях, когато дойдох в Англия — заяви тя дръзко. — Можеш да попиташ старата ми дуеня или която и да е от

дамите ми. Те всички го знаеха. Майка ми го знаеше. Аз съм недокосната девица.

Хенри изпусна лека въздишка, сякаш освободен от някаква тревога.

— Мило е, че ми го съобщаваш — каза той. — По-добре е тези неща да са ясни, така че да знаем, така че и двамата да знаем. Така че никой да не бъде несигурен. Би било ужасно да прегрешим.

— Ние сме млади — каза тя. — Можем да говорим за такива неща помежду си. Можем да бъдем честни и прями, когато сме заедно. Не е нужно да се боим от слухове и клевети. Не е нужно да се страхуваме от грях.

— И на мен ще ми е за първи път — призна той стеснително. — Надявам се, че това не ме принизява в очите ти?

— Разбира се, че не — каза тя мило. — Та кога изобщо са ти позволявали да излизаш? Баба ти и баща ти те държаха изкъсо, затворен като скъпоценен сокол. Радвам се, че ще бъдем заедно, че това ще бъде първият път и за двама ни, заедно.

Хари се изправи на крака и протегна ръка:

— Значи ще трябва да се учим заедно — каза той. — Ще трябва да бъдем мили един към друг. Не искам да ти причиня болка, Каталина. Трябва да ми кажеш, ако нещо те заболи.

Тя непринудено се сгуши в обятията му и почувства как при допира ѝ цялото му тяло се скова. Тя благовъзпитано се дръпна назад, сякаш се отдръпваше от скромност, но задържа едната си ръка на рамото му, за да го насърчи да продължи напред, докато леглото остана зад нея. После се отпусна назад, докато се облегна на възглавниците си, вдигнала усмихнатото си лице към него, и видя как сините му очи потъмняват от страст.

— Желаех те още откакто те видях за първи път — изрече той задъхано. Започна да гали косата ѝ, шията ѝ, голото ѝ рамо, с припряно докосване, желаейки я цялата, веднага.

Тя се усмихна.

— И аз — теб.

— Наистина ли?

Тя кимна.

— В онзи ден си мечтаех аз да съм твоят жених.

Той беше порумениял, задъхан.

Тя бавно развърза връзките на яката на нощницата си, като остави меката дреха да се разтвори, така че той да види шията ѝ, закръглените ѝ, твърди гърди, талията ѝ, тъмната сянка между краката ѝ. При вида им Хари леко изстена от желание.

— Със същия успех би могъл и да си — прошепна тя. — Не съм имала друг. А сега сме женени, най-сетне.

— Ах, Господи, да — изрече той с копнеж. — Сега най-сетне сме женени.

Той зарови лице в топлата ѝ шия: тя усещаше дъха му, бърз и настойчив, в косата си, тялото му се движеше на тласъци, притиснато към нейното, Каталина почувства как му отвърща. Спомни си докосването на Артур и леко прехапа връхчето на езика си, за да си напомни никога, никога да не изрича на глас името на Артур. Остави Хари да се притиска със сила към тялото ѝ, докато проникна в нея. Тя нададе лек заучен вик на болка, но разбра веднага, в един лек, приглушен и ужасен удар на сърцето си, че това не беше достатъчно. Не беше викала достатъчно, тялото ѝ не му се бе съпротивлявало достатъчно. Беше се държала твърде топло, твърде подканващо. Беше станало прекалено лесно. Той, това неопитно момче, не знаеше много; но знаеше, че не е било достатъчно трудно.

Той спря въпреки порива си. Знаеше, че нещо не беше както трябва. Погледна надолу към нея.

— Ти си девица — каза неуверено. — Надявам се, че не те наранявам твърде много.

Но знаеше, че не е. Дълбоко в сърцето си, знаеше, че тя не е девица. Това твърде пазено момче не знаеше много, но с това беше наясно. Някъде в ума си знаеше, че тя лъже.

Тя вдигна поглед към него.

— Бях девица до този момент — каза, като успя да се усмихне едва-едва. — Но твоята мъжка сила ме победи. Ти си толкова силен. Ти ме надви.

Лицето му все още беше тревожно, но желанието му не можеше да чака. Започна да се движи отново, неспособен да устои на насладата.

— Ти ме завладя — насърчи го тя. — Ти си мой съпруг, взе своето. — Видя го как в надигащата се страст забравя съмнението си. — Ти стори онова, което Артур не успя — прошепна тя.

Това бяха точно думите, които възбудиха желанието му. Младият мъж изстена от удоволствие и се стовари върху нея, семето му се изля на тласъци в нея, актът безспорно беше извършен.

* * *

Той не ме разпитва отново. Толкова силно иска да ми вярва, че не задава въпроса, боейки се, че може да получи отговор, който да не му се понрави. Малодушен е в това отношение. Свикнал е да чува отговорите, които иска да чуе, и по-скоро би предпочел една удобна лъжа, отколкото горчива истина.

Отчасти това се дължи на желанието му да ме има, и той ме иска такава, каквато бях, когато ме видя за първи път: девица, облечена в булчинско бяло. Отчасти целта му е да опровергае всички, предупреждавали го да се пази от капана, който съм му заложила. И най-вече: той мразеше и завиждаше на любимия ми Артур и ме иска просто защото бях съпруга на Артур, и — да ме прости Господ, че е такъв злобен, завистлив втори син — иска да му кажа, че е способен да направи нещо, което Артур не е успял да направи, че може да получи нещо, което Артур не е могъл да има. Макар че любимият ми съпруг лежи студен под нефа на Устърската катедрала, детето, което носи неговата корона, все още иска да тържествува над него. Най-голямата лъжа не е в това да кажа на Хари, че съм девица. Най-голямата лъжа е да му кажа, че е по-добър мъж, повече мъж от брат си. А аз направих и това.

На зазоряване, докато той още спи, вземам малкия си сгъваем нож и порязвам петата си, където той няма да забележи белега, и капвам кръв върху завивката, на която сме лежали, достатъчно, за да издържи проверката на нейна светлост бабата на краля или на всеки друг злонравен, мнителен враг, който все още би могъл да се стреми да ме постави в неудобно положение. Няма да има публично показване на завивките на един крал и неговата съпруга; но знаей, че всички ще питат, и най-добре е дамите ми да могат да кажат, че всички са видели петното кръв, и че се оплаквам от болката.

На сутринта правя всичко, което една младоженка би трябвало да направи. Казвам, че съм уморена, и си почивам цяла сутрин.

Усмивам се със сведени очи, сякаш съм открила някаква сладка тайна. Вървя малко вдървено и отказвам да излизам на лов в продължение на седмица. Правя всичко, за да покажа, че съм млада жена, която е изгубила девствеността си. Убеждавам всички. Пък и никой не иска да вярва на нищо друго.

Раната на крака ме боли много дълго време. Усещам я всеки път, когато обувам новите си обувки, онези с големите диамантени катарамии. Това е като напомняне към мен за лъжата, която обещах на Артур да изрека. За огромната лъжа, в която ще живея до края на живота си. Не възразявам срещу лекото, остро бодване на болката, когато пъхвам десния си крак в обувката. Тя е нищо в сравнение с болката, скрита дълбоко в мен, когато се усмиввам на недостойното момче, което е крал, и го наричам „съпруге“, с новия си изпълнен с възхищение глас.

* * *

Хари се събуди през нощта, а тихата му неподвижност събуди и Каталина.

— Милорд? — попита тя.

— Заспивай — каза той. — Още не се е съмнало.

Тя се измъкна от леглото и запали тънка свещ от червената жарава на огъня, после запали с нея една по-голяма. Остави го да я гледа, с наполовина разтворена нощница, с гладки хълбоци, само наполовина закрити от падащата дреха.

— Искаш ли ейл? Или вино?

— Чаша вино — каза той. — Вземи си и ти една.

Тя остави свещта в сребърната поставка и се върна в леглото до него с чашите вино в ръка. Не можеше да разчете изражението му, но потисна спазъма на раздразнение, че каквото и да бе станало, тя бе принудена да се събуди, че трябваше да пита какво го безпокои, че трябваше да демонстрира загрижеността си. С Артур разбираше в миг какво иска, какво си мисли. Но всичко можеше да привлече вниманието на Хари — песен, мечта, бележка, хвърлена от тълпата. Всичко можеше да го смути. Благодарение на възпитанието, което беше получил, бе привикнал да споделя мислите си, беше свикнал да

бъде напътстван. Нуждаеше се от антураж от приятели и почитатели, възпитатели, ментори, родители. Обичаше постоянните разговори. За него Каталина трябваше да замества всички.

— Мислех си за война — каза той.

— О!

— Крал Луи мисли, че може да ни се измъкне, но ние ще го принудим да воюва. Съобщиха ми, че той иска мир, но аз няма да го приема. Аз съм кралят на Англия, ние сме победителите при Азенкур. Той ще открие в мое лице сила, с която трябва да се съобразява.

Тя кимна. Баща ѝ беше дал ясно да се разбере, че Хари трябва да бъде насърчаван в плановите си за война срещу краля на Франция. Беше ѝ писал с най-топли думи като на своя най-скъпа дъщеря, и я беше посъветвал, че всяка война между Англия и Франция трябва да започне не на северното крайбрежие — където англичаните обикновено нахлуваха — а по границите между Франция и Испания. Той предлагаше англичаните да завоюват отново областта Аквитания, която с радост щеше да се освободи от Франция и щеше да се вдигне да посрещне освободителите си. Испания щеше да окаже силна подкрепа. Щеше да бъде лесен и славен поход.

— На сутринта ще си поръчам нови доспехи — каза Хари. — Не доспехи за турнири. Искam тежки доспехи, за бойното поле.

Тя се готвеше да каже, че той едва ли би могъл да тръгне на война, когато в страната имаше толкова много дела за вършене. В мига, когато английската армия потеглеше за Франция, шотландците, макар че на престола им седеше английска принцеса, със сигурност щяха да се възползват и да нападнат севера. Цялата данъчна система беше съсипана от алчност и несправедливост и трябваше да бъде реформирана, имаше нови планове за училища, за кралски съвет, за укрепления и флот за отбрана на крайбрежието. Това бяха плановите на Артур за Англия, те трябваше да имат предимство пред желанието на Хари за война.

— Ще назнача баба си за регент, когато потегля на война — каза Хари. — Тя знае какво трябва да се прави.

Каталина се поколеба, за да събере мислите си.

— Да, наистина — каза тя. — Но горката дама вече е толкова стара. Вече е направила толкова много. Може би това ще се окаже твърде голямо бреме за нея?

Той се усмихна:

— Не и за нея! Тя винаги е ръководила всичко. Води кралските сметки, знае какво трябва да се прави. Не мисля, че нещо би било твърде много за нея, стига да успява да задържи на власт нас, Тюдорите.

— Да — каза Каталина, като внимаваше да не разпали негодуванието му. — Виж само колко добре управляваш теб! Никога не те изпускаше от поглед, дори за миг. За Бога, мисля си, че не би ти позволила да излезеш дори сега, ако можеше да ти попречи. Когато ти беше момче, тя никога не ти позволяваше да участваш в турнири, никога не ти позволяваше да рискуваш, никога не ти позволяваше да имаш приятели. Тя се посвети на безопасността и благополучието ти. Държеше те толкова близо до себе си и така изкъсо, както не би могла да държи дори една принцеса. — Тя се засмя. — Мисля, че те смяташе за принцеса, а не за силно и здраво момче. Нима не е време да си почине? А ти да имаш малко свобода?

Бързият му, намусен поглед ѝ подсказа, че ще спечели този спор.

— Освен това — усмихна се тя, — ако ѝ дадеш някаква власт, тя със сигурност ще каже на съвета, че ще трябва да се върнеш у дома, че войната е твърде опасна за теб.

— Трудно би могла да ме спре да тръгна на война — наежи се той. — Аз съм кралят.

Каталина вдигна вежди:

— Както желает, любов моя. Но предполагам, че тя ще спре да ти отпуска средства, ако войната вземе лош обрат. Ако тя и кралският съвет не приемат начина, по който водиш войната, ще бъде достатъчно само да седят безучастно и да не вдигат данъците за издръжка на армията ти. Може да се окажеш предаден у дома — предаден от обичта ѝ, искам да кажа, — докато в чужбина те атакуват. Може да ти се наложи да разбереш, че старите хора понякога те възпират да направиш онова, което искаш. Винаги се опитват да го правят.

Той беше ужасен:

— Тя никога не би действала против мен!

— Никога съзнателно — съгласи се с него Каталина. — Винаги ще мисли, че служи на интереса ти. Просто въпросът е, че...

— Какво?

— Тя винаги ще мисли, че познава най-добре делата ти. За нея ти винаги ще бъдеш малко момче.

Видя го как поруменя от раздразнение.

— За нея винаги ще бъдеш втори син, онзи, който идва след Артур. Не истинският наследник. Неподходящ за трона. Старите хора не могат да променят мнението си, не могат да разберат, че сега всичко е различно. Но как всъщност може тя някога да се довери на преценката ти, след като през целия си живот те е ръководила? За нея ти винаги ще бъдеш най-малкият, бебето.

— Няма да позволя на една стара жена да ме ограничава — зарече се той.

— Твоето време е сега — съгласи се Каталина.

— Знаеш ли какво ще направя? — запита той. — Ще посоча теб за регент, когато потегля на война! Ти ще управляваш страната вместо мен, докато ме няма. Ще ръководиш силите ни у дома. Не бих се доверил на никой друг. Ще управляваме заедно. А ти ще ми оказваш нужната подкрепа. Мислиш ли, че можеш да се справиш с това?

Тя му се усмихна.

— Знам, че мога. Няма да се проваля — каза. — Аз съм родена да управлявам Англия. Ще опазя страната, докато ти отсъстваш.

— От това имам нужда — каза Хари. — А майка ти е била велик военачалник, нали? Подкрепяла е съпруга си. Винаги съм чувал, че той водел войските, но тя събирала парите и свиквала армията?

— Да — каза тя, малко изненадана от интереса му. — Да, тя винаги беше с него. Планираше кампаниите зад бойните линии и се грижеше той да разполага с цялата необходима му войска, събираше средства и свикваше войски, а понякога беше и на най-предна позиция в битките. Имаше собствени доспехи, потегляше на бой заедно с армията.

— Разкажи ми за нея — каза той, като се намести на възглавниците. — Разкажи ми за Испания. Разкажи ми какво е било, когато си била малко момиче в дворците на Испания. Как беше в — как се казваше — Алхамбра?

Това бе твърде близо до предишните ѝ преживявания. Над сърцето ѝ сякаш се беше простряла сянка.

— О, почти не си спомням — каза тя, усмихвайки се на нетърпеливото му изражение. — Няма нищо за разказване.

— Хайде. Разкажи ми някоя история от онези времена.

— Не. Не мога да ти разкажа нищо. Знаеш ли, толкова отдавна съм вече английска принцеса, че не мога да ти разкажа абсолютно нищо за онова време.

На сутринта Хари беше пълен с енергия, развълнуван при мисълта как ще си поръча доспехи, жадуващ за причина да обяви незабавно война. Събуди я с целувки и се намести върху нея, като нетърпеливо момче, докато тя се разсънваше. Тя го притисна към себе си, посрещна на драго сърце бързата му, егоистична наслада, и се усмихна, когато той се изправи и се измъкна от леглото веднага след това, заблъска по вратата, крещейки на стражите си да го отведат в покоите му.

— Искам да изляза на езда днес преди литургия — каза той. — Такъв чудесен ден е. Ще ме придружиш ли?

— Ще се видим на литургията — обеща му Каталина. — А после можеш да закусиш с мен, ако желаш.

— Ще закусваме в залата — заяви той. — А после трябва да отидем на лов. Времето е прекалено хубаво, за да не изведе кучетата. Ще дойдеш, нали?

— Ще дойда — обеща му тя, усмихвайки се на доброто му настроение. — А ще си направим ли пикник?

— Ти си най-добрата съпруга! — възкликна той. — Пикникът е прекрасна идея. Ще наредиш ли да вземат музиканти, и тогава може да танцуваме? И доведи дами, доведи всичките си дами, и всички ще танцуваме.

Тя го настигна, преди той да излезе.

— Хари, може ли да повикам лейди Маргарет Поул? Ти я харесваш, нали? Мога ли да я взема за своя придворна дама?

Той пристъпи обратно в стаята, взе я в обятията си и я целуна жадно.

— Ще имаш всекиго, когото пожелаеш да вземеш на служба при себе си. Всеки, когото поискаш, винаги. Изпрати да я повикат веднага, знам, че тя е прекрасна жена. Вземи също и лейди Елизабет Болейн. Тя се връща в двора, след като се беше оттеглила, за да роди. Има си още едно момиче.

— Как ще го кръсти? — попита Каталина, развеселена.

— Мери, мисля. Или Ан. Не мога да си спомня. А сега, за нашите танци...

Тя му се усмихна лъчезарно.

— Ще наема трупа музиканти и танцьори, а ако мога да поръчам тихи нежни ветрове, ще сторя и това. — Тя се засмя на щастието, което се четеше в лицето му. Чу тропота на стражата, която се приближаваше към вратата. — Ще се видим на литургия!

* * *

Омъжих се за него в името на Артур, в името на майка си, в Божието име, заради нашата кауза и заради себе си. Но много скоро вече разбирам, че съм го обикнала. Невъзможно е да не обичаш такова добросърдечно, енергично, добродушно момче като Хари, в тези първи години на неговото царуване. Той никога не е познал нищо друго освен възхищение и любезност, не очаква нищо по-малко. Всяка сутрин се буди щастлив, изпълнен с увереното очакване за един щастлив ден. И тъй като е крал, обкръжен от придворни и ласкатели, денят му винаги се оказва щастлив. Когато го безпокоят с работа или при него идват хора с неприятни тъжби, той се оглежда за някой, който да поеме бремето на тази грижа от него. През първите няколко седмици баба му беше тази, която се разпореждаше; но аз полека правя необходимото да се превърна в онази, на която той да предаде тежестите по управляването на кралството.

Членовете на кралския съвет привикват да се обръщат към мен, за да се осведомят за мнението на краля. По-лесно им е да представят писмо или предложение, ако той е бил подготвен за изслушването от мен. Придворните скоро узнават, че всичко, което го кара да се отдалечи от мен, всичко, което отдалечава страната от съюза с Испания, ще предизвика гнева и раздразнението ми, а на Хари не му харесва, когато се мръщя. Всички — мъже, които търсят облага, застъпници, търсещи помощ, просители, които търсят справедливост — скоро се научават, че най-бързият път към честно, незабавно решение на проблема им е да се отбият първо в покоите на кралицата, а след това да чакат аз да ги представя на краля.

Никога не ми се налага да моля някого да се отнася с него тактично. Всички знаят, че едно искане трябва да бъде изложено пред него сякаш е съвсем ново, изречено за първи път. Всеки знае, че себелюбието на един млад мъж е нещо съвсем ново и ярко и не бива да бъде помрачавано. Всеки си взема поука от случая с баба му, която открива, че бива внимателно, но неумолимо изместена настрана, защото тя го съветва открито, взема решения без него, защото веднъж — глупава и необмислена постъпка — дори го сгълча. Хари е такъв небрежен и безотговорен крал, че е готов да предаде ключовете на кралството си на всеки, комуто има доверие. Хитростта е да се постарая той да се доверява само на мен.

Внимавам никога да не го виня за това, че не е Артур. Научих се — през седемте години вдовство — че когато Бог ми отне Артур, това бе изпълнение на волята Му, и че е безсмислено да обвинявам онези, които оцеляват, когато най-добрият принц е мъртъв. Артур умря, чувайки обещанието ми, и аз мисля, че имам голям късмет, заедно с женитбата с брат му не е изпълнение на обет, което се налага да търпя, а такова, на което мога да се наслаждавам.

Харесва ми да бъда кралица. Харесва ми да имам красиви неща и скъпи накити, и луксозно галено кученце, и да събирам около себе си придворни дами, чиято компания е удоволствие за мен. Харесва ми, че мога да платя на Мария де Салинас надниците, които отдавна ѝ дължа, и да я видя как си поръчва дузина рокли и се влюбва. Харесва ми, че мога да пиша на лейди Маргарет Поул и да я повикам в двора си, да се хвърля в обятията ѝ и да се разплача от радост, че я виждам отново, и да чуя обещанието ѝ, че ще остане с мен. Харесва ми да знам, че тя е напълно дискретна; тя никога не казва и думичка за Артур. Но ми харесва, че тя знае какво ми струваше този брак, и знае защо съм го направила. Харесва ми тя да гледа как създавам мечтаната от Артур Англия, макар че на трона е Хари.

За Хари първият месец от женитбата е просто поредица от празненства, пиршества, лов, излети, разходки за удоволствие, разходки с лодка, пиеси и турнири. Хари прилича на момче, което твърде дълго е било заключено в учебна стая, и внезапно са му дали лятна ваканция. За него светът е така пълен със забавления, че и най-дребното преживяване му доставя огромна наслада. Той обожаваше да ловува — а никога преди не са му позволявали да язди бързи коне.

Обича да участва в турнири, а баща му и баба му никога не са допусkali да излезе на арената. Харесва компанията на светските мъже, които внимателно приспособяват разговора и забавленията си така, че да му бъде приятно. Обича женската компания, но — слава Богу — детинската му привързаност към мен го прави неподатлив. Обича да разговаря с красиви жени, да играе карти с тях, да ги гледа как танцуват и да ги удостоява с големи награди за дребни постижения — но винаги хвърля поглед към мен, за да се увери, че одобрявам. Винаги стои до мен, свел поглед към мен от висотата на по-едрия си ръст, взирайки се в мен с такава преданост, че не мога да не му бъда любяща съпруга заради онова, което ми дава; а след много кратко време вече не мога да се сдържа да не го обичам заради самия него.

Той се е заобиколил със свита от млади мъже и жени, които са в такъв контраст с бащините му придворни, че демонстрират със самото си същество как се е променило всичко. Дворът на баща му беше пълен със стари мъже, мъже, преживели тежки времена заедно, някои от тях — закоравели в битки; всички до един бяха губили и възвръщали земите си поне веднъж. Дворът на Хари е пълен с мъже, които никога не са познали лишения, никога не са били подлагани на изпитания.

Решила съм, че е много важно да не изричам никаква критика било към него, било към групата буйни млади мъже, които се събират около него. Те наричат себе си „Любимците“ и се насърчават взаимно в безумни облози през целия ден и — според клюките — и през по-голямата част от нощта. Хари е бил принуждаван да живее така тихо и е бил толкова изкъсо държан през цялото си детство, че ми се струва естествено да копнее да полудува сега, да обича младите мъже, които се хвалят с пиянски изстъпления и сбивания, гонитби и нападения, с момичетата, които са прелъстили, и разказват за бащи, които ги преследват с тояги. Най-добрият му приятел е Уилям Комптън, двамата се разхождат прегърнати през раменете, сякаш готови да танцуват или напрегнати в очакване на сбиване през половината ден. Уилям не е лош човек, той е толкова голям глупак, колкото и останалите придворни, изпитва другарска обич към Хари, а към мен храни престорено обожание, което размива всички ни. Половината „Любимци“ се преструват на влюбени в мен и аз им

позволявам да ми посвещават стихове и да ми пеят песни, като се старая Хари винаги да знае, че според мен неговите песни и стихотворения са най-хубавите.

По-възрастните придворни не одобряват и са отправяли строги упреци към буйните момчета от свитата на краля; но аз не казвам нищо. Когато съветниците идват при мен с оплаквания, казвам, че кралят е млад човек и младостта иска да получи своето. Никой от другарите му не е лош човек; когато не пият, те са мили млади мъже. Един-двама, като Бъкингамският херцог, който ме посрещна толкова отдавна, или младият Томас Хауард, са чудесни млади мъже, които биха били украшение за всеки двор. Майка ми щеше да ги хареса. Но когато са прекалили с пиенето, повечето момчета са шумни, груби и лесно възбудими, каквито са винаги младите мъже, а когато са трезвени, говорят глупости. Гледам ги с очите на майка си и знам, че това са момчетата, които ще станат офицери в нашата армия. Когато тръгнем на война, тяхната енергичност и смелост са именно онова, от което ще имаме нужда. Най-шумните, най-буйни млади мъже в мирно време са точно водачите, от които ще имам нужда във време на война.

* * *

Лейди Маргарет, бабата на краля, след като беше погребала един-двама съпрузи, снаха, внук, а накрая — и собствения си скъпоценен син, малко се бе уморила да се бори за мястото си в света и Каталина внимаваше да не предизвиква старата си неприятелка в открити битки. Благодарение на дискретността на Каталина съперничеството между двете жени не се проявяваше открито — всеки, който се надяваше да види как лейди Маргарет тормози съпругата на внука си, както беше обиждала съпругата на сина си, оставаше разочарован. Каталина умело избягваше пререканията.

Когато лейди Маргарет се опита да върви към трапезарията на няколко крачки пред Каталина, принцеса по кръв, инфанта на Испания, а сега — кралица на Англия, Каталина се дръпна веднага назад и й даде път с израз на такова великодушие, че всички отбелязаха прекрасното поведение на новата кралица. Каталина умееше да

пропуска по-възрастната жена пред себе си с маниер, който напълно отхвърляше всички правила на старшинството, а вместо това някак подчертаваше неподобаващата припряност на лейди Маргарет да стигне преди съпругата на внука си до кралската маса. Освен това виждаха как Каталина подчертано отстъпва, и всички отбелязваха изискаността и великодушието на по-младата жена.

Смъртта на сина на лейди Маргарет, крал Хенри, беше нанесла тежък удар на старата дама. Причината не беше толкова в това, че беше загубила обичано дете; криеше се по-скоро в това, че бе изгубила една кауза. Без него тя трудно би могла да събере нужната енергия, за да застави членовете на кралския съвет да докладват на нея, преди да отидат в покоите на краля. Тя приемаше безгрижието, с което Хари беше простил на бащините си длъжници и беше освободил неговите затворници, като обида към паметта на баща му и към собственото ѝ господство. Внезапното нахлуване на младост, свобода и веселие в двора я караше да се чувства като злонравна старица. Тя, която някога ръководеше двора и създаваше правилата, бе пренебрегната. Мнението ѝ вече нямаше значение. Голямата книга, по която трябваше да се ръководят при организирането на всички дворцови събития, беше написана от нея; но изведнъж в двора започнаха да отбелязват събития, които не бяха включени в нейната книга, измисляха нови развлечения и занимания и не се допитваха до нея.

Тя винеше Каталина за всички промени, които не харесваше, а Каталина се усмихваше много сладко и продължаваше да насърчава младия крал да ловува, да танцува и да стои буден до късно през нощта. Старицата роптаеше пред дамите си, че кралицата е лекомислено, суетно младо създание и ще доведе принца до провал. Дори отбелязваше оскърбително, че няма нищо чудно в ранната смърт на Артур, щом според испанското момиче това е начинът да се управлява едно кралско домакинство.

Лейди Маргарет Поул възрази пред старата си познайница възможно най-тактично.

— Милейди, в двора на кралицата е весело, но тя никога не прави нищо, уронващо достойнството на трона. Всъщност, без нея придворните щяха да са по-невъздържани. Кралят е този, който настоява за непрестанни удоволствия. Благодарение на кралицата в

двора се държи на добрите обноски. Младите мъже я обожават, никой не пие и не се държи неблагоприлично пред нея.

— Обвинявам именно кралицата — каза троснато старата жена. — Принцеса Елеонор никога нямаше да се държи така. Принцеса Елеонор щеше да бъде настанена в моите покои, и дворът щеше да се управлява по моите правила.

Каталина тактично не обръщаше внимание на нищо, дори когато при нея идваха хора и повтаряха клюките. Тя просто пренебрегваше бабата на съпруга си и постоянния поток на упреците ѝ. Нищо не би могло да я раздразни повече.

Най-силно старата дама роптаеше срещу новия обичай придворните да будуват до много късни часове. Беше принудена да чака до все по-късно и по-късно поднасянето на вечерята. Оплакваше се, че е толкова късно през нощта, та слугите няма да свършат преди разсъмване, а после се оттегляше още преди придворните да довършат вечерята си.

— Стоите до късно — каза тя на Хари. — Лекомислено е. Нуждаете се от сън. Ти си само едно момче; не бива да гуляете по цяла нощ. Не мога да стоя до толкова късно, а и това е прахосване на свещи.

— Да, но, почитаема бабо, вие сте почти на седемдесет години — отвърна той търпеливо. — Разбира се, че би трябвало да си почивате. Ще се оттегляте когато пожелаете. Каталина и аз сме още съвсем млади. Естествено е да искаме да стоим будни до късно. Обичаме забавленията.

— Редно е тя да си почива. Трябва да зачене наследник — каза лейди Маргарет сприхаво. — Няма да го направи, като се клатушка в танц с куп празноглавци. И като гледа живи картини всяка вечер. Кой е чувал за такова нещо? И кой ще плаща за всичко това?

— Няма и месец, откак сме женени! — възкликна той, малко раздразнен. — Това са сватбените ни празненства. Мисля, че можем да се наслаждаваме на хубави развлечения и да се стараем в двора да цари весело настроение. Обичам да танцувам.

— Държете се така, сякаш парите нямат свършване — изсъска тя. — Колко ви струваше тази вечеря? А снощната? Само ароматните треви, посипани по пода, сигурно струват цяло състояние. А музикантите? Това е страна, която трябва да пази богатството си, тя не

може да си позволи разточителен крал. Не е в стила на англичаните да имат надут глупак на трона и кралски двор, пълен с актьори.

Хари пламна и порумения: канеше се да отвърне рязко.

— Кралят не е прахосник — намеси се бързо Каталина. — Това е просто част от сватбените празненства. Синът ви, покойният крал, винаги твърдеше, че дворът трябва да бъде весел. Смяташе, че хората трябва да виждат, че дворът е богат и весел. Крал Хенри само върви по стъпките на мъдрия си баща.

— Баща му не беше млад глупак под чехъла на своята съпруга-чужденка! — каза злобно старата дама.

Очите на Каталина се разшириха леко и тя сложи ръка върху ръкава на Хари, за да го накара да мълчи.

— Аз съм негова партньорка и съпруга, както Бог ми е повелил — каза тя тихо. — Каквато съм сигурна, че бихте желали да бъда.

Старата дама изсумтя презрително:

— Научих, че претендирате да сте нещо повече от това — поде тя.

Двамата млади чакаха. Каталина почувства как Хари се размърдва неспокойно под лекия натиск на ръката ѝ.

— Научих, че баща ви ще отзове посланика си. Права ли съм? — Тя изгледа гневно и двамата. — Вероятно сега не му е нужен посланик. Съпругата на самия крал на Англия е предана поддръжница на Испания. Самата съпруга на краля на Англия ще бъде испански посланик. Как е възможно това?

— Почитаема бабо... — избухна Хари; но Каталина бе очарователно спокойна.

— Аз съм испанска принцеса, разбира се, че ще представлявам родната си страна пред страната, в която съм се омъжила. Горда съм, че мога да направя подобно нещо. Разбира се, ще казвам на баща си, че любимият му син, моят съпруг, е добре, че нашето кралство процъфтява. Разбира се, ще съобщя на съпруга си, че любящият ми баща иска да му оказва подкрепа във война и мир.

— Когато тръгнем на война... — поде Хари.

— Война ли? — запита старата дама и лицето ѝ потъмня. — Защо да тръгваме на война? Нямаме спор с Франция. Единствено нейният баща иска война с Франция, никой друг. Кажете ми, че дори ти

няма да бъдеш такъв глупак да ни въвлечеш във война, за да се бием за испанците! Какъв си сега? Тяхно момче за поръчки? Техен васал?

— Кралят на Франция представлява опасност за всички ни! — гневно възкликна Хари. — А славата на Англия винаги е била...

— Сигурна съм, че нейна светлост бабата на краля не е искала да изрази несъгласие с вас, сир — каза мило Каталина. — Времената са несигурни. Не можем да очакваме по-възрастните хора винаги да разбират, когато понякога нещата се променят толкова бързо.

— Още не съм оглупяла напълно от старост! — разгневи се старицата. — И познавам опасността, когато я видя. Разпознавам двуличието, когато го видя. Мога да разпозная един испански шпионин...

— Вие сте изключително ценна съветница — увери я Каталина. — Негова светлост кралят и аз винаги се радваме на съветите ви. Нали, Хари?

Той все още бе разгневен.

— Азенкур беше...

— Уморена съм — каза старицата. — А вие непрекъснато извъртате нещата. Отивам в стаята си.

Каталина й направи дълбок, почтителен реверанс, Хари сведе съвсем леко глава за поздрав. Когато Каталина се изправи, старата жена си беше отишла.

— Как може да говори такива неща? — запита Хари. — Как можеш да понасяш да я слушаш, когато говори такива неща? Прииска ми се да зарева като мечка, срещу която са насъскали кучета! Тя не разбира нищо и те обижда! А ти само стоиш и слушаш!

Каталина се засмя, взе сърдитото му лице в ръцете си и го целуна по устните.

— О, Хари, кого го е грижа какво мисли тя, щом не може да направи нищо? Вече никой не се интересува какво казва тя.

— Потеглям на война с Франция, независимо от това, което мисли тя — зарече се той.

— Разбира се, че ще потеглиш, веднага щом настъпи подходящият момент.

* * *

Прикривам триумфа си над нея, но познавам вкуса му, и той е сладък. Мисля си, че някой ден другите, които превърнаха вдовството ми в мъчение, принцесите, сестрите на Хари, също ще познаят силата ми. Но мога да чакам.

Лейди Маргарет може и да е стара, но не може да събере около себе си дори по-възрастните хора в двора. Те я познават от цяла вечност, връзките на роднинството, покровителството, съперничеството и враждата преминават през всички тях като жилки през мръсен мрамор. Тя никога не е била твърде харесвана: нито като жена, нито като майка на крал. Произхожда от виден благороднически род, но когато изведнъж се издигнала толкова високо след Босуърт, започнала да изтъква важността си. Има репутация на много начетена и набожна жена, но не е обичана. Винаги е изтъквала положението си като майка на краля, и между нея и другите членове на двора е зейнала пропаст.

Когато се отдалечават от нея, те стават мои приятели: лейди Маргарет Поул, разбира се, Бъкингамският херцог и сестрите му, Елизабет и Ан, Томас Хауард, синовете му, сър Томас и лейди Елизабет Болейн, скъпият Уилям Уоръм, Кентърбърийският архиепископ, Джордж Талбот, сър Хенри Върнън, когото познавам от Уелс. Те всички знаят, че макар Хари да пренебрегва делата на кралството, аз не го правя.

Допитвам се до тях за съвети, споделям с тях надеждите, които имахме с Артур. Заедно с мъжете от кралския съвет започвам да превръщам кралството в силна, мирна страна. Започваме да обмисляме как да направим така, че законът да се простира от единия бряг до другия, с еднаква сила през пуцинаците, планините и горите. Започваме да работим по отбранителните съоръжения на крайбрежието. Извършваме оглед на корабите, които могат да бъдат превърнати в боен флот, изготвяме списъци за свикване на армия от наемници. Поех юздите на кралството в ръцете си и открих, че знам как се прави това.

Държавническото изкуство е моето семейно занятие. Седях в краката на майка си в тронната зала на двореца Алхамбра. Слушах баща си в красивата златна Зала на посланиците. Усвоявах изкуството и уменията на кралския занаят, както бях учила за красотата, музиката и строителското изкуство, все на едно и също

място, все в същите уроци. Усвоих вкус към пищните мозайки, към ярката светлина, падаща по изящната гипсова ажурна украса на прозорците, и към властта — всичко това едновременно. Да стана властваща кралица за мен е все едно да се прибера у дома. Щастлива съм като кралица на Англия. Заемам мястото, за което съм родена и отгледана.

* * *

Бабата на краля лежеше в богато украсеното си легло, пищните завеси бяха така плътно затворени, че тя беше успокояващо обгърната от сенките. Край долната част на леглото една придворна дама безропотно държеше вдигната дарохранителницата, така че тя да вижда тялото Христово в бялата му чистота през изрязаното с диамант стъкло. Умиращата бе приковала очи върху него и от време на време поглеждаше към разпятието от слонова кост на стената до леглото, без да обръща внимание на тихо нашепваните молитви около нея.

Каталина стоеше на колене в долния край на леглото, със сведена глава, с коралова броеница в ръце, молейки се безмълвно. Нейна светлост лейди Маргарет, уверена, че отива на заслуженото си с много труд място на небето, напускаше полака мястото си на земята.

Отвън, в залата ѝ за аудиенции, Хари чакаше да му съобщят, че баба му е мъртва. Със смъртта ѝ щеше да бъде разкъсана и последната връзка с преминалото му в подчинение детство на по-малък син. Годиците, в които той беше вторият син — полагащ малко повече усилия, за да получи внимание, усмихващ се малко по-лъчезарно, стараещ се да бъде умен — щяха да отминат безвъзвратно. Отсега нататък всички, с които щеше да си има работа, щяха да го знаят само като най-висшестоящия член на семейството, най-великия в своя род. Нямаше да има строга, критично настроена възрастна дама от династията на Тюдорите, която да бди над един наивен принц, да покосява желанията му с една тиха дума в мига на покълването им. След като издъхнеше, той можеше да бъде мъж, да определя сам условията. Нямаше да остане никой, който да го е познавал като момче. Макар да чакаше, привидно благочестиво, вестта за смъртта ѝ, вътрешно копнееше да научи, че вече я няма, че той най-сетне е

наистина независим, най-сетне мъж и крал. През ум не му минаваше, че все още се нуждае отчаяно от съветите ѝ.

— Той не трябва да отива на война — изрече дрезгаво бабата на краля от леглото.

Придворната дама ахна леко, удивена, че господарката ѝ внезапно заговори така ясно. Каталина се изправи на крака.

— Какво казахте, милейди?

— Той не трябва да отива на война — повтори старата жена. — За нас пътят е да се държим настрани от безкрайните войни на Европа, да стоим зад моретата, да се пазим и да стоим надалеч от всички тези дребнави кавги между владетели. Пътят за нас е да запазим мира в кралството.

— Не — каза Каталина спокойно. — Нашият път е да преминем с кръстоносен поход през сърцето на християнския свят и да го поведем отвъд. Нашият начин на действие е да превърнем Англия във водеща сила в утвърждаването на църквата из цяла Европа, навсякъде из Светите земи, чак до Африка, до земите на турците и сарацините, до края на света.

— Шотландците...

— Аз ще победя шотландците — каза Каталина твърдо. — Добре си давам сметка за опасността.

— Не съм му позволила да се ожени за вас, за да ни въвлечете във война.

В тъмните очи припламна бързо гаснещо негодувание.

— Вие изобщо не му позволявахте да се ожени за мен. Бяхте против това още от първия миг — каза безцеремонно Каталина. — А аз се омъжих за него именно за да може да организира велик кръстоносен поход.

Тя пренебрегна тихото изскимтяване на придворната дама, която вярваше, че на умиращ не бива да се противоречи.

— Ще ми обещаете, че няма да му позволите да отиде на война — промълви старата дама. — Ще ми дадете предсмъртно обещание, ще ми обещаете на смъртното ми ложе. Вменявам ви го в свещен дълг от смъртното си ложе.

— Не. — Каталина поклати глава. — Не и аз. Не и втори път. Дадох едно обещание на умиращ и то ми струва скъпо. Няма да дам ново. Най-малко пък на вас. Вие сте живяла и сте създавала своя свят

съгласно собствените си желания. Сега е мой ред. Ще видя сина си като крал на Англия и може би крал на Испания. Ще видя как съпругът ми повежда славен кръстоносен поход срещу маврите и турците. Ще видя как моята страна, Англия, заема полагащото ѝ се място в света. Ще видя Англия в сърцето на Европа, като предводител на Европа. И аз ще бъда тази, която ще я защитава и пази. Ще бъда кралица на Англия, каквато вие никога не сте били.

— Не... — прошепна старата жена.

— Да — зарече се безкомпромисно Каталина. — Аз съм кралица на Англия сега и ще бъда такава до смъртта си.

Старицата се надигна и с усилие си пое дъх.

— Молете се за мен. — Тя стовари заповедта върху по-младата жена, сякаш беше проклятие. — Аз изпълних дълга си към Англия, към рода на Тюдорите. Погрижете се да помнят името ми, сякаш съм била кралица.

Каталина се поколеба. Ако тази жена не беше служила на себе си, на сина си и на страната си, Тюдорите нямаше да заемат престола.

— Ще се моля за вас — съгласи се тя неохотно. — И докато в Англия има място в църквите, където се отслужват литургии за душите на починалите, докато Светата Римокатолическа Църква съществува в Англия, вие ще бъдете помнена.

— Завинаги — каза старата жена, щастлива в убеждението си, че някои неща никога не могат да се променят.

— Завинаги — съгласи се Каталина.

* * *

После, по-малко от час по-късно, тя издъхна; а аз станах кралица, властваща кралица, безспорна владетелка, без съперница, още преди коронацията си. Никой в двора не знае какво да прави, няма кой да даде ясни нареждания. Хари никога не е издавал заповеди за кралско погребение: как да знае откъде да започне, как да прецени колко голяма почит трябва да се окаже на баба му? Колко да са присъстващите? Колко продължителен да бъде траурът? Къде да бъде погребана? Как е редно да протече церемонията?

Викам най-стария си приятел в Англия, Бъкингамския херцог, който ме посрещна при пристигането ми преди толкова много години, а сега е лорд-канцлер, моля и лейди Маргарет Поул да дойде при мен. Моите дами ми донасят големия том с церемониите, Кралската книга, написана лично от покойната баба на краля, и аз се заемам с организирането на първото публично събитие, откакто съм кралица на Англия.

Провървява ми; намирам пъхнати в корицата на книгата три страници с написани на ръка указания. Суетната стара дама е изложила реда на процесията, която иска за погребението си. Двете с лейди Маргарет ахваме пред броя на епископите, които тя би искала да служат, носачите на ковчега, платените оплаквачи, опечалените, украсите по улиците, продължителността на траура. Показвам ги на Бъкингамския херцог, нейният някогашен повереник, който не казва нищо, а в дискретно мълчание само се усмихва и поклаща глава. Прикривайки недостойното си чувство на триумф, вземам перо, потапям го в черно мастило, съкращавам почти всичко наполовина, а после започвам да давам нареждания.

** * **

Беше скромна церемония с безупречно достолепие, и всички разбраха, че е била поръчана и ръководена от испанската съпруга. Онези, които не го знаеха преди, сега си дадоха сметка, че момичето, което беше чакало седем години да се възкачи на трона на Англия, не си беше губило времето. Тя познаваше темперамента на англичаните, знаеше как да се показва пред тях. Познаваше вкусовете на двора: какво смятаха за стилно, кое приемаха като бедняшко и оскъдно. А като принцеса по рождение знаеше и как да управлява. В дните преди коронацията си Каталина се утвърди като безспорната кралица, и онези, които я бяха пренебрегвали в годините ѝ на бедност, сега откриха в себе си огромна привързаност и уважение към нея.

Тя приемаше тяхното възхищение, точно както беше приемала пренебрежението им: със спокойна любезност. Знаеше, че като дава разпореждания за погребението на бабата на краля, утвърждава себе си като най-важната жена в новия двор, и като арбитър на всички

решения по отношение на дворцовия живот. С едно блестящо представяне тя се беше утвърдила като първи водач на Англия. И беше сигурна, че след този триумф никой няма да може да я измести.

* * *

Решаваме да не отменяме коронацията си, макар че беше предшествана от погребението на Нейна светлост бабата на краля. Всичко е подготвено, преценяваме, че не бива да предприемаме нищо, което би помрачило радостта на лондончани и на хората, които са дошли от всички краища на Англия, за да видят как младият Хари поема бащината си корона. Говори се, че някои са дошли чак от Плимут, където ме посрещнаха при слизането ми на брега преди толкова много години — едно уплашено, измъчено от морска болест момиче. Няма да им кажем, че бляскавото честване на възшествието на Хари на трона, на моята коронация, се отменя, защото една злобна стара дама е умряла в зле избран момент. Двамата сме съгласни, че хората очакват пищно празненство, и че не бива да им го отказваме.

В действителност Хари е този, който не би понесъл едно разочарование. Той си беше обещал велик момент на слава и не би го пропуснал за нищо на света. Със сигурност не и заради смъртта на една много стара дама, прекарала последните години от живота си, пречейки му да постига своето във всяко отношение.

Съгласна съм с него. Преценявам, че бабата на краля е извоювала своята власт и се е радвала на своето време, а сега е дошло нашето време. Отсъждам, че страната и дворът са настроени да отпразнуват триумфално възкачването на Хари на престола редом с мен. Всъщност, някои от тях, които отдавна се интересуват от мен, изпитват огромна радост, че най-сетне ще получа короната. Решавам — а няма кой друг освен мен да реши — да действаме. Това и правим.

Зная, че тъгата на Хари за баба му е само повърхностна, той скърби за нея най-вече привидно. Видях го, когато дойдох от личните ѝ покои, и той разбра, че след като съм се отделила от постелята ѝ, тя трябва да е мъртва. Видях как раменете му се изопват и

повдигат, сякаш внезапно беше свободен от бремето на грижата ѝ за него, сякаш кльошавата ѝ, любяща, осеяна със старчески петна ръка беше тежала като непосилен товар на врата му. Видях бързата му усмивка — възторгът му от това, че е жив и млад, силен и здрав, и че нея вече я няма. После видях как лицето му старателно прие изискваното скръбно изражение, пристъпих напред, също с мрачно лице, и му съобщих, че тя е мъртва, с тих и тъжен глас, а той ми отговори в същия тон.

С радост установявам, че той умее да лицемерничи. Залата в двореца Алхамбра, където се въздава правосъдие, има много врати; моят баща ми казваше, че един крал трябва да може да излезе от една и да влезе през друга, но никой да не може да разбере какво е научил зад някоя от тях. Знам, че да управляваш означава да не споделяш с никого това, което знаеш. Сега Хари е момче, но един ден ще бъде мъж и ще трябва да взема сам решения и да отсъжда добре. Ще помня, че той може да казва едно, а да мисли друго.

Но научих за него и нещо друго. Когато видях, че не проля и една искрена сълза за баба си, разбрах, че този крал, нашият златен Хари, има студено сърце, на което никой не може да разчита. Тя му е била като майка; била е централна фигура в детството му. Грижила се е за него, бдяла е над него, и сама го е учила. Наглеждала го е всеки миг, когато не е спял, защитавала го е от всяка неприятна гледка, пазила го е от възпитатели, които биха могли да му кажат някои истини за света, и му е позволявала да се разхожда само в създадените от нея градини. Прекарваше часове на колене, молейки се за него, настояваше той да бъде запознат с властта и силата на църквата. Но когато тя се изправи на пътя му, когато му отказа желаните удоволствия, той видя в нейно лице свой враг; а той не е в състояние да прости на никой, който му отказва нещо желано. Така разбирам, че това момче, това чаровно момче, ще се превърне в мъж, чиято себичност ще бъде опасност за самия него и за хората около него. Един ден може всички да си пожелаем баба му да го беше възпитала по-добре.

24-ТИ ЮНИ 1509 Г.

Пренесоха Каталина от Тауър до Уестминстър като английска принцеса, на носилка, покрита със златен бродат, която четири дребни бели коня крепяха нависоко, за да може всички да я виждат. Тя носеше бяла копринена рокля и диадема, инкрустирана с перли, косата ѝ падаше свободно по раменете. Хари беше коронясан пръв, после Каталина сведе глава и прие свещения елей на кралския сан върху главата и гърдите си, протегна ръка да поеме скиптъра и жезъла от слонова кост и разбра, че най-сетне беше наистина кралица, каквато бе навремето майка ѝ: миропомазана кралица, същество, по-висше от простосмъртните, с една стъпка по-близо до ангелите, посочена от Бог да управлява Неговата страна, и под Негова специална закрила. Разбра, че най-сетне беше осъществила съдбата, за която беше родена, беше заела мястото си, както бе обещала да стори.

Тя се настани на трон, съвсем малко по-нисък от този на крал Хенри, и тълпата, която ликуваше заради възкачването на трона на красивия млад крал, започна да ликува и за нея, испанската принцеса, която беше останала постоянна и вярна въпреки пречките и най-сетне беше коронована като Катерина, кралица на Англия.

* * *

Чаках този ден толкова дълго, че когато той най-сетне настъпва, прилича на сън, като сънищата, в които виждах най-съкровениите си мечти. Преминавам през церемонията на коронацията: заемам мястото си в процесията, мястото си на трона, чувствам хладната лекота на жезъла от слонова кост в ръката ми, плътния, замайващ аромат на свещения елей върху челото и гърдите ми, сякаш това е поредният сън, изпълнен с копнеж по Артур.

Но този път всичко е истина.

Когато излизаме от абатството и чувам тълпата да надава приветствени възгласи за него, за мен, се обръщам да погледна съпруга си, застанал до мен. Тогава се стряскам, стъписвам се като след рязко събуждане от сън — защото това не е Артур. Не е моят любим. Бях се надявала да бъда коронясана редом с Артур и да заемем тронове си заедно. Но вместо красивото, замислено лице на съпруга си, виждам кръглото, поруменяло и сияещо лице на Хари. Вместо свенливата, стройна осанка на моя съпруг, напомняща понякога за непохватността на младо жребче, редом с мен е напереният самохвалко Хари.

В този момент осъзнавам, че Артур наистина е мъртъв, наистина си е отишъл от мен. Изпълнявам своята част от обещанието, което си дадохме, като се омъжвам за краля на Англия, макар това да е Хари. Дай Боже и Артур да изпълнява своята част: да бди над мен от Ал Яна, и да ме чака там. Някой ден, когато делото ми бъде завършено и мога да отида при любимия си, ще живея вечно с него.

— Щастлива ли си? — пита ме момчето, крещейки, за да го чуя над камбанния звън и ликуването на тълпите. — Щастлива ли си, Каталина? Радваш ли се, че се ожених за теб? Радваш ли се да бъдеш кралица на Англия, щастлива ли си, че ти дадох тази корона?

— Много съм щастлива — уверявам го. — И сега трябва да ме наричаш Катерина.

— Катерина ли? — пита той. — Вече не Каталина?

— Аз съм кралица на Англия — казвам, спомняйки си Артур, когато изрече същите тези думи. — Аз съм Катерина, кралица на Англия.

— О, разбира се! — възкликва той, възхитен от идеята. — Това е добре. Ще бъдем крал Хенри и кралица Катерина. И мен ще ме наричат Хенри.

Това е кралят, но той не е Артур, той е Хари, който иска да бъде наричан Хенри, като зрял мъж. Аз съм кралицата, и вече няма да съм Каталина. Ще бъда Катерина — англичанка във всяко отношение, а не момичето, което някога беше толкова влюбено в Уелския принц.

КАТЕРИНА, КРАЛИЦА НА АНГЛИЯ

ЛЯТОТО НА 1509 Г.

Дворът, опиянен от радост, от наслада заради собствената си младост, от новата свобода, посвети лятото на удоволствията. Пътуването от едно красиво, приветливо имение до друго продължи цели два месеца, през които Хенри и Катерина ловуваха, обядваха в разлистени гори, танцуваха до полунощ, и пръскаха парите като вода. Големите, тежко движещи се каруци на кралското домакинство минаваха по прашните пътища на Англия, за да може следващата къща да блести от злато и да бъде украсена с ярки гоблени, а кралското легло — което те споделяха всяка нощ — да бъде богато застлано с най-хубавите ленени завивки и най-лъскавите кожи.

Хенри не се занимаваше с никакви важни дела. Веднъж писа на тъста си, за да му съобщи колко е щастлив, но сандъците с документи по останалата работа, която трябваше да върши кралят, го следваха от един красив замък до друг, и се отваряха и четяха единствено от Катерина, кралицата на Англия, която нареждаше на писарите да записват нейните нареждания до кралския съвет и ги изпращаше лично, с подписа на краля.

Дворът се върна в Ричмънд едва в средата на септември и Хенри веднага заяви, че веселбите трябва да продължат. Защо изобщо някога трябваше да се слага край на насладите? Времето беше ясно и хубаво, можеха да си организират лов и разходки с лодка, състезания по стрелба с лък и по тенис, празненства и балове с маски. Благородниците и дребните дворяни се стичаха в Ричмънд, за да се присъединят към безкрайния празник: семействата, чието влияние и име бяха по-стари от тези на Тюдорите, и новите, чиито състояния и имена се издигаха несигурно нагоре на вълната от надигащия се прилив на Тюдорите, понесени от богатството на Тюдорите. Победителите от Босуърт, които бяха заложили живота си на смелостта, проявявана от Тюдорите в огромна опасност, се озоваха редом с новоодошли, които трупаха състояние само от забавленията на Тюдорите.

Хенри посрещаше всички с безкритично възхищение; всеки, който беше остроумен и начетен, обаятелен, или добър спортист, можеше да получи място в двора. Катерина се усмихваше на всички, никога не си почиваше, никога не отхвърляше предизвикателство или покана, и си постави за задача да намира постоянно забавления на своя съпруг-юноша. Бавно, но сигурно тя пое управлението на забавленията, после — на домакинството, сетне — на делата на краля, после — и на кралството — в собствените си ръце.

Кралица Катерина беше разгърнала пред себе си сметките на кралския двор; от едната ѝ страна стоеше писар, от другата — един от управителите на домакинството с голямата си книга: зад нея стояха ковчежниците на домакинството. Тя проверяваше книжата на различни части от двора: кухнята, избата, гардероба, допълнителните помещения за приготвяне и съхраняване на храната, която се поднасяше, заплатите за прислугата, конюшните, музикантите. Всички отделения на двореца трябваше да изчисляват общата сума на месечните си разходи и да ги изпращат на ковчежника на кралицата за одобрение — точно както ги бяха изпращали на майката на краля, и ако надхвърляха твърде много разходите, можеха да очакват някой от ковчежниците, отговарящи за средствата за лични разходи на краля и кралицата, да ги посети, за да ги попита остро дали могат да обяснят защо разносните така внезапно са се повишили.

Всички кралски дворове в Европа упорито се бореха да контролират начина, по който раздутите феодални домакинства пилееха средства заради наскоро излезлите на мода пищност и показност. Всички крале искаха големи свити, като на средновековните владетели; но искаха вече и демонстрация на култура и богатство, архитектура и блестяща показност. Англия се управляваше по-добре от всеки друг кралски двор в Европа. Кралица Катерина беше усвоила уменията си по трудния начин: когато се беше опитвала да управлява Дърам Хаус както подобава да се управлява един кралски дворец, но без доход. Тя знаеше до последното пени каква е цената на самун хляб, знаеше разликата между осолената и прясната риба, знаеше цената на евтино вино, внасяно от Испания, и на скъпото вино, внасяно от Франция. Проверката на домакинските сметки, която правеше кралица

Катерина, бе дори по-щателна от онази на майката на краля и принуждаваше готвачите да спорят с доставчиците на продукти пред кухненските врати, за да изкопчват най-добрата цена за разточително хранещия се двор.

Веднъж седмично кралица Катерина преглеждаше разходите на различните отделения на кралския двор, а всеки ден призори, докато крал Хенри беше на лов, четеше писмата, които идваха за него и нахвърляше чернова за отговорите му.

За да поддържа доброто функциониране на двора като добре подреден център на страната и да държи делата на краля под неотклонен контрол, ѝ се налагаше да работи постоянно и неспирно. Кралица Катерина, твърдо решена да разбере новата си родина, не роптаеше заради часовете, които прекарваше в четене на писма, в допитвания до членовете на кралския съвет, изслушване на мнения и възражения. Беше виждала как собствената ѝ майка налага волята си на цяла държава по пътя на убеждението. Чрез преговори и уговорки Изабела Испанска беше изградила страната си от сбор от съперничаещи си малки владения и княжества, като им предложи свободно от пререкания, евтино, централно управление, правосъдна система, обхващаща цялата страна, край на подкупничеството и нарушаването на законите, както и непобедима отбранителна система. Дъщеря ѝ прозря веднага, че тези предимства можеха да бъдат прехвърлени и в Англия.

Но тя вървеше и по стъпките на свекъра си, краля от рода на Тюдорите, и колкото повече работеше по неговите книжа и четеше писмата му, толкова по-силно се възхищаваше на точната му преценка. Странно, сега изпита желание да го е познавала като владетел, тъй като щеше да има полза от съветите му. От записките му можеше да види как беше уравновесявал желанието на английските лордове да бъдат независими владетели на собствени земи със собствената си нужда да ги обвърже с короната. Хитро бе позволявал на лордовете от севера по-голяма свобода, по-голямо богатство и по-високо положение, отколкото на всички други, тъй като те бяха неговата сигурна защита срещу шотландците. Катерина беше забола карти на северните земи из залата на съвета, и виждаше, че границата с Шотландия представлява само шепа оспорвани територии в една непокорна страна. Такава граница никога не можеше да бъде обезопасена срещу отправяща

заплахи съседна държава. Мислеше си, че шотландците бяха английските маври: земята не можеше да бъде споделяна с тях. Щеше да се наложи да бъдат окончателно победени.

Тя споделяше опасенията на свекъра си от всемогъщите английски лордове в двора, усвои неговата завист към тяхното богатство и влияние; и когато в един мигновен изблик на великодушие Хенри намисли да отпусне на един от тях щедра пенсия, именно Катерина изтъкна, че човекът вече е заможен и не е нужно да укрепват още повече мощта му. Хенри искаше да бъде крал, прославен с щедростта си, обичан за това, че изненадващо засипваше с подаръци приближените си. Катерина знаеше, че влиянието следва богатството и че кралете от нови династии, отскоро възкачили се на трона, трябва да пазят грижливо както богатството, така и властта.

— Баща ти никога ли не те е предупреждавал за семейство Хауард? — попита тя, докато стояха един до друг и гледаха състезание по стрелба с лък. Хенри, само по риза, с лък в ръка, имаше втория най-висок резултат и чакаше реда си да опита отново.

— Не — отвърна той. — Трябвало ли е да го стори?

— О, не — каза тя бързо. — Не искам да намеквам, че биха те измамили по някакъв начин, те са олицетворение на обичта и лоялността, Томас Хауард е голям приятел на семейството ти, пази севера заради вас, а Едуард е мой рицар, най-скъпият от всичките ми рицари. Просто тяхното богатство се увеличи толкова много, а фамилията им има много силни съюзници. Питам се какво е мислел баща ти за тях.

— Нямаше как да знам — каза безгрижно Хенри. — Не бих го попитал. И без друго нямаше да ми каже.

— Дори и когато вече знаеше, че ти ще бъдеш следващият крал?

Той поклати глава:

— Смяташе, че няма да стана крал в продължение на още много години — каза. — Продължаваше да ме кара да залягам над книгите. Още не ме беше пуснал да изляза навън, в света.

Тя поклати глава:

— Когато имаме син, ще се погрижим да бъде подготвен за управлението на кралството си още от ранна възраст.

Ръката му веднага се промъкна и обви талията ѝ.

— Мислиш ли, че ще е скоро? — попита той.

— Дай Боже — каза тя нежно, задържайки в себе си тайната си надежда. — Знаеш ли, мислех си за какво име да му дадем?

— Наистина ли, скъпа? Да го наречем ли Фердинанд — на баща ти?

— Ако ти харесва, мислех си, че бихме могли да го кръстим Артур — каза тя предпазливо.

— На брат ми?

Лицето му веднага помръкна.

— Не, Артур за Англия — каза тя бързо. — Когато те гледам понякога, си мисля, че си като крал Артур от Кръглата маса, а това е Камелот. Тук създаваме двор, по-прекрасен и вълшебен, отколкото е бил някога Камелот.

— Това ли си мислиш, малка мечтателко?

— Мисля си, че ти би могъл да бъдеш най-великият крал, когато Англия е познавала, след Артур от Камелот — каза тя.

— Тогава да бъде Артур — каза той, както винаги поласкан от хвалебствията. — Артур Хенри.

— Да.

От стрелбището му извикаха, че е негов ред, и че се налага да надмине висок резултат, и той тръгна, като й прати въздушна целувка. Катерина се постара да гледа как той опъва лъка си, а когато той хвърли поглед през рамо, както правеше винаги, видя, че вниманието ѝ е изцяло съсредоточено върху него. Мускулите на стройния му гръб се раздвижиха леко, докато пускаше стрелата: той приличаше на статуя, с красива стойка, а после бавно, като танцьор, освободи тетивата и стрелата излетя — толкова бързо, че не можеше да бъде проследена с поглед — право в центъра на мишената.

— Попадение!

— Победно попадение!

— Победа за краля!

Наградата беше златна стрела, и Хенри отиде с грейнало лице при съпругата си, за да коленичи в краката ѝ, така че тя да може да се наведе и да го целуне по двете бузи, а после, нежно, и по устата.

— Победих за теб — каза той. — Единствено за теб. Ти ми носиш късмет. Никога не пропускам целта, когато ти ме гледаш. Ще задържиш победилата стрела.

— Това е Купидонова стрела — отвърна тя. — Ще я запазя, за да ми напомня за онази в сърцето ми.

— Тя ме обича. — Той се изправи на крака и се обърна към придворните си. Разнесоха се леки аплодисменти и смях. Той извика тържествуващо: — Тя ме обича!

— Кой би могъл да не ви обича? — провикна се дръзко лейди Елизабет Болейн, една от почетните дами. Хенри погледна бързо към нея, а после сведе очи от височината на своя ръст към дребничката си съпруга.

— Кой би могъл да не обикне нея? — попита той, като ѝ се усмихваше.

* * *

Тази нощ коленича пред молитвения си стол и склучвам ръце върху корема си. Това е вторият месец, в който не съм имала месечно кървене, почти сигурна съм, че очаквам дете.

„Артур“, прошепвам със затворени очи. Почти мога да го видя, какъвто беше: гол в светлината на свещите в спалнята ни в Лъдлоу. „Артур, любов моя. Той казва, че мога да нарека това момче Артур Хенри. Така ще съм изпълнила нашата надежда — че ще те даря със син на име Артур. И макар да знам, че ти не харесваше брат си, ще му засвидетелствам уважението, което му дължа; той е добро момче и се моля да се превърне в добър мъж. Ще нарека момчето си Артур Хенри на двама ви.“

Не изпитвам вина за нарастващата си привързаност към това момче, Хенри, въпреки че той никога не би могъл да заеме мястото на своя брат, Артур. Редно е да обичам съпруга си, а Хенри е момче, което умее да буди любов. Познанието, което имам за него, от това, че съм го наблюдавала дълги години така внимателно, сякаш е мой враг, ми е помогнало дълбоко да осъзная що за човек е той. Себичен е като дете, но притежава детинска щедрост и непринудена нежност. Той е суетен, амбициозен, честно казано, тщеславен е като актьор от някоя трупа, бързо се разсмива и бързо заплаква, бързо проявява съчувствие, бърза да облекчи трудностите. От него ще излезе добър мъж, ако има добри наставници, ако може да бъде

научен да обуздава желанията си и да се научи да служи на страната си и на Бог. Разглезен е от онези, които е трябвало да го насочват; но не е твърде късно да направя от него добър мъж. Моя задача и мой дълг е да го опазя от себичността. У него, като у всеки млад мъж, се крие бъдещ тиранин. Една добра майка щеше да го възпита и дисциплинира, една любяща съпруга навярно ще може да го обуздае. Ако мога да го обичам, и да задържа любовта му към мен, мога да направя от него велик крал. А Англия се нуждае от велик крал.

Може би това е един от начините, по които мога да служа на Англия: да го насочвам, внимателно и постоянно, отдалечавайки го от разглезеното му детство и приближавайки го към отговорна зрелост. Баща му и баба му го пазеха, когато беше момче; може би моята задача е да му помогна да порасне и да стане мъж.

„Артур, мой най-скъпи Артур“, изричам тихо, докато се изправям и тръгвам към леглото, и този път говоря и на двамата: на съпруга, когото обикнах най-напред, и на детето, което бавно, тихо расте вътре в мен.

ЕСЕНТА НА 1509 Г.

Една нощ през октомври, след като Катерина беше отказвала да танцува след полунощ през изминалите три седмици, и бе настоявала да гледа вместо това как Хенри танцува с дамите ѝ, тя му съобщи, че очаква дете, и го накара да се закълне, че ще го пази в тайна.

— Искам да кажа на всички! — възкликна той. Беше дошъл в стаята ѝ по нощница и двамата седяха от двете страни на пламтящия огън, готвейки се да си легнат.

— Можеш да пишеш на баща ми другия месец — постанови тя. — Но все още не искам всички да знаят. Всички ще се досетят съвсем скоро.

— Трябва да си почиваш — заяви той мигновено. — А трябва ли да ядеш нещо специално? Искат ли ти се нещо специално за ядене? Мога веднага да изпратя някой да го донесе, могат да събудят готвачите. Кажи ми, любима, какво би искала?

— Нищо! Нищо! — каза тя през смях. — Виждаш ли, имаме бисквити и вино. Какво повече съм яла някога толкова късно през нощта?

— О, обикновено да! Но сега всичко е различно.

— Ще питам лекарите сутринта — каза тя. — Но сега нямам нужда от нищо. Наистина, любов моя.

— Искам да ти донеса нещо — каза той. — Искам да се грижа за теб.

— Ти наистина се грижиш за мен — увери го тя. — Храня се прекрасно и се чувствам много добре.

— Не ти прилошава? Сигурен съм, това е знак, че носиш момче.

— Малко ми прилошава сутрин — каза тя и го видя как засиява от щастие. — Сигурна съм, че е момче. Надявам се, че това е нашият Артур Хенри.

— О! Мислеше за него, когато говори с мен на състезанието по стрелба с лък.

— Да, така е. Но тогава не бях сигурна, и не исках да ти казвам твърде рано.

— А кога смяташ, че ще се роди?
— Мисля, че през ранното лято.
— Невъзможно е да отнема толкова много време! — възкликна той.
— Любов моя, наистина отнема толкова време.
— Ще пиша на баща ти сутринта — каза той. — Ще му кажа да очаква големи новини през лятото. Може би тогава ще си бъдем у дома след голям поход срещу французите. Може би ще ти донеса победа, а ти ще ме дариш със син.

* * *

Хенри изпрати личния си лекар, най-опитният в Лондон, да ме види. Човекът стои в единия край на стаята, докато аз седя на стол в другия. Той не може да ме прегледа, разбира се — тялото на една кралица не може да бъде докосвано от никого, освен от краля. Не може да ме пита дали месечните ми цикли или движението на червата ми са редовни; те също са свещени. Толкова е парализиран от смущение, задето са го повикали да ме види, че стои с поглед, забит в пода и ме разпитва с тих, накъсан глас. Говори английски, и трябва да се напъвам, за да го чувам и разбирам.

Пита ме дали се храня добре и дали ми се гади. Отговарям, че се храня достатъчно добре, но ми се повдига от миризмата и вида на готвено месо. Липсват ми плодовете и зеленчуците, които бяха част от всекидневното ми меню в Испания, копнея за сиропирани сладкиши с мед, или за зеленчуци с ориз, приготвени в глинен съд. Той казва, че това няма значение, тъй като за човешките същества не е полезно да ядат зеленчуци или плодове, и че всъщност би ме посъветвал да не ям никаква сурова храна по време на бременността си.

Пита ме дали зная кога съм заченала. Отговарям, че не мога да кажа със сигурност, но че знам датата на последния си месечен цикъл. Той ми се усмихва, както учен човек се усмихва на глупак, и ми казва, че по това трудно може да се определи кога трябва да се роди едно бебе. Виждала съм мавърски лекари да изчисляват датата за раждането на едно бебе със специално сметало. Той казва, че никога

не е чувал за такива неща и подобни езически средства биха били неестествени и нежелани при износването на едно християнско дете.

Той предлага да си почивам. Моли ме да го викам винаги когато не се чувствам добре, и обещава да дойде, за да сложи пиявици. Казва, че много вярва в честото кръвопускане при жените, за да ги предпази от прегряване. После се покланя и си тръгва.

Поглеждам неразбиращо Мария де Салинас, която стои в ъгъла на стаята по време на тази пародия на консултация.

— Това ли е най-добрият лекар в Англия? — питам я. — Това ли е най-добрият, с когото разполагат?

Тя объркано поклаща глава.

— Чудя се дали можем да намерим някой от Испания — мисля на глас.

— Майка ви и баща ви почти прочистиха Испания от учени мъже — казва тя, и в този момент аз почти се срамувам от тях.

— Тяхното познание беше еретично — казвам отбранително.

Тя свива рамене:

— Е, Инквизицията арестува повечето. Останалите избягаха.

— Къде са отишли? — питам.

— Къде ли не. Евреите отидоха в Португалия, а после в Италия и в Турция. Мисля, че са из цяла Европа. Предполагам, че маврите са заминали за Африка и за Изтока.

— Не можем ли да намерим някой лекар от Турция? — предлагам. — Не неверник, разбира се. Но някой, който се е учил от мавърски лекар? Там трябва да има и някои лекари-християни, които притежават познания. Някои, които знаят повече от този?

— Ще попитам посланика — казва тя.

— Трябва да е християнин — поставям условие. Знам, че ще имам нужда от по-добър лекар от този стеснителен невежа, но не искам да вървя против авторитета на майка ми и на Светата Църква. Ако те казват, че такова познание е грях, тогава несъмнено трябва да приема невежеството. Това е мой дълг. Не съм учен, и е по-добре да се ръководя от догмите на Светата Църква. Но може ли Бог наистина да иска от нас да отхвърлим познанието? Ами ако това ми коства сина и наследника на английската корона?

Катерина не ограничи работата си: прашаше писарите при краля, изслушваше просители, които се нуждаеха от кралско правосъдие, обсъждаше с кралския съвет новините от кралството. Но писа в Испания, за да намекне, че баща ѝ може би ще иска да изпрати посланик, който да представлява испанските интереси, особено след като Хенри беше твърдо решен на война срещу Франция в съюз с Испания веднага щом започнеше сезонът за военни походи през пролетта, и между двете страни щеше да има оживена кореспонденция.

„Той е твърдо решен да изпълни повелята Ви“, писа Катерина на баща си, внимателно превеждайки всяка дума на сложния шифър, който използваша. „Дава си сметка, че не е бил на война, и жадува всичко да върви добре за англо-испанската армия. Всъщност, много се безпокоя да не бъде изложен на опасност. Той няма наследник, а дори и да имаше, това е сурова страна за принцове, ненавършили пълнолетие. Когато тръгне на война с Вас, ще го поверя на Вашите грижи. Безспорно трябва да почувства, че изживява войната напълно, със сигурност трябва да се научи от Вас как да води войска. Но разчитам на Вас да го пазите от всяка истинска опасност. Не ме разбирайте погрешно“, написа тя строго. „Той трябва да чувства, че е в сърцето на войната, трябва да се научи как се печелят битки, но не трябва никога да бъде в истинска опасност. Освен това“, добави тя, „той не трябва да знае, че сме го предпазили.“

Крал Фердинанд, отново в пълно владение на Кастилия и Арагон, управляващ като регент от името на Хуана, за която сега се говореше, че не може и дума да става да седне на трона, изгубена в мрачен свят на печал и лудост, спокойно писа в отговор на най-младата си дъщеря, че не трябва да се безпокои за безопасността на съпруга си във войната: щеше да се постарее Хенри да не бъде изложен на нищо друго освен вълнуващи преживявания. „И не допускай страховете ти на негова съпруга да отклонят вниманието му от неговия дълг“, напомни ѝ той. „През всичките си години с мен майка ти никога не побягна от опасността. Ти трябва да бъдеш кралицата, каквато тя би искала да бъдеш. Това е война, която трябва да се поведе заради

безопасността и облагата на всички нас, и младият крал трябва да изиграе своята роля редом с един стар крал и стария император. Това е съюз между два стари бойни коня и един млад жребец; в който той влиза с желание.“ Той остави празно място в писмото, сякаш пауза за размисъл, а сетне добави с послепис: „Разбира се, и двамата ще се погрижим за него това да бъде предимно игра. Разбира се, той няма да се досети.“

Фердинанд беше прав. Хенри отчаяно искаше да бъде част от съюз, който да разгроми Франция. Членовете на кралския съвет, сериозните съветници от времето на благоразумното царуване на баща му, виждаха с ужас как младият човек не отстъпва от убеждението си, че царуването означава война, и не можеше да си представи по-добър начин да отбележи възшествието си на престола. Енергичните, наперени млади придворни в младия кралски двор, отчаяно търсещи възможност да покажат собствената си смелост, подтикваха Хенри към война. Омразата към французите беше толкова отдавнашна, та изглеждаше невероятно, че някога е бил сключен мир и че той се беше задържал. Изглеждаше неестествено да бъдат в мир с французите — обичайното състояние на война трябваше да бъде възобновено веднага щом станеше сигурно, че ще победят. А сега, с новия млад крал, властващ над подмладения кралски двор, победата трябваше да е сигурна.

Тихо изречените от Катерина забележки не можеха да укротят докрай треската за война, а Хенри се държа така войнствено с френския посланик при първата им среща, та зашеметеният представител докладва на господаря си, че новият млад крал е обезумял от гняв и отрича някога да е писал миролюбиво писмо до краля на Франция, изпратено от кралския съвет в негово отсъствие. За щастие следващата им среща мина по-добре. Катерина се постара да присъства.

— Поздрави го вежливо — подтикна тя Хенри, когато видя посланика да се задава.

— Няма да се преструвам на учтив, когато готвя война.

— Трябва да бъдеш хитър — каза тя меко. — Трябва да умееш ловко да казваш едно, а да мислиш друго.

— Никога няма да се преструвам. Никога няма да се отрека от основателната си гордост.

— Не, не трябва точно да се преструваш. Просто го остави в глупостта си да те разбере погрешно. Има повече от един начин да се спечели война, при това е важна победата, не сплашването. Ако те смята за свой приятел, ще ги хванем неподготвени. Защо да ги предупреждаваме, че ще ги нападнем?

Той беше смутен: погледна я смръщено.

— Не съм лъжец.

— Не, защото миналия път му каза, че ще накараш френския крал да овладее суетните си амбиции. Не можем да позволим на французите да завземат Венеция. Имаме отдавнашен съюз с Венеция...

— Така ли?

— О, да — каза Катерина твърдо. — Англия има стар съюз с Венеция, а освен това Венеция е най-първата отбранителна стена на християнството срещу Турция. Като заплашват Венеция, французите са на косъм да пуснат неверниците да влязат в Италия. Би трябвало да се срамуват от себе си. Но последния път, когато се срещнахте, ти предупреди френския посланик. Беше пределно ясен. Сега е моментът да го посрещнеш с усмивка. Не е нужно да обявяваш, че замисляш да тръгнеш в поход. Ще си мълчим за тези планове. Няма да ги споделяме с хора като него.

— Казах му веднъж, не е нужно да му казвам отново. Аз не се повтарям — каза Хенри, започвайки да възприема тази мисъл.

— Ние не се перчим със силата си — каза тя. — Знаем какво можем да направим, и знаем какво ще направим. Те могат да го разберат сами в най-подходящия момент, избран от нас.

— Наистина — каза Хенри и слезе от малкия подиум, за да поздрави френския посланик съвсем учтиво, и изпита наслада да види как човекът едва не се спъна, докато се покланяше, и заекна, когато се обърна към него.

— Хвърлих го в доста голям смут — каза той весело на Катерина.

— Беше съвършен — увери го тя.

* * *

Ако той беше глупак, щеше да ми се налага да преглъщам думите си и да обуздавам гнева си по-често, отколкото сега. Но той не е лишен от интелигентност. Той е буден и умен, може би дори със също толкова бърз ум като Артур. Но докато Артур е бил обучаван да мисли, получавал е подобаващо за един крал образование още от рождение, този втори син е бил оставен да се измъква леко, осланяйки се на чара си и бързия си език. Намирали са го за приятен и дружелюбен и са го насърчавали да бъде просто мил и любезен. Той има възприемчив ум и умее да чете, спори и мисли добре — но само ако темата привлече интереса му, а и тогава — само за кратко. Научили са го да усвоява знания, но само за да демонстрира собствения си ум. Той е мързелив, той е ужасно мързелив — винаги предпочита някой да се заема с подробностите вместо него, а това е голям недостатък у един крал: поставя го във властта на неговите служители. Крал, който не желае да работи, винаги ще бъде в ръцете на съветниците си. Така се появяват всесилните съветници.

Когато започваме да обсъждаме условията на договора между Испания и Англия, той ме моли да го напиша вместо него: не обича да прави това сам, обича да диктува и да заръчва на някой писар да го напише на чисто. Така и не пожелава да си направи труда да усвои шифъра. Това означава, че всяко писмо между него и императора, всяко писмо между него и баща ми, или се пише от мен, или се превежда от мен. Аз съм в самия център на зараждащите се планове за война, независимо дали искам да бъда, или не. Няма как да избегна ролята на човека, който взема решенията в самото сърце на този съюз, а Хенри се държи настрана.

Разбира се, не изпълнявам неохотно дълга си. Никое истинско дете на майка ми не би си спестило усилията, особено ако те водят до война с враговете на Испания. Всички бяхме възпитани да знаем, че владетелството е призвание, а не удоволствие. Да бъдеш крал означава да управляваш; а управляването винаги е тежък труд. Никое истинско дете на баща ми не би могло да устои на възможността да бъде в самото сърце на планирането и строежите, и на приготовленията за война. Никой в английския двор не е способен по-добре от мен да поведе страната ни във война.

Не съм глупачка. Още отначало се досещах, че баща ми има намерение да използва нашите английски войски срещу французите, и

се обзалагам, че докато ние се сражаваме с тях в избрано от него време и място, той ще нахлуе в кралство Навара. Сигурно дузина пъти съм го чувала да казва на майка ми, че ако може да завладее Навара, ще завърши северната граница на Арагон, а освен това, Навара е богата област, където отглеждат грозде и пшеница. Баща ми я искаше от момента, в който се възкачи на престола на Арагон. Знам, че има възможност да влезе в Навара, ще я завоюва, а ако успее да накара англичаните да свършат работата вместо него, ще сметне това за още по-хубаво.

Но аз не водя тази война, за да направя услуга на баща си, макар че го оставям да си мисли така. Той няма да ме използва за свой инструмент, аз ще го използвам за свой. Искам тази война в името на Англия, и в Божието име. Сам папата постанови французите да не прегазват Венеция, сам папата изправя своята свещена армия на полето срещу французите. Никой истински син или дъщеря на църквата не се нуждае от по-велика кауза от тази: да знае, че Светият Отец зове за подкрепа.

А за мен има и друга причина, още по-убедителна от тази. Никога не забравям предупреждението на майка ми, че маврите отново ще тръгнат срещу християнския свят, никога не забравям как ми каза, че трябва да бъда готова в Англия, както тя беше винаги готова в Испания. Ако французите победят войската на папата и завземат Венеция, кой може да се съмнява, че маврите ще видят в това шанса си да отмъкнат на свой ред Венеция от французите? А щом маврите стъпят още веднъж в сърцето на християнския свят, ще трябва отново да се поведе същата война, която водеше майка ми. Те ще ни нападнат от Изток, ще ни врхлетят откъм Венеция, и християнска Европа ще бъде оставена на тяхната милост. Сам баща ми ми каза, че Венеция с огромната си търговия, със своя арсенал, с мощните си корабостроителници, никога не трябва да пада в ръцете на маврите, никога не трябва да им позволим да завоюват град, в който могат да строят бойни кораби за по-малко от седмица, да ги въоръжат за броени дни, и да им намерят екипажи за една сутрин. Ако завладеят венецианските докове и корабостроителници, губим моретата. Знам, че това е мой предопределен дълг, вменен ми от майка ми и от Бог: да изпратя английски войници да служат на

папата и да защитят Венеция от всеки нашественик. Лесно е да убедя Хенри да мисли същото.

Но не забравям Шотландия. Никога не забравям страха на Артур от Шотландия. Кралският съвет има шпиони по границата, а Томас Хауард, старият граф Съри, беше изпратен там, напълно умишлено според мен, от стария крал. Моят свекър, крал Хенри, даде на Томас Хауард обширни земи на север, така че именно той да пази границата. Старият крал не беше глупак. Не оставяше други да му вършат работата и не се доверяваше на способностите им. Присъединяваше ги към своя успех. Ако шотландците нахлуят в Англия, те ще дойдат през земите на Хауард, а Томас Хауард е не по-малко заинтересован от мен това никога да не се случи. Той ме увери, че шотландците няма да тръгнат срещу нас това лято, или най-малкото няма да има по-многочислени от обичайните разбойнически набези. Всички сведения, които успяваме да съберем от английски търговци в Шотландия, от пътници, инструктирани да бъдат нащрек, потвърждават мнението на графа. В безопасност сме поне за това лято. Мога да се възползвам от този момент и да изпратя английската армия на война срещу французите. За Хенри ще бъде безопасно да потегли на поход и да се научи да бъде войник.

* * *

Катерина гледаше танците по време на коледните празненства, ръкопляскаше на съпруга си, когато той въртеше други дами във вихрен танц из стаята, смееше се на актьорите и подписваше сметките на двора за огромните количества вино, ейл, говеждо, и всякакви най-редки и фини стоки. Подари на Хенри за Коледа красиво инкрустирано седло и няколко ризи, които беше ушила и избродирала сама, с красивата испанска бродерия с черна нишка.

— Искам ти да шиеш всичките ми ризи — каза той, като допря финия лен до бузата си. — Не искам никога да нося дреха, докосвана от друга жена. Ризите ми трябва да бъдат шити само от твоите ръце.

Катерина се усмихна и го подръпна за рамото, за да се изравни с неговия ръст. Той се наведе като пораснало момче и тя го целуна по челото.

— Винаги — обеща му. — Винаги ще шия ризите ти.

— Ето и моя подарък за теб — каза той. Побутна към нея голяма кожена кутия. Катерина я отвори. В кутията имаше голям комплект от великолепни накити: диадема, колие, две гривни, и пръстени в тон с тях.

— О, Хенри!

— Харесват ли ти?

— Божествени са — каза тя.

— Ще ги носиш ли тази вечер?

— Ще ги нося довечера, и на празненството в Дванайсетата нощ — обеща тя.

Младата кралица сияеше от щастие на тази първа Коледа от своето царуване. Бухналите поли на роклята ѝ не можеха да скрият заоблението ѝ корем; където и да отидеше тя, младият крал заръчваше да донесат стол за нея, тя не биваше да стои права дори за миг, в никакъв случай не биваше да се изморява. Той съчиняваше за нея специални песни, които музикантите изпълняваха, в нейна чест се измисляха специални танци и специални живи картини. Дворът, възхитен от плодовитостта на младата кралица, от здравето и силата на младия крал, от самия себе си, се веселеше до късно през нощта, а Катерина седеше на трона си, с леко раздалечени крака, за да е удобно за заоблението ѝ корем, и се усмихваше радостно.

ДВОРЕЦЪТ УЕСТМИНСТЪР ЯНУАРИ 1510 Г.

Събуждам се през нощта от болка и странно усещане. Сънувах, че в Темза се надига прилив и че нагоре по реката се задава флотилия от кораби с черни платна. Мисля си, че сигурно са маврите, които идват за мен, а после си помислям, че трябва да е испанска флотилия — армада; но странното, смущаващото е, че това е мой враг, и враг на Англия. В тревогата си се мятam и обръщам в леглото, събуждам се, обзета от ужас, и откривам, че истината е по-лоша от всеки сън — завивките ми са мокри от кръв, а в корема си усещам истинска болка.

Извиквам ужасено и писъкът ми събужда Мария де Салинас, която спи с мен.

— Какво има? — пита тя, после вижда лицето ми, извиква рязко на прислужницата в долния край на леглото, и я праща да изтича за дамите ми и за акушерките, но някъде в дълбините на съзнанието си аз вече знам, че те не могат да направят нищо. С усилие се настанявам в стола си с окървавената си нощница и чувствам как болката се извиwa и обръща в утробата ми.

Докато пристигнат, измъкнали се с усилие от леглата си, до една замаяни от съня, аз вече съм на колене на пода като болно куче, молейки се болката да отmine и да ме остави цяла. Знам, че няма смисъл да се моля за безопасността на детето си. Знам, че детето ми е изгубено. Чувствам раздиращата болка в утробата си, докато то бавно се откъсва от мен.

След дълъг, мъчителен ден, в който Хенри идва отново и отново до вратата, а аз го отпращам, провиквайки се с бодър, успокояващ глас, хапейки дланта си, за да не извикам от болка, бебето се ражда, мъртво. Акушерката ми я показва — малко момиченце, бяло, безжизнено отпуснато малко създание: клетото бебе, моето клето бебе. Единствената ми утеха е, че не е момчето, което бях обещала на Артур да му родя. Момиче е, мъртво момиче — а после скръбно

сбърчвам лице, когато си спомням, че той искаше първо момиче, и че то трябваше да се казва Мери.

Не мога да говоря от мъка, не мога да погледна Хенри в лицето и да му го съобща лично. Не мога да понеса мисълта, че някой трябва да съобщи на придворните, не мога да се заставя да пиша на баща си и да му кажа, не провалих Англия, провалих Хенри, провалих Испания, и най-лошото от всичко — а това никога не бих могла да кажа на никого — провалих Артур.

Оставам в стаята си, затварям вратата пред всички тревожни и нетърпеливи лица, пред акушерките, които искат от мен да пия отвари от ягодови листа, пред дамите, които искат да ми разкажат за своите мъртвородени деца и за мъртвородените деца на майките си, да споделят щастливите завършеци на своите истории, отпращам ги и се изолирам от тях, коленича в долния край на леглото си и притискам сгорещеното си лице към завивките. Шепна през ридания, приглушено, така че да не може да ме чуе никой освен него. „Съжалявам, толкова съжалявам, любов моя. Толкова съжалявам, че не ти родих син. Не зная защо, не зная защо нашият милостив Бог би ми изпратил тази огромна скръб. Толкова съжалявам, любов моя. Ако някога имам друг шанс, ще положя всички усилия, ще направя най-доброто, което мога, за да родя нашия син, да го опазя до раждането и след това. Ще го сторя, кълна се, че ще го сторя. Опитах този път, Бог ми е свидетел, бих дала всичко, за да родя сина ти и да го нарека Артур на теб, моя любов.“ Овладеявам се, когато усещам как думите се изсипват твърде бързо, когато чувствам, че губя контрол и усещам как риданията започват да ме задавят.

„Чакай ме“, изричам тихо. „Чакай ме все така. Чакай ме край тихите води в градината, където падат белите и розови листенца на розите. Чакай ме и когато родя сина ти Артур и твоята дъщеря Мери, и изпълня дълга си тук, ще дойда при теб. Чакай ме в градината, и аз никога няма да ти изменя. Ще дойда при теб, любими. Любими мой.“

* * *

Лекарят на краля отиде при него направо от покоите на кралицата.

— Ваша светлост, имам добри новини за вас.

Хенри обърна към него лице с изражение, което бе кисело като на дете, на което са отнели радостта.

— Така ли?

— Да, наистина.

— Кралицата е по-добре? Болките ѝ са намалели? Тя ще се оправи?

— Не просто добре, нещо повече — каза лекарят. — Въпреки че е изгубила едно дете, е запазила друго. Носела е близнаци, ваша светлост. Изгубила е едно дете, но коремът ѝ все още е голям и тя още носи дете.

За миг младият мъж не можеше да проумее думите.

— Тя все още носи дете?

Лекарят се усмихна.

— Да, ваша светлост.

Беше като отлагане на присъда. Хенри почувства как сърцето му се преобръща от надежда.

— Как е възможно?

Лекарят беше убеден.

— Мога да определя по различни начини. Коремът ѝ още е твърд, кръвенето спря. Сигурен съм, че тя още носи дете.

Хенри се прекръсти.

— Господ е с нас — каза той убедено. — Това е знак на Неговото благоволение — той замълча. — Може ли да я видя?

— Да, тя е също толкова щастлива от тази новина, колкото и вие.

Хенри изкачи тичешком стълбите до покоите на Катерина. В залата ѝ за аудиенции нямаше почти никого, освен най-неосведомените зяпачи: дворът и половината град знаеха, че тя е на легло и не иска да я виждат. Хенри се промуши през тълпата, която приглушено зашепна благословии за него и за кралицата, мина бързо през личните ѝ покои, където жените ѝ шиеха, и потропа на вратата на спалнята ѝ.

Мария де Салинас отвори вратата и отстъпи назад, за да направи път на краля. Кралицата беше станала от леглото, и седеше на пейката в прозоречната ниша, вдигнала молитвеника си към светлината.

— Любов моя! — възкликна той. — Доктор Филдинг дойде при мен с най-прекрасните новини.

Лицето ѝ сияеше.

— Казах му да ви съобщи насаме.

— Така и направи. Никой друг не знае. Любов моя, толкова се радвам!

Очите ѝ бяха мокри от сълзи.

— Това е като спасение — каза тя. — Имам чувството, че са свалили кръст от раменете ми.

— Ще отида в Уолсингам в мига щом бебето ни се роди, и ще въздам благодарност на Светата Дева за благоволението ѝ — обеща той. — Ще даря на параклиса цяло състояние, ако е момче.

— Дано Бог даде да бъде така — прошепна тя.

— Защо да не го стори? — запита настойчиво Хенри. — Когато това е нашето желание, и е правилно за Англия, и молим за него като праведни чада на църквата?

— Амин — изрече тя бързо. — Ако такава е волята Божия.

Той махна бързо с ръка.

— Разбира се, че такава трябва да е волята Му — каза. — Сега трябва да внимаваш и да си почиваш.

Катерина му се усмихна:

— Както виждаш.

— Е, трябва. И ще имаш всичко, което поискаш.

— Ще кажа на готвачите, ако искам нещо.

— А акушерките ще те посещават сутрин и вечер, за да се уверят, че си добре.

— Да — съгласи се тя. — И ако е рекъл Господ, ще имаме син.

* * *

Мария де Салинас, моята вярна приятелка, която бе дошла с мен от Испания и беше останала с мен през хубавите ни месеци и тежките ни години, беше тази, която откри мавъра. Той придружаваше един заможен търговец, пътуващ от Генуа за Париж, бяха посетили Лондон, за да оцелят известно количество злато, и

Мария чула за него от една жена, която дарила сто паунда на света Богородица от Уолсингам, надявайки се да роди син.

— Говорят, че той можел да помогне на безплодни жени да родят — прошепва ми тя, като се озърта, за да се увери, че никоя от другите ми дами не се е приближила достатъчно, за да подслушва.

Прекръствам се, сякаш за да избегна изкушението.

— Тогава сигурно използва черни изкуства.

— Принцесо, смятат го за великолепен лекар. Обучен от учители, които са били в университета в Толедо.

— Няма да се срещна с него.

— Защото мислите, че си служи с черни изкуства?

— Защото той е мой враг и враг на майка ми. Тя знаеше, че познанието на маврите е незаконно придобито, почерпено от дявола, не от разкритата Божия истина. Тя прогони маврите от Испания, а с тях — и магическите им изкуства.

— Ваша светлост, той може да е единственият лекар в Англия, който знае нещо за жените.

— Няма да го приема.

* * *

Мария прие отказа ми и изчака да отминат няколко седмици, а после една нощ се събудих с болка дълбоко в корема и бавно почувствах идването на кръвта. Тя беше нащрек, готова да повика прислужничките с кърпите и с една кана, за да се измия, а когато се върнах отново в леглото и осъзнахме, че това бе просто възобновеният ми месечен цикъл, тя пристъпи тихо и застана до горната табла на леглото. Лейди Маргарет Поул стоеше безмълвно на прага.

— Ваша светлост, моля ви, срещнете се с този лекар.

— Той е мавър.

— Да, но мисля, че е единственият човек в тази страна, който ще разбере какво става. Как може да имате месечни цикли, ако очаквате дете? Може би губите второто бебе. Трябва да ви прегледа лекар, на когото можем да се доверим.

— Мария, той е мой враг. Враг е на майка ми. Тя цял живот е гонила неговия народ от Испания.

— С тях загубихме и мъдростта им — казва тихо Мария. — Вие не сте живели в Испания от близо едно десетилетие, ваша светлост, не знаете какво е там сега. Моят брат ми пише, че хората боледуват и няма болници, които могат да ги излекуват. Монахините и монасите правят всичко по силите си; но нямат познания. Ако счупите ръка или крак, се налага ковачът да ги намести. Бръснарите изпълняват ролята на хирурзи, зъбари работят на пазара и чупят челюстите на хората. Акушерките отиват да израждат деца, след като са погребали покойник, цял покрит с язви, и погубват повече бебета, отколкото довеждат живи на бял свят. Уменията на мавърските лекари, с техните познания за тялото, билките за облекчаване на болката, инструментите им за хирургични операции, и настояванията им хората да се къпят — всичко това е изгубено.

— Ако това е било греховно познание, по-добре е да бъде изгубено — казвам упорито.

— Защо Бог би застанал на страната на невежеството, мръсотията и болестите? — пита тя ожесточено. — Простете ми, ваша светлост, но в това няма смисъл. Освен това забравяте какво искаше майка ви. Тя казваше винаги, че университетите трябва да бъдат възстановени, за да преподават християнски познания. Но междувременно беше избила или прогонила всички учители, които знаеха нещо.

— Кралицата няма да пожелае да бъде съветвана от един еретик — каза лейди Маргарет твърдо. — Никоя английска дама не би се допитала до мавър.

Мария се обръща към мен:

— Моля ви, ваша светлост.

Толкова ме боли, че не мога да понеса един спор.

— И двете можете да ме оставите сега — казвам. — Просто ме оставете да поспя.

Лейди Маргарет излиза през вратата, но Мария спира за миг да затвори капациите, така че да остана на сянка.

— О, нека дойде тогава — казвам. — Но не и докато съм в това състояние. Може да дойде следващата седмица.

Тя го превежда по тайното стълбище, което минава от избите през един коридор за слугите до личните покои на кралицата в двореца Ричмънд. Уморено се обличам за вечеря, и го пускам да влезе в покоите ми, докато връзките на корсажа ми още не са завързани, по долна риза, с наметната отгоре пелерина. Правя гримаса при мисълта какво би казала майка ми за това, че в личните ми покои влиза мъж. Но знам, в сърцето си, че трябва да се срещна с лекар, който може да ми каже как да родя син за Англия. И, ако трябва да бъда честна, знам, че нещо не е наред с бебето, което твърдят, че нося.

Разпознавам, че е неверник в мига, щом го виждам. Той е черен като абанос, очите му — тъмни като черен кехлибар, устата му — широка и чувствена, лицето — едновременно весело и състрадателно. Горната част на ръцете му е черна, те са тъмни като лицето му, с дълги пръсти, с розови нокти, с кафяви длани, гънките им са наситени с неговия цвят. Ако бях хиромант, бих могла да проследя линията на живота върху африканската му длан като прашни кафяви следи, оставени от каруца в поле от червена глина. Веднага познавам, че е мавър или нубиец; и ме обзема желание да го отпратя от покоите си. Но същевременно съзнавам, че той може да е единственият лекар в тази страна, който притежава нужните ми познания.

Сънародниците на този човек — неверници, грешници, изправили черните си лица срещу Бог — имат медицина, каквато ние нямаме. По някаква причина Бог и неговите ангели не са ни разкрили познанието, което тези хора са търсили и открили. Тези хора са прочели на гръцки всичко, което гръцките лекари са мислили. После сами са правили изследвания, със забранени инструменти, изучавайки човешкото тяло, сякаш е тяло на животно, без страх или уважение. Те създават налудничави теории, изпълнени със забранени мисли, а след това ги изпробват, без религиозни предразсъдъци. Подготвени са да мислят всичко, да вземат предвид всичко; нищо не е забранено. Тези хора са опитни в области, в които ние сме невежи, в които аз съм невежа. Може и да гледам на него с презрение като на човек,

произхождащ от раса на диваци, може и да гледам на него пренебрежително като на неверник, обречен да отиде в пъкъла; но ми е необходимо да разбера какво знае.

Ако склони да ми каже.

— Аз съм Каталина, инфанта на Испания, кралица Катерина Английска — казвам направо, за да знае, че си има работа с кралица и дъщеря на кралица, която е победила неговия народ.

Той накланя глава, гордо като някой барон.

— Аз съм Юсуф, син на Исмаил.

— Роб ли сте?

— Роден съм като син на робиня, но съм свободен човек.

— Майка ми не допускаше робството — казвам му. — Казваше, че то не се допуска от нашата религия, нашата християнска религия.

— Въпреки това тя изпрати народа ми в робство — отбелязва той. — Навярно е смятала, че високите принципи и добрите намерения свършват на вашата граница.

— След като вашият народ отказва да приеме Божието спасение, няма значение какво ще се случи с тленните ви тела.

Лицето му светва развеселено и той се разсмява, с тих, заразителен смях.

— Мисля, че има значение за нас — казва той. — Моят народ допуска робството, но не го оправдаваме по този начин. И най-важното е, че при нас робството не може да се наследи. Когато се раждаш, независимо от положението на майка си, се раждаш свободен. Такъв е законът, и мисля, че е много добър.

— Е, няма значение какво мислите вие — казвам грубо. — Тъй като грешите.

Той отново се засмива на глас, истински развеселен, сякаш съм казала нещо много забавно.

— Колко ли трябва да е хубаво винаги да знаеш, че си прав — казва. — Може би винаги ще бъдете сигурна в правотата си. Но, Каталина Испанска и Катерина Английска, бих ви напомнил, че понякога е по-добре да знаете въпросите, отколкото отговорите.

При тези думи се поколебавам.

— Но аз имам нужда от вас само за отговорите — казвам. — Имате ли познания по медицина? Знаете ли дали една жена е в състояние да зачене син? Дали носи дете?

— Понякога това може да се узнае — казва той. — Понякога е в ръцете на Аллах, хвала на светото Му име, а в някои случаи все още не разбираме достатъчно, за да бъдем сигурни.

Прекръствам се, когато чувам името на Аллах, бързо като старица, която се предпазва от уроки. Той се усмихва на жеста ми, който не го смущава ни най-малко.

— Какво искате да знаете? — пита той с глас, изпълнен с благосклонност. — Какво е това, което толкова силно искате да узнаете, та се налага да викате за съвет един неверник? Бедната кралица, трябва да сте много самотна, щом се нуждаете от помощта на врага си.

Съчувствието в гласа му кара очите ми мигновено да се напълнят със сълзи и аз бързо прокарвам ръка по лицето си.

— Загубих едно бебе — казвам кратко. — Дъщеря. Моят лекар казва, че са били близнаци, и че в утробата ми все още има друго дете, че ще има друго раждане.

— Тогава защо ме викате?

— Искам да знам със сигурност — казвам. — Ако има друго дете, ще трябва да се оттегля в очакване на раждането, цял свят ще ме наблюдава. Искам да узная дали бебето е живо в мен сега, дали е момче, дали ще се роди живо.

— Защо бихте се усъмнили в мнението на собствения си лекар?

Извързвам се от въпросителния му, искрен поглед.

— Не знам — казвам уклончиво.

— Инфанта, мисля, че всъщност знаете.

— Откъде мога да знам?

— Благодарение на женската си интуиция.

— Не я притежавам.

Той се усмихва на упоритостта ми:

— Добре тогава, жено, лишена от интуиция, какво мислите с будния си ум, след като сте решили да отричате онова, което тялото ви казва?

— Откъде мога да знам какво би трябвало да мисля? — питам.

— Майка ми е мъртва. Най-близкият ми приятел в Англия... — млъквам рязко, преди да мога да изрека името на Артур. — Нямам на кого да се доверя. Една акушерка казва едно, втора твърди друго.

Лекарят е сигурен... но на него му се налага да бъде сигурен. Кралят го възнаграждава само за добри новини. Как мога да зная истината?

— Смятам, че знаете, въпреки волята си — настоява той внимателно. — Тялото ви ще ви подскаже. Предполагам, че месечните ви цикли не са се подновили?

— Не, кървих — признавам неохотно. — Миналата седмица.

— Болезнено ли?

— Да.

— Гърдите ви чувствителни ли са?

— Бяха.

— По-налето ли са от обикновено?

— Не.

— Усещате ли детето? Движи ли се в утробата ви?

— Не чувствам нищо, откакто изгубих момичето.

— Сега изпитвате ли болка?

— Вече не. Чувствам...

— Да?

— Нищо. Не чувствам нищо.

Той не казва нищо; седи мълчаливо, диша толкова тихо, че все едно седя с кротко заспала черна котка. Поглежда Мария.

— Може ли да я докосна?

— Не — казва тя. — Тя е кралицата. Никой не може да я докосва.

Той свива рамене:

— Тя е жена като всяка друга. Иска дете като всяка жена. Защо не бива да докосвам корема ѝ, както бих докоснал всяка жена?

— Тя е кралицата — повтаря Мария. — Не може да бъде докосвана. Нейното тяло е миропомазано.

Мавърът се усмихва, сякаш в тази свята истина има нещо забавно.

— Е, надявам се, че някой я е докосвал, иначе изобщо не може да има налице дете — отбелязва.

— Съпругът ѝ. Миропомазан крал — казва Мария кратко. — И внимавайте какво говорите. Тези неща са свещени.

— Ако не мога да я прегледам, тогава ще трябва да кажа само онова, което мисля, като я гледам. Щом не може да се подложи на преглед, тогава ще трябва да се задоволи с догадки. — Той се обръща

към мен. — Ако бяхте обикновена жена, а не кралица, сега щях да взема ръцете ви в своите.

— Защо?

— Защото трябва да ви съобща печална вест.

Бавно протягам ръце с пръсти, окичени със скъпоценни пръстени. Той ги поема нежно, тъмните му ръце са нежни като детско докосване. Тъмните му очи се вглеждат в моите без страх, лицето му е угрижено и развълнувано.

— Щом кървите, най-вероятно е утробата ви да е празна — казва той. — В нея няма дете. Ако гърдите ви не са налети, значи не се пълнят с мляко, тялото ви не се подготвя да храни дете. Ако в шестия месец не усещате в утробата ви да се движи дете, то или детето е мъртво, или там няма дете. Ако не чувствате нищо, то причината вероятно е, че няма какво да почувствате.

— Коремът ми все още е подут — отмятам назад пелерината си и му показвам извивката на корема си под долната дреха. — Твърд е, не съм дебела, изглеждам така, както преди да изгубя първото бебе.

— Възможно е да е инфекция — казва той замислено. — Или — да се помолим на Аллах да не е така — може да е израстък, вредно образуване. Или може да е помятане, от което още да не сте изхвърлили плода.

Отдръпвам ръцете си.

— Урочасвате ме!

— Никога — казва той. — За мен, в този момент, вие не сте Каталина, инфанта на Испания, а просто жена, която е помолила за помощта ми. Съжалявам за вас.

— Голяма помощ, няма що! — прекъсва го Мария де Салинас троснато. — От голяма помощ ни бяхте!

— Както и да е, не вярвам в това — казвам аз. — Вашето мнение е едно, доктор Филдинг смята друго. Защо би трябвало да вярвам на вас, вместо на един добър християнин?

Той ме гледа дълго, с нежно изражение.

— Искате ми се да можех да ви дам по-добро мнение — казва. — Но предполагам, че има мнозина, които ще ви кажат удобни лъжи. Аз вярвам в казането на истината. Ще се моля за вас.

— Не искам вашите невернически молитви — казвам грубо. — Можете да си вървите, и да вземете със себе си лошото си мнение и своите ереси.

— Вървете с Бог, инфанта — казва той с достойнство, сякаш не съм го оскърбила. Покланя се. — А след като не желаете молитвите ми към моя Бог (хвала на свящото Му име), вместо това ще се надявам, когато изпаднете в беда, вашият лекар да се окаже прав, и собственият ви Бог да е с вас.

Оставям го да си тръгне по тайното стълбище, безмълвен като черна котка, и не казвам нищо. Чувам как сандалите му шляпат надолу по каменните стъпала, точно като приглушените стъпки на слугите в родния ми дом. Долавям шумоленето на дългата му роба, толкова различно от скованото шумолене на английското сукно. Чувствам как от въздуха постепенно се изпарява мирисът му, топлото, ароматно ухание на родината ми.

А когато той си отива, когато вече го няма, когато вратата на долния етаж е затворена и чувам Мария де Салинас да завърта ключа в ключалката, откривам, че искам да заплача — не защото ми съобщи такива лоши новини, а защото един от малкото хора на този свят, които някога са ми казвали истината, си е отишъл.

ПРОЛЕТТА НА 1510 Г.

Катерина не каза на младия си съпруг за посещението на мавърския лекар, нито за лошото заключение, което така открито бе споделил с нея. Не спомена за посещението му пред никого, дори пред лейди Маргарет Поул. Уповаваше се на чувството си за предопределение, на гордостта си и на вярата си, че все още се ползва със специалното Божие благоволение, и продължи да поддържа идеята, че е бременна, без дори да си позволи да се съмнява.

Имаше всички основания. Английският лекар, доктор Филдинг, бе все така уверен, акушерките не му противоречаха, придворните се държаха така, сякаш на Катерина ѝ предстоеше да роди през март или април, и тя преминаваше през пролетта, през раззелениящите се градини, под разцъфващите дървета, със спокойна усмивка и с ръка, леко обгърнала закръгления ѝ корем.

Хенри беше развълнуван от предстоящото раждане на детето си; планираше в Гринич да се проведе голям турнир, веднага щом се роди бебето. Загубата на момичето не го беше научила на предпазливост, той се хвалеше из целия двор, че скоро ще се роди здраво бебе. Внимаваше само да не предрича раждането на момче. Казваше на всички, че за него няма значение дали това първо дете ще е принц или принцеса — той щеше да обича това бебе, задето е първородното, затова, че бе дошло при него и кралицата в този пръв прилив на тяхното щастие.

Катерина потисна съмненията си, и нито веднъж не каза на Мария де Салинас, че не беше почувствала бебето си да рита, че се чувстваше малко по-студена, малко по-отдалечена от всичко, с всеки изминал ден. Прекарваше все по-дълго и по-дълго време на колене в параклиса си, но Бог не ѝ говореше, а сякаш дори и гласът на майка ѝ беше замлъкнал. Откри, че тъгуваше за Артур — не с пламенния копнеж на млада вдовица, а защото той беше най-скъпият ѝ приятел в Англия, и единственият, на когото можеше сега да довери съмненията си.

През февруари тя присъства на голямото празненство за последния ден преди началото на постите, сияеше пред целия двор и се смееше. Те видяха широката извивка на корема ѝ, видяха увереността ѝ, докато отбелязваха началото на Великите пости. Преместиха се в Гринич, сигурни, че бебето ще се роди точно след Великден.

* * *

Отиваме в Гринич за раждането на моето дете, покоите са подготвени за мен, както е изложено в Кралската книга на Нейна светлост бабата на краля — украсени с гоблени с приятни и насърчителни сцени, застлани с килими и посипани със свежи билки. Поколебавам се на вратата, зад мен приятелите ми вдигат чашите си с вино с подправки. Това е мястото, където ще извърши най-важното си дело за Англия, това е моят съдбовен миг. Това е делото, за което съм родена и отгледана. Поемам си дълбоко дъх и влизам вътре. Вратата се затваря зад мен. Няма да виждам приятелите си, Бъкингамския херцог, скъпия си рицар Едуард Хауард, изповедника си, испанския посланик, докато не се роди бебето ми.

Жените от свитата ми ме придружават. Лейди Елизабет Болейн поставя благоуханна топка с ароматни вещества на масичката до леглото ми, лейди Елизабет и лейди Ан, сестри на Бъкингамския херцог, опъват един гоблен, като всяка държи по един ъгъл, и се смеят, когато той се изкривява на едната или на другата страна. Мария де Салинас се усмихва, застанала до голямото легло, около което току-що са окачени тъмни завеси. Лейди Маргарет Поул подготвя люлката за бебето в долния край на леглото. Вдига поглед и ми се усмихва, когато влизам, и аз си спомням, че тя е майка, сигурно знае какво трябва да се прави.

— Искам вие да отговаряте за кралската детска стая — заявявам ѝ внезапно: привързаността ми към нея и чувството ми, че се нуждая от съветите и утехата на по-възрастна жена, ме надвиват.

Сред жените от свитата ми се разнася лек развеселен смях. Те знаят, че обикновено много държи на формалностите: подобно

назначение би трябвало да дойде чрез управителя на домакинството ми след допитване до десетки хора.

Лейди Маргарет ми се усмихва:

— Знаех, че ще искате — казва тя, като ми отговаря също така непринудено, както съм говорила аз. — Разчитах на това.

— Без кралска покана? — подмята лейди Елизабет Болейн. — Срамота, лейди Маргарет! Така да се самоизтъквате!

Това кара всички ни да се разсеем при представата за лейди Маргарет, тази най-достойна сред жените, като личност, бореца се за кралското предпочитание.

— Знам, че ще се грижите за него като за роден син — прошепвам ѝ.

Тя взема ръката ми и ми помага да си легна. Тежка и тромава съм, усещам в утробата си онази постоянна болка, която се опитвам да скрия.

— Ако е рекъл Господ — казва тя тихо.

Хенри влиза да се сбогува с мен. Лицето му е поруменяло от възмущение и устата му трепери, той прилича повече на момче, отколкото на крал. Улавям ръцете му и го целувам нежно по устата.

— Любов моя — казвам. — Моли се за мен. Сигурна съм, че всичко ще се нареди добре за нас.

— Ще отида до параклиса на Светата Дева от Уолсингам да въздам благодарност — казва ми той отново. — Писах до тамошния женски манастир и им обещах богата отплата, ако се застъпят за теб пред Нашата Повелителка. Те се молят за теб сега, любов моя. Уверяват ме, че се молят непрекъснато.

— Бог е добър — казвам аз. За миг си спомням за лекаря-мавър, който ми каза, че не чакам дете, и отблъсквам от ума си езическата му глупост. — Това е съдбата ми, и желанието на майка ми, и Божията воля — казвам.

— Толкова ми се иска майка ти да можеше да е тук — казва неловко Хенри. Не го оставям да види как трепвам.

— Разбира се — казвам тихо. — И съм сигурна, че тя ме гледа от Ал-Ян... — прекъсвам думите, преди да съм успяла да ги изрека. — От рая — казвам гладко. — От небето.

— Мога ли да ти донеса нещо? — пита той. — Преди да си тръгна, мога ли да ти донеса нещо?

Не се разсмивам при мисълта Хенри — който никога не знае къде се намира нещо — да изпълнява мои поръчки сега, когато е вече късно.

— Имам всичко, което ми е нужно — уверявам го. — А дамите ми ще се грижат за мен.

Той се изправя, много царствено, и ги оглежда.

— Служете на господарката си добре — нарежда твърдо. На лейди Маргарет казва: — Моля ви, повикайте ме веднага, ако има новини, по всяко време, независимо дали е ден или нощ — после ме целува много нежно за „довиждане“, а когато излиза, затварят вратата след него и аз оставам сама с дамите си, в предписаното усамотение преди раждането.

Радвам се, че съм в усамотение. Сенчестата, изпълнена с покой спалня ще бъде моето убежище, мога да си почина за малко в познатата компания на жени. Мога да престана да играя ролята на плодовита и уверена кралица, и да бъда себе си. Оставам настрана всички съмнения. Няма да мисля и няма да се тревожа. Ще чакам търпеливо, докато бебето ми се роди, а после ще го въведа в света без страх, без писъци. Твърдо съм решена да вярвам, че това дете, преживяло загубата на своя близник, ще бъде силно бебе. А аз, която преживях загубата на първото си дете, ще бъда смела майка. Може би може да се окаже вярно, че ние — това бебе и аз — сме превъзможнали заедно скръбта и загубата.

Чакам. Чакам през целия март, и моля да махнат гоблена, който закрива прозореца, за да мога да усетя уханието на пролетта във въздуха и да чуя чайките, които крякат над приливите по реката.

Сякаш нищо не се случва: нито за бебето ми, нито за мен. Акушерките ме питат дали чувствам болка, а аз не изпитвам такава. Нищо повече от тъпата болка, която изпитвам отдавна. Питат дали бебето се е раздвижило, дали го усещам да ме рита, но, честно казано, не разбирам какво имат предвид. Те се споглеждат и казват твърде високо, твърде енергично, че това е много добър знак, това, че бебето е спокойно, означава, че е силно; той сигурно си почива.

Решително отблъсквам от себе си безпокойството, което чувствам още от началото на тази втора бременност. Няма да мисля за предупреждението на мавърския лекар, нито за съчувственото му изражение. Твърдо съм решена да не търся страха,

да не тичам към провала. Но идва април и чувам потропването на дъжд по прозореца, после и топлината на слънцето, а все още не се случва нищо.

Роклите ми, които така се изопваха и ме стягаха през корема през зимата, ми се струват по-хлабави през април, а после стават още по-свободни. Нарездам на всичките си жени, освен Мария, да излязат, развързвам роклята си, показвам ѝ корема си и питам дали съм започнала да отслабвам около талията.

— Не знам — казва тя; но от ужасеното ѝ лице се досещам, че коремът ми е по-малък, че е очевидно, че там няма бебе, готово да се роди.

След още седмица е очевидно за всички, че коремът ми се смалява, че отново отслабвам. Акушерките се опитват да ми кажат, че понякога коремът на жената се смалява точно преди бебето да се роди, когато бебето слиза надолу, за да се роди, споделят всякакви подобни тайни познания. Гледам ги студено и ми се иска да можех да повикам истински лекар, който да ми каже истината.

— Коремът ми е по-малък, а месечният ми цикъл дойде точно днес — казвам им направо. — Кървя. Както знаете, кървях всеки месец, откакто изгубих момичето. Как е възможно да чакам дете?

Те махат нервно с ръце и не могат да кажат нищо. Не знаят. Казват ми, че това са въпроси, с които трябва да се обърна към уважавания лекар на съпруга си. Преди всичко именно той, а не те, каза, че още нося дете. Те никога не са казвали, че очаквам дете, просто са били повикани да помагат при раждане. Не те са онези, които са казали, че нося бебе.

— Но какво си помислихте, когато той каза, че има близък? — настоявам. — Не се ли съгласихте с него, когато той каза, че съм изгубила дете и въпреки това съм запазила едно?

Те клатят глави. Не са знаели.

— Трябва да сте си помислили нещо — казвам нетърпеливо. — Видяхте ме да губя бебето си. Видяхте как коремът ми си остава голям. Каква би могла да бъде причината за това, ако не друго дете?

— Божия воля — казва една от тях безпомощно.

— Амин — казвам, но ми струва голямо усилие да го изрека.

— Искам да се срещна пак с онзи лекар — каза тихо Катерина на Мария де Салинас.

— Ваша светлост, възможно е той да не е в Лондон. Пътува със свитата на някакъв френски граф. Може да е заминал.

— Разбери дали е още в Лондон, или кога го очакват да се върне — каза кралицата. — Не казвай на никого, че именно аз съм питала за него.

Мария де Салинас погледна съчувствено господарката си.

— Искате да ви посъветва как да родите син? — попита тя с нисък глас.

— В Англия няма университет, в който да се изучава медицина — каза Катерина горчиво. — Няма такъв, в който се преподават езици. Няма университет, в който да се преподава астрономия, или математика, геометрия, география, космография или дори науката за животните или растенията. Университетите на Англия са горе-долу от толкова голяма полза, колкото един манастир с монаси, които оцветяват полетата на свещени текстове.

Безцеремонността на Катерина накара Мария де Салинас да ахне стреснато.

— Църквата казва...

— Църквата не се нуждае от добри лекари. На църквата не ѝ е нужно да знае как се зачеват синове — каза троснато Катерина. — Църквата може да си продължава с откровенията на светците. Не ѝ е нужно нищо повече от Светото писание. Служителите на църквата са мъже, които не се измъчват от болестите и трудностите на жените. Но онези от нас, които водим земния си живот днес, онези от нас, които живеят в света, особено онези от нас, които са жени, всички ние имаме нужда от нещо повече.

— Но вие казахте, че не искате езически познания. Казахте го на самия лекар. Казахте, че майка ви е била права да затвори университетите на неверниците.

— Майка ми имаше половин дузина деца — отвърна Катерина ядосано. — Но ти казвам: ако можеше да намери лекар, който да спаси брат ми, щеше да го приеме, та дори да се беше обучавал в самия

пъкъл. Тя сбърка, като обърна гръб на познанието на маврите. Сгреши. Никога не съм смятала, че е свършена, но имам по-ниско мнение за нея сега. Тя допусна огромна грешка, когато прогони и техните мъдри учени заедно с останалите неверници.

— Самата църква обяви тяхната начетеност за ерес — отбеляза Мария. — Как може човек да има едното без другото?

— Сигурна съм, че не знаеш нищо за това — каза дъщерята на Изабела, притисната натясно. — Не е подобаващо да обсъждаш подобен въпрос, а освен това ти казах какво искам да направиш.

* * *

Мавърът, Юсуф, отсъства от Лондон, но хората в къщата, където е отседнал, казват, че е запазил наетите си стаи, и щял да се върне още същата седмица. Ще трябва да бъде търпелива. Ще продължи усамотението в очакване на раждането, и ще се опитам да бъде търпелива.

Слугата, изпратен от Мария, ѝ казва, че онези хора познавали мавъра добре. Пристиганията и заминаванията му били нещо като събитие на тяхната улица. Африканците са такава рядкост в Англия, че са истинско зрелище — а той е красив мъж и щедро раздава дребни монети за малки услуги. Казали на слугата на Мария, че мавърът настоявал да има прясна вода за миене в стаята си и се миел всеки ден, по няколко пъти на ден, и че — чудо на чудесата — се къпел три-четири пъти седмично, като използвал сапун и кърпи, и разливал вода по целия под за голямо неудобство на домашните прислужници, излагайки здравето си на огромна опасност.

Не мога да се сдържа и се разсмивам при представата как високият, придирчив мавър се свива в някоя вана, отчаяно копнеец за малко пара, накусване в хладка вода, масаж, обливане със студена вода, а после — дълга, вглъбена почивка, докато пуши наргиле и отпива силен, сладък ментов чай. Това ми напомня за ужаса ми, когато най-напред дойдох в Англия и открих, че тук се къпят съвсем рядко и мият само върховете на пръстите си преди хранене. Мисля си, че се е справил по-добре от мен — донесъл е любовта си към родината със себе си, пресъздавал е дома си навсякъде, където отиде.

Но в твърдата си решимост да бъде кралица Катерина Английска аз се отказах да бъде Каталина Испанска.

* * *

Доведоха мавъра при Катерина под прикритието на мрака, в стаята, където тя прекарваше усамотението си в очакване на раждането. В уречения час тя отпрати жените от стаята, казвайки им, че иска да бъде сама. Седна в стола си до прозореца, където гоблените бяха отметнати назад, за да влиза въздух, и първото нещо, което той видя, когато тя се изправи при влизането му, бе стройната ѝ, осветена от свещта фигура в профил на фона на тъмния прозорец. Тя видя леката му съчувствена гримаса.

— Няма дете.

— Не — каза тя кратко. — Утре ще изляза от усамотението си.

— Боли ли ви нещо?

— Нищо.

— Е, радвам се за това. Кървите ли?

— Миналата седмица беше обичайният ми цикъл.

Той кимна.

— Тогава е възможно да сте имали някакво заболяване, което е отминало — каза. — Може би сте годна да заченете дете. Няма нужда да се отчайвате.

— Не се отчайвам — заяви тя. — Никога не се отчайвам. Затова ви повиках.

— Сигурно искате да заченете дете възможно най-скоро — предположи той.

— Да.

Той се замисли за миг.

— Е, инфанта, тъй като сте имали едно дете, макар и да не сте го износили до определения срок, знаем, че вие и съпругът ви сте способни да имате деца. Това е добре.

— Да — каза тя, изненадана от тази мисъл. Беше толкова разстроена от помятането, че не беше помислила, че плодовитостта ѝ е била доказана. — Но защо говорите за плодовитостта на съпруга ми?

Мавърът се усмихна:

— За да се зачене дете, са нужни и мъж, и жена.

— Тук, в Англия, смятат, че това зависи само от жената.

— Да. Но грешат и в това, както и в толкова много други неща. Във всяко бебе има две части: дъхът на живота от мъжа и дарът на плътта от жената.

— Казват, че ако бебето бъде изгубено, виновна е жената: може би е извършила голям грях.

Мавърът се намръщи.

— Възможно е — призна той. — Но не е много вероятно. Защо иначе раждат убийците? Защо невинни животни биха помятали малките си? Мисля, с времето ще се научим, че има телесни течности и инфекции, които причиняват помятане. Аз не обвинявам жената, за мен в това няма логика.

— Казват, че ако една жена е безплодна, то е, защото бракът не е благословен от Бог.

— Той е ваш Бог — отбеляза разумно мавърът. — Би ли наказал една нещастна жена, за да ѝ даде урок?

Катерина не отговори.

— Ще обвинят мен, ако не родя живо дете — отбеляза тя много тихо.

— Знам — каза той. — Но истината по въпроса е такава: след като сте имала едно дете и сте го изгубили, има всички основания да смятате, че може да имате друго. И не би трябвало да има причина да не заченете отново.

— Трябва да износя докрай следващото дете.

— Ако можех да ви прегледам, бих могъл да разбера повече.

Тя поклати глава.

— Не е възможно.

Погледът, който ѝ хвърли, беше весел.

— О, вие, диваци — каза той тихо.

Тя ахна леко, шокирана и развеселена.

— Самозабравяте се!

— Тогава ме отпратете.

Това я спря.

— Можете да останете — каза тя. — Но, разбира се, не можете да ме прегледате.

— Тогава да обмислим какво би могло да ви помогне да заченете и да износите дете — каза той. — Тялото ви трябва да бъде силно. Яздите ли?

— Да.

— Яздете странично, преди да заченете, а след това пътувайте в носилка. Разхождайте се всеки ден, плувайте, ако можете. Ще заченете дете около две седмици след края на месечния си цикъл. В тези моменти си почивайте, и се постарайте точно тогава да си лягате със съпруга си. Опитвайте се да се храните умерено и пийте колкото може по-малко от проклетия им разреден ейл.

Катерина се усмихна пред отражението на собствените си предразсъдъци.

— Познавате ли Испания?

— Роден съм там. Родителите ми избягаха от Малага, когато майка ви въведе Инквизицията и те разбраха, че ще бъдат изтезавани до смърт.

— Съжалявам — каза тя неловко.

— Ще се върнем, писано е — каза той с безгрижна увереност.

— Би трябвало да ви предупредя, че няма да го сторите.

— Зная, че ще се върнем. Сам видях пророчеството.

Изведнъж те отново замлъкнаха.

— Да ви кажа ли какви са моите съвети? Или просто да ви оставя сега? — попита той, сякаш му бе все едно кое от двете ще бъде.

— Кажете ми — каза тя. — А после ще ви платя и можете да си вървите. Родени сме да бъдем врагове. Не биваше да ви викам.

— И двамата сме испанци, и двамата обичаме страната си. И двамата служим на своя Бог. Може би сме родени да бъдем приятели.

Трябваше да се възпре да не му подаде ръка.

— Може би — каза тя рязко, като извърна глава. — Но аз съм възпитана да мразя вашия народ и да мразя вярата ви.

— Аз съм възпитан да не мразя никого — каза той тихо. — Навярно би трябвало да ви науча именно на това преди всичко друго.

— Само ме научете как да родя син — повтори тя.

— Много добре. Пийте преварена вода, яжте толкова плодове и пресни зеленчуци, колкото можете да намерите. Имате ли тук салатени листа?

* * *

За миг отново се озовавам в градината на Лъдлоу, а блесналите му очи са приковани в мен.

— *Acetaria?*

— *Да, салата.*

— *Какво точно представлява?*

* * *

Той видя как лицето на кралицата засиява.

— За какво си мислите?

— За първия ми съпруг. Той ми каза, че мога да повикам градинари, които да отглеждат зеленчуци за салата, но така и не го направих.

— Имам семена — каза мавърът изненадващо. — Мога да ви дам семена и можете да засадите зеленчуците, от които ще имате нужда.

— Имате ли?

— Да.

— Ще ми ги дадете... ще ми ги продадете?

— Да, ще ви ги дам.

За миг тя онемя от щедростта му.

— Много сте любезен — каза после.

Той се усмихна:

— И двамата сме испанци и сме далече от домовете си. Това не е ли по-важно от факта, че аз съм черен, а вие сте бяла? Че аз отдавам почит на своя бог, обръщайки се с лице към Мека, а вие почитате вашия с лице на изток?

— Аз съм възпитана в истинската религия, а вие сте неверник — настоя тя, но с по-малко убеждение, отколкото беше изпитвала някога преди.

— И двамата сме вярващи хора — каза той тихо. — Наши врагове би трябвало да бъдат хората, които нямат вяра, нито в своя Бог, нито в другите, нито в себе си. Хората, на които трябва да се противопоставяме, би трябвало да бъдат онези, които носят жестокост

в света без друга причина, освен собствения си стремеж към власт. Има достатъчно грях и злини, срещу които да се борим, без да вдигаме оръжия срещу хора, които вярват в един опрощаващ Бог и които се опитват да водят праведен живот.

Катерина откри, че не можеше да отговори. От една страна бяха поученията на майка ѝ, от другата — простичката доброта, която се излъчваше от този човек.

— Не знам — каза тя накрая, и сякаш самите думи я накараха да се почувства свободна. — Не знам. Ще трябва да се обърна с този въпрос към Бог. Ще трябва да се помоля за напътствия. Не претендирам, че знам.

— Ето, това е самото начало на мъдростта — каза той тихо. — В това поне съм сигурен. Да знаеш, че не знаеш, означава да питаш смирено, вместо да изричаш надменно. Това е началото на мъдростта. Сега, което е по-важно, ще се прибера у дома и ще ви подготвя списък от храни, които не трябва да ядете, и ще ви изпратя лекарство, което да подсили телесните ви течности. Не позволявайте да ви поставят вендузи, не давайте да ви слагат пиявици, и не допускайте да ви убедят да пиете някакви отрови или отвари. Вие сте млада жена с млад съпруг. Бебето ще дойде.

Думите му прозвучаха като благословия.

— Сигурен ли сте? — попита тя.

— Сигурен съм — отвърна той. — И то много скоро.

ДВОРЕЦЪТ ГРИНИЧ

МАЙ 1510 Г.

Изпращам да повикат Хенри: редно е да го чуе първо от мен. Той идва неохотно. Внушавали са му ужас от женски тайни и женски дела, и не му се нрави да влиза в стая, подготвена за раждане. Освен това има и нещо друго: липса на топлина — забелязвам това в лицето му, което извързва от мен. В начина, по който избягва да срещне очите ми. Но не мога да го упреквам, защото е хладен към мен, когато трябва да му съобща такива тежки новини. Лейди Маргарет ни оставя сами, затваряйки вратата зад гърба си. Знам, че ще се погрижи никой отвън да не подслушва. Всички ще разберат съвсем скоро.

— Съпруге, съжалявам, имам тъжни новини за нас — казвам.

Лицето, което той обръща към мен, е навъсено.

— Разбрах, че не е възможно да са добри, когато лейди Маргарет дойде да ме повика.

Безсмислено е да се гневя. Ще се опитам да овладя и неговите, и своите чувства.

— Не очаквам дете — казвам без заобикалки. — Лекарят трябва да е допуснал грешка. Имало е само едно дете и съм го изгубила. Това усамотение в очакване на раждането беше грешка. Утре се връщам в двора.

— Как може да е сгрешил с подобно нещо?

Леко свивам рамене. Идва ми да кажа: защото е надут глупак и твоя пионка, а ти се заобикаляш с хора, които винаги ти съобщават само добри новини и се страхуват да ти кажат лоши. Вместо това казвам неутрално:

— Трябва да е сгрешил.

— Ще изглеждам като глупак! — избухва той. — Отсъстваше близо три месеца, а накрая не можеш да покажеш нищо на хората.

За момент не казвам нищо. Безсмислено е да си пожелавам да бях омъжена за човек, чиято първа мисъл щеше да е за мен.

— Никой няма да си помисли нищо подобно — казвам твърдо. — Ако изобищо кажат нещо, то ще бъде, че аз съм глупачка, щом не съм могла да разбера дали чакам дете или не. Но поне имахме едно бебе и това означава, че можем да имаме друго.

— Наистина ли? — пита той, незабавно обнадежден. — Но защо я изгубихме? Недоволен ли е Бог от нас? Извършили ли сме някакъв грях? Това знак за Божието недоволство ли е?

Преханвам долната си устна, за да възпра въпроса, който ми зададе мавърът: нима Бог е толкова отмъстителен, че би убил невинно дете, за да накаже родителите за грях, толкова дребен, та дори не знаят, че са го извършили?

— Съвестта ми е чиста — казвам твърдо.

— Моята също — изрича той бързо, твърде бързо.

* * *

Но моята съвест не е чиста. Същата нощ падам на колене пред лика на разпнатия Бог и поне веднъж се моля истински, не мечтая за Артур, нито се допитвам до спомена си за майка си. Затварям очи и се моля.

— Господи, това беше обещание, дадено на умиращ човек — казвам бавно. — Той настоя да го получи от мен. Беше за доброто на Англия. То трябваше да поведе кралството и новия крал по пътя на църквата. Трябваше да предпази Англия от маврите и от греха. Знам, че то ми донесе богатство, а също и трона, но не го направих за своя облага. Ако това е грях, Господи, то дай ми знак сега. Ако не бива да бъда негова съпруга, то кажи ми сега. Защото вярвам, че постъпих правилно, и че постъпвам правилно. И вярвам, че Ти не би ми отнел сина, за да ме накажеш за това. Вярвам, че Ти си милостив Бог. И вярвам, че направих онова, което беше правилно за Артур, за Хенри, за Англия и за мен.

Отпускам се назад, сядам на пети и чакам дълго — час, може би повече, в случай, че моят Бог, Богът на майка ми, реши да ми заговори в гнева Си.

Той не ми заговаря.

Затова ще продължа да приемам, че съм права. Артур беше прав да настоява да изпълня обещанието си, аз бях права да изрека онази лъжа, майка ми беше права в твърдението си, че Божията воля е да бъде кралица на Англия, и че каквото и да се случи, нищо няма да промени това.

Лейди Маргарет Поул идва да поседи с мен тази вечер, последната вечер от усамотението ми, и донася столчето си до срещнатата страна на огъня, достатъчно близо, за да не могат лесно да ни подслушат.

— Имам да ви съобщя нещо — казва тя.

Поглеждам лицето ѝ: толкова е безизразно, та веднага разбирам, че се е случило нещо лошо.

— Кажете ми — казвам мигновено.

Тя прави лека неприязнена гримаса.

— Съжалявам, че ви съобщавам дворецовите клюки.

— Много добре. Кажете ми.

— Става дума за сестрата на Бъкингамския херцог.

— Елизабет? — питам, мислейки си за хубавата млада жена, която дойде при мен в мига щом разбра, че ще бъде кралица, и попита дали може да бъде моя придворна дама.

— Не, Ан.

Кимвам: това е по-младата сестра на Елизабет — тъмнооко момиче с дяволит блясък в погледа, което обича мъжката компания. Популярна е в двора сред младите мъже, но — поне докато аз съм там — се държи с необходимата сдържана изисканост на млада дама от най-високопоставеното семейство в страната, на служба при кралицата.

— Какво за нея?

— Виждала се е с Уилям Комптън, без да каже на никого. Уговаряли си тайни срещи. Брат ѝ е много разстроен. Казал е на съпруга ѝ, а той е вбесен, че тя е рискувала своята репутация и неговото добро име във флирт с приятеля на краля.

Замислям се за миг. Уилям Комптън е един от по-буйните другари на Хенри, двамата са неразделни.

— Уилям сигурно само се е забавлявал — казвам. — Той е поклонник на хубавите жени.

— Оказва се, че тя изчезнала от едно представление на поетична драма, веднъж по време на вечеря, и веднъж за цял ден, докато дворът ловувал.

Кимвам. Това е много по-сериозно.

— Нима се намеква, че са любовници?

Тя свива рамене:

— Със сигурност брат ѝ, Едуард Стафорд, е бесен. Възразил е пред Комптън и е имало кавга. Кралят е защитил Комптън.

Стискам плътно устни, за да се сдържа да не процедя нещо критично в гнева си. Бъкингамският херцог е един от най-старите приятели на Тюдорите, с обширни земи и много арендатори. Той ме посрещна заедно с принц Хари преди толкова много години, сега е уважаван от краля, най-изтъкнатият мъж в страната. Оттогава насам е мой добър приятел. Дори когато бях в немилост, винаги получавах усмивка и добра дума от него. Всяко лято ми изпращаше като подарък дивеч, а имаше седмици, когато това беше единственото месо, което виждахме. Хенри не може да се кара с него, сякаш той е някой търговец, а самият Хенри — груб навъсен фермер. Това са кралят и най-видният благородник в английската държава. Старият крал Хенри дори нямаше да може да спечели трона си без подкрепата на Бъкингам. Едно разногласие между тях не е личен въпрос, то е национална катастрофа. Ако Хенри имаше някакъв разум, нямаше да се замеси в тази дребнава кавга между придворни. Лейди Маргарет ми кимва: не е нужно да казвам нищо, тя разбира неодобрението ми.

— Не мога ли да се оттегля от двора за една минута, без дамите ми да почнат да се измъкват през прозорците на спалните си, за да хукнат след млади мъже?

Тя се навежда напред и ме потупва по ръката.

— Изглежда, че не можете. Повечето придворни са млади и лекомислени, ваша светлост, и се налага да ги обуздавате. Кралят каза на херцога много гневни думи, и херцогът е много оскърбен. Уилям Комптън заявява, че няма да каже на никого нищо по въпроса, затова всички си мислят най-лошото. Съпругът на Ан, сър Джордж, я държи почти като затворница, никой от нас не я е виждал днес. Страхувам се, че когато излезете от усамотението си, той няма да ѝ позволи да бъде ваша придворна дама, а става дума и за вашата чест

— тя замълчава. — Помислих си, че би трябвало да узнаете сега, вместо да се изненадате от всичко това утре сутринта. Макар че ми е неприятно да разнасям такива глупави клюки.

— Нелепо е — казвам. — Ще се занимая с това утре, когато изляза от усамотението си. Но наистина, какво си мислят всички те? Все едно сме в училищен двор! Уилям би трябвало да се срамува от себе си, и съм изненадана, че Ан би се забравила дотам, че да хукне да го преследва. А за какъв се мисли съпругът ѝ? За някой рицар от Камелот, който я държи пленена в кула?

* * *

Кралица Катерина излезе от усамотението си, без да съобщи за това, и се върна в обичайните си покои в двореца Гринич. Не можеше да има церемония по пречистване в църква, която да отбележи завръщането ѝ към обичайния живот, понеже не беше имало раждане. Не можеше да има кръщение, тъй като нямаше дете. Тя излезе от сенчестата стая без коментар, сякаш бе прекарала някакво тайно, срамно заболяване, и всички се престориха, че е отсъствала само няколко дни, вместо почти три месеца.

Придворните ѝ дами, които бяха свикнали с ленивия начин на живот в нейно отсъствие, бързо се събраха в покоите на кралицата, а домашните прислужнички забързано влизаха със свежи билки, които да посипят по пода, и нови свещи.

Катерина долови размяната на няколко тайни погледа между дамите, и предположи, че тяхната съвест също беше гузна заради неблагоприлично поведение по време на отсъствието ѝ; но после осъзна, че шепнешком се води разговор, който секваше всеки път, щом тя вдигнеше глава. Явно се беше случило нещо по-сериозно от опозоряването на Ан; и, също толкова явно, никой не ѝ казваше.

Тя повика с жест една от дамите си, лейди Мадж, да дойде при нея.

— Лейди Елизабет няма ли да се присъедини към нас тази сутрин? — попита тя, тъй като не виждаше и следа от по-голямата сестра на Стафорд.

Момичето поаленя до ушите.

— Не знам — заекна то. — Едва ли.

— Къде е тя? — попита Катерина.

Момичето се огледа отчаяно за помощ, но всички останали дами в стаята внезапно бяха обзети от силен интерес към шиенето, бродерията или книгите си. Елизабет Болейн размесваше тесте карти за игра така задълбочено, сякаш бе заложила в играта цяло състояние.

— Не зная къде е — призна момичето.

— В стаята на придворните дами? — предположи Катерина. — В покоите на Бъкингамския херцог?

— Мисля, че е заминала — осмели се да каже момичето. Някой ахна, а после се възцари тишина.

— Заминала ли? — Катерина се огледа наоколо. — Някой ще ми каже ли какво става? — попита тя, с достатъчно спокоен тон. — Къде е отишла лейди Елизабет? И как може да е заминала без моето позволение?

Момичето отстъпи назад. В този момент в стаята влезе лейди Маргарет Поул.

— Лейди Маргарет — каза любезно Катерина. — Мадж ми съобщи, че лейди Елизабет е напуснала двора без мое позволение и без да се сбогува с мен. Какво става?

Катерина почувства как развеселената усмивка застива на лицето ѝ, когато старата ѝ приятелка поклати леко глава, а Мадж, облекчена, се отпусна отново на мястото си.

— Какво има? — попита Катерина по-тихо.

Привидно без да се помръднат, всички дами протегнаха шии напред да чуят как лейди Маргарет ще обясни последния развой на събитията.

— Мисля, че кралят и Бъкингамският херцог са си разменили тежки думи — каза лейди Маргарет гладко. — Херцогът е напуснал двора и е взел със себе си двете си сестри.

— Но те са мои придворни дами. На служба при мен. Не могат да си тръгнат без мое позволение.

— Постъпката им е крайно погрешна, наистина — каза Маргарет. Нещо в начина, по който беше скръстила ръце в скута си и в спокойния ѝ, хладен поглед, предупреди Катерина да не настоява.

— Е, какво правихте в мое отсъствие? — обърна се Катерина към дамите, опитвайки се да разведри настроението в стаята.

Всички изведнъж придобиха смутени изражения.

— Научихте ли нови песни? Танцувахте ли в живи картини? — попита Катерина.

— Аз знам една нова песен — обади се едно от момичетата. — Да я изпея ли?

Катерина кимна; една от другите дами веднага взе лютня. Сякаш всички бързаха да ѝ доставят удоволствие. Катерина се усмихна и започна да отмерва ритъма с ръка по страничната облегалка на стола си. Като жена, родена и отгледана в двор на заговорници, разбираше, че нещо наистина много се е объркало.

Чу се шум на приближаваща компания и стражите на Катерина отвориха със замах вратата за краля и свитата му. Дамите се изправиха, изтупаха полите си, прехапах устните си, за да порозовеят, и засияха в очакване. Някои се смееха весело без причина. Хенри влезе с широки крачки, все още в дрехите си за езда, заобиколен от приятелите си, хванал под ръка Уилям Комптън.

Катерина отново долови нещо различно в съпруга си. При влизането си той не я взе в обятията си, не я целуна по бузите. Не застана в самия център на стаята, за да ѝ се поклони. Влезе заедно с най-добрия си приятел: двамата почти се криеха един зад друг, като момчета, хванати в дребна простъпка: наполовина смутени, наполовина наперени. При острия поглед на Катерина Комптън тромаво се измъкна, Хенри поздрави съпругата си без въодушевление, с унило сведени очи; улови ръката ѝ, а после я целуна по бузата, не по устата.

— Добре ли сте сега? — попита той.

— Да — каза тя спокойно. — Вече съм съвсем добре. А вие как сте, сър?

— О — каза той безгрижно. — Добре съм. Такава гонитба имахме тази сутрин. Искане ми се да бяхте с нас. Мисля, че стигнахме на половината път до Съсекс.

— Ще изляза утре — обеща му Катерина.

— Достатъчно здрава ли сте?

— Съвсем добре съм — повтори тя.

Хенри изглеждаше облекчен.

— Мислех, че ще боледувате с месеци — изтърси той.

Тя усмихнато поклати глава, питайки се кой ли му беше казал това.

— Хайде да закусим — каза той. — Умирам от глад.

Хвана я за ръката и я поведе към голямата зала. Придворните се подредиха небрежно зад тях. Катерина чуваше приглушеното жужене на превъзбудения им шепот. Наклони глава към Хенри, така че никой да не долови думите ѝ.

— Научих, че в двора е имало кавги.

— О! Вече сте чули за нашата малка буря, нали? — каза той. Беше прекалено шумен, беше прекалено развеселен. Играеше ролята на човек, чиято съвест не е обременена от нищо. Изсмия се през рамо и потърси някой, когото да включи в насиленото си веселие. Половин дузина мъже и жени се усмихнаха, жадни да споделят доброто му настроение. — Едновременно е и нещо, и нищо. Скарах се с вашия голям приятел, Бъкингамския херцог. Напусна двора разгневен! — Той се засмя отново, още по-буйно, като ѝ хвърли кос поглед, за да види дали се усмихва, опитвайки се да прецени дали тя вече знае всичко за случилото се.

— Наистина ли? — каза Катерина хладно.

— Поведението му беше оскърбително — каза Хенри, раздувайки чувството си на обида — Може да си стои у дома, докато не е готов да се извини. Той е такъв надут човек, знаеш. Все си мисли, че знае всичко. А и без киселата му сестра Елизабет ще се справим тук.

— Тя е добра придворна дама и моя любезна компаньонка — отбеляза Катерина. — Очаквах да ме посрещне днес. Нямам повод да се оплача от нея, нито от сестра ѝ Ан. Предполагам, вие също нямате повод за недоволство от тях?

— Въпреки това съм изключително недоволен от брат им — каза Хенри. — Всички те могат да си вървят.

Катерина направи пауза и си пое дъх.

— Тя и сестра ѝ са в моята свита — отбеляза тя. — Имам право сама да избирам и отправям дамите си.

Видя бързия изблик на детинския му гняв.

— Ще ми се подчините и ще ги отпратите от свитата си! Независимо какви права имате! Не искам да чувам приказки за права между нас!

Придворните зад тях замлъкнаха веднага. Всички искаха да чуят първата кралска караница.

Катерина пусна ръката му и заобиколи високата маса, за да заеме мястото си. Това ѝ даде един миг, в който си напомни да бъде спокойна. Когато той дойде на мястото си до нейното, тя си пое дъх и му се усмихна.

— Както желаете — каза тя с равен тон. — Нямам големи предпочитания по въпроса. Но как ще управлявам един добре организиран двор, ако отпращам всички млади жени от добро семейство, които не са направили нищо лошо?

— Вие не бяхте тук, следователно нямате представа какво е направила или не е направила тя! — Хенри затърси друг повод за оплакване и откри един. Махна на придворните да седнат и се отпусна в собствения си стол. — Заключение се и се изолирахте за цели месеци. Какво се очаква да правя без вас? Как се очаква да вървят нещата, ако вие просто се оттегляте и зарязвате всичко?

Катерина кимна, запазвайки напълно спокойно изражение. Много добре си даваше сметка, че вниманието на целия двор беше съсредоточено върху нея като лупа върху фина хартия.

— Не може да се каже, че съм се оттеглила за собствено забавление — отбеляза тя.

— За мен беше изключително трудно — каза той, приемайки буквално думите ѝ. — Изключително трудно. На вас си ви беше много хубаво, да си лежите в леглото цели седмици, но как да се ръководи дворът без кралица? Вашите дами нямат никаква дисциплина, никой не знаеше как трябва да продължат нещата, не можех да ви виждам, трябваше да спя сам...

Той млъкна рязко.

Катерина осъзна със закъснение, че гневното му избухване криеше искрено чувство на обида. В себичността си той беше превърнал продължително понасяните от нея болка и страх в свое собствено затруднение. Беше успял да види в безплодното ѝ усамотение доброволно изоставяне от нейна страна; оставяйки го сам да управлява един труден за овладяване двор, в неговите очи тя го беше предала.

— Мисля, че най-малкото, което трябва да направите, е да изпълните онова, за което ви моля — каза той раздражено. —

Достатъчно неприятности имах през тези последни месеци. Всичко това ми се отразява много зле, направиха ме на глупак. А от вас не получих никаква помощ.

— Много добре — каза кротко Катерина. — Ще отпратя Елизабет, а също и сестра ѝ Ан, след като ме молите за това. Разбира се.

Усмивката на Хенри се върна, сякаш слънцето се показваше иззад облаците.

— Да. А сега, след като сте отново сред нас, всички можем да се върнем към нормалния живот.

* * *

Нито дума за мен, нито една утешителна дума, нито една мисъл на разбиране. Можех да умра, опитвайки се да доведа на бял свят неговото дете; без детето му трябва да се изправя пред тъга, печал и завладяващ страх от греха. Но той изобщо не мисли за мен.

Успявам да се усмихна в отговор на неговата усмивка. Когато се омъжих за него, знаех, че е себично момче, знаех и че ще се превърне в себичен мъж. Поставих си задачата да го напътствам и да му помагам да бъде по-добър мъж, толкова добър, колкото е възможно да бъде. Несъмнено ще има моменти, когато си мисля, че не е успял да се превърне в човека, какъвто би трябвало да бъде. А когато тези моменти идват, както е сега, трябва да приемам това като свой неуспех да го насочвам. Трябва да му прощавам.

Без моята прошка, ако не проявявам по-голямо търпение, отколкото смятах за възможно, нашият брак ще бъде по-лош. Той винаги е готов да презре и отхвърли една жена, която държи на него — научил е това от баба си. А аз, да ми прости Господ, твърде бързо се отдавам на мисли за съпруга, когото изгубих, вместо да мисля за съпруга, когото спечелих. Той не е мъжът, какъвто беше Артур, и никога няма да бъде такъв крал, какъвто щеше да бъде Артур. Но е мой съпруг и мой крал и е редно да го почитам.

Всъщност ще го почитам, независимо дали го заслужава или не.

* * *

На закуска придворните бяха потиснати; малцина можеха да откъснат очи от високата маса, където, под златния кралски балдахин, седнали на тронове си, кралят и кралицата разговаряха и изглеждаха напълно помирени.

— Но тя знае ли? — прошепна един придворен на една от дамите на Катерина.

— Кой би й казал? — отвърна тя. — Ако Мария де Салинас и лейди Маргарет не са й казали вече, значи не знае. Бих заложила обещанията си, че не знае.

— Прието — каза той. — Десет шилинга, че ще открие.

— Докога?

— До утре — каза той.

* * *

Сдобих се с още едно късче от мозайката, когато се заех да прегледам сметките за седмиците, през които бях в усамотение в очакване на раждането. През първите дни, в които отсъствах от двора, не беше имало необичайни разходи. Но после сметката за забавления започваше да расте. Имаше сметки от певци и актьори, подготвяли празненството за появата на очакваното бебе, сметки от музиканта, който свиреше на орган, от хористите, от манифактуристите за материала за транспарантите и знамената, допълнителни прислужнички за лъскането на златния кръщелен купел. После имаше плащания за костюми за маскиране от светлозелен плат, певци, които да пеят под прозореца на лейди Ан, писар, който да препише думите на новата песен на краля, репетиции за нова жива картина с танци по случай майския празник, и костюми за три дами заедно с лейди Ан, в ролята на Недостижимата красавица.

Надигнах се от масата, където прелиствах книжката, и отидох до прозореца, за да погледна надолу към градината. Бяха поставили тепих за борба и младите мъже от двора се бяха разсъблekli по ризи. Хенри и Чарлс Брандън бяха вкопчили ръце един в друг като ковачи на

панаир. Докато гледах, Хенри препъна приятеля си и го хвърли на земята, а после отпусна тежестта си върху него, за да го притисне. Принцеса Мери изръкопляска, придворните ликуваха.

Извърнах се от прозореца. Започнах да се питам дали лейди Ан наистина се беше оказала недостижима. Питам се колко ли весели са били в утрото на майския празник, когато аз се бях събудила сама, в тишина, без никой, който да пее под прозореца ми. И защо е трябвало дворът да плаща за певци, наети от Комптън, за да съблазни най-новата си любовница?

* * *

Следобед кралят повика кралицата в покоите си. Бяха пристигнали няколко послания от папата и той искаше да се посъветва с нея. Катерина седна до него, изслуша доклада на пратеника и се протегна да прошепне нещо в ухото на съпруга си.

Той кимна.

— Кралицата ми припомня за добре известния ни съюз с Венеция — каза надменно. — А всъщност, не е и нужно тя да ми напомня. Няма вероятност да го забравя. Можете да разчитате на решимостта ни да защитим Венеция и всъщност цяла Италия срещу амбициите на френския крал.

Посланиците кимнаха почтително.

— Ще ви изпратя писмо по този въпрос — каза важно Хенри. Те се поклониха и се оттеглиха.

— Ще им пишеш ли? — попита той Катерина.

Тя кимна.

— Разбира се — каза. — Мислех си, че се справи чудесно.

Той се усмихна на одобрението ѝ.

— Толкова по-добре е, когато си тук — каза. — Нищо не върви както трябва, когато те няма.

— Е, вече се върнах — каза тя, като сложи ръка на рамото му. Почувства силните мускули под дланта си. Хенри вече беше мъж, със силата на мъж. — Любими, толкова съжалявам за кавгата ти с Бъкингамския херцог.

Почувства как рамото му под ръката ѝ се отпусна: той го сви и се отдръпна от докосването ѝ.

— Това е нищо — каза. — Той ще ме помоли за извинение и станалото ще бъде забравено.

— Но може би той може просто да се върне в двора — каза тя. — Без сестрите си, ако не искаш да ги виждаш...

Той нададе необясним, рязък смях.

— О, непременно ги върни всички до един — каза. — Ако такова е желанието ти, ако смяташ, че това ще те направи щастлива. Изобщо не биваше да се оттегляш, нямаше дете, всеки можеше да види, че няма да има дете.

Тя беше толкова стъписана, че едва можа да проговори.

— За моето оттегляне ли става дума?

— Едва ли щеше да се случи без него. Но всички можеха да видят, че няма да има дете. Това беше загубено време.

— Собственият ти лекар...

— Какво знаеше той? Той знае само това, което ти му казваш.

— Той ме увери...

— Лекарите не знаят нищо! — внезапно избухна той. — Винаги се водят от жената; всеки знае това. А една жена може да каже всичко. Дали има бебе, дали няма бебе? Девица ли е тя, не е ли девица? Само жената знае, а ние, останалите, биваме заблуждавани.

Катерина чувстваше как мислите ѝ препускат в опит да прецени какво го бе оскърбило, какво би могла да каже.

— Доверих се на твоя лекар — каза тя. — Той беше напълно сигурен. Увери ме, че нося дете, и затова се оттеглих в усамотение. Друг път ще знам по-добре. Искрено съжалявам, любов моя. Това ми донесе голяма скръб.

— Това просто ме прави да изглеждам като истински глупак! — каза той печално. — Не е чудно, че аз...

— Че ти... Какво?

— Нищо — каза Хенри навъсено.

* * *

— Следобедът е толкова прекрасен, да се поразходим — обръщам се мило към дамите си. — Лейди Маргарет ще ме придружи.

Излизаме навън, донасят ми пелерината и я намятат на раменете ми, носят ми и ръкавиците. Пътеката надолу към реката е мокра и хлъзгава, лейди Маргарет ме хваща под ръка и слизаме по стълбите заедно. Игликите са нацъфтели в живите плетове нагъсто, така че те жълтеят като бито масло, слънцето се е показало. По реката плуват бели лебеди, но когато край тях минават баржите и ладии, птиците се отдръпват от пътя им сякаш по магия. Дишам дълбоко: толкова е хубаво да бъда извън онази малка стая и отново да усещам слънцето върху лицето си, че никак не ми се иска да отварям темата за лейди Ан.

— Сигурно знаете какво е станало? — питам я кратко.

— Знам някои клюки — казва тя спокойно. — Нищо конкретно.

— Какво е разгневilo краля толкова много? — питам. — Разстроен е заради оттеглянето ми, сърди ми се. Какво го тревожи? Едва ли е флиртът на онова момиче Стафорд с Комптън?

Лицето на лейди Маргарет е мрачно.

— Кралят е много привързан към Уилям Комптън — каза тя. — Не би приел той да бъде обиждан.

— Но всъщност друг би трябвало да бъде обиден — казвам аз. — Лейди Ан и съпругът ѝ са тези, които са опозорени. Бих предположила, че кралят се е ядосал на Уилям. Лейди Ан не е момиче, с което да се търкаля зад някоя стена. Трябва да имаме предвид семейството ѝ и семейството на съпруга ѝ. Нима кралят не е предупредил Комптън да се държи прилично?

Лейди Маргарет свива рамене.

— Не знам — казва тя — Никое от момичетата не иска дори да говори с мен. Мълчат, сякаш това е много сериозен въпрос.

— Но защо, ако не е било нищо повече от един лекомислен флирт? През пролетта, когато младостта зове младост?

Тя поклаща глава:

— Наистина не знам. Човек би си помислил така. Но ако е само флирт, защо херцогът ще е толкова засегнат? Защо би се скарал с краля? Защо момичетата не се присмиват на Ан, задето са я хванали?

— И още нещо... — казвам.

Тя чака.

— Защо кралят ще плаща за ухажването на Комптън? Таксата за певците е сред сметките на двора.

Тя се намръщи.

— Защо кралят би насърчил това? Той трябва да е знаел, че херцогът ще бъде дълбоко оскърбен.

— А Комптън продължава ли да се ползва с висше благоволение?

— Неразделни са.

Изричам мисълта, която изпълва със студ сърцето ми:

— Мислите ли в такъв случай, че Комптън е само параван, а любовната връзка е между моя съпруг, краля, и лейди Ан?

Мрачното лице на лейди Маргарет ми подсказва, че се опасява именно от това, което предполагам и аз.

— Не знам — казва тя, открито както винаги. — Както казах, момичетата не ми съобщават нищо, а не съм задавала на никого този въпрос.

— Защото мислите, че отговорът няма да ви хареса?

Тя кимва. Бавно се обръщам, и отново тръгваме мълчаливо покрай реката.

* * *

Катерина и Хенри въведоха свитата си на вечеря в голямата зала и седнаха един до друг под златния кралски балдахин, както винаги. Имаше специална група певци, пристигнали в Англия от френския кралски двор — те пееха без инструменти, съвсем вярно, изпълнявайки дузина различни партии. Изпълнението беше сложно и красиво, а Хенри беше омагьосан от музиката. Когато певците спряха, той изръкопляска и помоли да повторят песента. Те се усмихнаха на въодушевлението му и запяха отново. Той поиска да чуе още веднъж песента, а след това им изпя теноровата партия: свършено.

Беше техен ред да го аплодират, и те го поканиха да изпее с тях частта, която беше научил толкова бързо. Катерина, седнала на трона си, се наведе напред и се усмихна, докато младият ѝ съпруг пееше с чистия си млад глас, а придворните дами ръкопляскаха одобрително.

Когато музикантите засвириха и придворните започнаха да танцуват, Катерина слезе от издигнатата платформа, където се намираше кралската маса, и затанцува с Хенри: лицето ѝ светеше от щастие, а усмивката ѝ бе топла. Хенри, насърчен от нея, танцуваше като италианец, с бързи, изящни стъпки и високи подскоци. Катерина изръкопляска възхитено и поиска нов танц, сякаш никога в живота си не се беше тревожила дори за миг. Една от дамите ѝ се наведе към придворния, който се беше обзаложил, че Катерина ще разбере.

— Мисля, че ще си задържа обичите — каза тя. — Той я заблуди. Изигра я като глупачка, и сега е лесна плячка за всяка от нас. Тя е изгубила контрол върху него.

* * *

Изчаквам да останем сами, после чакам, докато той ме обладава с нетърпелива радост, а след това се измъквам от леглото и му донасям чаша разреден ейл.

— Е, кажи ми истината, Хенри — обръщам се простичко към него. — Каква е истината за кавгата между теб и Бъкингамския херцог, и какви бяха отношенията ти със сестра му?

Бързият му кос поглед ми казва повече от всякакви думи. Готви се да ме излъже. Чувам думите, които изрича: някаква история за предрешаване, как всички били маскирани и дамите танцували с тях, а Комптън и Ан танцували заедно, и разбирам, че лъже.

Не мислех, че може да ми причини толкова болезнено изживяване. Женени сме от близо година, следващия месец ще стане една година, и той винаги ме е гледал открито, с цялата искреност на младостта в погледа си. Никога не съм долавяла в гласа му друго, освен истината: перчене, разбира се, и младежка арогантност, но никога — това неуверено, измамно потрепване. Той ме лъже и почти бих предпочела откровено признание за изневяра, отколкото да го видя как ме гледа, синеок и мил като момче, и се готви да изрече куп лъжи.

Спирам го, наистина не мога да понеса да слушам това.

— Достатъчно — казвам. — Знам достатъчно, та поне да съм наясно, че това не е вярно. Била е твоя любовница, нали? А приятелят

ти Комптън е бил параван?

Лицето му е потресено.

— Катерина...

— Просто ми кажи истината.

Устата му трепери. За него е непоносимо да признае какво е извършил.

— Нямах намерение да...

— Знам — казвам. — Сигурна съм, че си бил силно изкушен.

— Нямаше те толкова дълго...

— Знам.

Възцарява се ужасна тишина. Мислех си, че ще ме излъже, а аз ще го проследя и след това ще хвърля в лицето му лъжите и прелюбодейството му, че ще бъда истинска кралица-воин в справедливия си гняв. Но изпитвам тъга и вкус на поражение. Ако Хенри не може да ми остане верен, когато съм в усамотение, за да родя детето ни, детето, от което се нуждаем толкова много, тогава как ще бъде верен до смъртта? Как ще се подчини на обета си да остави всички други, когато вниманието му може да се отклони толкова лесно? Какво трябва да сторя аз, какво може да направи която и да е жена, когато съпругът ѝ е такъв глупак, че е в състояние за миг да пожелае която и да било жена вместо жената, на която се е обрекъл завинаги?

— Скъпи съпруже, това е голям грях — казвам тъжно.

— Направих го, защото хранех такива съмнения. За миг си помислих, че не сме женени — признава той.

— Забравил си, че сме женени? — питам невярващо.

— Не! — Главата му се вдига, сините му очи са пълни с неизплакани сълзи. По лицето му е изписано разкаяние. — Помислих си, че тъй като бракът ни не е действителен, не е нужно да го зачитам.

Напълно изумена съм от думите му.

— Нашият брак? Защо да не е действителен?

Той поклаща глава. Срамува се прекалено много, за да говори. Притискам го:

— Защо не?

Той коленичи до леглото ми и скрива лице в завивките.

— Харесах я и я пожелах, и тя каза някои неща, които ме накараха да почувствам...

— Да почувстваш какво?

— Накараха ме да помисля...

— Да помислиш какво?

— Ами ако не си била девица, когато се ожених за теб?

Изведнъж заставам нащрек, като злодей близо до мястото на извършено престъпление, като убиец, когато трупът започва да кърви при вида му.

— Какво искаш да кажеш?

— Тя беше девица...

— Ан ли?

— Да. Сър Джордж е импотентен. Всички знаят това.

— Така ли?

— Да. Та, тя беше девица. И беше... — той потрива лице в завивката на леглото ни. — Не беше като теб. Тя... — той заеква и трудно намира думите. — Извика от болка. Кървеше, уплаших се, като видях колко много кръв, наистина много... — той отново млъква рязко. — Първия път тя не може да продължи. Трябваше да спра. Тя се разплака; прегърнах я. Беше девица. Това става, когато си легнеш с девица, за първи път. Бях първият ѝ любим. Разбрах го. Първият ѝ любим.

Настъпва продължително, студено мълчание.

— Заблудила те е — казвам жестоко, пренебрегвайки с един замах нейната репутация и неговата нежност към нея, превръщайки нея в блудница, а него — в глупак, в името на висшето благо.

Той вдига поглед, потресен:

— Така ли?

— Не е била толкова силно наранена, преструвала се е — поклащам глава при мисълта за порочността на младите жени. — Това е стара хитрина. Сигурно е държала мехур с кръв в ръката си и го е спускала, за да видиш кръвта. Сигурно е извикала. Предполагам, че още от самото начало се е разхленчила и е твърдяла, че не може да търпи болката.

Хенри е удивен.

— Точно това направи.

— Смятала е да те накара да изпиташ съчувствие към нея.

— Но аз наистина изпитвах съчувствие!

— Разбира се. Искала е да те накара да смяташ, че си отнел девствеността ѝ, целомъдрието ѝ, и че ѝ дължиш покровителството си.

— Точно това каза!

— Опитала се е да ти заложи капан — казвам. — Не е била девица, преструвала се е на такава. Аз бях девица, когато дойдох в леглото ти, и първата нощ, в която се любихме, беше много истинска и нежна. Спомняш ли си?

— Да — казва той.

— Нямаше вой и плач, все едно сме актьори на сцена. Всичко мина спокойно, с нежност. Нека това ти служи за сравнение — казвам. — Бях истинска девица. Всеки от нас бе първата любов на другия. Нямахме нужда от преструвки и преувеличение. Придържай се към истината за нашата любов, Хенри. Бил си заблуден от една измамница.

— Тя каза... — подхваща той.

— Какво каза? — Не се страхувам. Твърдо съм решена Ан Стафорд да не раздели онова, което Бог и майка ми са съединили.

— Каза, че сигурно си правила любов с Артур — той заеква, видял пребледнялото ми от ярост лице. — Че си лягала с него, и че...

— Не е вярно.

— Не знаех.

— Не е вярно.

— О, да.

— Бракът ми с Артур не беше консумиран. Дойдох при теб като девица. Ти беше първата ми любов. Осмелява ли се някой да твърди нещо различно?

— Не — казва той бързо. — Не. Никой няма да ти каже нещо различно.

— Нито на теб.

— Нито на мен.

— Би ли дръзнал някой да ми каже в лицето, че не си първата ми любов, че не съм дошла при теб като недокосната девица, че не съм твоя вярна законна съпруга и кралица на Англия?

— Не — казва той отново.

— Нито дори ти.

— Нито дори аз.

— Целта на това твърдение е да ме опозори — казвам ожесточено. — И къде ще спре скандалът? Може би ще намекнат, че нямаш право на трона, защото майка ти не е била девица на сватбения си ден?

Той е зашеметен.

— Майка ми ли? Какво за майка ми?

— Говори се, че е лягала с чичо си, узурпатора Ричард — казвам безцеремонно. — Помисли си за това! Говори се също и че легнала с баща ти, преди да са били женени. Говори се, че тя далеч не била девица на сватбения си ден, когато носела косата си разпусната и била облечена в бяло. Говори се, че била двукратно обезчестена, не много повече от блудница, преди да заеме трона. Нима ще позволим хората да говорят такива неща за една кралица? Нима ще допуснеш подобни клюки да те лишат от наследство? Нима ще допуснеш аз да бъда лишена от наследство? И нашият син?

Хенри е толкова потресен, че остава без дъх. Обичаше майка си и никога досега не е мислил за нея като за сексуално същество.

— Тя никога не би... тя беше изключително... как може...

— Виждаш ли? Това се случва, ако позволим на хората да клюкарстват за по-достойните от тях. — Формулирам закона, който ще ме защити. — Позволиш ли на някого да засегне честта ми, няма да можеш да спреш скандала. Това е оскърбление за мен, но и заплаха за теб. Кой знае докъде може да стигне скандалът, щом веднъж намери опора? Клюките срещу кралицата могат да разклатят самия трон. Внимавай, Хенри.

— Тя го каза! — възкликва той. — Ан каза, че не било грях да легна с нея, защото не съм истински женен!

— Излъгала те е — казвам. — Престорила се е, че е девица и ме е оклеветила.

Лицето му поруменява от гняв. Той намира облекчение в яростта.

— Каква блудница! — възкликва грубо. — Каква блудница, да ме изиграе, за да си помисля... каква развратническа хитрост!

— Не можеш да имаш доверие на младите жени — казвам тихо. — Сега, когато си крал на Англия, ще трябва да бъдеш нащрек, любов моя. Ще тичат след теб и ще се опитват да те съблазнят, но

ти трябва да ми бъдеш верен. Аз бях твоя девствена невеста, бях твоята първа любима. Аз съм твоя съпруга. Не ме изоставяй.

Той ме взема в обятията си.

— Прости ми — прошепва задъхано.

— Никога повече няма да говорим за това — казвам тържествено. — Няма да го допусна, и няма да позволя на никого да опозори мен или майка ти.

— Не — казва той пламенно. — Кълна се в Бог. Никога няма да говорим отново за това, нито ще позволим на някой друг да говори за него.

** * **

На другата сутрин Хенри и Катерина станаха заедно и отидоха тихо на литургия в параклиса на краля. Катерина се среща с изповедника си и коленичи да признае греховете си. Хенри забеляза, че това не й отне много време — сигурно нямаше големи грехове за изповядване. Той се почувства още по-зле, когато я видя да отива при свещеника си за кратка изповед и да се връща с толкова спокойно изражение. Знаеше, че тя е свята и чиста жена, точно като майка му. Разкаян, скри лице в ръцете си, той си помисли, че Катерина не само никога не беше изменяла на дадената си дума: вероятно дори не беше изричала лъжа през живота си.

** * **

Излизам на лов с придворните, облечена в червена кадифена рокля, твърдо решена да покажа, че съм добре, че съм се върнала, че всичко ще бъде както преди. Дълго и трудно преследваме прекрасен млад елен, който препуска из големия парк, докато хрътките го повалят в потока и Хенри сам влиза във водата, смеейки се, за да му пререже гърлото. Потокът около него разцъфва в червено и покрива с петна дрехите и ръцете му. Смея се заедно с придворните, но от вида на кръвта ми прилява.

Яздим бавно по обратния път; аз се усмихвам, за да прикрия умората си и болката в бедрата, в корема, в гърба. Лейди Маргарет приближава коня си до мен и ми хвърля поглед.

— По-добре да си почивате този следобед.

— Не мога — казвам кратко.

Не е нужно да пита защо. Тя е била принцеса, знае, че една кралица трябва да бъде на показ, независимо от това какво изпитва.

— Знам историята, ако държите да си направите труда да изслушате подобно нещо.

— Вие сте добра приятелка — казвам. — Разкажете ми накратко. Мисля, че вече знам възможно най-лошото.

— След като се оттеглихме за усамотението ви преди раждането, кралят и младите мъже започнали да ходят вечер в града.

— Със стражи ли?

— Не, сами и предрешени.

Потискам една въздишка.

— Никой ли не се е опитал да го спре?

— Граф Съри, Бог да го благослови. Но собствените му синове били част от групата, ставало дума за невинно забавление, а знаете, че на краля не бива да се отказват забавления.

Кимвам.

— Една вечер дошли маскирани в двора и се престорили на лондонски търговци. Дамите танцували с тях, всичко било много забавно. Онази вечер не бях там, бях с вас в усамотението ви; някой ми разказа за това на следващия ден. Не обърнах внимание. Но очевидно един от търговците избрал лейди Ан и танцувал с нея цяла нощ.

— Хенри — казвам аз и долавям горчивината в собствения си шепот.

— Да, но всички смятаха, че е Уилям Комптън. Те са приблизително еднакви на ръст, а и всички носели фалшиви бради и шапки. Знаете какво правят.

— Да — казвам. — Знам какво правят.

— Очевидно са се уговорили, и докато херцогът смятал, че сестра му седи вечер с вас, тя се измъквала и се срещала с краля. Когато веднъж изчезнала за цяла нощ, сестра ѝ не издържала.

Елизабет отишла при брат си и го предупредила какво прави Ан. Казали на съпруга ѝ, и всички се изправили открито пред Ан и настояли да узнаят с кого се среща, и тя казала, че е Комптън. Но когато отсъствала и те смятали, че е с любовника си, срещнали Комптън. Тогава разбрали, че тя не се среща с Комптън, а с краля.

Поклащам глава.

— Съжалявам, скъпа моя — казва ми нежно лейди Маргарет. — Той е млад мъж. Сигурна съм, че не става дума за нещо повече от суетност и лекомислие.

Кимвам и не казвам нищо. Спирам коня си, който мята глава и тя се блъска в ръцете ми, отпуснати твърде тежко върху юздите. Мисля си за Ан, извикала от болка, когато девствената ѝ ципа била разкъсана.

— А съпругът ѝ, сър Джордж, лишен ли е от мъжка сила? — питам. — Девица ли е била досега?

— Така се говори — отвърща лейди Маргарет сухо. — Кой знае какво става в една спалня?

— Струва ми се, че знаем какво става в спалнята на краля — казвам горчиво. — Едва ли може да се каже, че са били дискретни.

— Така върви светът — казва тя тихо. — Напълно естествено е, когато сте в усамотение в очакване на раждане, той да си вземе любовница.

Кимвам отново. Това е самата истина. Онова, което ме изненадва, е че изпитвам такава болка.

— Херцогът сигурно е бил много засегнат — казвам, мислейки си за достойнството на този човек, и преди всичко как именно той постави Тюдорите на престола.

— Да — казва тя. Поколебава се. Някаква нотка в гласа ѝ ме предупреждава, че има и друго, и че не е сигурна, че е редно да го казва.

— Какво има, Маргарет? — питам. — Познавам ви достатъчно добре, за да знам, че има още нещо.

— Става дума за нещо, което Елизабет каза на едно от момичетата, преди да замине — казва тя.

— О?

— Елизабет казва, че според сестра ѝ това не било незначително любовно увлечение, което ще продължи, докато сте в

усамотение, а после ще бъде забравена.

— Какво друго би могло да бъде?

— Тя смяташе, че сестра ѝ има амбиции.

— Амбиции за какво?

— Мислела, че може да омае краля и да го задържи.

— За един сезон — казвам пренебрежително.

— Не, за по-дълго — казва тя. — Говорил за любов. Той е романтичен млад мъж. Говорил как ще бъде неин до смъртта — тя вижда изражението ми и млъква рязко. — Простете ми, не биваше да казвам тези неща.

Представям си как Ан Стафорд извиква от болка и му казва, че е била девица, истинска девица, че изпитва твърде силна болка, за да продължи. Че той е първият ѝ любовник, единственият ѝ любовник. Знам колко много би му харесало това.

Спирам коня си отново: той хапе юздечката.

— Какво имате предвид с това, че е амбициозна?

— Според мен е смятала, че предвид положението на семейството ѝ и симпатията, породила се между нея и краля, може да стане първа господарка на английския кралски двор.

Примигвам.

— Ами аз?

— Според мен е смятала, че с течение на времето, той може да се обърне от вас към нея. Мисля, че се е надявала да ви замести като негова любима.

Кимвам.

— И, предполагам, е смятала, че ако умра, раждайки детето му, тя ще анулира неконсумирания си брак и ще се омъжи за него?

— Това вероятно е самият връх на амбицията ѝ — казва лейди Маргарет. — И по-странни неща са се случвали. Елизабет Удвил се възкачи на трона на Англия само благодарение на външността си.

— Ан Стафорд беше моя придворна дама — казвам. — Избрах я за тази чест пред много други. Какво да кажем за нейния дълг към мен? А приятелството ѝ с мен? Изобищо ли не е помислила за мен? Ако ми беше служила в Испания, щяхме да живеем денонощно заедно... — млъквам наред изречението; няма как да обясня колко защитени и колко привързани бяхме една към друга в харема на една жена, която винаги е живяла нащрек за погледите на мъжете.

Лейди Маргарет поклаща глава.

— Жените винаги си съперничат — казва тя простичко. — Но досега всички мислеха, че кралят може да вижда само вас. Сега всички научиха, че не е точно така. Сега в страната няма хубаво момиче, което да не си мисли, че короната е свободна и може лесно да бъде взета.

— Тази корона все още е моя — изтъквам.

— Но момичетата все пак се надяват на нея — казва тя. — Така върви светът.

— Ще трябва да изчакат до смъртта ми — казвам студено. — Това чакане може да се окаже дълго дори за най-амбициозното момиче.

Лейди Маргарет кимва. Посочвам зад гърба си и тя поглежда назад. Придворните дами са се разпръснали сред ловците и придворните, яздят, смеят се и флиртуват. От едната страна на Хенри стои принцеса Мери, а от другата — една от придворните ѝ дами. Тя е новодошла в двора, млада и хубава. Девица, без съмнение, още една хубава девица.

— А коя от тези ще е следващата? — питам горчиво. — Следващия път, когато трябва да се оттегля в очакване на раждане, и не мога да ги следя като разгневен ястреб? Някое момиче от семейство Пърси ли ще бъде? Или някоя Сиймор? Или Хауард? Или някоя от семейство Невил? Кое ще е следващото момиче, което ще се добере до краля и ще се опита с чара си да си проправи път до леглото му и да заеме мястото ми?

— Някои от вашите дами ви обичат много — казва тя.

— А някои от тях са готови да използват положението си при мен, за да се доближат до краля — казвам. — Сега, след като видяха една от тях да го прави, те ще чакат шанса си. Ще знаят, че най-лесният път до краля е да влязат в покоите ми, да се преструват на мои приятелки, да предлагат да ми служат. Някоя от тях първо ще ми засвидетелства престорено приятелство и лоялност, а през цялото време ще е нащрек за шанса си. Мога да съм сигурна, че някоя ще го направи, но не мога да знам коя е.

Лейди Маргарет се навежда напред с мрачно лице и гали коня си по шията.

— Да — съгласява се тя.

— И една от тях, една от многото, ще се окаже достатъчно хитра да завърти главата на краля — казвам горчиво. — Той е млад и суетен, и лесно може да бъде подведен. Рано или късно някоя от тях ще го настрои срещу мен и ще поиска мястото ми.

Лейди Маргарет се изправя и ме поглежда право; сивите ѝ очи са искрени както винаги.

— Всичко това може и да е вярно; но мисля, че не можете да направите нищо, за да го предотвратите.

— Знам — казвам мрачно.

* * *

— Имам добри новини за теб — каза Катерина на Хенри. Бяха разтворили широко прозорците на спалнята ѝ, за да пуснат вътре похладния нощен въздух. Беше топла нощ в края на май, и поне веднъж Хенри беше предпочел да си легне рано.

— Кажете ми някакви добри новини — каза той. — Конят ми окуца днес, и не мога да го яздя утре. С радост бих чул някоя добра новина.

— Мисля, че очаквам дете.

Той подскочи в леглото.

— Наистина ли?

— Така мисля — каза тя с усмивка.

— Хвала на Бога! Наистина ли?

— Всъщност сигурна съм.

— Слава на Бога. Ще замина за Уолсингам в минутата, когато родиш нашия син. Ще вървя на колене до Уолсингам! Ще пълзя по пътя! Ще нося чисто бели дрехи. Ще даря перли на Светата Дева.

— Небесната повелителка наистина бе милостива към нас.

— И сега всички ще разберат колко съм надарен с мъжка сила! Излизаш от усамотението си в първата седмица на май, а до края на месеца вече си бременна. Това ще им покаже! Това ще им докаже, че съм съпруг на място.

— Наистина ще им докаже — каза тя спокойно.

— Не е ли твърде рано да си сигурна?

— Пропуснах месечния си цикъл и ми прилошава сутрин. Казаха ми, че това е сигурен признак.

— И ти си сигурна? — Той не бе достатъчно тактичен да облече нетърпението си в изискани думи. — Този път си сигурна? Знаеш, че не може да има грешка?

Тя кимна:

— Сигурна съм. Имам всички признаци.

— Хвала на Бога. Знаех, че ще дойде. Знаех, че един брак, желан от небесата, ще бъде благословен.

Катерина кимна. С усмивка.

— По време на пътуването на двора ще се придвижваме бавно, няма да ловуваш. Част от пътя ще изминем с лодки, с баржи.

— Мисля, че няма да пътувам изобщо, ако позволиш — каза тя. — Искам да си стоя спокойно на едно място това лято, не искам да пътувам дори в носилка.

— Е, добре, аз ще замина на обиколката с двора, а после ще се прибера у дома при теб — каза той. — А какво празненство ще устроим само, когато се роди бебето ни! Кога ще бъде?

— След Коледа — каза Катерина. — По Нова година.

ЗИМАТА НА 1510 Г.

Трябваше да стана гадателка — толкова точна се оказах с предсказанието си, дори без мавърско сметало. Празнуваме Коледа в Ричмънд и дворът ликува, заради моето щастие. Бебето в утробата ми е едро, и рита толкова силно, че когато Хенри положи длан върху тялото ми, чувства как малката петичка блъска ръката му. Няма съмнение, че той е жив и силен, и неговата жизненост носи радост на целия двор. Когато седя по време на съвета, понякога трепвам при странното усещане от движението му в мен, от начина, по който тялото му се притиска в моето, и някои от старите съветници се смеят — след като са виждали собствените си съпруги в същото състояние — от радост, че най-сетне ще има наследник за Англия и Испания.

Моля се, но не очаквам задължително да е момче. Дете за Англия, дете за Артур — това е всичко, което искам. Ако това е желаната от него дъщеря, ще я нарека Мери, както помоли той.

Желанието на Хенри за син и любовта му към мен най-сетне го направиха по-сериозен и внимателен. Той се грижи за мен така, както не го е правил никога преди. Мисля, че пораства, себичното момче най-послед се превръща в добър мъж, и страхът, който ме преследваше след историята с онова момиче Стафорд, намалява. Може би той ще си взема любовници, както правят винаги кралете, но може би ще устоява да не се влюбва в тях и да не дава лекомислените обещания, които може да даде един мъж, но не и един крал. Може би ще придобие благоразумието, което, изглежда, толкова много мъже усвояват: да се наслаждават на някоя нова жена, но в сърцата си да остават верни на съпругата си. Със сигурност, ако продължи да бъде така благодушен, от него ще излезе добър баща. Представям си го как учи сина ни да язди, да ловува, да участва в турнири. Никое момче не би могло да има баща, който да го запознае по-добре със спортуването и развлеченията, отколкото един син на Хенри. Дори Артур не би бил по-забавен и приветлив баща. Образованието на нашия син, уменията му в дворцовия живот,

възпитанието му като християнин, обучението му като владетел — това са нещата, на които ще го науча аз. Той ще усвои куража на майка ми и уменията на баща ми, а от мен — мисля, че аз мога да го науча на постоянство и решителност. Това са моите таланти сега.

Вярвам, че двамата с Хенри ще отгледаме принц, който ще остави своя отпечатък в Европа, който ще опази Англия от маврите, от французите, от шотландците, от всичките ни врагове.

Ще трябва отново да се оттегля в очакване на раждането, но изчаквам толкова дълго, колкото се осмелявам. Хенри ми се кълне, че няма да има друга, докато съм в усамотение, че е мой, изцяло мой. Изчаквам до вечерта на коледното празненство, после изпивам виното си с подправки заедно с членовете на двора си и им пожелавам весела Коледа, докато те ми поздравят късмет, и отново се озовавам в тишината на спалнята си.

Честно казано, нямам нищо против да пропусна танците и тежкото пиянство. Уморена съм, истинско бреме е да нося това бебе. Ставам с изгрева, а после се оттеглям заедно със залеза на зимното слънце, като рядко се будя преди девет сутринта, и съм готова да заспя в пет следобед. Прекарвам много време в молитви за благополучно раждане и за здравето на детето, което се движи така силно в мен.

През повечето дни Хенри идва да ме види, остава насаме с мен. В Кралската книга ясно се казва, че кралицата трябва да бъде в пълна изолация преди раждането на детето си; но Кралската книга е написана от бабата на Хенри, и аз намеквам, че можем да постъпваме, както ни е угодно. Не виждам защо тя би трябвало да ме командва и отвъд гроба, след като беше такава сурова наставница приживе. Освен това, да го кажа направо като дъщеря на Арагон: нямам доверие на Хенри, когато е сам в двора. Вечерта преди Нова година той вечеря с мен, преди да отиде в залата за голямото празненство, и ми донася за подарък рубини, които са по-едри и от пляката на Кристобал Колон. Слагам ги на шията си и виждам как очите му потъмняват от страст към мен, когато те проблясват върху закръглените ми бели гърди.

— Не остава много време — казвам усмихнато. Знам точно какво си мисли.

— Ще замина за Уолсингам веднага щом детето ни се роди, а когато се върна, ще се пречистиш в църква — казва той.

— А после, предполагам, ще искаш да направиш ново бебе — казвам с престорена умора.

— Да — казва той, с грейнало от щастие лице.

Целува ме за лека нощ, пожелава ми новата година да ми донесе радост, а после излиза през скритата врата на покоите ми и влиза в своите, а оттам отива на пиршеството. Поръчвам да донесат преварената вода, която все още пия, подчинявайки се на съвета на мавъра, а после седя пред огъня, шийки миниатюрна дрешка за бебето си, докато Мария де Салинас ми чете на испански.

Внезапно изпитвам чувството, че цялата ми утроба се преобръща, сякаш падам от голяма височина. Болката е толкова дълбока, толкова различна от всичко, което съм познала досега, че ръкоделието пада от ръцете ми, аз се вкопчвам в страничните облегалки на стола си и ахвам задъхано, без да мога да кажа и дума. Веднага разбирам, че бебето идва. Страхувах се, че няма да разбере какво става, че болката ще бъде като онази, когато изгубих горкото си момиче. Но това прилича на мощната сила на дълбока река, създава усещането за прилив на нещо силно и прекрасно. Изпълнена съм едновременно с радост и благочестив ужас. Знам, че бебето идва, зная, че той е силен, че аз съм млада, и че всичко ще бъде наред.

Веднага щом съобщавам на дамите, в стаята се възцаряват врява и безпорядък. Нейна светлост майката на краля може и да е постановила, че всичко трябва да се върши спокойно и тихо, люлката да бъде приготвена, а за майката да са оправени две легла: едно, в което да роди, и едно, в което да си почива; но в действителния живот дамите се суеят наоколо като кокошки в птичарник, подвиквайки тревожно. Викат акушерките от главната част на двореца: те са отишли да се веселят, предполагайки, че няма да има нужда от тях в навечерието на Нова година. Едната от тях е доста пийнала и Мария де Салинас я изхвърля от стаята, преди да успее да падне и да счупи нещо. Изобщо не могат да намерят лекаря и изпращат пажове да тичат из целия дворец, за да го търсят.

Спокойни и решителни сме единствено аз, лейди Маргарет Поул и Мария де Салинас. Мария — защото по природа е предразположена към спокойствие, лейди Маргарет — защото е изпълнена с увереност

още от началото на това усамотение, и аз, защото чувствам, че нищо няма да попречи на това бебе да дойде, че е време да сграбча възето в едната си ръка, мощехранителницата в другата, да прикова очи в малкия олтар в ъгъла на стаята, и да се помоля на света Маргарита от Антиохия да ме дари с бързо и леко раждане и здраво бебе.

Невероятно е, но минават само малко повече от шест часа — макар че един от тези часове ми се струва по-дълъг от ден — а после усещам напор и плъзване, акушерката промърморва тихо: „Хвала на Господа!“, а сетне се разнася висок, гневен плач, почти вик, и аз осъзнавам, че това е нов глас в стаята, гласът на моето бебе.

— Момче, слава на Бога, момче — казва акушерката, Мария ме поглежда и ме вижда сияеща от радост.

— Наистина ли? — питам настойчиво. — Дайте ми да го видя!

Прерязват пъпната връв и ми го подават, все още гол, малката му уста е широко отворена, за да извика, очите му са здраво стиснати в гневна гримаса. Синът на Хенри.

— Моят син — прошепвам.

— Синът на Англия — казва акушерката — Хвала на Бога.

Свеждам лице към топлатата му, още лепкава главица. Подушвам го, както котка души котенцата си. „Това е нашето момче“, прошепвам на Артур, който е толкова близо в този миг, че сякаш е почти до мен, гледайки над рамото ми към това мъничко чудо, което обръща глава и бута носле в гърдите ми, със зинала мъничка уста. „О, Артур, любов моя, това е момчето, което обещах, че ще родя за теб и за Англия. Това е нашият син за Англия, и той ще бъде крал.“

1-ВИ ЯНУАРИ 1511 Г.

Цяла Англия полудя, когато на първи януари хората научиха, че се е родило момче. Всички веднага го нарекоха принц Хенри, друго име не беше възможно. По улиците печеха волове и се напиваха до вцепенение. В страната започнаха да бият църковните камбани, разбиваха църковните запаси от ейл, за да вдигат наздрависи за наследника на Тюдорите, момчето, което щеше да опази мира в Англия, което щеше да запази съюза на Англия с Испания, което щеше да закриля Англия от враговете ѝ и което щеше да победи веднъж завинаги шотландците.

Хенри влезе да види сина си, нарушавайки правилата на усамотението при раждане, като ходеше внимателно на пръсти, сякаш стъпките му можеха да разтърсят стаята. Надникна в люлката, почти боейки се да диша близо до спящото момче.

— Толкова е малък — каза той. — Как може да е толкова малък?

— Акушерката казва, че е голям и силен — поправи го Катерина, мигновено впуснала се в защита на бебето си.

— Сигурен съм. Просто ръцете му са толкова... и виж, има нокти на пръстите на ръцете! Истински нокти!

— Има нокти и на пръстите на краката — каза тя. Двамата стояха един до друг и гледаха удивено надолу към свършенството, което бяха създали заедно. — Има малки пълнички крачета и най-мъничките пръстчета, които можеш да си представиш.

— Покажи ми — каза той.

Тя внимателно изхлузи копринените обувчици, които бебето носеше.

— Ето — каза, с глас, изпълнен с нежност. — Сега трябва да ги сложа обратно, за да не се простуди.

Хенри се наведе над люлката и взе нежно мъничкото краче в голямата си ръка.

— Моят син — изрече той удивено. — Хвала на Бога, имам син.

Лежа на леглото си, както е постановила майката на стария крал в Кралската книга, и приемам уважавани гости. Налага се да крия усмивката си, когато си мисля как майка ми ме е родила по време на поход, в палатка, като някоя войнишка блудница. Но така се правят нещата в Англия, а аз съм английска кралица и това бебе ще бъде крал на Англия.

Никога не съм познавала такава проста радост. Когато задрямвам, се будя със сърце, изпълнено с възторг, още преди да зная защо. После си спомням. Имам син за Англия, за Артур и за Хенри; и се усмихвам и обръщам глава, и онзи, който се намира близо до леглото ми точно в този миг, отговаря на въпроса, преди да съм го задала: „Да, синът ви е добре, ваша светлост.“

Хенри е изцяло погълнат от грижите за сина ни. Влиза и излиза да ме види по двайсет пъти на ден с въпроси и с новини за нещата, които е уредил. Назначил е домакинство от не по-малко от четирийсет души за това мъничко бебе, и вече е избрал стаите в двореца Уестминстър, където ще се събират съветниците му, когато стане млад мъж. Усмихвам се и не казвам нищо. Хенри планира най-пищното кръщение, виждано някога в Англия, нищо не е твърде добро за този Хенри, който ще бъде Хенри Девети. Понякога, когато седя на леглото си, уж за да пиша писма, рисувам неговия монограм. Хенри IX: моят син, кралят на Англия.

Традиционният избор на наставници във вярата и застъпници пред Бога за новороденото е направен много внимателно: Маргарита Австрийска, дъщеря на император, и френският крал Луи XII. Следователно той, този малък Тюдор, вече работи, за да пропъди подозрителността на французите срещу нас, да укрепи съюза ни с фамилията Хабсбург. Когато ми го донасят и слагам пръста си в дланта на мъничката му ръка, пръстите му се свиват, сякаш за да я стиснат. Сякаш иска да хване ръката ми. Сякаш би могъл да отвърне на обичта ми. Лежа тихо, наблюдавайки го как спи, притиснала пръст към малката му длан, покрила с другата си ръка нежната му главица, където чувствам равномерно туптене на пулса.

Негови кръстници са архиепископ Уоръм, моят скъп и верен приятел Томас Хауард, граф Съри, както и графът и графинята на Девън. Скъпата ми лейди Маргарет ще управлява детската му стая в Ричмънд. Това е най-новият и най-чистият от всички дворци близо до Лондон, и независимо къде сме, дали в Уайтхол, в Гринич или Уестминстър, ще ми бъде лесно да го посещавам.

Почти непоносимо ми е да оставя да го отведат, но за него е по-добре да бъде в провинцията, отколкото в Сити. При това ще го виждам най-малко веднъж в седмицата; Хенри ми обеща, че ще го виждам всяка седмица.

* * *

Хенри замина за параклиса на света Богородица в Уолсингам, както бе обещал, и Катерина го помоли да каже на монахините, които държаха параклиса, че тя ще дойде лично следващия път, когато разбере, че очаква дете. Когато следващото бебе започнеше да расте в утробата на кралицата, тя щеше да въздаде благодарност за благополучното раждане на първото и да се помоли за благополучното раждане на второ дете. Помоли краля да каже на монахините, че тя ще идва при тях всеки път, когато очаква дете, и че се надява да ги посети много пъти.

Даде му тежка кесия със злато.

— Ще им предадеш ли това от мое име, за да се молят за мен?

Хенри взе кесията.

— Те се молят за кралицата на Англия, защото това е техният дълг — каза той.

— Искам да им го напомня.

Хенри се върна в двора за най-пищния турнир, който Англия беше виждала, и Катерина се надигна от леглото си, за да го организира за него. Преди да замине, той си беше поръчал нови доспехи, и тя нареди на своя фаворит, Едуард Хауард, талантливия по-малък син на рода Хауард, да се погрижи доспехите да отговарят точно на мерките на слабия и строен млад крал, а изработката да бъде съвършена. Тя заръча да ушийт флагове и да окачат гоблени, да подготвят поетични драми, в които да се разказва за славни събития, и

да има злато навсякъде: флагове и завеси от златен брокат, бродирани със злато драперии, златни блюда и златни чаши, златни върхове на украсените с орнаменти копия, позлатени щитове, злато дори по седлото на кралския кон.

— Това ще бъде най-пищният турнир, който Англия е виждала някога — каза й Едуард Хауард. — Английско рицарство и испанска елегантност. Ще бъде нещо прекрасно.

— Това е най-голямото празненство, което сме имали — каза тя, като се усмихваше. — По най-големия повод.

* * *

Зная, че подготвих изключително зрелище за Хенри, но когато той излиза на арената за турнири, дъхът ми секва. Модно е рицарите, които са дошли да участват в турнира, да си изберат мотото; понякога дори съчиняват поема или играят роля в жива картина, преди да излязат на арената. Хенри запази своето мото в тайна и не ми каза какво ще бъде. Сам поръча флага си, жените постоянно се смеят и се крият от мен, докато бродират думите върху флага от коприна в зеления цвят на Тюдорите. Наистина нямам представа какво ще гласи девизът до мига, когато той се покланя пред мен в кралската ложа, знамето се раздипля и неговият херолд високо оповестява титлата му за турнира „Рицарят Вярно Сърце“.

Изправям се на крака и склучвам ръце пред лицето си, за да скрия треперещата си уста. Не успявам да се сдържа, и очите ми се изпълват със сълзи. Той се е нарекъл „Рицарят Вярно Сърце“ — обявил е пред света възвръщането на предаността и любовта си към мен. Жените от моята свита отстъпват назад, за да мога да видя балдахина, който той е наредил да окачат около цялата кралска ложа. Поръчал е да забодат навсякъде по него малки гербове с преплетени инициали „Х“ и „К“. Накъдето и да погледна, на всеки ъгъл на арената за турнири, върху всяко знаме, върху всяка колона, има инициали „Х“ и „К“, изписани заедно. Той е използвал този голям турнир, най-хубавият и най-пищният, който Англия някога е виждала, за да покаже на света, че ме обича, че е мой, че сърцето му ми принадлежи, и че това сърце е вярно.

Оглеждам се наоколо, към придворните си дами, изживявайки пълния си триумф. Ако можех да говоря свободно, щях да им кажа: „Ето! Приемете това като предупреждение. Той не е мъжът, за когото го смятахте. Той не е мъж, който би се отвърнал от законната си съпруга. Не е мъж, когото можете да съблазните, независимо колко умели са хитрините ви, колко лукаво шушукате против мен. Той ми даде сърцето си, и сърце му е вярно.“ Обхождам ги бързо с очи, тях, най-хубавите момичета от най-изтъкнатите фамилии в Англия, и знам, че всяка от тях тайно си мисли, че може да получи мястото ми. Ако извади късмет, ако кралят бъде съблазнен, ако аз умра, тя би могла да заеме мястото ми на престола.

Но неговото знаме им казва: „Не е така.“ Неговият флаг им го казва, златните букви „Х“ и „К“ им го казват, викът на херолда им казва, че той е изцяло мой, завинаги. Волята на майка ми, думата, която дадох на Артур, съдбата, отредена от Бог на Англия, най-сетне ме доведоха до това: син и наследник в люлката на Англия, кралят на Англия, оповестяващ пред всички любовта си към мен, и моят инициал, преплетен с неговия в златно, накъдето и да погледна.

Докосвам устните си с ръка и я протягам към него. Наличникът на шлема му е вдигнат, сините му очи пламтят от страст към мен. Любовта му към мен ме топли като горещото слънце на детството ми. Аз съм жена, благословена от Бог, всъщност — ползваща се със специалното Му благоволение. Преживях вдовството и отчаянието си от загубата на Артур. Ухажването на стария крал не ме съблазни, враждебността му не ме победи, омразата на майка му не ме унищожих. Любовта на Хенри ми доставя наслада, но не ме спасява. С особеното Божие благоволение, аз спасих сама себе си. Сама излязох от мрака на бедността и влязох в блясъка на светлината. Сама се преборих с онова ужасно потъване в пълното отчаяние. Сама превърнах себе си в жена, която може да се изправи пред смъртта, може да се изправи и пред живота, и да понесе и двете.

Спомням си как веднъж, когато бях малко момиче, майка ми се молеше преди битка, а после се надигна от мястото, където беше коленичила, целуна кръста от слонова кост, върна го на поставката му, и направи знак на придворната си дама да донесе предницата на бронята ѝ и да ѝ я закопчае.

Изтичах напред, замолих я да не отива, попитах я защо трябва да потегли в битка, щом Бог ни дава благословията Си? Ако сме благословени от Бог, защо трябва и да се сражаваме? Няма ли Той просто да прогони маврите заради нас?

— Благословена съм, защото съм избрана да върша Неговото дело — тя коленичи и обви ръка около мен. — Може би ще кажеш: защо да не оставим това на Бог, да изпрати гръмотевична буря над злите маври?

Кимнах.

— Аз съм гръмотевичната буря — каза тя, като се усмихна. — Аз съм гръмотевичната буря, изпратена от Бог да ги прогони. Днес Той не избра гръмотевична буря. Избра мен. И нито аз, нито тъмните облаци можем да откажем да изпълним своя дълг.

Усмихвам се на Хенри, когато спуска наличника на шлема си и отдалечава коня си от кралската ложа. Сега разбирам какво имаше предвид майка ми с това, че е Божията гръмотевица. Бог ме е призовал да бъда неговата слънчева светлина в Англия. Мой вменен от Бога дълг е да донеса щастие, благоденствие и сигурност на Англия. Правя това, като водя краля към правилните избори, като осигурявам наследяването на трона, и като защитавам безопасността на границите. Аз съм богоизбраната кралица на Англия и се усмихвам на Хенри, когато едрият му черен кон с лъскав косъм отива в бавен тръс до края на манежа, усмихвам се и на лондончаните, които викат името ми и крещат: „Бог да благослови кралица Катерина!“, усмихвам се и на себе си, защото постъпвам така, както желаете майка ми, както Бог повели, а Артур ме чака в градината Ал Яна.

22-РИ ФЕВРУАРИ 1511 Г.

Десет дни по-късно, когато кралица Катерина беше на върха на щастието си, ѝ съобщиха най-лошата вест в живота ѝ.

* * *

По-лошо е дори от смъртта на съпруга ми, Артур. Не мислех, че може да има нещо по-ужасно от това; но така се оказва. По-лошо е от годините ми на вдовство и чакане. По-ужасно е, отколкото когато получих вест от Испания, че майка ми е мъртва, че е умряла в деня, когато ѝ писах, умолявайки я да ми изпрати една дума. По-лошо е от най-лошите дни, които съм имала.

Моето бебе е мъртво. Не мога да кажа нищо повече от това, не мога дори да чувам какво ми говорят. Струва ми се, че Хенри е тук през част от времето; а също и Мария де Салинас. Струва ми се, че и Маргарет Поул е тук, виждам и покрусеното лице на Томас Хауард до рамото на Хенри; виждам как Уилям Комптън отчаяно стиска рамото на Хенри; но всички лица се размиват пред очите ми и не мога да бъда сигурна в нищо.

Отивам в стаята си и нареждам да затворят капациите и да залостят вратите. Но е твърде късно. Вече ми съобщиха най-лошата вест в живота ми; затварянето на вратата няма да ѝ попречи да влезе. Не мога да понасям светлината. Не мога да понасям шумовете от продължаващия обикновен живот. Чувам един паж да се смее в градината близо до прозореца ми и не мога да разбера как в света може да е останала радост или щастие, сега, когато моето бебе го няма.

Сега вече куражът, на който съм се уповавала през целия си живот, се оказва просто тънка нишка, мрежа на паяк, невестествен. Ведрата ми увереност, че вървя по Божия път и че Той ще ме закриля, не е нищо повече от заблуда, детска вълшебна приказка. В сенките на стаята си се потапям дълбоко в тъмнината, която майка

ми позна, когато изгуби сина си, от която Хуана не можеше да се спаси, когато изгуби съпруга си, която беше проклятието на баба ми, която е надвиснала над жените от семейството ми като тъмна сянка. В края на краищата се оказва, че не съм по-различна от тях. Не съм жена, която може да надживее любовта и загубата, както мислех досега. Просто до този момент никога не бях губила някой, който да ми е бил по-скъп от самия живот. Когато Артур умря, сърцето ми беше сломено. Но сега, когато бебето ми е мъртво, не искам нищо, освен сърцето ми да престане да бие.

Не ми хрумва никаква причина, поради която би трябвало аз да продължа да живея, а това невинно, безгрешно бебе да ми бъде отнето. Не мога да намеря никаква причина за това. Не мога да разбера един Бог, който може да ми го отнеме. Не мога да разбера един свят, който може да бъде толкова жесток. В мига, когато ми казаха: „Ваша светлост, бъдете смела, имаме лоши новини за принца“, аз изгубих вярата си в Бог. Изгубих желанието си да живея. Изгубих дори амбицията си да управлявам Англия и да осигуря безопасността на страната си.

Той имаше сини очи и най-малките, най-съвършени ръце. Ноктите на пръстите на ръцете му приличаха на мънички мидени черупки. Малките му крачета... малките му крачета...

* * *

Лейди Маргарет Поул, която бе отговаряла за детската стая на мъртвото дете, влезе в стаята, без да почука, без покана, и коленичи пред кралица Катерина, която седеше на стола си край огъня, сред дамите си, без да вижда и да чува нищо.

— Дойдох да ви помоля за прошка, макар да не съм сторила нищо лошо — каза тя въздържано.

Катерина повдигна глава от ръката си.

— Какво?

— Вашето бебе умря, докато беше поверено на моите грижи. Дойдох да ви помоля за прошка. Кълна се, че не съм проявила небрежност. Но той е мъртъв. Принцесо, съжалявам.

— Вие винаги сте тук — каза Катерина със сдържана неприязън.
— В най-мрачните ми мигове винаги сте до мен, като лош късмет.

По-възрастната жена трепна.

— Наистина, но не по свое желание.

— И не ме наричайте „принцесо“.

— Забравих.

За първи път от седмици Катерина се изправи на стола си и погледна в лицето друг човек, видя очите на Маргарет, видя новите бръчки около устата ѝ, осъзна, че не е единствената, която скърби за загубата на бебето си.

— О, Господи, Маргарет — каза тя и залитна напред.

Маргарет Поул я хвана и я прегърна.

— О, Господи, Катерина — промълви тя в косата на кралицата.

— Как можахме да го изгубим?

— Божия воля. Божия воля. Трябва да го повярваме. Трябва да склоним глава под Него.

— Но защо?

— Принцесо, никой не знае защо един бива погубен, а друг — пощаден. Помните ли?

По потръпването тя почувства, че сега, при загубата на сина си жената си спомня загубата на своя съпруг.

— Никога не забравям. Помня всеки ден. Но защо?

— Такава е Божията воля — повтори лейди Маргарет.

— Не мисля, че мога да го понеса — промълви Катерина толкова тихо, че никоя от дамите ѝ не можеше да чуе. Вдигна покритото си със следи от сълзи лице от рамото на приятелката си. — Да изгубя Артур ми се струваше като истинско мъчение, но да изгубя бебето си е като самата смърт. Не мисля, че мога да го понеса, Маргарет.

Усмивката на по-възрастната жена беше безкрайно търпелива.

— О, Катерина. Ще се научите да го понасяте. Никой не може да направи нищо друго освен да понася. Можете да се гневите или да плачете, но в крайна сметка ще се научите да понасяте.

Катерина бавно седна отново на стола си; Маргарет, непринудено елегантна, остана коленичила на пода в краката ѝ, склонила пръсти с тези на приятелката си.

— Ще трябва отново да ме научите на смелост, съвсем отначало — прошепна Катерина.

По-възрастната жена поклати глава.

— Достатъчно е да го научите само веднъж — каза тя. — Знаете, научихте се на смелост в Лъдлоу; вие не сте жена, която може да бъде унищожена от скръбта. Ще скърбите, но ще оцелеете, ще излезете отново в света. Ще обичате. Ще заченете друго дете и това дете ще оживее, ще се научите отново да бъдете щастлива.

— Не мога да си го представя — каза Катерина унило.

— Ще се случи.

Битката, която Катерина очаквате от толкова отдавна, започна, докато тя още беше обладана от мрачната скръб за бебето си. Но нищо не можеше да проникне през тъгата ѝ.

„Прекрасни новини, най-добрите новини на света!“ — писа баща ѝ. Катерина уморено превеждаше от шифъра, а после — от испански на английски. „Ще поведе кръстоносен поход срещу маврите в Африка. Тяхното съществуване е опасност за християнския свят, техните набези изпълват с ужас цялото Средиземноморие и излагат на опасност корабоплаването от Гърция до Атлантическия океан. Изпратете ми най-добрите от вашите рицари — вие, които се обявявате за новия Камелот. Изпратете ми най-храбрите си пълководци начело на най-силните си мъже, а аз ще ги поведе към Африка и ще унищожим владенията на неверниците като благочестиви християнски крале.“

Катерина уморено отнесе преведеното писмо на Хенри. Той се връщаше от тенискорта, с кърпа, праметната около врата, с поруменяло лице. Засия, когато я видя, после радостното изражение в миг бе заличено от виновна гримаса, благодарение на която заприлича на момче, заловено да се наслаждава на забранено удоволствие. По това мимолетно изражение, в този кратък, издайнически миг, тя разбра — той бе забравил, че синът му е мъртъв. Играеше тенис с приятелите си, беше спечелил, виждаше съпругата, която все още обичаше, беше щастлив. Радостта спохождаше мъжете от неговото семейство така лесно, както тъгата — жените от нейното. Тя почувства как я заля вълна от омраза, толкова силна, че почти усети вкуса ѝ в устата си. Той успяваше да забрави, макар за миг, че тяхното малко момче бе умряло. Катерина си мислеше, че тя няма да забрави — никога, никога.

— Имам писмо от баща си — каза тя, като се опита да придаде някаква заинтересованост на дрезгавия си глас.

— Така ли? — Той беше олицетворение на загрижеността. Пристъпи към нея и я хвана под ръка. Тя стисна зъби, за да не изкрещи: „Не ме докосвай!“

— Каза ли ти да бъдеш смела? Написа ли ти утешителни думи?

Тромавата загриженост на младия мъж беше непоносима. Тя извика на лицето си най-търпеливата си усмивка.

— Не. Писмото не е лично. Знаеш, че той рядко ми пише така. В писмото става дума за кръстоносен поход. Той кани нашите благородници и лордове да съберат войска и да тръгнат с него срещу маврите.

— Така ли? О, наистина ли? Какъв шанс!

— Не и за теб — каза тя, потушавайки всяка евентуална идея на Хенри, че би могъл да тръгне на война, когато нямаха син. — Това е само малка експедиция. Но баща ми на драго сърце би приел в нея англичани, и мисля, че би трябвало да отидат.

— Убеден съм, че би ги приел — Хенри се обърна и повика приятелите си, които се бяха отдръпнали назад като виновни ученици, хванати да се забавляват. Беше им непоносимо да виждат Катерина, откакто беше станала толкова бледа и тиха. Харесваха я, когато тя беше кралицата на турнира, а Хенри беше Рицарят Вярно Сърце. Тя ги караше да се чувстват неудобно, когато идваше на вечеря като призрак, не хапваше нищо и си тръгваше рано.

— Хей! Някой да иска да замине на война срещу маврите?

Хор от възбудени крясъци отвърна на призива. Катерина си помисли, че най-много приличаха на куп развълнувани кученца — начело с лорд Томас Дарси и Едуард Хауард.

— Аз ще отида!

— И аз ще отида!

— Покажете им как се сражават англичаните! — подстрекаваше ги Хенри. — Аз лично ще платя разноските по експедицията.

— Ще пиша на баща си, че разполагате с доброволци, изгарящи от желание да потеглят — каза Катерина тихо. — Ще отида и ще му пиша сега. — Тя се извърна и тръгна бързо към вратата за малкото стълбище, което водеше към покоите ѝ. Не мислеше, че би могла да понесе да бъде с тях дори миг повече. Това бяха мъжете, които щяха да

научат сина ѝ да язди. Това бяха мъжете, които щяха да бъдат определени за негови съветници, негов кралски съвет. Те щяха да бъдат редом с него по време на първото му причастие, те щяха да бъдат негови представители по време на годеча му, те щяха да бъдат кръстници на синовете му. А ето че сега бяха тук, смееха се, надаваха войнствени призови, състезаваха се помежду си за гръмкото одобрение на Хенри, сякаш нейният син никога не се беше раждал, сякаш не беше умрял. Сякаш светът беше същият както винаги; но Катерина знаеше, че той беше напълно променен.

* * *

Той имаше сини очи. И най-мъничките, най-съвършени крачета.

* * *

В крайна сметка славният кръстоносен поход така и не се осъществи. Английските рицари пристигнаха в Кадис, но кръстоносците така и не отплаваха към Светите земи, така и не се изправиха пред остър ятаган, размахван от неверник с черно сърце. Катерина превеждаше писма, разменяни между Хенри и баща ѝ, в които баща ѝ обясняваше, че все още не е събрал войската си, че все още не е готов да замине, а после, един ден, тя дойде при Хенри с писмо в ръка и с лице, от което шокът беше изличил обичайната умора.

— Баща ми съобщава изключително ужасни новини.

— Какво става? — залита Хенри, объркан. — Виж, ето, току-що получих писмо от един английски търговец в Италия; не мога да схвана нищо от него. Той пише, че французите и папата са във война. — Хенри ѝ подаде писмото си. — Как е възможно това? Изобщо не го разбирам.

— Вярно е. Това писмо е от баща ми. Казва, че папата е обявил, че френските войски трябва да напуснат Италия — обясни Катерина. — Светият Отец е извел собствените си папски войски на бойното

поле срещу французите. Крал Луи е обявил, че папата вече няма да бъде папа.

— Как се осмелява? — запита Хенри, потресен до дън-душа.

— Баща ми казва, че трябва да забравим кръстоносния поход и веднага да се притечем на помощ на папата. Той ще се опита да уговори съюз между нас и императора на Свещената Римска Империя. Не можем да позволим на крал Луи да завземе Рим. Той не трябва да навлиза в Италия.

— Трябва да е луд, за да смята, че бих го допуснал! — възкликна Хенри. — Нима бих позволил на французите да превземат Рим? Нима бих допуснал един папа, който да е френска марионетка? Забравил ли е какво може да направи една английска армия? Нима иска нов Азенкур?

— Да съобщя ли на баща си, че ще се обединим с него срещу Франция? — попита Катерина. — Мога да пиша веднага.

Той хвана ръката ѝ и я целуна. Поне този път тя не се отдръпна и той я притегли малко по-близо и обви ръка около талията ѝ.

— Ще дойда с теб, докато пишеш, и можем да подпишем писмото двамата — баща ти трябва да знае, че неговата дъщеря испанка и неговият син англичанин са напълно единни в подкрепата си за него. Слава Богу, че войските ни са вече в Кадис — възкликна Хенри, осъзнавайки добрия си късмет.

Катерина се поколеба: в ума ѝ бавно се оформяше една мисъл.

— Това е... рисковано.

— Това е късмет — каза Хенри весело. — Ние сме благословени от Бог.

— Баща ми сигурно ще търси някаква облага за Испания от всичко това. — Катерина спомена подозрението внимателно, докато вървяха към покоите ѝ и Хенри скъсяваше крачките си, за да ги нагоди към нейните. — Той никога не предприема ход, без да планира далече напред.

— Разбира се, но ти ще браниш интересите ни както винаги — каза той уверено. — Имам ти доверие, любов моя, както имам доверие на него. Нима сега той не е единственият ми баща?

ЛЯТОТО НА 1511 Г.

Бавно, докато дните стават по-топли, а слънцето заприличва повече на испанското, аз също се стоплям и заприличвам повече на испанското момиче, което бях някога. Не мога да се примиря със смъртта на сина си, мисля, че никога няма да се примиря със загубата му; но виждам, че няма кого да виня за смъртта му. Не е имало недоглеждане или небрежност, той умря като птиче в топло гнездо, и трябва да проумея, че никога няма да узная защо.

Сега знам, че съм била глупава да виня себе си. Не съм извършила никакво престъпление, никакъв толкова ужасен грях, че Бог, милостивият Бог от молитвите на детството ми, да ме накаже с такава ужасна скръб. Никой добър Бог не би погубил такова сладко бебе, такова съвършено бебе с такива сини очи, само за да упражни божествената Си воля. В сърцето си знам, че такова нещо е невъзможно, не може да има такъв Бог. Макар в първите най-ужасни изблици на скръбта си да винях себе си и Бог, сега знам, че това не е било наказание за грях. Знам, че удържах обещанието си, обещанието, дадено на Артур, поради най-основателни причини; и че Бог ме е взел под закрилата Си.

Ужасният, смразяващ, мрачен факт на загубата на бебето ми сякаш отстъпва заедно с ужасния, мразовит мрак на тази английска зима. Една сутрин шутът дойде, каза ми някаква шега и аз се засмях на глас. Сякаш се беше отворила врата, която дълго е стояла здраво заключена. Осъзнавам, че мога да се смея, че е възможно да бъда щастлива, че смехът и надеждата могат да се върнат при мен и може би дори мога да забременея отново и пак да почувствам онази завладяваща нежност.

Започвам отново да чувствам, че съм жива, че отново съм жена с надежди и планове, че съм онази жена, в която се превърна момичето от Испания. Мога да усетя, че съм жива: застанала на половината път между бъдещето и миналото си.

Сякаш преглеждам основно тялото си като ездач след лошо падане от кон, потупвайки ръцете и краката си, уязвимото си тяло,

сякаш търся трайни увреждания. Вярата ми в Бог се връща напълно неразклатена, по-твърда от всякога. Изглежда, че има само една голяма промяна: вярата ми в моите родители е накърнена. За първи път в живота си наистина мисля, че е възможно да са сгрешили.

Спомням си добротата на мавърския лекар към мен и ми се налага да променя възгледите си за неговия народ. Човек, който може да види врага си така сломен, както той видя мен, и въпреки това е в състояние да погледне на своята неприятелка с такова дълбоко състрадание, не може да бъде наречен варварин и дивак. Може да е неверник — може да е напълно заблуден — но със сигурност трябва да му бъде позволено да прави свои собствени заключения със собствени доводи. А от това, което знам за този човек, съм сигурна, че доводите му ще бъдат основателни.

Иска ми се да изпратя някой добър свещеник да се пребори за душата му, но не мога да кажа, както щеше да каже майка ми, че той е духовно мъртъв, негоден за нищо, освен за смърт. Той улови ръцете ми, за да ми съобщи тежките новини, и видях в очите му нежност, която ми напомни за нежността в погледа на Светата Дева. Вече не мога да отхвърлям маврите като еретици и врагове. Трябва да осъзная, че те са мъже и жени, способни на грешки като нас, изпълнени с надежди като нас, предани на вярата си, както ние на нашата.

И това на свой ред ме кара да се усъмня в мъдростта на майка си. Някога бях готова да се закълна, че тя знае всичко, че нейната повеля трябва да се слуша винаги. Но сега пораснах достатъчно, за да мисля по-задълбочено за нея. Бях оставена в нищета по време на вдовството си, защото подготвеният от нея договор беше небрежно написан. Бях изоставена съвсем сама в чужда страна, защото, макар тя да ме повика с привидна настойчивост — всъщност това беше само за показ; не би ме приела обратно в Испания на никаква цена. Тя прояви коравосърдечие, продължавайки да се придържа към плана си за мен, и ме остави сама, мен, нейната родна дъщеря.

И накрая, бях принудена да намеря тайно лекар и да се посъветвам с него скрито, защото тя беше изпълнила своята роля в прогонването на най-добрите лекари, най-добрите учени и най-будните умове от християнския свят. Беше заклеила мъдростта им като грях и останалата част от Европа беше последвала примера

й. Тя освободи Испания от евреите, и от техните умения и кураж, прочисти Испания от маврите и тяхната начетеност и дарби. Тя, жена, която се възхищаваше на начетеността, прогони онези, които се наричат Хора на Книгата. Тя, която се бореше за справедливост, постъпи несправедливо.

Все още не мога да разбера какво може да означава това отчуждение за мен. Майка ми е мъртва, не мога да я упрека или да споря с нея сега, освен във въображението си. Но знам, че през тези месеци в мен настъпи дълбока и трайна промяна. Стигнах до свое разбиране за своя свят, което не е нейното разбиране за нейния свят. Не подкрепям организирането на кръстоносен поход срещу маврите, нито срещу когото и да било. Не подкрепям гоненията, нито жестокостта към тях заради цвета на кожата им или вярата в сърцата им. Знам, не майка ми не е непогрешима, вече не вярвам, че тя и Бог мислят като един. Макар че все още обичам майка си, вече не я боготворя. Предполагам, че най-сетне пораствам.

* * *

Кралицата изплува бавно от скръбта си и отново започна да проявява интерес към управлението на двора и страната. В Лондон всички оживено обсъждаха новината, че шотландски капери нападнали английски търговски кораб. Всички знаеха името на каперския капитан: той беше Андрю Бартън, който плаваше с пълномощни писма от крал Джеймс Шотландски. Бартън беше безмилостен към английските кораби, и на лондонските докове цареше всеобщото убеждение, че Джеймс умишлено е дал позволение на пирата да плячкосва английски плавателни съдове, сякаш двете страни бяха вече във война.

— Трябва да бъде спрян — каза Катерина на Хенри.

— Той не смее да отправи открито предизвикателство! — възкликна Хенри. — Джеймс изпраща погранични разбойници и пирати срещу нас, защото не се осмелява да се изправи лично пред мен. Джеймс е страхливец и клетвопрестъпник.

— Да — съгласи се Катерина. — Но главното по отношение на този пират Бартън е, че той не само застрашава търговията ни, но е и

предвестник на по-лоши неща. Ако допуснем шотландците да владеят моретата, тогава им позволяваме да разполагат с нас. Това е остров: моретата трябва да ни принадлежат, също както и сушата, иначе не сме в безопасност.

— Корабите ми са готови и отплаваме по пладне. Ще го заловя жив — обеща Едуард Хауард, адмиралът на флота, на Катерина, когато дойде да се сбогува с нея. Тя си помисли, че изглежда много млад, с не по-малко момчешки вид от Хенри; но дарбата и смелостта му бяха неоспорими. Беше наследил цялото тактическо умение на баща си, но го беше пренесъл към новосформирания флот. Постът на върховен адмирал по традиция се заемаше от представител на рода Хауард, но Едуард се оказваше изключително подходящ за него. — Ако не мога да го пленя жив, ще потопя кораба му и ще го докарам мъртъв.

— Срамота! Враг, но християнин! — възкликна тя закачливо, като му поднесе ръката си за целувка.

Той вдигна очи, поне веднъж сериозен.

— Уверявам ви, ваша светлост, че шотландците са по-голяма опасност за мира и благополучието на страната, отколкото маврите някога биха могли да бъдат.

Видя тъжната ѝ усмивка.

— Не сте първият англичанин, който ми казва това — каза тя. — Освен това можах да го видя с очите си в последните години.

— Трябва да е редно да постъпим така — каза той. — В Испания баща ви и майка ви не намериха дори миг покой, докато не успяха да прогонят маврите от планините. За нас в Англия най-близкият враг са шотландците. Именно те са в нашите планини, те са тези, които трябва да потиснем и укротим, ако искаме някога да живеем в мир. Баща ми прекара живота си, отбранявайки северните граници, а сега аз се боря със същия враг, но по море.

— Върнете се благополучно у дома — каза тя настойчиво.

— Длъжен съм да поемам рискове — каза той небрежно. — Не съм човек, свикнал да си стои у дома.

— Никой не се съмнява в храбростта ви, но моят флот се нуждае от адмирал — каза му тя. — Искам да имам един и същ адмирал в продължение на много години. Имам нужда от своя рицар-защитник на следващия турнир. Имам нужда от партньора си за танците. Върни се благополучно у дома, Едуард Хауард!

Кралят бе разтревожен, че приятелят му Едуард Хауард потегля срещу шотландци, пък било то и само срещу шотландски капер. Беше се надявал, че сключеният от баща му съюз с Шотландия, укрепен от брака на английската принцеса, ще гарантира мир.

— Джеймс е такъв лицемер, щом може да обещава мир и да се жени за Маргарет от една страна, и да разрешава тези набези — от друга! Ще пиша на Маргарет и ще ѝ кажа да предупреди съпруга си, че не можем да допускаме нападения над нашите плавателни съдове. Те също трябва да се придържат към границите си.

— Навярно той няма да се вслуша в нея — изтъкна Катерина.

— Не можем да я виним за това — каза той бързо. — Изобщо не биваше да я омъжват за него. Тя беше прекалено млада, а той беше твърде закостенял в навиците си, и има нагласата на войник. Но тя ще донесе мир, ако може; знае, че това беше желанието на баща ми, знае, че трябва да живеем в мир. Сега сме сродници, съседи сме.

Но пограничните лордове от фамилиите Пърси и Невил съобщаваха, че напоследък шотландците са станали по-дръзки в нападенията си по северните земи. Джеймс безспорно търсеше повод за война, несъмнено възнамеряваше да завладее земя в Нортъмбърланд. Вече всеки момент можеше да потегли на юг, да превземе Бърик, и да продължи към Нюкасъл.

— Как се осмелява? — запита Хенри. — Как се осмелява просто да нахлува, да плякосва стоките ни и да тормози хората ни? Не знае ли, че мога да събера армия и да я поведе срещу него още утре?

— Ще бъде тежка кампания — отбеляза Катерина, мислейки си за дивата земя по границата и за дългия поход, докато се стигне до нея. Шотландците щяха да имат всички мотиви за битка, с простиращите се пред тях богати южни земи, а английските войници никога не искаха да се бият, когато бяха далече от селата си.

— Ще бъде лесно — възрази ѝ Хенри. — Всички знаят, че шотландците не могат да удържат армия на бойното поле. Те не са нищо повече от банда грабители. Ако изведа на бойното поле голяма английска войска, подходящо въоръжена, снабдена и командвана, ще ги довърша за един ден!

— Разбира се, че ще го сториш — усмихна се Катерина. — Но не забравяй, трябва да съберем армия, за да се бием срещу французите. Ти сигурно би предпочел да си спечелиш име в смела и благородна рицарска битка срещу французите, която ще влезе в историята, отколкото в някаква недостойна погранична кавга.

Катерина се обърна към Томас Хауард, граф Съри, баща на Едуард Хауард, в края на срещата на кралския съвет, докато мъжете излизаха от покоите на краля.

— Милорд? Имате ли вести от Едуард? Липсва ми моят млад рицар-защитник.

Старият човек ѝ се усмихна щастливо.

— Получихме доклад днес. Кралят сам ще ви каже. Знаеше, че ще бъдете доволна да научите за победата на вашия фаворит.

— Наистина ли е спечелил?

— Пленил е пирата Андрю Бартън с два от корабите му. — Гордостта му прозираше през престорената скромност. — Той само изпълни дълга си — каза. — Само стори онова, което всяко момче от рода Хауард би трябвало да стори.

— Той е герой! — възкликна въодушевено Катерина. — Англия има нужда от велики моряци толкова, колкото и от войници. Бъдещето за християнския свят е във владееенето на моретата. Трябва да владеем моретата, както сарацините владеят пустините. Трябва да прогоним пиратите от моретата и да утвърдим присъствието на английските кораби. И какво друго? Той на път към дома ли е?

— Ще доведе в Лондон корабите си, а също и пирата, окован във вериги. Ще изправим пирата на съд и ще го обесим на кея. Но на крал Джеймс това няма да му хареса.

— Смятате ли, че шотландският крал има намерение да обяви война? — попита го Катерина направо. — Би ли тръгнал на война по такъв повод? В опасност ли е страната?

— Откакто се помня, това е най-сериозната опасност за мира в кралството — каза искрено по-възрастният мъж. — Подчинихме уелските и осигурихме мир по границите ни на запад, сега ще трябва да укротим шотландците. След тях ще трябва да се справим с ирландците.

— Те са отделна страна, със собствени крале и закони — възрази Катерина.

— Такива бяха и уелсците, докато ги победихме — изтъкна той. — Тази земя е твърде малка за три кралства. Шотландците ще трябва да бъдат впрегнати да ни служат.

— Може би бихме могли да им предложим владетел — мислеше Катерина на глас. — Както е станало с уелсците. Вторият син може да бъде принц на Шотландия, както първородният е принц на Уелс, за едно кралство, обединено под скиптъра на английския крал.

Томас Хауард беше поразен от идеята й.

— Точно така — каза. — Това ще бъде начинът да го направим. Да им нанесем силен удар, а после да им предложим почетен мир. Иначе вечно ще се зъбят по петите ни.

— Кралят смята, че тяхната армия ще бъде малка и ще е лесно да бъде победена — отбеляза Катерина.

Хауард сподави изблик на смях.

— Негова светлост никога не е бил в Шотландия — каза. — Дори още никога не е бил на война. Шотландците са страховит враг, независимо дали в истинско сражение или в случайна схватка. Те са много по-ужасен враг от натруфените френски кавалеристи. Няма рицарски закони, бият се, за да победят, и се сражават не на живот, а на смърт. Ще трябва да изпратим силна войска под ръководството на умел военачалник.

— Вие можете ли да се справите? — попита Катерина.

— Бих могъл да опитам — отвърна той искрено. — Аз съм най-доброто оръжие, с което разполагате в момента, ваша светлост.

— А дали кралят би могъл да се справи? — попита тя тихо.

Той й се усмихна.

— Той е млад човек — каза. — Никак не му липсва смелост, никой, който го е виждал на турнир, не би могъл да се усъмни в смелостта му. И е умел ездач. Но една война не е турнир, а той още не знае това. Той ще трябва да потегли начело на една армия с висок дух и да се закали в няколко битки, преди да поведе най-голямата война в живота си — войната за самото си кралство. Не се пуска млад жребец в кавалерийско нападение още при първото му излизане на бойно поле. Трябва да се научи. Кралят, макар и крал, ще трябва да се научи.

— Не са му преподавали нищо от военната наука — каза тя. — Не са го карали да изучава други битки. Няма понятие как да наблюдава разположението на терена и да разполага войска. Не разбира нищо от снабдяване със запаси и поддържане на придвижваща се армия. Баща му не го научи на нищо.

— Баща му не знаеше почти нищо — каза графът тихо, така че да го чуе само тя. — Първата му битка беше при Босуърт и той я спечели отчасти с късмет, и отчасти — чрез съюзниците, които майка му изпрати за него на бойното поле. Той беше достатъчно храбър, но не беше военачалник.

— Но защо не се е погрижил Хенри да бъде обучен във военното изкуство? — попита дъщерята на Фердинанд, която беше отгледана в лагер и беше виждала план за кампания още преди да се научи да шие.

— Кой би помислил, че ще му е необходимо да знае такива неща? — попита старият граф. — Всички мислехме, че крал ще бъде Артур.

Тя се постара лицето ѝ да не издаде внезапното пробуждане на скръбта при неочакваното споменаване на името му.

— Разбира се — каза. — Разбира се, че така сте мислели. Забравих. Разбира се, че е така.

— Ето, той щеше да бъде велик командир. Интересуваше се от воденето на война. Четеше. Интересуваше се. Говореше с баща си, непрекъснато разпитваше мен. Добре си даваше сметка каква опасност представляват шотландците, имаше прекрасен усет как да командва войници. Често ме питаше за земята по границата, където бяха разположени крепостите, какъв е теренът. Можеше да поведе армия срещу шотландците с доста големи надежди за успех. Младият Хенри ще бъде прекрасен крал, когато усвои тактиката, но Артур я познаваше изцяло. Беше му в кръвта.

Катерина дори не си позволи удоволствието да поговори за него.

— Може би — беше всичко, което каза. — Но какво можем да направим междувременно, за да ограничим набезите на шотландците? Трябва ли пограничните лордове да получат подкрепления?

— Да, но границата е дълга и трудна за удържане. Крал Джеймс не се бои от английска армия, предвождана от краля. Не се страхува от пограничните лордове.

— Защо не се страхува от нас?

Томас Хауард сви рамене: беше твърде опитен придворен, за да изрече изменническа дума.

— Е, Джеймс е стар воин, още от времето на стария крал си търси повод за битка.

— Кой би могъл да накара Джеймс да се бои от нас и да го задържи в Шотландия, докато укрепим границата и се подготвим за война? Какво би накарало Джеймс да се забави, какво би ни откупило време?

— Нищо — заяви той, като клатеше глава. — Няма никой, който може да удържи Джеймс, ако той е решен да воюва. Освен може би папата, ако склони да издаде указ? Но кой може да убеди Негово Светейшество да се намеси между двама християнски монарси, спречкали се заради един пиратски набег и парче земя? Пък и папата си има собствени тревоги с настъплението на французите. Освен това, едно оплакване от наша страна ще бъде просто отхвърлено от Шотландия. Защо Негово Светейшество би се намесил на наша страна?

— Не знам — каза Катерина. — Не знам какво би накарало папата да застане на наша страна. Само ако знаеше в каква нужда сме! Само ако се съгласеше да използва властта си, за да ни защити!

* * *

Ричард Бейнбридж, кардинал-архиепископ на Йорк, по една случайност е в Рим и е мой добър приятел. Пиша му още същата вечер, приятелско писмо като между двама познати, и двамата — далече от дома, като му съобщавам новините от Лондон, пиша за времето, за изгледите за реколтата и цената на вълната. После му разказвам за враждебността на шотландския крал, за греховната му гордост, за това как коварно даде позволение за нападения върху нашите кораби, и — най-лошото от всичко — за постоянните му нахлувания в северните ни земи. Споделям с него опасенията си, че кралят ще бъде принуден да отбранява земите си на север, че при това положение няма да може да дойде на помощ на Светия Отец в спора му с френския крал. Ще бъде такава трагедия — пиша аз — ако папата бъде оставен в уязвимо положение и не успеем да му дойдем

на помощ, заради коварството на шотландците. Планираме да се включим в съюза на баща ми и да защитим папата; но трудно бихме могли да съберем войска за папата, ако у дома не е безопасно. Ако се осъществят надеждите ми, нищо не би трябвало да отклони вниманието на съпруга ми от съюза му с баща ми, с императора и с папата, но какво мога да направя аз, една бедна жена? Бедна жена начело на държава, чиято незащитена граница е под постоянна заплаха?

Какво би могло да бъде по-естествено от това Ричард, моят брат во Христe, да отиде с писмото ми в ръка при Негово Светейшество папата и да каже колко разтревожена съм от заплахата за мира в страната от страна на крал Джеймс Шотландски, и как целият съюз за спасяването на Вечния Град е застрашен от подобно недобросъседско поведение?

Прочитайки писмото ми до Ричард, папата го тълкува правилно, и начаса пише на крал Джеймс, като заплашва да го отлъчи от църквата, ако не зачете мира и справедливо договорените граници на друг християнски крал. Той е потресен от мисълта, че Джеймс би смутил мира на християнския свят. Приема поведението му много сериозно и от това могат да произтекат тежки наказания. Крал Джеймс, принуден да отстъпи пред исканията на папата, принуден да се извини за набезите си, пише остро писмо на Хенри, в което казва, че Хенри не е имал право да се обръща към папата на своя глава, че спорът е бил между тях двамата и няма нужда той да тича зад гърба му при Светия Отец.

* * *

— Не знам за какво говори — оплака се Хенри на Катерина, когато я намери в градината да играе на гоненица с придворните си дами. Беше твърде разстроен, за да се впусне в играта, както правеше обикновено, и да грабне топката от въздуха, да я хвърли силно към най-близкото момиче и да извика от радост. Беше твърде разтревожен, за да поиграе с тях. — Какво иска да каже? Никога не съм се обръщал към папата. Не съм му съобщавал нищо. Не съм сплетник!

— Не, не си, и точно това можеш да му кажеш — каза Катерина спокойно, като плъзна длан в сгъвката на ръката му и се отдалечи от жените.

— Ще му кажа. Не съм казал нищо на папата и мога да го докажа.

— Възможно е да съм споменала тревогите си пред архиепископа, и може той да ги е предал на папата — каза Катерина небрежно. — Но едва ли можеш да бъдеш обвиняван, ако твоята съпруга сподели тревогите си с духовния си наставник.

— Именно — каза Хенри. — Така ще му кажа. А ти не бива да се тревожиш дори за миг.

— Да. И най-важното е, че Джеймс знае, че не може да ни нападне безнаказано — Негово Светейшество издаде указ.

Хенри се поколеба.

— Не си имала предвид Бейнбридж да съобщи на папата, нали?

Тя му се усмихна леко.

— Разбира се — каза. — Но така или иначе не ти си този, който се е оплакал от Джеймс на папата.

Хватката му се стегна около талията ѝ.

— Ти си опасен враг. Надявам се никога да не се озовем в противникови лагери. Със сигурност ще загубя.

— Това никога няма да стане — каза тя нежно. — Защото винаги ще бъда само твоя предана и вярна съпруга и кралица.

— Знаеш, че мога да събера армия в един миг — припомни ѝ Хенри. — Не е нужно да се страхуваш от Джеймс. Няма нужда дори да се преструваш, че се боиш. Мога да смажа шотландците като с чук. Знаеш, че мога да го направя не по-зле от всеки друг.

— Да, разбира се, че можеш. А, слава Богу, сега не е нужно да го правиш.

ЕСЕНТА НА 1511 Г.

При завръщането си в Лондон Едуард Хауард доведе оковани шотландските капери и беше посрещнат като английски герой. Популярността му събуди у Хенри — винаги нащрек за приветствията на народа — доста силна завист. Той говореше все по-често и по-често за война срещу шотландците, и членовете на кралския съвет, макар и опасяващи се от разносните по войната и тайно обзети от съмнения относно военните способности на Хенри, не можеха да отрекат, че Шотландия беше постоянна заплаха за мира и сигурността на Англия.

Кралицата бе тази, която отклони мислите на Хенри от завистта му към Едуард Хауард, и пак кралицата бе тази, която постоянно му напомняше, че първият му досег с войната безспорно трябваше да бъде на великите бойни полета на Европа, а не сред някакви затънтени погранични хълмове. Когато Хенри Английски потеглеше в битка, тя трябваше да е срещу френския крал, в съюз с двамата други най-велики крале в християнския свят. Хенри, вдъхновен от детството си, изпълнено с разкази за Креси и Азенкур, можеше лесно да бъде съблазнен с мисли за славна битка срещу Франция.

ПРОЛЕТТА НА 1512 Г.

За Хенри беше тежко да не отплава лично, когато флотилията потегли да се включи в кампанията на крал Фердинанд срещу французите. Потеглянето беше бляскаво: корабите излязоха в морето, вдигнали знамената на повечето от най-видните фамилии в Англия, от години насам от Англия не беше тръгвала по-добре екипирана и по-добре подредена войска. Катерина беше заета да надзирава безкрайната работа по снабдяването на корабите с провизии, зареждането на арсеналите, екипирането на войниците. Помнеше как майка ѝ работеше постоянно, когато баща ѝ беше на война, и не беше забравила най-важния урок от детството си — че една битка може да бъде спечелена само ако е внимателно и надеждно подсигурана със запаси.

Тя изпрати експедиционен флот, толкова добре организиран, колкото никой друг, потеглял от Англия преди, и беше уверена, че под командването на баща ѝ щяха да защитят папата, да победят французите, да завоюват земи във Франция, и отново да утвърдят англичаните като владетели на обширни части от Франция. Привържениците на мира в кралския съвет се тревожеха, както винаги, че Англия ще бъде въвлечена в нова безкрайна война; но Хенри и Катерина бяха убедени от уверените предричания на Фердинанд, че победата ще дойде бързо и ще има богати придобивки за Англия.

* * *

Виждала съм баща си да ръководи походи един след друг през цялото ми детство. Никога не съм го виждала да губи. Потеглянето на война означава да преживея отново детството си, цветовете, звуците и вълнението на една страна във война ме изпълват с дълбока радост. Това да бъда този път в съюз с баща си, като равностоен партньор, да съм в състояние да му предоставя мощта на английската армия, ми се струва като навършване на пълнолетие.

Именно това е искал от мен, това е задачата на живота ми като негова дъщеря. Именно заради това понасях дългите години на чакане за английския престол. Това е предопределението ми, най-сетне аз съм военачалник, какъвто е баща ми, каквато беше майка ми. Аз съм кралица-воин, и в тази слънчева сутрин, докато гледам как флотът отплава, не се съмнявам, че ще бъде триумфираща кралица.

* * *

Според плана английската армия трябваше да се срещне с испанската и да нахлуе в югозападна Франция: в Гиена и херцогство Аквитания. Катерина не се съмняваше, че баща ѝ ще вземе своя дял от военната плячка, но очакваше, че той ще спази обещанието си да влезе с англичаните в Аквитания и да я спечели отново за Англия. Предполагаше, че тайният му план включва разделянето на Франция, което щеше отново да превърне тази свръхмогъща страна в сбора от малки кралства и херцогства, какъвто бе представлявала някога, и амбициите на французите щяха да бъдат смазани за поколение напред. Всъщност Катерина знаеше, че според баща ѝ за християнския свят беше по-безопасно Франция да бъде слаба. Според него на тази страна не можеха да бъдат поверени мощта и богатството, които носи единството.

МАЙ 1512 Г.

По-хубаво от всяко бляскаво дворцово забавление беше да видят как корабите прекосяват крайбрежната ивица и потеглят, тласкани от силен попътен вятър, в слънчев ден; а Хенри и Катерина потеглиха обратно към Уиндзор, изпълнени с увереност, че тяхната войска ще бъде най-силната в християнския свят, че не могат да се провалят.

Катерина се възползва от момента и от въодушевлението на Хенри при вида на корабите, за да го попита дали не мисли, че трябва да построят малки едномачтови кораби, бойни кораби, подсилени с весла. Артур беше разбрал веднага какво има предвид тя с „малки едномачтови кораби“; беше виждал рисунки и беше чел как могат да бъдат разполагани. Хенри никога не беше виждал битка по море, никога не беше виждал едномачтов кораб да се обръща светкавично, без помощта на вятър, и да напада попаднал в безветрие боен кораб. Катерина се опита да му обясни, но Хенри, вдъхновен от вида на флотилията с вдигнати платна, заяви, че иска само платноходи, големи кораби с екипажи от свободни хора, предопределени за слава, а не каторжници.

Целият двор се съгласи с него, а Катерина знаеше, че няма да постигне нищо срещу придворни, които винаги се влияеха от най-последната мода. Тъй като флотилията изглеждаше толкова прекрасна, когато потегли, всички млади мъже искаха да бъдат адмирали като Едуард Хауард, точно както предишното лято всички искаха да бъдат кръстоносци. Не се обсъждаше слабостта на големите платноходи в близък бой — всички искаха да отплават с вдигнати платна. Всички искаха собствени кораби. Хенри прекарваше цели дни с корабостроителите, а Едуард Хауард настояваше за все по-голям и по-голям флот.

Катерина се съгласи, че флотилията е прекрасна, а моряците на Англия са най-чудесните на света, но отбеляза, че би могла да пише до арсенала във Венеция, за да попита каква е цената на един едномачтов платноход с гребла и дали ще го построят по поръчка, или ще се

съгласят да изпратят частите и планове в Англия, за да го сглобят английските корабостроители на английските докове.

— Нямаме нужда от платноходи с гребла — каза Хенри пренебрежително. — Малките едномачтови платноходи са за крайбрежни набези. Ние не сме пирати. Трябват ни големи кораби, които могат да нападат френските кораби по море. Корабът е платформа, от която можеш да предприемеш атака. Колкото по-голяма е платформата, толкова повече войници могат да се съберат на нея. За битка по море е нужен голям кораб.

— Сигурна съм, че си прав — каза тя. — Но не трябва да забравяме другите си врагове. Моретата са една от границите ни и трябва да ги владеем както с големи, така и с малки кораби. Само че другата ни граница също трябва да бъде обезопасена.

— Шотландците ли имаш предвид? Те си взеха поука от папата. Не очаквам да ми създават неприятности.

Тя се усмихна. Никога не изразяваше открито несъгласие с него.

— Несъмнено — каза. — Архиепископът ни осигури кратък отдих. Но догодина, или по-следващата година, ще трябва да тръгнем срещу шотландците.

ЛЯТОТО НА 1512 Г.

После Катерина нямаше какво друго да прави, освен да чака. Сякаш всички чакаха. Английската армия беше във Фуентерабия, в очакване испанците да се присъединят към тях за нахлуването им в южна Франция. Лятната горещина настъпваше, докато чакаха нетърпеливо, хранеха се лошо и пиеха като прежаднели безумци. От всички съветници на Хенри единствено Катерина знаеше, че горещината на Испания в средата на лятото може да убие цяла армия, докато войниците не правят нищо, освен да очакват заповеди. Тя криеше страховете си от Хенри и от съветниците, но тайно писа на баща си, питайки го какви са плановите му, и не оставяше на мира посланика му, питайки го какви задачи възнамерява да възложи баща ѝ на английската армия и кога трябва да потегли тя?

Баща ѝ, потеглил в поход със собствената си армия, не отговаряше, а посланикът не знаеше.

Лятото се влачеше бавно; Катерина не писа отново. В един горчив миг, който не призна дори пред себе си, тя разбра, че не беше съюзница на баща си върху шахматната дъска на Европа — осъзна, че не бе нищо повече от пионка в неговия план. Не ѝ беше нужно да пита баща си за стратегията му; щом той знаеше, че английските войници са пристигнали, а не ги използваше, тя отгатна тази стратегия.

В Англия застудя, но в Испания беше още горещо. Най-сетне Фердинанд измисли как да използва съюзниците си, но когато изпрати да ги повикат и нареди да прекарат зимата в поход, те отказаха да се подчинят на призива му. Разбунтуваха се срещу командирите си и настояха да се приберат у дома.

ЗИМАТА НА 1512 Г.

Нито Катерина, нито скептиците в съвета бяха изненадани, когато английската армия се прибра у дома през декември, окаяна и безславна. Лорд Дорсет, загубил надежда, че някога ще получи заповеди и подкрепления от крал Фердинанд, изправен пред бунтуващите се войски — гладни, изтощени и намалели с погубените от болести две хиляди души — се завърна с мъка и опозорен, след като ги беше повел сред слава и блясък.

— Какво може да се е объркало? — Хенри се втурна в покоите на Катерина и отпрати с махване на ръка придворните ѝ дами. Беше почти просълзен от гняв, заради срама на поражението. Не можеше да повярва, че неговата войска, която беше потеглила така храбро, ще се върне у дома разбита. Имаше писма от тъста си, който се оплакваше от поведението на английските съюзници, беше изгубил репутацията си в Испания, беше изгубил репутацията си и пред своя враг Франция. Изтича при Катерина като при единствения човек в света, който би споделил шока и удивлението му. Почти заекваше от потрес, за първи път в царуването му нещо се беше объркало, а той си беше мислил — като малко момче — че за него никога нищо няма да се обърка.

* * *

Вземам ръцете му. Очаквах това още от първия миг през лятото, когато се оказа, че няма боен план за английските войски. Още щом пристигнаха, а не бяха разположени на позиции, разбрах, че сме били подведени. Нещо по-лошо — разбрах, че сме били подведени от баща ми.

Не съм глупачка. Познавам баща си като военачалник, познавам го и като човек. Когато не хвърли англичаните в битка в деня, когато пристигнаха, разбрах, че има друг план за тях, и този план беше скрит от нас. Баща ми никога не би оставил добри войници в лагера, за да клюкарстват, да пият и да се поболяват. През по-голямата

част от детството си съм придружавала баща си в походи и никога не съм го виждала да остави войниците си да седят бездейно. Той винаги държи хората си в движение, винаги им създава работа и внимава да не се замесват в неприятности. В конюшните на баща ми няма дори един кон с излишна тлъстина по него; към войниците си се отнася точно по същия начин.

Ако англичаните са били оставени да гният в лагера, то е било, защото е имал нужда от тях точно където са били — в лагера. Не го е било грижа, че се поболяват и стават лениви. Това ме накара да погледна отново картата и тогава разбрах какво прави. Използваше ги като противотежест, като пасивно средство за отвлечане на вниманието. Четях докладите на нашите командири, когато пристигаха, оплакванията им от безполезното им бездействие, движението им по границата, как забелязвали френската армия и били забелязвани от нея, но не получили заповеди да влязат в сражение; и разбрах, че съм права. Баща ми принуждаваше английските войски да тъпчат на едно място във Фуентерабия, така че французите, разтревожени от наличието на такава войска по фланга си, да разположат армията си в отбрана. Пазейки се от англичаните, те не биха могли да атакуват баща ми, който, сам и необременен, начело на войските си, влезе в незащитеното кралство Навара и така взе онова, което желяеше от толкова отдавна, без разноси или опасност за самия себе си.

— Скъпи мой, твоите войници не бяха опитни и се оказаха недостатъчно добри — казвам на разстроения си млад съпруг. — Никой не оспорва смелостта на англичаните. Никой не може да се усъмни в теб.

— Той казва... — Хенри размахва писмото към мен.

— Няма значение какво пише той — казвам търпеливо. — Трябва да гледаш какво прави.

Поглежда ме с толкова наскърбено изражение, че не мога да се заставя да му обясня как баща ми го е използвал, направил го е на глупак, използвал е армията му, използвал е дори мен, за да завоюва за себе си Навара.

— Баща ми взе заплащането си, преди да си свърши работата, това е всичко — казвам решително. — Сега трябва да го накараме да свърши работата.

— Какво имаш предвид? — Хенри все още е озадачен.

— Да ми прости Господ, че го казвам, но баща ми е майстор в двойните игри. Ако смятаме да сключваме договори с него, ще трябва да се научим да бъдем хитри като него. Той сключи договор с нас и каза, че ще бъде наш партньор във войната срещу Франция, но единственото, което стана, е че му спечелихме Навара, като изпратихме армията си, а после я върнахме у дома.

— Те бяха опозорени. Аз бях опозорен.

Той не може да разбере това, което се опитвам да му кажа.

— Твоята армия направи точно това, което баща ми искаше от нея. В този смисъл това беше изключително успешна кампания.

— Не направиха нищо! Той ми се оплаква, че не са годни за нищо!

— С това „нищо“ притиснаха французите. Помисли си за това! Французите изгубиха Навара.

— Искам да изправа Дорсет пред военен съд!

— Да, можем да направим това, ако желаеш. Но главното е, че все още имаме армията си, изгубихме само две хиляди души, а баща ми е наш съюзник. Длъжник ни е за тази година. Догодина можеш да се върнеш във Франция, и този път баща ми ще се сражава за нас, а не ние за него.

— Той казва, че ще завладее Гиена заради мен, казва го, сякаш не мога да го направя сам! Говори ми като на слабак с безполезна войска!

— Добре — казвам, за негова изненада. — Да го оставим да завладее Гиена за нас.

— Той иска да му платим.

— Нека платим за това. Какво значение има, щом баща ми е на наша страна, когато тръгваме на война с французите? Ако извоюва Гиена за нас, това е в наша полза; ако не успее, а само отвлече вниманието на французите, когато нахлуем на север от Кале, тогава всичко пак е от полза за нас.

За миг той ме зяпва, замаян. После разбира какво искам да кажа.

— Той ще притисне французите заради нас, докато настъпваме, точно както направихме ние за него?

— Именно.

— Ще го използваме, както той използва нас?

— Да.

Хенри е удивен.

— Баща ти ли те научи как да правиш това — да планираш предварително, сякаш една кампания е шахматна дъска и трябва да движиш пионките по нея?

Поклащам глава:

— Не съзнателно. Но не можеш да живееш с човек като баща ми, без да усвоиш изкуствата на дипломацията. Знаеш ли, че самият Макиавели го нарече свършеният владетел? Невъзможно е да живееш в двора на баща ми като мен, или да го придружаваш по време на поход, както правех аз, без да разбереш, че прекарва целия си живот в търсене на предимства. Той ме учеше всеки ден, нямаше как да не се уча, само като го наблюдавах. Знам как работи умът му. Знам как мисли един пълководец.

— Но какво те наведе на мисълта за нахлуване във Франция откъм Кале?

— О, скъпи мой, откъде другаде Англия да нахлуе във Франция? Баща ми може да се бие на юг за нас, и ще видим дали може да ни завоюва Гиена. Можеш да си сигурен, не ще го направи, ако е в негов интерес. Пък и докато прави това, французите няма да са в състояние да защитят Нормандия.

Увереността на Хенри стремително се завръща.

— Ще потегля лично — заявява той. — Ще изляза лично на бойното поле. Баща ти няма да може да критикува командването на английската армия, ако аз се заема лично с него.

За миг се колебая. Дори играта на война е опасна игра, а докато нямаме наследник, Хенри е невероятно ценен. Без него сигурността на Англия ще бъде застрашена от безброй претенденти. Но никога няма да запазя влиянието си над него, ако го възпирам и ограничавам, както правеше баба му. Хенри ще трябва да опознае природата на войната, и знам, че ще бъде в най-голяма безопасност в една кампания, водена от баща ми, който иска да ме задържи на трона ми също толкова силно, колкото го искам и аз; и ще е далеч по-безопасно да се изправи срещу благородните французи, отколкото срещу кръвожадните шотландци. Освен това имам план, който е тайна. Изпълнението му налага той да е извън страната.

— Да, ще потеглиш — казвам. — И ще имаш най-хубавите доспехи, най-силния кон и най-храбрата гвардия от всички крале, излизали на бойното поле.

— Томас Хауард казва, че би трябвало да изоставим битките срещу Франция, докато не подчиним шотландците.

Поклащам глава.

— Ще се сражаваш във Франция в съюза на тримата крале — уверявам го. — Ще бъде голяма война, такава, която всички ще помнят. Шотландците са маловажна опасност, могат да почакаят; в най-лошия случай са дребни погранични грабители. А ако нахлуят в северните ни земи, когато замине на война, те са толкова маловажни, че дори аз бих могла да командвам поход срещу тях, докато ти водиш истинската война във Франция.

— Ти? — пита той.

— Защо не? Не сме ли крал и кралица, възкачили се млади на трона, разполагащи с власт? Кой би ни попречил?

— Никой! Няма да позволя да отклонят вниманието ми! — заявява Хенри. — Ще победи във Франция, а ти ще ни защитиш срещу шотландците.

— Ще го направя — обещавам му. Точно това искам.

ПРОЛЕТТА НА 1513 Г.

През цялата зима Хенри не говореше за нищо друго, освен за война, а през пролетта Катерина започна да набира многобройна войска и да трупя средства за нахлуването в северна Франция. В договора с Фердинанд се излагаше споразумението той да нахлуе в Гиена от името на Англия по същото време, когато английските войски превземат Нормандия. Императорът на Свещената Римска Империя, Максимилиан, щеше да се присъедини към английската армия в битката на север. Планът не можеше да се провали, ако трите войски атакуваха едновременно, ако военачалниците имаха пълна вяра един в друг.

* * *

Не се изненадвам да открия, че баща ми е водил преговори за мир с Франция точно по същото време, когато карах Томас Улзи, най-доверения си човек, най-верния си помощник, кралския изповедник, да пише до всички градове в Англия и да пита колко войници могат да съберат за служба при краля, когато тръгнем на война във Франция. Знаех, че баща ми ще мисли само за оцеляването на Испания: Испания преди всичко. Не го виня за това. Сега, когато съм кралица, разбирам малко по-добре какво означава да обичаш една страна с такава страст, че да си готов да предадеш всичко — дори родното си дете, както прави той — за да я опазиш. Баща ми, с изгледите за тежка война и малка облага от една страна, и от друга страна, за мир, от който би спечелил всичко, избира мира и приятелските отношения с Франция. Предаде ни съвсем тайно и заблуди дори мен.

Когато новината за огромното му коварство излиза на бял свят, той приписва цялата вина на посланика си и на изгубени писма. Това е неубедително оправдание, но не се оплаквам. Баща ми ще се присъедини към нас веднага щом се появят изгледи, че ще спечелим.

Главното за мен сега е, че Хенри ще си получи похода във Франция и ще ме остави на спокойствие да се справя с шотландците.

— Той трябва да се научи как да води войници в битка — казва ми Томас Хауард. — А не момчета в бардак — извинете, ваша светлост.

— Зная — отвърщам. — Трябва да си извоюва име. Но има толкова голям риск.

Старият войник слага длан върху моята.

— Твърде малко крале загиват в битка — казва той. — Не мислете за крал Ричард, защото той почти се натъкна на мечовете. Знаеше, че е предаден. В повечето случаи за кралете се плаща откуп. Рискът не е и наполовина толкова голям като онзи, пред който ще сте изправени, ако екипирате армия и я изпратите през Ламанша във Франция, а после се опитате да надвиете шотландците с хората, които са ви останали.

За миг оставам мълчалива. Не знаех, че е прозрял какво планирам.

— Кой знае, че смятам да направя именно това?

— Само аз.

— Казали ли сте на някого?

— Не — казва той стоически. — Моят дълг е на първо място към Англия, и считам, че сте права. Трябва да приключим с шотландците веднъж завинаги, и е по-добре да го направим, докато кралят е на сигурно място отвъд морето.

— Виждам, че не се безпокоите твърде много за безопасността ми? — отбелязвам.

Той свива рамене и се усмихва.

— Вие сте кралица — казва. — Силно обичана може би. Но винаги можем да си намерим друга кралица. Нямаме друг крал от династията на Тюдорите.

— Зная — казвам. Това е истина, ясна и чиста като бистра вода. Аз мога да бъда заменена, но Хенри не може. Не и докато не родя син за Тюдорите.

Томас Хауард е отгатнал плана ми. Не се съмнявам нито за миг какъв е дългът ми. Така е, както Артур ме научи — най-голямата опасност за сигурността на Англия идва от север, от шотландците, и следователно би трябвало да потегля именно на север. Хенри

трябва да бъде насърчен да сложи най-хубавите си доспехи, за да тръгне с най-обичаните си приятели на нещо като голям турнир срещу французите. Но по северната граница ще има кървава работа; една победа там ще ни даде сигурност за поколения напред. Ако искам да направя Англия безопасна за себе си и за неродения си син, и за кралете, които ще дойдат след мен, трябва да нанесе поражение на шотландците.

Дори и ако никога не родя син, дори и никога да нямам повод да отида в Уолсингам, за да благодаря на Светата Дева за сина, с който ме е дарила, пак ще съм изпълнила първия си и най-голям дълг към тази страна, моята обична Англия, ако победя шотландците. Дори ако умра, докато го изпълнявам.

Поддържам решимостта на Хенри. Не му позволявам да изгуби самообладанието или волята си. Споря с членовете на кралския съвет, които предпочитат да тълкуват ненадеждността на баща ми като поредния знак, че не бива да тръгваме на война. Отчасти съм съгласна с тях. Мисля, че нямаме сериозна кауза за война срещу Франция, и че не можем да спечелим много. Но знам, че Хенри безумно иска да тръгне на война и смята, че Франция е негов враг, а крал Луи — негов съперник. Искam Хенри да не ми пречи това лято, когато възнамерявам да разгромя шотландците. Знам, че единственото нещо, което може да отклони вниманието му, ще бъде една бляскава и славна война. Искam война, не защото се гневя на французите или защото искам да покажа на баща ми колко сме силни; искам война, защото на юг от нас са французите, а на север — шотландците, и ще трябва да воюваме с едните и да разиграваме другите, за да опазим Англия в безопасност.

Прекарвам часове на колene в кралския параклис; но този, към когото се обръщам, е Артур, в дълги, безмълвни блянове. „Сигурна съм, че съм права, любов моя“, шепна в сключените си ръце. „Сигурна съм, че ти беше прав, когато ме предупреждаваше за опасността от страна на шотландците. Трябва да подчиним шотландците, или никога няма да имаме кралство, в което да може да се спи спокойно. Ако успея да постигна своето, това ще бъде годината, когато ще се реши съдбата на Англия. Ако постигна своето, ще изпратя Хенри срещу французите, а аз ще тръгна срещу шотландците и съдбата ни може да се реши. Знам, че шотландците са по-голямата опасност.

Всички мислят за французите — брат ти мисли единствено за тях, — но тези хора не знаят нищо за реалността на войната. Неприятелят, който е от другата страна на морето, колкото и да го мразите, е по-маловажен враг от онзи, който може да прекоси границата ти за една нощ.“

Почти мога да го видя в сенчестата тъмнина зад затворените си клепащи. „О, да“, казвам, като му се усмихвам. „Може и да си мислиш, че една жена не може да води армия. Може и да си мислиш, че една жена не може да носи доспехи. Но аз знам повече за военното дело, отколкото повечето мъже в този миролюбив двор. Това е двор, отдал се на турнири, всички млади мъже си мислят, че войната е игра. Но аз знам какво е войната. Виждала съм я. Това е годината, в която ще ме видиш да потеглям на бой, както правеше майка ми, когато ще ме видиш да се изправям пред нашия враг — единственият враг, който наистина има значение. Сега това е моята страна, ти сам я направи моя страна. И аз ще я защита заради теб, заради себе си, и заради нашите наследници.“

* * *

Приготовленията в Англия за войната срещу Франция продължиха оживено: Катерина и верният ѝ помощник Томас Улзи, работеха всекидневно по изготвянето на списъци за мобилизиране на войници от градовете, събирането на провизии за армията, изковаването на доспехи и обучаването на доброволците как да маршируват, да се готвят за атака, и за отстъпление, по заповед. Улзи забеляза, че кралицата имаше два списъка за мобилизиране на войници, почти сякаш подготвяше две армии.

— Смятате ли, че ще се наложи да се бием както с французите, така и с шотландците? — попита я той.

— Сигурна съм в това.

— Шотландците ще ни се нахвърлят веднага щом войската ни потегли за Франция — каза той. — Ще трябва да укрепим границите.

— Надявам се да направя повече от това — беше единственото, което тя каза.

— Негова светлост кралят не иска вниманието му да бъде отклонявано от войната му с Франция — изтъкна той.

Тя не му се довери, както му се искаше.

— Знам. Трябва да се погрижим той да има голяма войска, която да отведе в Кале. Не трябва да се разсейва от нищо.

— Ще трябва да задържим някои части, за да се отбраняваме срещу шотландците; те със сигурност ще нападнат — предупреди я той.

— Погранични стражи — каза тя пренебрежително.

Красивият млад Едуард Хауард, с нов плащ с цвета на тъмносино море, дойде да се сбогува с Катерина, докато флотилията се готвеше да отплава със заповеди да блокира французите в пристанищата, или ако е възможно, да влезе с тях в битка в открито море.

— Бог да ви благослови — каза кралицата и долови, че гласът ѝ леко трепери от вълнение. — Бог да те благослови, Едуард Хауард, и дано късметът да те съпровожда, както винаги.

Той се поклони ниско:

— Имам късмета на мъж, ползващ се с благоволенieto на велика кралица, който служи на велика страна — каза. — Чест е да служи на страната си, на краля... и — той сниши гласа си до интимен шепот — и на вас, моя кралице.

Катерина се усмихна. Всички приятели на Хенри споделяха общата склонност да си представят, че се намират на страниците на някой рицарски романс. Камелот никога не беше твърде далече от мислите им. Катерина играеше ролята на дамата от преданията за рицари, откакто беше станала кралица. Харесваше Едуард Хауард повече, отколкото който и да е от другите млади мъже. Искрената му веселост и откритостта му печелеха обичта на всички, а той хранеше страст към флота и към корабите под свое командване, спечелила му одобрението на Катерина, която виждаше, че безопасността на Англия може да бъде осигурена само чрез завладяването на моретата.

— Вие сте моят рицар, и ще прославите своето и моето име — каза му тя, и видя как очите му блеснаха от удоволствие, докато свеждаше тъмнокосата си глава да целуне ръката ѝ.

— Ще ви докарам няколко френски кораба — обеща ѝ той. — Доведох ви шотландски пирати, сега ще имате и френски галеони.

— Имам нужда от тях — каза тя искрено.

— Ще ги получите, дори и ако умра, докато се опитвам да се справя.

Тя вдигна пръст.

— Никакво умиране — предупреди го. — Имам нужда и от вас. — Подаде му другата си ръка. — Ще мисля за вас всеки ден, а също и в молитвите си — обеща му.

Той се изправи и излезе, развявайки вихрено новия си плащ.

* * *

Празникът на свети Георги дойде, ние все още чакаме новини от английския флот, когато пристига пратеник с мрачно лице. Хенри е до мен, когато младият човек най-сетне ни разказва за морската битка, която Едуард беше толкова уверен, че ще спечели, за която бяхме толкова сигурни, че ще докаже надмощието на нашите кораби над френските. Баща му стои до мен, когато научавам участието на Едуард, на моя рицар Едуард, който беше толкова сигурен, че ще докара със себе си в пристанището на Лондон френски галеони.

Той притиснал френския флот в Брест и те не се осмелили да излязат в открито море. Бил твърде нетърпелив, за да ги изчака да предприемат следващия ход, твърде млад да играе дълга игра. Оказал се глупак, невинен глупак, като половината млади придворни с тяхното убеждение, че са непобедими. Влязъл в битка като момче, което няма страх от смъртта, което не познава смъртта, което няма дори здравия разум да се бои от собствената си смърт. Подобно на испанските грандове от моето детство, смяташе, че страхът е болест, която той никога не може да прихване. Смяташе, че Бог го е избрал за благоволенieto си пред всички други и нищо не може да го докосне.

Тъй като английският флот не бил в състояние да продължи напред, а французите си седели удобно в пристанището, той взел няколко гребни лодки и ги изпратил в пристанището, под обстрела на френските оръдия. Това беше загуба, ужасно пропиляване на живота на хората му и на неговия собствен — и то само защото беше твърде нетърпелив, за да чака, и твърде млад, за да мисли. Съжалявам, че

изпратихме него, скъпия Едуард, скъпия млад глупак, да намери собствената си смърт. Но после си спомням, че съпругът ми не е по-възрастен, и със сигурност — не по-благоразумен, и че има дори по-малко познания за света на войната, и че дори аз, жена на двацет и седем години, омъжена за момче, едва достигнало пълнолетие, мога да допусна грешката да мисля, че не мога да се проваля.

Едуард лично повел отряда, който трябвало да се качи на флагманския кораб на френския адмирал — извънредно дръзка постъпка — и почти веднага неговите хора му изменили, да им прости Господ, и го изоставили, когато битката станала твърде разгорещена за тях. Скочили от палубата на френския кораб в собствените си гребни лодки; някои се хвърлили в морето в ужаса си, че са далече, а около тях снарядите падали като градушка. Потеглили, оставяйки го да се бие като обезумял, опрял гръб в мачтата, посичайки всичко наоколо с меча си, безнадеждно превъзхожден по численост. Втурнал се настрани и ако там е имало лодка, може би е цял да успее да се спусне до нея. Но тях ги нямало. Откъснал от шията си златната свирка, белег на службата му, и я хвърлил надалече в морето, така че французите да не се доберат до нея, а после се обърнал и започнал отново да се бие. Паднал, сражавайки се; дузина саби го промушили; все още се биел, когато се подхлъзнал и паднал, подпирайки се с една ръка, докато още размахвал меча си. После едно острие жадно прерязало ръката, с която държал меча, и той вече не се биел. Можели да отстъпят назад и да уважат храбростта му; но не го сторили. Продължили да го притискат и му се нахвърлили като гладни кучета на пазара за месо в Смитфийлд. Умрял от стотици прободни рани.

Хвърлили тялото му в морето — толкова малко ги било грижа за него, тези френски войници, тези така наречени християни. Показали толкова малко християнско милосърдие, че със същия успех можели да бъдат диваци, можели да бъдат маври. Не помислили за последно причастие, за молитва за мъртвия, не им хрумнало да го погребат по християнски, макар че свещеник го гледал как умира. Хвърлили го в морето, сякаш не бил нещо повече от развалена храна за рибите.

После осъзнали, че това бил Едуард Хауард, моят Едуард Хауард, адмиралът на английския флот, син на един от най-видните

благородници в Англия, и съжалили, че го изхвърлили през борда като мъртво куче. Не защото се събудило чувството им за чест — о, нищо подобно — а защото можели да го върнат срещу откуп на семейството му, а Бог е свидетел, че щяхме да платим добре, за да си върнем скъпия Едуард. Изпратили моряците в лодки с куки, за да извлекат отново тялото му на повърхността. Изпратили ги да измъкнат клетото му мъртво тяло, сякаш той бил отломка от претърпял крушение кораб. Изтърбушили тялото му като шаран, изрязали сърцето му, осолили го като риба, откраднали дрехите му за спомен и ги изпратили във френския двор. Насечените късове, останали от него, изпратили у дома на баща му и на мен.

Тази жестока история ми напомня за Хернандо Перес дел Пулгар, който поведе онзи отчаяно дързък набег в Алхамбра. Ако го бяха заловили, щяха да го убият, но не вярвам, че дори маврите щяха да извадят сърцето му просто за забавление. Щяха да го почетат като велик враг, като човек, който заслужава да му бъде засвидетелствано уважение. Щяха да ни върнат тялото му с един от благородните си рицарски жестове. Бог знае, че щяха да съчинят песен за него още преди да е минала и седмица, щяхме да я пеем надлъж и нашир из Испания, преди да са изтекли и две седмици, а след по-малко от месец щяха да са построили фонтан в негова чест. Те бяха маври; но притежаваха благоприличие, от което тези християни са напълно лишени. Когато мисля за тези французи, се срамувам да нарека маврите „варвари“.

Хенри е потресен от тази история и от нашето поражение, а бащата на Едуард се състарява с десет години през десетте минути, които са нужни на вестоносеца, за да му съобщи, че тялото на сина му е долу, в една каруца, но дрехите му са изпратени като плячка на мадам Клод, дъщерята на краля на Франция, а френският адмирал е запазил сърцето му за спомен. Не мога да утеша никого от двамата: самата аз съм твърде потресена. Отивам в параклиса си и изплаквам скръбта си пред Светата Дева, която сама знае какво е да обичаш един млад мъж и да Го видиш как отива на смърт. А когато коленича, се заклевам, че французите ще съжаляват за деня, в който посяха моя рицар-защитник. Ще има разплата за това подло дело. Никога няма да им простя.

ЛЯТОТО НА 1513 Г.

Смъртта на Едуард Хауард накара Катерина да заработи още по-усърдно по приготовленията за заминаването на английската армия за Кале. Може би намерението на Хенри бе да поиграе на война, но щеше да използва истински гюлета и оръдия, мечове и стрели, и тя искаше те да бъдат добре изработени, а прицелът им — точен. Беше познавала реалностите на войната през целия си живот, но със смъртта на Едуард Хауард сега за първи път и Хенри видя, че войната не е като в книга с приказки, не е като турнир. Един хубав, блестящ млад мъж като Едуард можеше да потегли под лъчите на слънцето, а да се завърне у дома в каруца, насечен на парчета. Чест правеше на Хенри, че смелостта му не се разколеба, когато осъзна тази истина, когато видя младия Томас Хауард да заема мястото на брат си, когато видя бащата на Едуард да свиква арендаторите си и да събира дълговете си, за да осигури войски и да отмъсти за сина си.

Изпратиха първата част от армията в Кале през май, и Хенри се подготви да ги последва с втората група войски през юни. Беше унил и мрачен както никога преди.

Катерина и Хенри яздеха бавно през Англия от Гринич до Дувър, откъдето щеше да потегли Хенри. Жителите на градовете се изсипваха да ги приветстват и да събират мъжете си, докато Катерина и Хенри минаваха сред тях. Хенри и Катерина имаха еднакви едри бели коне и Катерина яздеше с праметнати отстрани крака, с разстилаща се около седлото дълга синя рокля. Хенри, който яздеше до нея, изглеждаше внушителен, по-висок от всеки друг мъж в редиците, по-силен от повечето, златокос, раздаващ усмивки на всички наоколо.

В сутрините, когато потегляха от някой град, и двамата носеха броня: еднакви доспехи от сребро и позлата. Катерина носеше само нагръдник и шлем, изработени от фино изкован метал и гравирани със златни шарки. Хенри носеше пълен комплект доспехи от пръстите на краката до върха на пръстите на ръцете всеки ден, колкото и да беше горещо. Яздеше с вдигнат наличник на шлема и играещи сини очи, с тънка златна корона върху шлема. Знаменосците, които носеха герба

на Катерина от едната страна и този на Хенри — от другата, яздеха от двете им страни и когато виждаха нара на кралицата и розата на Хенри, хората крещяха: „Бог да благослови краля!“ и „Бог да благослови кралицата!“. Когато напускаха някой град, с войските, маршируващи зад тях и стрелците с лъкове пред тях, жителите на града се тълпяха от двете страни на пътя в продължение на цяла миля, за да ги видят как минават, и хвърляха розови листенца и пъпки от рози по пътя пред конете. Всички войници маршируваха с рози, затъкнати в петлиците или шапките си, и пееха, докато маршируваха: непристойни стари английски песни, но понякога също и балади, съчинени от Хенри.

Трябваше им близо две седмици да стигнат до Дувър, и това време не бе пропиляно, защото събираха припаси и вербуваха войска във всяко село. Всеки мъж в страната искаше да отиде във войската, за да защити Англия срещу Франция. Всяка девойка искаше да може да каже, че любимият ѝ е заминал да стане войник. Цялата страна беше сплотена в желанието си за отмъщение срещу французите. И цялата страна беше уверена, че с младия крал начело на млада армия, това може да се постигне.

* * *

По-щастлива съм, осезаемо по-щастлива, отколкото когато и да било от смъртта на сина ни насам. По-щастлива съм, отколкото смятах за възможно. Хенри идва в леглото ми всяка нощ по време на изпълненото с празненства, танци и маршируване пътуване към крайбрежието, мой е в мислите, думите и делата си. Потегля на поход, организиран от мен, вниманието му е безопасно отклонено от истинската война, която аз ще трябва да водя, той споделя с мен всяка своя мисъл и дума. Моля се в някоя от тези нощи на път, докато яздим заедно на юг към крайбрежието, сред повишеното напрежение, което съпътства войната, да създадем ново дете, ново момче, нова роза за Англия, какъвто беше Артур.

* * *

Благодарение на Катерина и Томас Улзи времето на приготовленията за потеглянето на корабите беше изчислено до съвършенство. За тази английска армия нямаше да има обичайното забавяне, докато се даваха заповеди в последната минута и отчаяно се поръчваха забравени съществено важни неща. Корабите на Хенри — четиристотин на брой — ярко боядисани, с развети знамена, с вдигнати платна — чакаха да откарат войските във Франция. Корабът на самия Хенри, сияещ с обков от златни листа, с развяващото се на кърмата знаме с червения дракон, се полюшваше на дока. Кралските гвардейци, великолепно обучени, с нови униформи в цветовете на Тюдорите — зелено и бяло, обсипани с пайети, бяха тържествено отведени на кея, двата комплекта инкрустирани със злато доспехи на краля бяха натоварени на борда, специално обучените му бели коне бяха в боксовете си. Приготовленията бяха по-педантични от тези и за най-сложните дворцови живи картини, а Катерина знаеше, че мнозина от младите мъже очакваха войната с такова нетърпение, както и някое дворцово забавление.

Всичко беше готово Хенри да се качи на кораба и да отплава за Франция, когато в скромна церемония на брега в Дувър той взе големия държавен печат и пред всички обяви Катерина за регент на негово място, глава на кралството и главнокомандващ на английските войски за вътрешна отбрана на страната.

* * *

Внимавам лицето ми да е мрачно и тържествено, когато той ме определя за регент на Англия, целувам му ръка, а после го целувам по устата, за да му пожелае късмет. Но когато корабът му е взет на буксир от баржите, прекосява плитчините на пристанището, а после разгъва платна, за да улови вятъра и потегля за Франция, от радост ми идва да запея на глас. Няма да проливам сълзи за заминаващия си съпруг, защото той ми остави всичко, което някога съм искала. Аз съм повече от принцеса на Уелс, повече от кралица на Англия, аз съм глава на кралството, аз съм главнокомандващ на армията, това наистина е моята страна, и съм неин единствен владетел.

И първото, което ще направя — всъщност, може би единственото, което ще направя с дадената ми власт, единственото нещо, което трябва да направя с този даден от Бога шанс — е да победея шотландците.

* * *

Веднага щом пристигна в двореца Ричмънд, Катерина даде на Томас Хауард, по-младия брат на Едуард, заповеди да вземе оръдията от арсеналите в Тауър и да потегли с целия английски флот на север към Нюкасл, за да защити границите от шотландците. Той не беше такъв адмирал, какъвто бе брат му, но беше стабилен млад мъж и тя смяташе, че може да разчита на него да изпълни ролята си в доставянето на жизненоважните оръжия на север.

Всеки ден Катерина получаваше новини от Франция, донасяни от пратеници, които вече беше разположила по пътя. Улзи имаше строги указания да докладва на кралицата за напредъка на войната. От него тя искаше точен анализ. Знаеше, че Хенри ще ѝ изпраща оптимистични съобщения. Не всички новини бяха добри. Английската армия беше пристигнала във Франция, в Кале имаше голямо вълнение, пиршества и празненства. Имаше паради и събиране на войници, а Хенри бе обсипван с поздравления за красивите си доспехи и спретнатите си войски. Но император Максимилиан не успя да събере собствена армия, за да подкрепи англичаните. Вместо това, позовавайки се на бедност, но изтъквайки въодушевлението си за каузата, той дойде при младия владетел, за да предложи меча и службата си.

За Хенри, който още не беше чул дори един даден в пристъп на гняв изстрел, мигът, когато чу как императорът на Свещената Римска Империя му предлага услугите си, заплепен от бляскавия млад владетел, бе главозамайващ.

Катерина се намръщи, когато прочете тази част от доклада на Улзи, пресмятайки, че Хенри ще приеме на служба императора срещу прекалено висока сума, и така щеше да е принуден да плаща на съюзник, който беше обещал да дойде на собствени разноски с армия от наемници. Тя веднага разпозна поредната проява на двуличието,

белязало тази кампания още от началото. Но това поне щеше да означава, че императорът щеше да бъде с Хенри в първата му битка, а Катерина знаеше, че може да разчита на опитния по-възрастен мъж да опази импулсивния млад крал.

По съвет на Максимилиан английската армия обсади Теруан — град, който императорът на Свещената Римска Империя отдавна искаше за себе си, но нямаше никаква тактическа стойност за Англия — и Хенри, на безопасно разстояние от късообхватните оръдия по стените на градчето, се разхождаше сам из лагера си в полунощ, говореше утешителни думи на войниците на пост, и му беше позволено за първи път да стреля с оръдие.

Шотландците, които само чакаха Англия да остане беззащитна, след като кралят и армията заминат за Франция, обявиха война на англичаните и сами започнаха поход на юг. Улзи писа разтревожено на Катерина, питайки я дали е необходимо някои от войските на Хенри да се върнат, за да може тя да се изправи пред тази нова заплаха. Катерина отговори, че ще успее да се защити от погранично нападение, и започна ново събиране на войски от всички градове в страната, използвайки списъците, които вече беше подготвила.

Тя даде заповед за събирането на лондонската запасна армия и излезе, облечена в доспехи, възседнала белия си кон, да направи преглед на войските, преди да започнат своя поход на север.

* * *

Поглеждам се в огледалото, докато придворните ми дами завързват предницата на бронята ми, а камериерката държи шлема ми. Виждам нещастното изражение върху лицата им, как глупавата камериерка държи шлема, сякаш е твърде тежък за нея, сякаш нищо от това не би трябвало да се случва, сякаш не съм родена за този момент: сега. Мигът, в който се изпълнява моята съдба.

Безмълвно си поемам дъх. В доспехите си толкова приличам на майка си, че лицето в огледалото би могло да е нейното, застанала толкова неподвижна и горда, с коса, отметната от лицето, и с очи, блестящи ярко като потъмнялата позлата на нагръдника ѝ, оживени

от мисълта за предстоящата битка, блестящи от радост поради увереността в победата.

— Не се ли страхувате? — пита ме тихо Мария де Салинас.

— Не. — Говоря истината. — Прекарала съм целия си живот в очакване на този момент. Аз съм кралица и дъщеря на кралица, която е трябвало да се бори за страната си. Притекох се на помощ на тази страна, моята страна, точно в момента, когато има нужда от мен. Не е време за кралица, която иска да си седи на трона и да раздава награди за участие в турнири. Сега е време за кралица, която има сърцето и куража на мъж. Аз съм тази кралица. Ще потегля с армията си.

Разнася се лек слисан шепот:

— Да потеглите? Нима на север? Ще направите преглед на войските, но със сигурност няма да потеглите с тях, нали? Не е ли опасно?

Посягам за шлема си.

— Ще потегля с тях на север, за да срещна шотландците. И ако шотландците направят пробив, ще се бия с тях. А когато се изправя срещу тях на бойното поле, ще остана там, докато ги победа.

— Но какво ще стане с нас?

Усмивам се на жените:

— Три от вас ще дойдат с мен да ми правят компания, а другите ще останат тук — казвам твърдо. — Онези, които останат, ще продължат да шият знамена, да приготвят превръзки и да ми ги изпращат. Ще поддържате добър ред — продължавам все така твърдо. — Онези, които дойдат с мен, ще се държат като войници на бойното поле. Няма да търпя оплаквания.

Избягвам от ужасените им изблици, като се отправям към вратата.

— Мария и Маргарет, вие ще дойдете с мен сега — казвам.

Войските са строени пред двореца. Яздя бавно пред редиците, като спирам очи върху едно лице, после — върху друго. Виждала съм баща си да прави това, а също и майка си. Баща ми ми е казвал, че всеки войник трябва да съзнава, че е ценен, трябва да знае, че по време на прегледа на войските е бил видян като отделен човек, трябва да почувства, че е съществена част от тялото на армията.

Искам да бъдат сигурни, че съм ги видяла, че съм видяла всеки един от тях; че ги познавам. Искам да ме познават. След като съм минала покрай всеки един от петстотинте, заставам пред армията и свалям шлема си, за да могат да видят лицето ми. Сега не приличам на испанска принцеса, с покрита коса и забулено лице. Аз съм английска кралица с открито лице. Повишавам глас, за да може да ме чуе всеки от тях.

— Мъже на Англия — казвам. — Ние с вас ще потеглим заедно да се бием срещу шотландците, и никой от нас няма да се поколебае, нито да стане изменник. Няма да се върнем назад, докато те не отстъпят. Няма да си отдъхнем, докато те не бъдат мъртви. Заедно ще ги победим, защото вършим благословено от небесата дело. Това не е предизвикан от нас спор, това е коварно нахлуване от страна на Джеймс Шотландски; той нарушава собствения си договор, оскърбява собствената си съпруга-англичанка. Това е безбожно нахлуване, осъдено от самия папа, нахлуване, което нарушава Божия ред. Той готвеше това нападение от години. Чакаше, като страхливец, с надеждата да ни завари слаби. Но той греши, защото сега сме силни. Ще го победим този крал-еретик. Ще спечелим. Мога да ви уверя в това, защото зная Божията воля по този въпрос. Бог е с нас. И можете да бъдете сигурни, че Божията десница винаги закриля мъжете, които се бият, за да защитят домовете си.

Надига се мощен одобрителен рев, аз се обръщам и се усмихвам на едната страна, и после — на другата, за да могат всички те да видят колко ме радва храбростта им. За да могат всички до един да видят, че не се страхувам.

— Добре. Напред! — казвам простичко на командира до мен, армията се обръща и излиза от парадния плац.

* * *

Докато първата отбранителна армия на Катерина маршируваше на север под командването на графа на Съри, събирайки попълнения по пътя си, вестоносци препускаха отчаяно на юг към Лондон, за да й занесат новините, които очакваше. Армията на Джеймс беше пресякла

шотландската граница и настъпваше през хълмистата погранична област, като вербуваше войници и задигаше храна по пътя си.

— Граничен набег? — попита Катерина, съзнавайки, че не е това. Човекът поклати глава:

— Негова светлост ми поръча да ви съобщя, че френският крал е обещал на шотландския крал да го признае, ако спечели тази битка срещу нас.

— Да го признае? Като какъв?

— Като крал на Англия.

Очакваше тя да възкликне възмутено или уплашено, но тя просто кимна, сякаш това беше още нещо, което трябваше да вземе под внимание.

— Колко войници? — обърна се Катерина към пратеника.

Той поклати глава.

— Не мога да кажа със сигурност.

— Колко са според вас?

Той погледна кралицата, видя острата тревога в очите ѝ, и се поколеба.

— Кажете ми истината!

— Боя се, че са към шейсет хиляди, ваша светлост, може би и повече.

— Колко повече? Приблизително?

Той отново се поколеба. Тя се надигна от стола си и тръгна към прозореца.

— Моля ви, кажете ми каквото мислите — каза тя. — Не ми правите услуга, ако заради вашите опити да ми спестите безпокойството, потегля с армия и открива пред себе си по-многочислен враг, отколкото съм очаквала.

— Мисля, че сто хиляди — каза той тихо.

Очакваше тя да ахне ужасено, но когато я погледна, тя се усмихваше.

— О, не ме е страх от това.

— Не се страхувате от сто хиляди шотландци? — запитва той.

— Виждала съм и по-лошо — каза тя.

* * *

Сега зная, че съм готова. Шотландците се изсипват през границата, в пълната си мощ. Превзеха северните крепости с нелепа лекота, цветът на английското командване и най-добрите войници са отвъд морето във Франция. Френският крал смята да ни разгроми с помощта на шотландците в собствените ни земи, докато нашата сякаш излязла от някоя жива картина армия препуска из северна Франция и заема красиви пози. Моят миг е сега. Всичко зависи от мен, и от мъжете, които са останали. Поръчвам да извадят кралските знамена и флагове от големите ракли. Развети начело на армията, кралските знамена показват, че на бойното поле е кралят на Англия. Тази роля ще изпълнявам аз.

— Нима ще потеглите под кралското знаме? — пита една от дамите ми.

— Кой друг?

— Редно е да е кралят.

— Кралят се бие с французите. Аз ще се бия с шотландците.

— Ваша светлост, една кралица не може да вземе знамето на краля и да потегли в битка.

Усмиввам ѝ се, не се преструвам на уверена: наистина знам, че това е моментът, който съм чакала цял живот. Обещах на Артур, че мога да бъда кралица в доспехи; и сега съм.

— Една кралица може да язди под кралски флаг, ако смята, че може да победи.

Свиквам останалите войски: това ще бъде моята войска. Планирам да ги поведе в боен ред, но следват още коментари.

— Нима ще яздите начело на войските?

— Вие къде бихте искали да яздя?

— Ваша светлост, може би изобщо не бива да заемате това място?

— Аз съм техен главнокомандващ — казвам простишко. — Не трябва да мислите за мен като за кралица, която си седи у дома, влияе тайно върху политиката и тормози децата си. Аз съм кралица, която управлява така, както управляваше майка ми. Когато страната ми е в опасност, аз съм в опасност. Когато страната ми триумфира — което и ще стане — това е мой триумф.

— Но какво би станало, ако...?

Суровият ми поглед принуждава придворната дама да замълчи.

— Не съм глупачка, изготвила съм план, който да влезе в действие в случай на поражение — казвам ѝ. — Един добър командир винаги говори за победа и въпреки това предвижда и поражение. Знам точно къде ще отстъпя, знам и точно къде ще се прегрупираме, знам точно и къде ще се вляза отново в битка, а ако се проваля и там, знам къде ще прегрупирам отново войските. Не съм чакала короната дълги години, за да видя как кралят на Шотландия и онази глупачка Маргарет ми я отнемат.

* * *

Войниците на Катерина, всичките четирийсет хиляди, се движеха с усилие по пътя зад кралската гвардия, приведени под тежестта на оръжията си и торбите с храна в слънчевата светлина на късното лято. Катерина яздеше белия си кон начело на кервана, където всички можаха да я виждат, с кралското знаме над главата си, така че войниците да я опознаят сега, по време на похода, и да могат да я разпознават по-късно в битка. Два пъти на ден тя обхождаше строя по цялата му дължина, с насърчителна дума за всеки, който се тътреше унило отзад, давейки се в прахта от каруците. Дневният ѝ режим беше като на монахиня: ставаше на разсъмване, за да изслуша литургията, причестяваше се по пладне, и си лягаше по здрач, събуждайки се в полунощ, за да прочете молитвите си за безопасността на кралството, за безопасността на краля, и за себе си.

Пратеници сновяха постоянно между армията на Катерина и частта, командвана от Томас Хауард, граф Съри. Планът им беше Съри да влезе в сражение с шотландците при първа възможност — да предприеме всичко, което би могло да възпре бързото им и разрушително настъпление на юг. Ако Съри бъдеше победен, шотландците щяха да продължат да настъпват и Катерина щеше да ги посрещне с войската си, която щеше да хвърли в отбрана на южните графства на Англия. Ако шотландците успеяха да минат и през тях, Катерина и Съри имаха последен план за отбраната на Лондон. Щяха да се прегрупират, да свикат опълчение от граждани, да издигнат земни укрепления около Сити и ако всичко друго се провалеше, да се

оттеглят в Тауър, който можеше да бъде удържан достатъчно дълго, докато Хенри им изпратеше подкрепления от Франция.

* * *

Съри е обезпокоен, че съм му наредила да поведе първата атака срещу шотландците: би предпочел да изчака моята войска да се присъедини към него; но аз настоявам атаката да протече както съм планирала. Би било по-сигурно да обединя двете ни армии, но аз водя отбранителна кампания. Трябва да държа една армия в резерв, за да попречи на шотландците да врѣхлетят на юг, ако спечелят първата битка. Тук не става дума за единично сражение. Това е война, която трябва да унищожи шотландската заплаха за цяло поколение напред, може би завинаги.

Аз също се изкушавам да му заповядам да ме изчака, толкова искам да се присъединя към битката; изобщо не изпитвам страх, само някаква дива радост, сякаш съм ястреб, държан в клетка твърде дълго и сега внезапно освободен. Но няма да хвърля скъпоценните си войници в битка, която би оставила пътя към Лондон отворен, ако загубим. Съри смята, че ако обединим войските, със сигурност ще спечелим, но аз знам, че във войната нищо не е сигурно, всичко може да се обърка. Един добър военачалник трябва да е готов за най-лошото, и аз не смятам да рискувам шотландците да ни победят в една битка, а после да потеглят надолу по Големия Северен път и да влязат в столицата ми, та да последва коронация, приветствана от французите. Не съм спечелила този трон с такива усилия, за да го загубя в една необмислена битка. Имам боен план за Съри, друг план за себе си, а после — и позиция, към която да отстъпя, както и поредица от позиции след това. Те може и да спечелят една битка, може да спечелят и повече от една, но никога няма да ми отнемат трона.

Намираме се на шейсет мили извън Лондон, в Бъкингам. Това е добра бързина за една армия в поход, казват ми, че е огромна бързина за английска армия; англичаните са прословути с бавенето си по пътя. Уморена съм, но не изтощена. Вълнението и — за да бъда честна — страхът, които изпълват всеки ден, ме държат като

хрътка на повод, вечно нетърпелива, вечно стремяща се да се отскубне напред и да започне лова.

А сега имам и своя тайна. Всеки следобед, когато слизам от коня си, се смъквам от седлото и най-напред, преди всичко останало, влизам в нужника, или палатката, или на което и да е място, където мога да бъда сама, вдигам полите си и поглеждам бельото си. Очаквам месечния си цикъл, а това е вторият месец, в който той не идва. Надеждата ми — силна, сладка надежда — е, че когато Хенри отплава за Франция, ме е оставил бременна.

Няма да кажа на никого, нито дори на жените от свитата си. Мога да си представя каква врява ще вдигнат, ако знаят, че яздя всеки ден, и се готвя за битка, когато очаквам дете, или дори само се надявам на дете. Не смея да им кажа, защото, съвсем честно казано, не смея да направя нищо, което може да наклони везните на кампанията против нас. Разбира се, нищо не би могло да бъде по-важно от един син за Англия — освен това едничко друго нещо: да запазя Англия, за да може този син да я наследи. Трябва да стисна зъби заради риска, който поемам, и въпреки това да го поема.

Мъжете знаят, че яздя начело на редиците им и че съм им обещала победа. Маршируват добре, ще се бият добре, защото ми вярват напълно. Хората на Съри, по-близо до врага от нас, знаят, че зад тях, като надеждна подкрепа, върви моята армия. Знаят, че лично предвождам техните подкрепления. Това даде повод за много приказки в страната, те са горди да имат кралица, която е готова да тръгне на бой за тях. Ако се обърна към Лондон и им кажа да продължават без мен, защото имам женска работа за вършене, те също ще се отправят към къщи — толкова е просто. Ще си помислят, че съм изгубила увереност, че съм изгубила вяра в тях, че очаквам поражение. Достатъчно се мълви за неудържима армия от шотландци — сто хиляди яростни планинци — и без аз да допълвам страховете им.

Освен това, ако не мога да спася кралството си за моето дете, тогава няма особен смисъл да имам дете. Трябва да победея шотландците, трябва да бъда велик пълководец. Когато този дълг бъде изпълнен, ще мога отново да бъда жена.

Вечерта получавам вест от Съри, че шотландците са се разположили на лагер на един масивен хребет, строени в боен ред на

място, наречено Флодън. Той ми изпраща план на местността, на който се вижда, че шотландците са се разположили на лагер на височината, с изглед на юг. От един бърз поглед към картата ми става ясно, че англичаните не бива да атакуват нагоре по склона срещу тежко въоръжените шотландци. Шотландските стрелци с лъкове ще стрелят надолу по склона, а после планинците ще връхлетят надолу върху нашите войници. Никоя армия не би могла да се справи с подобна атака.

— Кажете на господаря си, че трябва да разпрати шпиони и да намери начин да заобиколи шотландците, за да ги нападне в тил, от север — казвам на пратеника, като се взирам в картата. — Кажете му, че моят съвет е да направи лъжлива маневра, да остави достатъчно войници пред шотландците, за да ги притиснат, но да отведе останалите, сякаш се отправя на север. Ако има късмет, те ще се впуснат в преследване и ще ги изкарате на открит терен. Ако не му провърви, ще трябва да стигне до тях от север. Добър ли е теренът? Нарисувал е поток на тази скица.

— Теренът е мочурлив — потвърждава мъжът. — Може да не успеем да го прекосим.

Прехапвам устна.

— Това е единственият път, който виждам — казвам. — Кажете му, че така ви съветвам, но че това не е заповед. Той е командир на бойното поле, трябва сам да прецени. Но му кажете, че съм сигурна, че трябва да прогони шотландците от онзи хълм. Кажете му, че със сигурност не бива да атакува нагоре по склона. Трябва или да заобиколи и да ги изненада откъм тила, или да ги подмами да слязат от онзи хълм.

Мъжът се покланя и си тръгва. Дай Боже да успее да занесе съобщението ми на Съри. Ако смята, че може да се бие с армия от шотландци на висок терен, с него е свършено. Една от дамите ми идва при мен в минутата, когато вестоносецът излиза от палатката ми: тя трепери от изтощение и страх.

— Какво ще правим сега?

— Настъпваме на север — казвам.

— Но те вече всеки момент могат да започнат да се бият!

— Да, и ако победят, можем да си отидем у дома. Но ако загубят, ще застанем между шотландците и Лондон.

— *И какво ще правим? — прошепва тя.*
— *Ще ги победим — казвам просто.*

10-ТИ СЕПТЕМВРИ 1513 Г.

— Ваша светлост! — Един паж се втурна в палатката на Катерина, и направи изключително непохватен, припрян поклон. — Вестоносец, с новини за битката! Пратеник от лорд Съри.

Катерина рязко се извъртя: още не беше развързала презраменния ремък на ризницата си.

— Кажете му да влезе!

Мъжът вече беше в стаята, все още покрит с праха от битката, но със сияйната усмивка на човек, който носи добри новини, прекрасни новини.

— Да? — запита Катерина, задъхана от надежда.

— Ваша светлост победи — каза той. — Кралят на шотландците лежи мъртъв, двайсет шотландски лордове загинаха заедно с него, а също епископи, графове и абати. Това е поражение, от което никога няма да се съвземат. Половината от техните благородници загинаха в един-единствен ден.

Видя как цветът се отдръпна от лицето ѝ, а после тя изведнъж порозовя.

— Ние спечелихме?

— Вие спечелихте — потвърди той. — Графът поръча да ви кажа, че вашите войници, събрани, обучени и въоръжени от вас, са сторили онова, което сте им заповядали. Това е вашата победа, вие осигурихте безопасност на Англия.

Ръката ѝ мигом се насочи към корема, под металната извивка на нагръдника.

— В безопасност сме — каза тя.

Пратеникът кимна.

— Той ви изпрати това...

Подаде ѝ мъжки жакет, ужасно разкъсан и нарязан, покрит с петна от кръв.

— Какво е това?

— Дрехата на краля на Шотландия. Свалихме я за доказателство от мъртвото му тяло. Тялото му е при нас, в момента го балсамирам.

Той е мъртъв, шотландците са разгромени. Вие извършихте онова, което никой английски крал след Едуард Първи не е успял да стори. Вие премахнахте опасността от шотландско нашествие в Англия.

— Напишете ми доклад — каза тя решително. — Продиктувайте го на писаря. Всичко, което знаете, и всичко, което милорд Съри е казал. Трябва да пиша на краля.

— Лорд Съри попита...

— Да?

— Дали да навлезе в Шотландия и да я опустоши? Казва, че ще има малко или никаква съпротива. Това е нашият шанс. Бихме могли да ги унищожим, те са изцяло оставени на нашата милост.

— Разбира се — каза тя веднага, после се поколеба. Това беше отговорът, който всеки монарх в Европа щеше да даде. Един размирен съсед, един закоравял враг, бе разбит. Всеки крал в християнския свят щеше да тръгне в настъпление и да си отмъсти.

— Не. Не, почакайте за миг.

Тя се извърна от него и отиде до входа на палатката си. Отвън мъжете се подготвяха за още една нощ на път, далече от домовете си. Из целия лагер имаше малки готварски огньове, горящи факли, във въздуха витаеше мирисът на готвене, тор и пот. Това беше познатият мирис от детството на Катерина, детство, първите седем години от които бяха прекарани в състояние на постоянна война срещу враг, който бе изтласкван все по-назад и по-назад, и накрая бе докаран до робство, изгнание и смърт.

* * *

Мисли, нареждам си ожесточено на ум. Не се поддавай на чувствата, на нежното си сърце, мисли със суров ум, с ум на войник. Не обмисляй това като жена, очакваща дете, която знае, че тази вечер в Шотландия има много вдовици, мисли като кралица. Моят враг е победен, страната лежи открита пред мен, техният крал е мъртъв, кралицата им е младо, глупаво момиче и моя зълва. Мога да насека тази страна на парчета, мога да я раздробя. Всеки опитен командир би ги унищожил сега и би ги оставил сломени поне за

поколение напред. Баща ми не би се поколебал; майка ми щеше вече да е издала заповедта.

Спирам се. Те — майка ми и баща ми — грешаха. Най-сетне изричам недопустимото, немислимото. Майка ми и баща ми сгрешиха. Може и да бяха гениални военачалници, безспорно бяха убедени в това, което вършеха, наричаха ги християнски владетели — но грешаха. Беше ми необходим цял живот, за да разбера това.

Състоянието на постоянна война е меч с две остриета, то посича и победителя, и победения. Ако подложим на гонения шотландците сега, ще постигнем триумф, можем да опустошим страната, можем да ги слоим за поколения напред. Но унищожението ражда само плъхове и чума. След време те ще се съвземат, ще тръгнат срещу нас. Децата им ще тръгнат срещу моите деца и жестоката битка ще трябва да бъде водена отново, съвсем отначало. Омразата поражда омраза. Майка ми и баща ми прогониха маврите отвъд морето, но всички знаят, че извършвайки това, те спечелиха само една битка във война, която никога няма да спре, докато християни и мюсюлмани не бъдат готови да живеят редом едни с други в мир и хармония. Изабела и Фердинанд нанесоха тежко поражение на маврите, но техните деца и децата на децата им ще се изправят пред свещената война в отговор на кръстоносните походи. Войната не е отговор на войната, войната не слага край на войната. Единственият приемлив завършек е мирът.

* * *

— Изпратете ми нов, отпочинал вестоносец — каза Катерина през рамо и изчака човекът да дойде. — Трябва да отидете при милорд Съри и да му съобщите, че му благодаря за тази прекрасна новина за една чудесна победа. Трябва да му кажете да остави шотландските войници да предадат оръжията си и да си отидат в мир. Лично ще пиша на кралицата на шотландците и ще ѝ обещаая мир, ако се съгласи да бъде наша добра сестра и добра съседка. Ние сме победители, ще бъдем милостиви. Ще превърнем тази победа в траен мир, не в мимолетна битка и оправдание за жестокост.

Мъжът се поклони и си отиде. Катерина се обърна към войника:

— Вървете да се нахраните — каза тя. — Можете да съобщите на всички, че спечелихме голяма битка и че ще се върнем в домовете си, знаейки, че можем да живеем в мир.

Тя отиде до малката си маса и придърпа към себе си кутията си с принадлежности за писане. Мастилото беше в стъклено шишенце със запушалка, перото — специално подрязано, за да се вмести в малката кутия. Хартията и восъкът за запечатване бяха приготвени. Катерина притегли лист хартия към себе си и се поколеба. Написа поздрав до съпруга си, и му събщи, че му изпраща дрехата на мъртвия шотландски крал:

* * *

По това Ваша светлост ще разбере как мога да спазя обещанието си, изпращайки Ви дрехата на един крал за Ваше знаме. Смятах да Ви изпратя самия него, но нашите сърца на англичани няма да го понесат.

* * *

Поколебавам се. С тази голяма победа мога да се върна в Лондон, да си почина и да се подготвя за раждането на детето, което съм сигурна, че нося. Искам да съобщя на Хенри, че отново очаквам дете; но искам да пиша само на него. Това писмо — като всяко писмо между нас — ще бъде наполовина публично. Той никога не отваря сам писмата си, винаги кара някой писар да ги отваря и да му ги чете, рядко пише сам отговорите. После си спомням как му казах, че ако Светата Дева някога ме благослови отново с дете, веднага ще замина за параклиса ѝ в Уолсингам, за да въздам благодарност. Ако той помни това, то може да послужи като наш шифър. Всеки може да му го прочете, но той ще разбере какво имам предвид, ще съм му съобщила тайната, че ще имаме дете, че може да имаме син. Усмивам се и започвам да пиша, знаейки, че той ще разбере какво имам предвид, знаейки каква радост ще му донесе това писмо.

Завършвам, молейки се Богу да Ви изпрати скоро у дома, защото без Вас тук не може да има радост, и аз се моля за същото, а сега тръгвам към параклиса на Светата Дева в Уолсингам, който толкова отдавна обещах да посетя.

Ваша смирена съпруга и вярна слугиня,
Катерина

УОЛСИНГАМ ЕСЕНТА НА 1513 Г.

Катерина беше на колене в параклиса на Богородица в Уолсингам, с очи, приковани в усмихнатата статуя на Христовата майка, но не виждаше нищо.

* * *

Любими, любими, направих го. Изпратих на Хенри дрехата на шотландския крал и се погрижих да подчертая, че това е негова победа, не моя. Но тя е твоя. Твоя е, защото когато дойдох при теб и твоята страна с ум, изпълнен със страхове от маврите, точно ти ме научи, че опасността тук са шотландците. После животът ми даде по-суров урок, любими: по-добре е да простиш на един враг, отколкото да го унищожиш. Ако в тази страна имаше мавърски лекари, астрономи, математици, щяхме да бъдем по-добре. Може да дойде времето, когато ще се нуждаем също и от храбростта и уменията на шотландците. Може би моето предложение за мир ще означава, че те ще ни простят за битката при Флодън.

Имам всичко, което някога съм искала — освен теб. Спечелих победа за това кралство, която ще опази сигурността му в продължение на цяло едно поколение. Заченах дете и се чувствам сигурна, че това бебе ще оцелее. Ако е момче, ще го кръстя Артур на теб. Ако е момиче, ще я нарека Мери. Аз съм кралица на Англия, имам любовта на народа, а от Хенри ще излезе добър съпруг и добър човек.

Отпускам се назад, сядам на пети и затварям очи, така че сълзите да не потекат по бузите ми. „Единственото, което ми липсва, си ти, любими. Винаги ти. Вечно ти.“

— Ваша светлост, лошо ли ви е? — Тихият глас на монахинята ме кара да се опомня и аз отварям очи. Краката ми са схванати от толкова продължително коленичене. — Не искахме да ви смуцаваме, но минаха доста часове.

— О, да — казвам. Опитвам се да ѝ се усмихна. — Ще дойда след миг. Сега ме оставете.

Връщам се към своя блян за Артур, но него го няма.

— Чакай ме в градината — прошепвам. — Ще дойда при теб. Ще дойда съвсем скоро. В градината, когато работата ми тук бъде свършена.

БЛЕКФРАЙЪРС ХОЛ

Папският легат заседава в съда, който трябва да се произнесе по Голямото Кралско Дело, юни 1529 г.

Думите имат тежест, нещо, веднъж казано, не може да бъде взето назад, значението е като камък, пуснат в езерце: малките вълнички тръгват на всички страни и не можеш да знаеш в кой бряг ще се разплискат.

Някога, през една нощ казах: „Обичам те, ще те обичам завинаги“ на един млад мъж. Някога изрекох: „Обещавам.“ Това обещание, дадено преди двайсет и седем години, за да удовлетвори едно умиращо момче, да сбъдне Божията воля, да удовлетвори майка ми и — честно казано — моята собствена амбиция, тази дума се връща при мен като малки вълнички, които се разливат до ръба на мраморен басейн, а после се завихрят отново към центъра.

Знаех, че ще трябва да отговарям за лъжите си пред Бог. Никога не съм мислила, че ще трябва да отговарям пред света. Никога не съм мислила, че светът може да ме разпитва за нещо, което бях обещала от обич, за нещо, прошепнато тайно. И затова, в гордостта си, никога не съм се оправдавала за обещанието си, а се придържах към него.

И така, смятам, би сторила всяка жена в моето положение.

Новата любовница на Хенри, момичето на Елизабет Болейн, моята придворна дама, се оказва онази, от която знаех, че трябва да се боя: онази, която притежава амбиция, по-голяма дори от моята. Тя всъщност е по-алчна дори от краля. Притежава амбиция, по-голяма от всяка, която някога съм виждала преди у мъж или жена. Тя не желае Хенри като мъж — виждала съм неговите любовници да идват и да си отиват и съм се научила да ги чета лесно като книга с приказки. Тази жена желае не съпруга ми, а моя трон. Хвърлила е доста труд, за да намери пътя си към него, но е упорита и решителна. Мисля, че още от мига, в който тя успя да се добере до близостта му, до тайните му и до доверието му, разбрах, че след

време ще се добре — като невестулка, подушила кръв в заешка дупка — до лъжата ми. И когато я открие, ще се отдаде на насладата си от нея.

Разпоредителят се провиква: „Катерина Арагонска, кралица на Англия, явете се пред съда“; и се възцарява многозначителна тишина, защото не очакват отговор. Там не ме чакат адвокати, които да ми помогнат, не съм подготвила защита. Дадох ясно да се разбере, че не признавам този съд. Очакват да продължат без мен. Всъщност, разпоредителят тъкмо се готви да призове следващия свидетел...

Но аз отговарям.

Моите хора отварят със замах двойните врати на залата, която познавам толкова добре, и аз влизам с вдигната глава, побезстрашна, отколкото съм била през целия си живот. Кралският балдахин, покрит със злато, е в далечния край на залата, където на трона си под него седи моят съпруг, моят неискрен, лъжлив, вероломен, неверен съпруг, с короната, която не му е по мярка.

На един подиум под него са двамата кардинали, също под балдахин от златен брокат, седнали в златни столове със златни възглавници. Този неверен угодник Улзи, в червената си кардиналска мантия, избягва със зачервено лице погледа ми, и то с право; както и онзи фалшив приятел, Кампеджо. Техните лица — на краля и назначените от него обвинители — изразяват крайно удивление.

Мислеха, че толкова са ме разстроили и смутили, че като са ме разделили от приятелите ми, са ме сломили, и че няма да се явя. Мислеха, че ще потъна в отчаяние като майка си, или в лудост като сестра си. Залагат на факта, че ме плашеха и заплашваха, че ми отнеха детето и сториха всичко по силите си, за да разбият сърцето ми. Никога не са и сънували, че ще имам смелостта да изляза гордо пред тях и да застана пред тях, разтърсена от справедлив гняв, за да се изправя лице в лице срещу тях.

Глупци: те забравят коя съм. Тяжна съветница е онова момиче Болейн, което никога не ме е виждало в броня; подтиквани са от нея, която никога не е познавала майка ми, не е познавала баща ми. Тя ме познава като Катерина, старата кралица на Англия, набожна, закръглена, скучна. Няма представа, че вътре в себе си аз съм все още Каталина, младата инфанта на Испания. Аз съм принцеса, родена и

обучена да се бори. Аз съм жена, борила се за всяко нещо, което притежава, и ще се боря, и ще удържа, и ще спечеля.

Те не предвидиха какво бих сторила, за да предпазя себе си и наследството на дъщеря си. Тя е Мери, моята Мери, кръстена от Артур: моята обична дъщеря, Мери. Нима бих допуснала тя да бъде захвърлена заради някакво копеле, родено от една Болейн?

Това е първата им грешка.

Напълно пренебрегвам кардиналите. Пренебрегвам духовниците на пейките пред тях, писарите с техните дълги рула пергамент, които водят официалния протокол на тази пародия. Не обръщам внимание на съда, на града, дори на хората, които шепнат името ми с любящи гласове. Не гледам към никой друг, освен към Хенри.

Познавам Хенри, познавам го по-добре, отколкото го познава който и да било друг на този свят. Познавам го по-добре, отколкото някога ще го познава сегашната му фаворитка, защото съм го виждала като мъж и като момче. Изучавах го, когато той беше момче, когато беше десетгодишно дете, което дойде да ме посрещне и се опита да ме убеди да му подаря северноафрикански жребец. Тогавя го познавах като момче, което може да бъде спечелено с хубави думи и подаръци. Познавах го през очите на брат му, който казваше — и с право — че той е дете, разглезено от твърде много снизхождение и ще се превърне в покварен мъж и в опасност за всички ни. Познавах го като младеж, и спечелих трона си, като поощрявах суетата му. Бях най-голямата награда, която той можеше да желае, и аз му позволих да ме спечели. Познавах го като мъж, лаком и суетен като паун, когато му приписах заслугата за моята война: най-голямата победа, спечелена някога от Англия.

По молба на Артур изрекох най-голямата лъжа, която една жена е изричала някога, и ще я изричам чак до гроба. Аз съм инфанта на Испания, не престоъпвам даденото обещание. Артур, моят любим, поиска да му се закълна на смъртното му ложе, и аз му дадох тази клетва. Помоли ме да кажа, че никога не сме били любовници, и ми повели да се омъжа за брат му и да стана кралица. Направих всичко, което му обещах, останах вярна на обещанието си. Нищо през тези години не разклати вярата ми, че Божията воля е да бъда кралица на Англия, и че ще бъда кралица на Англия, докато умра. Никой освен мен нямаше да може да спаси Англия от шотландците — Хенри беше

прекалено млад и прекалено неопитен, за да изведе армия на бойното поле. Щеше да предложи двубой, щеше да предприеме отчаян риск, щеше да изгуби битката и да загине при Флодън, а сестра му Маргарет щеше да стане кралица на Англия на моето място.

Това не се случи, защото не позволих да се случи. Желанието на майка ми и Божията воля беше да бъда кралица на Англия, и ще бъда кралица на Англия, докато умра.

Не съжалявам за лъжата. Придържах се към нея, и накарах всички други да се придържат към нея, каквито и съмнения да са имали. Когато научи повече за жените, когато научи повече за мен, Хенри разбра, като сигурно беше знаел още в първата ни брачна нощ, че това е лъжа, че не съм дошла при него като девица. Но през всичките ни двайсет брачни години заедно, той намери смелост да ми го каже в лицето само веднъж, в самото начало; и аз влизам в съдебната зала, разчитайки на отчаяното предположение, че той никога няма да има смелостта да ми хвърли в лицето това предизвикателство, дори сега.

Влизам в съда, разчитайки за защитата си изцяло на неговата слабост. Вярвам, че когато застана пред него и той бъде принуден да срещне погледа ми, няма да се осмели да каже, че не съм била девица, когато дойдох при него, че съм била съпруга и любима на Артур, преди да бъда негова. Суетата няма да му позволи да каже, че съм обичала Артур с истинска страст, а той е обичал мен. Че в действителност, ще живея и ще умра като съпруга и любима на Артур, и следователно бракът на Хенри с мен може с право да бъде разтрогнат.

Не мисля, че той има смелостта, която имам аз. Мисля, че ако се изправя и изрека отново огромната лъжа, той няма да се осмели да се изправи и да каже истината.

— Катерина Арагонска, кралица на Англия, явете се пред съда — повтаря глупаво разпоредителят, докато ехото от затръшващите се зад гърба ми врати отеква в притихналата съдебна зала, и всички могат да видят, че съм вече в съда, застанала като здрав и силен борец пред трона.

Аз съм тази, която призовават, произнасяйки тази титла. Надеждата на умиращия ми съпруг, желанието на майка ми и Божията воля беше да бъда кралица на Англия, и заради тях и заради страната, аз ще бъда кралица на Англия, докато умра.

— Катерина Арагонска, кралица на Англия, явете се пред съда!
Това съм аз. Това е моят миг. Това е моят боен вик.
Излизам напред.

БЕЛЕЖКА НА АВТОРА

Това беше един от романите, чието писане беше най-завладяващо и вълнуващо — от проучването на живота на младата Катерина до големия въпрос за лъжата, която тя изрича, и която поддържа през целия си живот.

Според мен най-правдоподобно е обяснението, че това е било лъжа. Вярвам, че бракът ѝ с Артур е бил консумиран. Безспорно, по онова време всички смятат така; единствено настояването на доня Елвира, след като Катерина овдовява, и настояването на самата Катерина по времето, когато е разделена от Хенри, поставя консумирането на брака под съмнение. По-късни историци, които се възхищават на Катерина и приемат нейната дума срещу тази на Хенри, включват лъжата в историческите летописи, където тя стои и днес.

Лъжата беше отправна точка на романа, но изненадата в проучването бяха биографичните сведения за Каталина Испанска. Наслаждавах се на прекрасно изследователско пътуване до Гранада, за да открия повече за Испания на Изабела и Фердинанд, и се завърнах у дома с трайно уважение както към техния кураж, така и към културата, която са се зарекли да надвият: богатата, толерантна и красива земя на испанските мюсюлмани, Ал Андалус. Опитах се да покажа тези почти забравени европейци в тази книга, и да дам на нас днес, докато се борим с някои от същите въпроси, представа за тази *convivencia* — земя, в която евреи, мюсюлмани и християни са успявали да живеят редом едни с други в уважение и мир като „Хора на Книгата“.

БЕЛЕЖКА ЗА ПЕСНИТЕ

„Уви, Алама!“, „Ездачи влизат през портата «Елвира»...“ и „Плач надигна се в Гранада...“ са традиционни песни, цитирани от Франческа Клермонт в „Катерина Арагонска“ (виж списъка с книги по-долу).

„Насред Русафа палма се издига“ е от Абд ал Рахман, преведена от Д. Е. Ръгълс и цитирана при **Menocal**, *The Ornament of the World*

(виж списъка с книги по-долу).

БИБЛИОГРАФИЯ

От голяма помощ в историческите ми проучвания за написването на този роман ми бяха следните книги:

Биндоф, С. Т. Pelican History of England: Tudor England, Penguin, 1993.

Брус, Мари Луиз. Anne Boleyn, Collins, 1972.

Гудуин, Джейсън. Lords of the Horizon: A History of the Ottoman Empire, Vintage, 1989.

Гай, Джон. Tudor England, OUP, 1988.

Дарби, Х. К. A New Historical Geography of England before 1600, CUP, 1976.

Диксън, Уилям Хепуърт. History of Two Queens, vol. 2, London, 1873.

Елтън, Г. Р. England under the Tudors, Methuen, 1955.

Клермонт, Франческа. Catherine of Aragon, Robert Hale, 1939.

Креси, Дейвид. Birth, Marriage and Death: Ritual Religion and the Life-cycle in Tudor and Stuart England, OUP, 1977.

Лоудс, Дейвид. The Tudor Court, Batsford, 1986.

Лоудс, Дейвид. Henry VIII and His Queens, Sutton, 2000.

Лойд, Дейвид. Arthur Prince of Wales, Fabric Trust for St. Laurence, Ludlow, 2002.

Маки, Дж. Д. Oxford History of England: The Earlier Tudors, OUP, 1952.

Матингли, Гарет. Catherine of Aragon, Jonathan Cape, 1942.

Менокал. The Ornament of the World, Little, Brown, 2002.

Мъмби, Франк Артър. The Youth of Henry VIII, Constable, 1913.

Нунес, Дж. Августин. (ed.) Muslim and Christian Granada, Edilux SL, 2004.

Пол, Е. Джон. Catherine of Aragon and Her Friends, Bums & Drates, 1966.

Плаудън, Алисън. The House of Tudor, Weidenfeld and Nicolson, 1976.

Плаудън, Алисън. Tudor Women: Queens and Commoners, Sutton, 1998.

- Рандал, Кийт.** Henry VIII and the Reformation in England Hodder, 1993.
- Робинсън, Джон Мартин.** The Dukes of Norfolk, OUP, 1982.
- Скарисбрик, Дж. Дж.** Yale English Monarchs: Henry VIII, YUP, 1997.
- Скот, С. П.** The History of the Moorish Empire in Europe, vol. I, Ams. Pr, 1974.
- Старки, Дейвид.** Henry VIII: A European Court in England, Collins & Brown, 1991.
- Старки, Дейвид.** The Reign of Henry VIII: Personalities and Politics, G. Philip, 1985.
- Старки, Дейвид.** Six Wives: The Queens of Henry VIII, Vintage, 2003.
- Тилярд, Е. М. У.** The Elizabethan World Picture, Pimlico, 1943.
- Търнър, Робърт.** ELIZABETHAN Magic, Element, 1989.
- Уолш, Уилям Томас.** Isabella of Spain, Sheed & Ward, 1935.
- Уорник, Рета М.** The Rise and Fall of Anne Boleyn, CUP, 1991.
- Уиър, Алисън.** Henry VIII: King and Court, Pimlico, 2002.
- Уиър, Алисън.** The Six Wives of Henry VIII, Pimlico, 1997.
- Фернандес-Арнесто, Фелипе.** Ferdinand and Isabella, Weidenfeld & Nicolson, London, 1975.
- Флечър, Антъни.** Tudor Rebellions, Longman, 1968.
- Хейнс, Алан.** Sex in Elizabethan England, Sutton, 1997.
- Чейн, Ануар Г.** Islam and the West: The Moriscos — A Cultural and Social History, State University of New York Press, 1983.
- Юингс, Джюйс.** Sixteenth-Century England, Penguin, 1991.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.